Dostoevski Feodor Mihailovici

Prințul Valkovsky

Traducerea Alla Verbetchi

Editura ARANIA Brașov

Capitolul unu

Anul trecut, în seara zilei de 22 martie, fusesem martorul unei întâmplări ciudate. Ziua mi-o petrecusem rătăcind prin oraş în căutarea unei locuinţe. Vechea mea odăiţă era plină de igrasie şi începusem deja să tuşesc. Încă din toamnă îmi pusesem în gând să mă mut, dar iată că primăvara mă surprinsese tot acolo. O zi întreagă mi-am petrecut-o căutând, dar nu am găsit nimic convenabil. Mai întîi pentru că îmi doream ceva mai deosebit şi apoi, chiar dacă ar fi fost numai o încăpere, doream să fie spaţioasă şi ieftină. Când îmi compun povestirile, eu mă plimb prin cameră. Cea mai plăcută etapă a creaţiei este când gândurile devin imagini, mult mai plăcută decât aceea a scrisului propriu-zis şi aceasta nu pentru că scrisul mi s-ar părea o corvoadă.

De dimineaţă nu mă simţeam în apele mele. Spre asfinţit aveam senzaţia unui Început de febră. Toată ziua mi-o petrecusem în picioare şi eram foarte obosit. Când începuse să se întunece, mă aflam pe bulevardul Voxnesensky.

La Petersburg, în martie, apusul soarelui este divin. Îndeosebi în serile senine şi geroase. Străzile strălucesc în acea revărsare de lumină, la fel şi casele. Culorile lor cenuşii, verzui, gălbui îşi pierd pentru moment sobrietatea; în suflet pogoară o lumină. Tresari. Vezi altfel, gândeşti într-un mod deosebit... De neimaginat ce poate face, cu sufletul unui om, o raza de soare.

Dar, soarele a apus; gerul s-a înteţit, îţi înghiaţă nasul; înserarea te învăluie. Lămpile de gaz se aprind în magazine şi pe străzi. În dreptul cafenelei Müller mă oprii tulburat de o presimţire şi în aceeaşi clipă în partea cealaltă a străzii văzui un bătrân cu câinele său. Îmi amintesc perfect cum mi se strânsese inima şi cum nu puteam explica tulburarea.

Nu sunt un mistic; nu cred în presimţiri, în premoniţii şi totuşi, ca toţi ceilalţi, am la activ câteva întâmplări ciudate. De pildă întâlnirea cu acel bătrân, care mă făcu să presimt că în seara aceea mi se va întâmpla ceva neobişnuit. Eram bolnav, iar starea de boală crează uneori simţăminte care nu ţin seama de realitate.

Bătrânul se apropia încet de cafenea, mişcând picioarele fără să le îndoaie din genunchi, adus de spate, lovind uşor trotuarul cu bastonul. În viaţa mea nu văzusem o fiinţă mai stranie. întotdeauna când mă întâlneam cu el în zonă, îmi producea aceeaşi impresie stânjenitoare. Statura lui înaltă, spatele gârbovit, paloarea cadaverică a obrazului, paltonul vechi destrămat la cusături, pălăria ruptă, de o vechime considerabilă, care îi umbrea capul lăsând să apară la ceafă un smoc de păr cărunt îngălbenit; toate mişcările lui, maşinale, asemenea unui robot, mă uimeau de fiecare dată. într-adevăr ţi se părea ciudat să vezi un bătrân singuratic cu aparenţa unui alienat mintal lăsat fără supraveghere. Uimea de asemeni neobişnuita lui slăbiciune; carnaţia aproape inexistentă, numai piele şi os. Ochii lui mari dar stinşi, implantaţi în cearcăne, adânci, priveau drept înainte, fără să-şi schimbe direcţia şi fără să vadă ceva sunt sigur. Deşi părea că te priveşte, el înainta înspre tine ca spre un spaţiu gol. În dreptul cafenelei Müller îl vedeam numai de la o vreme încoace. Apărea, nu se ştie de unde, întotdeauna cu câinele său. Nici unul din clienţii obişnuiţi al localului nu încercase să-i vorbească vreodată şi nici el nu se adresase cuiva.

Ce caută el aici? mă gândeam eu urmărindu-1 de pe celălalt trotuar. Simţeam cum o adevărată ciudă — generată de boală şi oboseală — mă cuprinde. La ce se gândeşte, meditam în continuare, ce e în capul lui? Dar oare se gândeşte la ceva? Obrazul lui cadaveric nu trăda nici un gând. De unde are această javră de câine care nu se îndepărtează de el nici un pas, formând un tot de nedespărţit şi care seamănă stăpânului său atât de bine?

Şi câinele părea să aibă optzeci de ani. Era foarte bătrân, ca nici un alt câine şi apoi, îţi crea impresia că nu e unul obişnuit, că este o arătare fantastică, vrăjită, poate un Mefisto în piele de câine iar soarta lui legată cu fire invizibile de soarta bătrânului său stăpân. Privindu-1, ai fi crezut că nu a mai îmbucat nimic în ultimii douăzeci de ani. Era slab ca un schelet. Părul îi năpârlise în întregime chiar şi pe coada care atârna între picioare ca un băţ. Capul prelung cu urechile mari se pleca mohorât. În viaţa mea nu văzusem un câine atât de jalnic. Când mergeau alături pe stradă — stăpânul în faţă şi câinele pe urmele lui — nasul câinelui părea lipit de poalele paltonului. Mersul şi întreaga lor înfăţişare spuneau la fiecare pas: „Cât de bătrâni suntem, Doamne, cât de bătrâni!"

Îmi trecuse prin minte că ei vin dintr-o pagină a povestirilor lui Hoffmann, ilustrate de Havarni şi că se plimbă prin lumea largă asemenea reclamelor pentru o carte nouă. Am traversat strada şi am intrat după bătrân în cafenea.

Era deja cunoscut aici şi Müller, de după galantar, făcea o mină acră la apariţia nepoftitului oaspete. El niciodată nu comanda nimic. De fiecare dată se ducea spre sobă şi se aşeza acolo pe un scaun. Dacă locul era ocupat, după câteva clipe de aşteptare nedumerită în faţa clientului care îi ocupase locul, pleca buimăcit, îndreptându-se către colţul de lângă fereastră. Acolo îşi alegea un scaun, se aşeza încet, îşi scotea pălăria şi o punea pe duşumea. Bastonul îl aşeza lângă pălărie apoi, lăsându-se pe spătar, rămânea nemişcat timp de trei, patru ore. Niciodată nu lua un ziar, nu spunea un cuvânt, nu scotea nici un sunet. Şedea privind în faţa sa inexpresiv, inert, încât puteai să juri că un vede şi nu aude nimic. Câinele, la rândul său, învârtindu-se de câteva ori în jurul cozii, se culca mohorât la picioarele stăpânului. Înfigea botul între cizmele lui şi oftând adânc râmînea nemişcat pe duşumea tot restul serii. Părea că aceste două fiinţe zac undeva moarte cât e ziua de lungă, iar la asfinţitul soarelui, prind viaţă cu gândul de a ajunge la cafeneaua Müller, îndeplinind astfel un ritual de taină. După o şedere de trei-patru ore, bătrânul se ridica, îşi lua pălăria şi pleca spre casă. La fel se ridica şi câinele, strângându-şi coada între picioare, lăsându-şi capul în jos. Îşi urma stăpânul. Obişnuiţii cafenelei începură să-l ocolească pe bătrân, nu se aşezau în preajma lui. Sirnpla-i prezenţă le producea repulsie.

Cafeneaua era frecventată mai mult de nemţi. Se adunau aici stăpânii diferitelor firme de pe bulevardul Voznesensky: lăcătuşi, brutari, vopsitori, pălărieri, şelari — oameni patriarhali în cel mai pur sens german. La Müller caracterul patriarhal era la el acasă. Patronul se apropia deseori de cei cunoscuţi, se aşeza la masa lor sau îi servea el însuşi cu băuturi. Câinii şi copiii patronului veneau şi ei să i salute pe oaspeţi. Cu toţii se cunoşteau şi se respectau. Atunci când oaspeţii se cufundau în lectura ziarelor nemţeşti, după uşă, în camera portarului putea fi auzită melodia „Mein liebe Augustin" cântată la pian de fata lui cea mare, o nemţoaică blondă semănând cu un şoricel alb. Valsul era întotdeauna binevenit Eu vizitam cafeneaua în primele zile ale fiecărei luni, ca să citesc revistele ruseşti, la care era abonat patronul.

Intrând, îl văzui pe bătrân lângă fereastră, iar câinele, ca de obicei, la picioarele lui. Mă aşezai şi eu tăcut în colţ şi mă întrebai în gând: „De ce am intrat, când ştiam că nu am ce face, când sunt bolnav şi mai bine mergeam acasă să beau un ceai şi să mă culc? Oare mă aflu aici numai ca să-l privesc pe acest bătrân? Ce treabă am eu cu aceşti nemţi plicticoşi? De ce am o dispoziţie stranie? De unde sensibilitatea pentru fleacuri, pe care o simt în ultimul timp, şi care mă împiedică să trăiesc, să judec clar? Dar, meditând şi văietându-mă, rămâneam totuşi acolo, iar boala mă dobora şi îmi era din ce în ce mai greu să părăsesc încăperea încălzită.

Am luat un ziar din Frankfurt, am citit câteva rânduri şi am aţipit. Nemţii nu mă deranjau. Ei citeau, fumau şi doar din când în când comunicau în şoaptă vreo noutate sau câte o glumă a vestitului satiric neamţ. Safin, ca după aceea, cu şi mai multă conştiinţă naţională, să se cufunde în lectură.

Moţăiam de vreo jumătate de oră, când mă trezii cuprins de un frison. Trebuia să merg acasă. În acea clipă o scenă ce se derula în încăpere îmi atrase atenţia. Vă spuneam că bătrânul, îndată ce se aşeza pe scaun, îşi fixa privirea într-un punct şi nu şi-o muta toată seara. Se întâmpla ca eu să fiu obiectul acestei priviri, stupid de insolente şi inconştiente: senzaţia era dintre cele mai neplăcute, greu de suportat şi eu de obicei îmi schimbam locul. De data aceasta victima bătrânului era un neamţ rotunjor şi deosebit de îngrijit, cu guler scrobit, cu faţa rumenă, un negustor străin venit din Riga, cu numele de Adam Ivanâci Schultz, aşa cum aveam să aflu după aceea. Era un bun prieten al lui Müller, dar nu-1 cunoscuse pe bătrân şi nici pe ceilalţi oaspeţi obişnuiţi ai localului. În timp ce răsfoia cu interes ultimul număr din ziarul „Dorfbarbier", un ziar binecunoscut în vremea aceea, şi sorbea din cînd în când coctailul, simţi privirea bătrânului aţintită asupra sa. Adam Ivanâci, om sensibil şi delicat, fremăta. Ca orice neamţ care se respectă i se păru ciudat şi chiar jignitor ca cineva să-1 examineze atât de insistent, înăbuşindu-şi furia, el îşi mută privirea de pe acest personaj lipsit de tact, mormăi ceva şi se ascunse în spatele ziarului. Curiozitatea însă îl îndemnă ca după câteva minute să arunce o ocheadă şi să întâlnească aceeaşi privire stupidă şi jenantă. Adam Ivanâci nu reacţiona nici de data aceasta. Dar când scena se repetă şi pentru a treia oară, el izbucni considerându-se ofensat în demnitatea sa şi a minunatului oraş Riga, al cărui reprezentant se considera. Nervos, aruncă ziarul pe masă şi, plin de demnitate, cu obrazul congestionat de băutură îşi fixă privirea pe acel bătrân revoltător. Părea că se luaseră la întrecere, care din ei va rezista mai mult acestei situaţii şi care îşi va muta privirea. Zgomotul produs şi poziţia provocatoare a lui Adam Ivanâci atraseră atenţia celor din jur. Toţi îşi întrerupseră preocupările şi îi urmăreau pe cei doi. Tresări. Situaţia devenise puţin comică, dar magnetismul emanat de pupilele lui Adam Ivanâci se irosi în van. Bătrânul privea imperturbabil la furiosul domn Schultz şi refuza să observe că devenise subiectul curiozităţii generale. Adam Ivanâci îşi pierduse răbdarea şi izbucni:

— De ce mă priviţi aşa? strigă el pe nemţeşte cu o voce stridentă şi ameninţătoare.

Adversarul continua să tacă, de parcă nu ar fi înţeles sau nu ar fi auzit întrebarea. Adam Ivanâci se hotărî să vorbească ruseşte.

— Eu întreb pe tine, de ce uiţi la mine aşa? strigă el, cu îndoită mânie. Eu cunoscut la Curte, tu nu cunoscut! adăugă el, sărind de pe scaun.

Bătrânul nu făcu nici o mişcare. Printre clienţii nemţi trecu un suflu de nemulţumire. Însuşi Müller, atras de zgomot, intră în salon. Văzând despre ce este vorba, bănui bătrânul este surd şi se aplecă aproape de urechea lui.

— Domnu Schultz rugat la tine respectuos, nu privit la el — pronunţă el răspicat şi tare, exaininându-1 cu atenţie.

Bătrânul îndreptă automat privirea spre Müller şi pe faţa lui, până atunci inexpresivă, apărură primele semne de îngrijorare şi emoţie. Îl cuprinse agitaţia, se aplecă gemând spre pălăria sa, o apucă grăbit o dată cu bastonul, şi cu un zâmbet vinovat, de om oropsit, prigonit de soartă se pregăti să iasă. Graba smerită și resemnată a acelui bătrân nenorocit inspiră atâta milă şi compasiune încât toţi cei prezenţi în frunte cu Adam Ivanâci fură impresionaţi. Era clar, bătrânul nu numai că nu avusese intenţia să jignească pe cineva, dar era conştient de nimicnicia sa şi că, oricând putea fi gonit de oriunde, ca orice cerşetor.

Müller era un om bun la suflet şi milos.

— Nu, nu, începu el grăbit, punându-i mâna pe umăr. Stai jos. Aber her Schultze rugat nu privit aşa la el. El cunoscut la Curte.

Dar sărmanul nu pricepu nimic, se agită şi mai tare, se aplecă să-şi ridice batista veche, de culoare albastră, căzută din pălărie şi îşi chemă câinele care stătea culcat pe duşumea, nemişcat, pe semne adormit cu botul pe labele din faţă.
— Azor! bâgui cu vocea tremurândă, bătrânească. Azor!
Azor nu se mişcă.
— Azor! Azor! repetă monoton bătrânul şi îl împinse cu bastonul, dar câinele rămânea încremenit.
Bastonul îi scăpă din mână. El se apleca, se lăsă pe genunchi şi cu ambele mâini ridică botul lui Azor. Bietul Azor ! Era mort Murise pe nesimţite la picioarele stăpânului său, poate de bătrâneţe sau chiar de foame.
Bătrânul îl privi un timp nedumerit, neînțelegând parcă motivul acestui fenomen, apoi se aplecă din nou spre credincioasa lui slugă şi îşi lipi obrazul cadaveric de botul lui Azor. Urmă un minut de tăcere. Cu toţii eram impresionaţi... în fine, bietul de el se ridică. Era palid şi tremura străbătut de frison.
— Putem să-1 împăiem, îşi dădu cu părerea Müller încercînd să-1 consoleze. Va fi ca viu. Feodor Karlovici Krüger vi-l face. Feodor Karlovici este mare meşter, repetă Müller, ridicând de jos bastonul şi întinzându-1 bătrânului.
— Da, îl pot împăia, confirmă modest her Krüüger ieşind de la locul său.
Era un neamţ uscăţiv, blond cu părul roşcat şi cu ochelari pe nasul coroiat.
— Feodor Karlovici Krüger e foarte talentat, adăugă Müller, încântat de ideea sa.
— Da, eu avut un mare talent la animale împăiate, confirmă her Krüger, şi făcut la tine gratis, adăugă el într-un acces de generozitate.
— Nu, cu plătit pentru asta! strigă cu frenezie Adam Ivanâci Schultz, înroşindu-se şi mai tare, într-o criză de mărinimie provocată de sentimentul de vinovăţie care îi mustra conştiinţa.
Bătrânul asculta, neînţelegînd nimic, tremurând din tot corpul.
— Stai! Bea un păhărel de coniac! insistă Müller, observând că ciudatul oaspete intenţionează să plece.
Fu servit coniacul. Bătrânul luă automat păhărelul, dar mâinile în tremurau în aşa hal încât înainte de a-1 duce la gură vărsă jumătate din conţinut şi fără a bea nici o picătură puse paharul din nou pe tavă. Schiţând un zâmbet trist ieşi grăbit din cafenea, lăsând acolo pe Azor. Toţi înlemniră.
— Schwere Not! Was für eine geshichtel [1] comentau nemţii holbându-se unii la alţii.
Eu însă mă repezii pe urmele lui. La câţiva paşi de cafenea, pe dreapta, se aflâ o străduţă îngustă şi întunecoasă, mărginită de case înalte. Ceva îmi spuse că bătrânul intrase acolo. Chiar a doua casă în construcţie era îmbrăcată în schele. Gardul împrejmuitor ajungea la jumătatea străduţei, iar pe lângă el fusese făcut un podeţ din lemn pentru pietoni. Într-un colţ întunecat, între casă şi gard, îl găsii pe bătrân. Şedea pe marginea trotuarului de lemn, cu coatele pe genunchi, sprijinindu-şi capul. Mă aşezai alături.
— Ascultă, mă adresai lui neştîind cum să încep, nu fii neeăjit pentru Azor! să mergem, te conduc eu acasă. Linişteşte-te. Aduc imediat o birjă. Unde locuieşti?
Bătrânul nu răspundea. Nu mă puteam decide. Pe stradă nu trecea nimeni. Deodată el mă apucă de mână.
— Mă înăbuş! pronunţă cu voce răguşită, de abia auzită. Mă înăbuş!
— Să mergem acasă! exclamai ridicându-mă şi încercând să-1 ridic şi pe el, bei un ceai şi te culci în pat... Aduc imediat o birjă. Apoi chem un doctor... cunosc eu unul...

1 *Drace! Ce întâmplare! (germ,)*

Nu-mi amintesc ce i-am mai spus. El dorea să se ridice dar, căzu din nou jos şi începu să mormăie ceva cu voce răguşită, înfundată. Mă aplecai spre el şi asculta-i.

— Pe insula Vasilievskaia, horcăia el, pe linia şasea... pe linia şasea...

Tăcu.

— Locuieşti pe insula Vasilievskaia? Dar nu acolo te îndreptai; trebuia s-o iei la stânga şi nu la dreapta. Te conduc imediat.

Bătrânul nu se mişca. Îl apucai de mână: mâna îi căzu moartă. Îmi părea că visez.

Întâmplarea aceasta îmi produse o mulţime de griji, în urma cărora febra mea dispăru pe nesimţite. De altfel nu locuia pe insula Vasilievskaia, ci chiar la doi paşi de locul unde murise, în casa lui Klugen, chiar sub acoperiş la etajul cinci, într-o locuinţă compusă dintr-un mic antreu şi o cameră mare, foarte joasă cu trei ferestre înguste. Aici domnea sărăcia. Toată mobila era compusă dintr-o masă, două scaune şi o canapea foarte veche şi zdrenţuită, aparţinând proprietarului. Soba nu fusese demult încălzită; nu era nici o lumânare. M-am convins că bătrânul mergea la Müller doar pentru a şedea la lumina lumânărilor şi a se încălzi. Pe masă era o cană de argilă, goală, şi o coajă uscată de pâine. Nu se găsi nici un ban; nici măcar o cămaşă în care să fie înmormântat; cineva oferi o cămaşă. Era clar, în felul acesta nu se putea trăi, singur, fără un suflet care să-1 îngrijească. În sertarul mesei descoperii paşaportul. Era străin, dar cu cetăţenie rusă. Îl chema Ieremia Smith, maşinist, şaptezeci şi opt de ani. Pe masă erau două cărţi; o geografie şi Noul Testament în traducere rusă cu însemnări pe margine şi urme făcute cu unghia. Cărţile le-am luat eu. Nici proprietarul casei, nici chiriaşii nu ştiau nimic despre el. În casă erau o mulţime de locatari majoritatea meşteri şi femei nemţoaice înstărite. Chiar şi proprietarul casei ştia foarte puţin despre chiriaşul său, doar atât că îi ceruse chirie şase ruble pe lună, că decedatul locuise acolo patru luni dar nu plătise nimic pe ultimele două aşa că urma să fie evacuat. A fost întrebat dacă venea cineva la el? Nimeni nu putu da un răspuns pozitiv. Casa era mare; umbla tot felul de lume, nu-i poţi ţine minte pe toţi. Portarul, care a slujit aici timp de cinci ani şi ar fi putut da unele lămuriri, era plecat de două săptămâni la locul de baştină şi lăsase în loc un nepot tânăr care nu cunoştea pe nimeni. Nu mai ştiu cum s-a încheiat ancheta, dar bătrânul a fost înmormântat. În acele zile mi-am făcut drum până la insula Vasilievskaia pe linia a şasea cum spusese bătrânul, dar ce puteam găsi acolo în afara unui şir de case? Şi totuşi, de ce bătrânul îmi vorbise înainte de a muri de linia şasea? Poate delira?

Locuinţa bătrânului, rămasă goală, nu-mi displăcu şi hotării să mă mut acolo. Principalul era că aveam o cameră mare, deşi cam joasă, încât la început mi se părea că mă voi lovi cu capul de tavan, dar m-am obişnuit repede. Pentru şase ruble pe lună n-aş fi găsit ceva mai bun. Mă tentă izolarea; nu-mi.rămânea decât să angajez o femeie la curăţenie. Portarul se oferi pentru început să mă ajute odată pe zi. Mă gândeam că o să-1 caute cineva pe, bătrân, dar trecură cinci zile şi nimeni nu se interesă de el.

Capitolul doi

Pe vremea aceea, colaboram la reviste, scriam articole şi visam că voi scrie ceva important. Lucram la un roman, dar speranţa mea se risipi: acum sunt bolnav în spital şi se pare că voi muri. Iar, dacă voi muri curând, de ce să mai fac însemnări?

Mereu îmi amintesc acest an nefast al existenţei mele. Doream să fac însemnări şi dacă nu le făceam, simţeam că aş fi murit de plictiseala. Întotdeauna amintirile mă impresionau profund, dureros. Puse pe hârtie, însă, ele îmi aduceau liniştea şi nu mai aveam coşmaruri. Aceasta era credinţa mea. Chiar şi numai faptul că scriam mă consola, mă liniştea, îmi stârnea ambiţiile scriitoriceşti, îmi transforma amintirile în speranţe, aveam o ocupaţie. Da, mă gândisem să le scriu şi să le las moştenire felcerului, chiar de le va folosi ca să-şi lipească ferestrele iarna.

Dar, de ce să încep povestirea de la mijloc. Dacă tot m-am hotărât să scriu, o voi face de la început. Autobiografia mea va fi scurtă.

Mă născusem departe de aici, într-o altă gubernie. Presupun că părinţii mei fuseseră oameni buni, dar mă lăsaseră orfan de mic, aşa că am crescut în casa lui Nîkolai Sergheevici Ihmenev, un mic moşier, care m-a luat de milă. Avea un singur copil, o fiică, Nataşa, cu trei ani mai mică decât mine. Crescurăm împreună ca fraţii. O, ce copilărie frumoasă am avut! Ce prostie să tânjeşti şi să te jeluieşti la douăzeci şi cinci de ani, iar în pragul morţii să te gândeşti numai la tine cu încântare şi recunoştinţă! Pe vremea aceea inimioarele noastre băteau la unison, împrejur erau numai câmpii şi păduri şi nu grămezi de pietre ca acum. Ce minunat parc era în Vasilievscoe, al cărui administrator era Nikolai Sergheevici! Acolo mergeam noi cu Nataşa să ne plimbăm, iar în spatele parcului era o pădure răcoroasă unde, odată ne rătăcisem... Viaţa părea misterioasă, ademenitoare şi era atât de plăcut să faci cunoştinţă cu ea. Atunci, după fiecare tufiş, după fiecare copac părea a fi ceva tainic, nemaivăzut. Lumea fantasmelor se confunda cu realitatea, şi chiar se întâmpla ca în văile adânci să se adune ceaţa înserării, care prinzându-se de vegetaţie se astenica pe coastele văii, iar eu cu Nataşa ţinându-ne de mână, ne uitam în adâncimi şi ne aşteptam să apară cineva din abis şi să se adeverească poveştile auzite de la bătrâna noastră doică. Odată, mult mai târziu, mi-am amintit cu Nataşa cum îndată ce obţinuserăm o carte de citire am fugit în grădină lângă eleşteu, unde se afla banca noastră verde preferată, şi ne puserăm pe citit minunata poveste a lui Alfons şi a Dalindei. Şi acum amintirea ei îmi provoacă o deosebită emoţie ca atunci, cu un an în urmă, cînd îi amintisem Nataşei primele rânduri care începeau aşa: „Alfons, eroul povestirii, se născuse în Portugalia; tatăl lui era don Ramiro..." fusesem gata să izbucnesc în plâns. Probabil îi păruse o reacţie stupidă căci Nataşa zâmbi nedumerită. Dar îşi revenise repede, îmi amintesc bine, şi pentru a mă consola, începuse să-mi povestească întâmplări emoţionante din trecut. Fusese o seară de pomină; trecusem în revistă toate amintirile: şi ziua când am fost trimis la colegiu în capitala de judeţ. Doamne, cum plânsese ca atunci! Şi ultima noastră despărţire, cînd plecasem pentru totdeauna din Vasilievskoe. Absolvisem colegiul şi plecam la Petersburg să mă pregătesc pentru Universitate. Aveam şaptesprezece ani, iar dânsa aproape cincisprezece, Nataşa spunea că atunci eram atât de deşelat de lungan încât stârneam râsul. În clipa despărţirii am chemat-o deoparte săi spun ceva foarte important, dar rămăsesem mut, mi se pusese un nod în gât Ea îşi aminteşte cât de emoţionat eram. Nu puteam să leg două vorbe, nu ştiam ce să spun şi de altfel dânsa nici nu m-ar fi înţeles. Izbucnisem în plâns şi plecasem fără să mă pot exprima. Ne-am revăzut mult mai târziu la Petersburg, numai cu vreo doi ani în urmă. Bătrânul Ihmenev venise să rezolve nişte litigii, iar eu începusem să mă afirm ca scriitor.

Capitolul trei

Nikolai Sergheevici Ihmenev provenea dintr-o familie bună, dar scăpătată. Părinţii îi lăsaseră moştenire vreo sută cincizeci de suflete. La douăzeci de ani el se hotărî să devină husar. Îi mergea bine, dar, după şase ani de serviciu în armată, într-o seară nefastă, pierdu întreaga avere la cărţi. Nu dormi toată noaptea, iar in seara următoare se întoarse la masa de joc şi miză pe calul său — ultima lui şansă. Cartea ieşi câştigătoare, la fel a doua şi a treia, peste jumătate de oră recâştigase una din moşii din satul lhmenevka, ce cuprindea după ultimul recensământ cincizeci de suflete. Se opri din joc şi a doua zi demisiona din armată. Pierduse irevocabil o sută de suflete. Peste două luni fu eliberat cu gradul de locotenent şi plecă în satul său. Niciodată nu pomeni de pierderea suferită şi cu tot caracterul său blând, s-ar fi certat cu oricine i-ar fi amintit de aceasta. La ţară se apucă de gospodărie, la treizeci şi cinci

de ani se însură cu o nobilă scăpătată, Anna Andreevna Şumilova, o fată fără zestre, dar cu educaţie la pensionul emigrantului Mont Reveche cu care se mândrea, deşi nimeni nu a putut confirma vreodată în ce consta această educaţie. Nikolai Sergheevici deveni un bun gospodar.

Trecuseră câţiva ani când, pe neaşteptate, la moşia vecină din satul Vasilievskoe cu nouă sute de suflete, sosi din Petersburg moşierul, prinţul Piotr Alexandrovicr Valkovsky.

Sosirea lui produse în împrejurimi o vie impresie. Prinţul era un bărbat tânăr, avea un grad de nobleţe, legături în înalta societate, era prezentabil, bogat şi mai ales văduv, ceea ce era o deosebită calitate în opinia doamnelor şi domnişoarelor din împrejurimi.

Se povestea despre strălucita primire care i se făcuse de către guvernator, cu care era în relaţii de rudenie; se spunea că toate doamnele erau înnebunite de complimentele lui etc, etc. Pe scurt, el era unul din străluciţii reprezentanţi ai înaltei societăţi petersburgheze, care rareori apar în provincie şi atunci produc o vâlvă nemaipomenită. Curând se dovedi că politeţea prinţului era foarte bine cântărită şi nu se risipea pe cei de care nu avea nevoie şi pe care îi considera mai prejos de rangul său. Ei nu catadicsi să facă cunoştinţă cu vecinii, ceea ce îi produse o mulţime de duşmani. Iată de ce, toţi se minunară, când el se hotărî să i facă o vizită lui Nikolai Sergheevici, cel mai apropiat vecin, în casa lui Ihmenev prinţul produse o puternică impresie. Amândoi fură încântaţi de el si îndeosebi Anna Andreevna.
În curând deveni obişnuitul casei, îi vizita zilnic, îi invita le el, îi tachina, povestea anecdote, cânta la bietul lor pian. lhmenevii erau uimiţi: cum puteau spune vecinii despre un om atât de simpatic că este arogant, orgolios, egoist?

Trebuie să recunoaştem că prinţul îi era simpatic lui Nikolai Sergheevici, care era un om simplu, fără fasoane, dezinteresat, distins. De altfel, totul se lămuri în curând. Prinţul venise la Vasilievskoe ca să-l destituie pe administratorul său, un neamţ desfrânat, încăpăţânat, un agronom cărunt cu ochelari pe nasul coroiat şi, peste toate, care-1 fura fără ruşine şi îi persecuta pe ţărani. Ivan Karlovici fu demascat, prins în flagrant delict; el se supără foarte tare, afirmând corectitudinea germană dar, cu toate acestea fu gonit fără menajamente. Prinţul avea nevoie de un vătaf şi alegerea lui se opri la Nikolai Sergheevici, un gospodar excepţional, cinstit, corect. Se părea că prinţul dorea foarte mult ca Nikolai Sergheevici să-i ofere chiar el serviciile, dar aşa ceva nu se întâmplă şi prinţul veni el însuşi într-o dimineaţa rugându-1 prieteneşte. Ihmenev la început refuză; dar retribuţia oferită o ispiti pe Anna Andreevna şi complimentele solicitantului risipiră orice putere de rezistenţă. Prinţul îşi atinsese scopul. Trebuie să spunem că era un excelent psiholog. În scurta perioadă de când îi cunoştea pe Ihmenevi el află cu cine are de-a face şi înţelese că pot fi cuceriţi prin atitudinea lui cordială, prietenoasă, că fără asta banii nu vor avea nici un efect. Avea însă nevoie de un vătaf faţă de care să aibă încredere oarbă şi căruia să-i poată lăsa moşia cu totul pe mână, fără să mai fie nevoie să vină la Vasilievskoe. Impresia fermecătoare pe care o produsese la lhmenevo era atât de puternică, încât aceştia crezură sincer în prietenia lui. Nikolai Sergheevici era unul dintre cei mai buni oameni, naivi şi romantici atât de bine cunoscuţi în Rusia noastră, orice s-ar spune despre ei, şi care atunci când iubesc pe cineva îi oferă şi sufletul.

Trecură mulţi ani şi moşia prinţului prospera. Relaţiile între stăpân şi vătaf erau dintre cele mai bune dar se limitau la corespondenţa de serviciu. Prinţul fără să intervină în dispoziţiile lui Nikolai Sergheevici îi dădea câteodată nişte sfaturi care îl uimeau pe Ihmenev prin neobişnuitul lui simţ practic şi dibăcie în afaceri. Se vedea că el ştia să facă avere. Peste vreo cinci ani de la vizita lui la Vasilievskoe, îi trimise lui Nikolai Sergheevici o procură pentru cumpărarea unei alte moşii splendide cu patru sute de suflete în aceeaşi gubernie. Nikolai Sergheevici era încântat; succesele prinţului, zvonurile despre reuşita lui, despre ascensiunea lui îl bucurau ca şi cum ar fi fost fraţi. Dar satisfacţia ajunse la culme, când prinţul îi acordă într-o situaţie încredere deplină. Iată cum s~a întâmplat... De altfel ar trebui să amintesc mai întâi unele amănunte din viaţa prinţului Valkovsky, eroul principal al romanului meu.

Capitolul patru

Prinţul era văduv. Fusese însurat în prima tinereţe, dar o făcuse pentru bani. Părinţii scăpătaţi la Moscova nu îi lăsaseră nimic. Vasilievskoe fusese ipotecată şi răsipotecată; avea datorii mari. Prinţul tânăr de douăzeci şi doi de ani, funcţionar într-o cancelarie din Moscova, nu avea nici o copeică şi îşi începea cariera ca „un coate-goale de viţă nobilă". Căsătoria cu fiica răscoaptă a unui negustor-arendaş îl salvă. Arendaşul îl înşelă la zestre, totuşi din banii primiţi el putu răscumpăra moşia părintească şi o puse pe picioare. Fiica negustorului abia ştia să scrie, nu putea să lege două vorbe, era urâtă şi avea o singură calitate: era bună Ia suflet şi ascultătoare. Prinţul se folosi de această calitate pe deplin: după primul an de căsnicie, ea îi născuse un fiu. El o lăsă în seama tatălui ei la Moscova, şi plecă singur în provincie, unde căpătă un post destul de bun. Sufletul lui era însetat de mărire, iar alături de soţia sa nu ar fi avut satisfacţii nici la Petersburg, nici la Moscova. Se spunea că din primul an de căsnicie el îşi chinuia soţia cu comportamentul lui brutal. Acest zvon îl revolta întotdeauna pe Nikolai Sergheici şi îl făcea să-i ia apărarea. Peste vreo şapte ani soţia prinţului muri şi el se reîntoarse grăbit la Petersburg. Aici produse o impresie bună. Încă tânăr, prezentabil, cu avere, înzestrat cu calităţi precum umorul, bunul gust, buna dispoziţie, nu se prezentă ca un amator de fericire, ci ca o personalitate.

Se spunea că era fermecător, cuceritor, puternic, apreciat de femei, iar legătura cu una din frumuseţile din înalta societate făcu o mare vâlvă. Cu toată chibzuinţa lui înnăscută, risipea banii fără milă. Se lăsa bătut de cine trebuia la jocul de cărţi fără nici un regret. Doar nu pentru distracţii venise el la Petersburg: trebuia să-şi croiască un drum în viaţă, să facă o strălucită carieră. Şi, reuşi. Contele Nainsky, o rudă sus-pusă, care nici nu l-ar fi băgat în seamă, impresionat de succesele lui repurtate în înalta societate îi acordă deosebită atenţie şi chiar îl primi spre educare pe fiul lui în vârstă de şapte ani. Perioada coincide cu călătoria prinţului la Vasilievskoe şi cunoştinţa lui cu familia Ihmenev. Obţinu cu ajutorul contelui un post important la una din ambasade şi plecă în străinătate. După aceea zvonurile au devenit cam sumbre: s-a vorbit despre o întâmplare neplăcută şi inexplicabilă în străinătate. S-a aflat doar că el reuşise să-şi sporească averea cu patru sute de suflete.

De peste graniţă el se întoarse după mai mulţi ani ca o persoană importantă şi imediat ocupă un post însemnat la Petersburg. La Ihmenevo ajunse zvonul că se însoară pentru a doua oară. înrudindu-se astfel cu o familie cunoscută, bogată şi influentă. „Tinde spre înălţimi!" spunea Nikolai Sergheevici, frecându-şi mâinile cu satisfacţie. Atunci eu mă aflam la studii Ia Petersburg şi Ihmenev îmi scrisese să mă informez, dacă zvonurile despre căsătorie sunt adevărate., îi scrisese şi prinţului arătându-i sprijinul în ceea ce mă priveşte, dar prinţul nu îi răspunse la scrisoare. Ştiam un singur lucru, că fiul lui educat de conte şi apoi la liceu, îşi încheiase studiile, avea nouăsprezece ani. I-am scris asta lui Ihmenev şi încă despre faptul că prinţul îşi iubeşte foarte mult fiul, îl răsfaţă şi se gândeşte la viitorul lui. Toate acestea le-am aflat de la colegii mei studenţi, cunoscuţi ai tânărului prinţ.- Tot atunci Nikolai Sergheevici primi într-o dimineaţă de la prinţ o scrisoare deosebit de ciudată.

Prinţul, care până atunci se limita în relaţiile cu Nikolai Sergheevici la o corespondenţă de afaceri, îi scria acum pe larg, sincer şi prieteneşte despre situaţia lui familiară: se plângea de fiul său, că acesta îl necăjeşte cu comportarea lui în societate; că, bineînţeles, nu trebuia luat în serios dar, că el se hotărâse să-l pedepsească, să-l sperie şi anume să-1 trimită un timp la ţară sub supravegherea lui Ihmenev, Prinţul acordă toată încrederea „bunului şi distinsului Nikolai Sergheevici şi în special Annei Andreevna", pe care îi ruga să-l primească pe „fluşturatecul" lui în familia lor, să-l înveţe minte, să-l iubească dacă e posibil, şi mai ales să-i

modeleze caracterul frivol, „să-i impună reguli de comportare mai aspre, necesare în viaţa unui om". Bineînţeles, bătrânul Ihmenev primi. Sosi tânărul prinţ şi îl întâmpinară ca pe propriul fiu. Nikolai Sergheevici îi acordă toată dragostea de care era capabil, chiar şi
mai târziu, când nu mai avea relaţii cu prinţul-tată, bătrânul Ihmenev îşi amintea cu drag de Alioşa al lui, aşa cum se obişnuise să-1 numească pe Aleksei Petrovici. Într-adevar era un băiat foarte drăguţ: frumuşel, slăbuţ şi. plin de nerv, totodată vesel şi sociabil, cu inima
deschisă, capabilă de cele mai frumoase sentimente, iubitor, cinstit şi îndatoritor. El deveni un zeu în casa familiei lhmenev. Cu toate că avea nouăsprezece ani, părea un copil. Era greu de conceput de ce îl exilase părintele sau, care se spunea că îl iubeşte foarte mult. La Pctersburg ducea o viaţă de trândav şi fluşturatic, nu vroia să lucreze şi-1 supăra pe tatăl său. Nikolai Sergheevici nu puse întrebări, căci nici prinţul Piotr Alexandrovici nu precizase nimic în scrisoarea lui despre cauza izgonirii fiului său. Totuşi auzise el ceva despre comportarea uşuratică a lui Alioşa, despre o legătură amoroasă cu o doamnă din înalta societate, despre o provocare la duel, despre o pierdere de bani la cărţi, se vorbea chiar de nişte bani străini pe care îi cheltuise. Mai auzise că prinţul se hotărâse să-l pedepsească
nu pentru o faptă anume, ci din considerente egoiste. Nikolai Sergheevici refuza să dea crezare acestor zvonuri, căci Alioşa îşi iubea foarte mult tatăl pe care însă nu-1 cunoscuse în copilărie şi adolescenţă; vorbea despre el cu încântare şi patimă; se vedea că se află sub influenţa lui.. Alioşa însuşi povestea câteodată despre o contesă pe care au cucerit-o atât el cât şi tatăl lui, dar că el, Alioşa, a avut câştig de cauză, iar tatăl s~a supărat îngrozitor pe el. Povestea cazul cu pasiune, cu naivitate copilărească însoţind relatarea cu un hohot de râs. Nikolai Sergheevici însă îl oprea îndată. Alioşa îi mat spuse că tatăl său doreşte să se
însoare.

De aproape un an se afla în exil, periodic îi scria tatălui scrisori respectuoase şi cuminţi şi chiar într-atât se obişnuise cu Vasilievskoe încât atunci, când însuşi prinţul veni vara Ia moşie, exilatul se rugă de el să-i permită să rămână acolo timp mai îndelungat plăcându-i viaţa la ţară. Toate hotărârile şi pasiunile lui Alioşa se datorau sensibilităţii lui nervoase, excitării, naivităţii lui frizând deseori absurdul; sau capacităţii de a se supune oricărei influenţe din afară şi lipsei totale de voinţă. Dar prinţul îi asculta într-un mod suspect
dorinţa… În general Nikolai Sergheevici nu-şi mai recunoştea „prietenul“: prinţul Piotr Alexandrovici se schimbase radical. Devenise foarte irascibil faţă de Nikolai Sergheevici, iar controlul registrului moşiei demonstra o neobişnuită lăcomie, zgârcenie şi lipsă de încredere. Toate acestea îl întristară pe bunul lhmenev; nu-i venea să creadă. De data aceasta totul se
petrecea invers decât la prima vizită la moşie, acum prinţul făcu cunoştinţă cu toţi vecinii, bineînţeles cei mai importanţi şi, nu veni in vizită la Nikolai Sergheevici, tratându-1 ca pe un subaltern. Urmă o situaţie cu totul neaşteptată: fără un motiv evident se produse o ruptură
între prinţ şi Nikolai Sergheevici. S-au pronunţat cuvinte grele, jignitoare. Ihmenev a fost îndepărtat de la Vasiîievskoc.S-au auzit bârfeli îngrozitoare: toată lumea afirma că Nikolai Sergheevici, cunoscând caracterul tânărului prinţ, avea de gând să-i folosească toate slăbiciunile în favoarea sa: că fiica lui Nataşa (care avea deja şaptesprezece ani) îl făcuse pe tânărul de douăzeci de ani să se îndrăgostească de ea; că şi părinţii ei binecuvântau această iubire deşi se prefăceau că nu observă nimic; că şireata şi „imorala“ Nataşa îl vrăjise pe tânăr, care timp de un an întreg nu putuse vedea pe altcineva, pe nici una din fetele distinse din
respectabilele case ale moşierilor vecini. Se spunea cu convingere că îndrăgostiţii erau decişi să se căsătorească în satul Grigorievo la vreo cincisprezece verste de Vasilievskoe, fără ştirea părinţilor, dar de fapt Nikolai Sergheevici ştia totul şi îşi îndruma fiica, dându-i sfaturi odioase.

Pe scurt nu puteai cuprinde într-o carte întreagă toate bârfele vehiculate de cumetrele din împrejurimi. Cel mai neaşteptat era că prinţul crezu în toate aceste cleveteli şi veni în Vasilievskoe din această cauză, în urma unei scrisori anonime primite din provincie la

Petersburg. Desigur, oricine îl cunoştea cât de cât pe Nikolai Sergheevici, n-ar fi putut crede nici un cuvânt din toate aceste învinuiri; dar, între timp, cum se obişnuieşte, toți se agitau, vorbeau, trăncăneau, dădeau din cap dezaprobator şi... condamnau fără drept de apel. Ihmenev era însă prea mândru ca să ia apărarea fiicei sale în faţa acestor oameni de nimic şi îi interzise Annei Andreevna să participe la orice dispută pe această temă. Însăşi Nataşa, atât de batjocorită, nu aflase nici după un an nimic din ceea ce se discuta pe seama ei. Toată povestea îi era necunoscută ea era veselă şi nevinovată ca un copil de şaisprezece ani.

Între timp destrămarea îşi urma cursul, iar linguşitorii nu dormeau. Au apărut reclamanţii şi martorii. Prinţul fu convins că îndelungata administraţie a lui Nikolai Sergheevici nu era fără cusur. Mai mult, că în urmă cu trei ani, la vânzarea pădurii, Nikolai Sergheevici reţinuse în favoarea sa douăsprezece mii de ruble în argint, există dovezi clare, cu atât mai mult cu cât el nu avusese de la prinţ nici o procură oficială şi că acţionase din proprie iniţiativă, convingându-1 pe acesta ulterior de necesitatea vânzării şi declarase o sumă cu mult mai mică decât cea încasată. Bineînţeles toate acestea erau clevetiri aşa cum se dovedi mai târziu, dar prinţul crezu totul şi, de faţă cu martorii, îl numi pe Nikolai Sergheevici hoţ... Ihmenev nu suportă jignirea şi răspunse pe măsură. Urmă o scenă îngrozitoare. Imediat a fost intentat un proces, Nikolai Sergheevici neavând dovezi şi mai ales neavând apărători, nici experienţă, pierdu cauza. Pe averea lui se puse sechestru. Bătrânul deznădăjduit se hotărî să lase totul şi să se mute la Petersburg ca să-şi susţină personal cauza, iar la moşie îşi lăsă un înlocuitor experimentat. Se pare că prinţul începu curând să înţeleagă că îl jignise pe nedrept pe Ihmenev. Dar ofensa fusese atât de puternică de ambele părţi încât nu era loc de iertare şi prinţul trebui să depună efort ca să dirijeze acţiunea în favoarea sa, adică să-i ia fostului său administrator ultima bucată de pâine de la gură.

Capitolul cinci

Astfel familia Ihmenev se mută la Petersburg. Nu vă voi descrie întâlnirea cu Nataşa după acea despărţire lungă de patru ani în care nu o putusem uita. Desigur, nici eu nu înţelegeam pe deplin sentimentul care mă anima la amintirea ei, dar când ne-am revăzut am înţeles că ea îmi era sortită mie. În primele zile după sosire mi se părea că se dezvoltase prea puţin în aceşti ani, că nu se schimbase şi rămăsese aceeaşi fetiță pe care o lăsasem. Apoi însă, fiecare zi mă făcea să descopăr ceva nou, ascuns intenţionat de mine ca şi cum femeia din ea nu apărea dinadins şi, ce fericire era să o descoperi. Câteva zile bătrânul fusese nervos şi veninos. Treburile nu-i reuşeau, era mânios, nestăpânit, ocupat cu actele oficiale şi nu avea timp de noi. Anna Andreevna umbla pierdută şi nu reuşea să înţeleagă nimic. Petersburgul o speria. Ofta, se temea, plângea după viaţa de la ţară, după Ihmenevo, se temea că Nataşa e în creştere şi n-are cine să aibă grijă de dânsa. Neavând pe altcineva mai demn de încredere începea să mi se confeseze.

Atunci, cu puţin timp înainte de sosirea lor eu terminasem primul meu roman, acela cu care începuse cariera mea literară şi, fiind novice, nu ştiam ce să fac cu el. Ihmenevilor nu le spusesem nimic: ei chiar mă învinovăţeau că nu lucrez, adică nu am serviciu şi nu încerc să-mi găsesc ceva. Bătrâaul îmi reproşase vehement aceasta, în calitate de tutore. Eu însă mă jenam să le spun cu ce mă ocup. Cum să le declar deschis că nu vreau să fac servici, ci vreau să scriu romane?! De aceea un timp îi minţeam spunând că nu-mi dau un post, iar eu caut fără încetare. Nu aveau timp să mă controleze. Îmi amintesc cum odată Nataşa, ascultând discuţiile noastre, mă luase la o parte şi cu ochii în lacrimi mă implorase să mă gândesc la soarta mea, mă descususe, încercând să afle, cu ce mă ocup şi cum nu i-am mărturisit, mă puse să jur că nu mă voi prăpădi ca un leneş şi un fluieră-vânt. E adevărat, nu recunoscui cu

ce mă ocup, dar îmi amintesc că pentru un cuvânt bun din partea ei, de aprobare a muncii mele consacrate primului meu roman, aş fi dat toate afirmaţiile măgulitoare ale criticilor şi ale celor care mi-au apreciat mai târziu opera. Şi iată că apăru, în sfârşit, romanul meu. Cu mult înainte de editare se produse ceva neobişnuit în lumea literară. B. se bucură ca un copil citindu-mi manuscrisul. Dacă am fost vreodată fericit, aceasta nu a fost în primele clipe ale succesului meu, ci atunci când, încă nu citisem şi nu arătasem nimănui manuscrisul. Fericirea o avusesem în acele nopţi lungi, încărcate de speranţe exaltate şi dragoste pătimaşă pentru munca mea, când eram una cu fantezia mea, cu personajele pe care le creasem ca şi cum erau vii. Le iubeam, mă bucuram şi mă întristam odată cu ele şi deseori chiar plângeam cu lacrimi adevărate pentru bietul meu erou. Nici nu pot descrie cât de mult s-au bucurat bătrânii de succesul meu, deşi la început au fost neîncrezători, părându-li-se chiar straniu. Annei Andreevna, de pildă, nu-i venea să creadă că noul scriitor de succes era acel Vania, care etc. etc. şi mereu dădea din cap. Bătrânul se ţinea tare şi la început, la primele ecouri, chiar se speriase; vorbea despre cariera mea ratată, despre comportarea imorală a literaţilor. Noile ecouri favorabile, anunţurile din ziare şi cuvintele de laudă rostite dc persoane de încredere, îl făcură, să-şi schimbe punctul de vedere, mai ales când văzu că se poate câştiga şi ceva bani din munca literară, se destrămară şi ultimele îndoieli. Astfel, bucurându-se ca un copil de fericirea mea, el căzu în extrema cealaltă — la cele mai nelimitate speranţe ale viitorului meu. În fiecare zi inventa noi posibilități şi planuri legate de cariera mea literară şi ce planuri! Începu să nutrească faţă de mine un respect deosebit, nemaipomenit. Şi, totuşi, îmi amintesc, se întâmpla să-l copleşească din nou îndoielile deseori chiar în timpul celor mai fantastice iluzii şi iarăşi devenea sceptic .

„Romancier, poet! Ce ciudat... Când s-a întâmplat ca poeţii să aibă ranguri? Un scârţa-scârţa pe hârtie, neserios!"

Observam că asemenea îndoieli şi toate acele întrebări ciudate îi veneau în minte mai mult seara. Atunci bătrânul devenea nervos, impresionabil şi neîncrezător. Eu cu Nataşa observasem aceasta şi de la o vreme, începuserăm sa ne distram. Îl încurajam cu anecdote despre generalul Sumarokov, amintind cazul când Derjavin primise o tabacheră cu ducați din aur, cum însuşi împărăteasa îl vizitase pe I.omonosov. Îi povesteam despre Puskin sau despre Gogol.

— Ştiu, frăţioare, ştiu. riposta bătrânul care poate pentru prima dată auzise toate aceste întâmplări. Hm! Ascultă, Vania, eu totuşi mă bucur că nu scrii în versuri. Versurile sunt neserioase; nu mă contrazice, crede-l pe bătrân, îţi doresc binele. Sunt neserioase, pierdere de vreme! Versurile sunt pentru elevii de liceu, poeziile te duc la balamuc . N-am ce spune, Puşkin a fost mare, nu contest! Şi, totuşi, poeziile şi nimic mai mult; aşa ceva, efemer… Eu, de altfel, am citit puţin Proza e altceva! scriitorul poate chiar să te înveţe minte, să-ţi vorbească de iubirea de patrie, despre unele fapte bune...da! Eu, frate, nu prea ştiu să mă exprim, dar mă înţelegi; îţi vorbesc din dragoste. Ia citeşte! încheia el cu oarecare superioritate când adusesem cartea şi ne aşezasem cu toţii în jurul mesei rotunde. Mă îndemnă: citeşte ce ai mai scris acolo; se vorbeşte mult despre tine! Să vedem!

Deschisei cartea şi mă pregătii să citesc. În seara aceea de abia ieşise de sub tipar şi obţinând un exemplar, venisem la Ihmenevi să le prezint romanul.

Cît de mâhnit am fost şi cât am regretat că nu le-am putut citi înainte, în manuscris, căci se afla la editor! Nataşa chiar plânsese de ciudă, se certase, îmi reproşase, că oameni străini îmi vor citi cartea înaintea ei.;. Şi, iată-ne în jurul mesei... Faţa bătrânului căpătă o expresie deosebit de serioasă şi critică. El se pregătea să dea verdictul, „să se convingă“. Bătrâna avea o înfăţişare de zile mari; cred că-şi pusese chiar o bonetă nouă. Observase ea de mult că sunt îndrăgostit de Nataşa, că mi se oprea respiraţia şi mi se întuneca privirea când stăteam amândoi de vorbă şi că, însăşi Nataşa mă priveşte în mod deosebit. Da! Sosise clipa speranţelor în succese, a fericirii!

Observase bătrâna că şi moşneagul începuse să mă aprecieze, ne arunca priviri iscoditoare… şi se speria: doar nu eram nici conte, nici prinţ, nici consilier, nici jurist sau măcar tânăr frumos şi plin de decoraţii! Annei Andreevna nu-i plăceau jumătăţile de măsură.
„Îl laudă, îşi spunea ea, dar nu se ştie pentru ce. Scriitor, poet... Dar ce înseamnă un scriitor?"

Capitolul şase

Le citii romanul într-o singură repriză. Începusem lectura îndată după ceai şi o terminarăm la ora două după miezul nopţii. Bătrânul la început se încruntase. Se aşteptase la ceva foarte elevat, ceva ce nici el nu ar fi putut înţelege. Când colo eu scrisesem despre lucruri obişnuite, de fiecare zi, la fel cu viaţa care ne înconjoară. Măcar de-aş fi scris despre o personalitate deosebită sau ceva din istorie, de pildă, despre Rostavlev sau Yuri Miloslavsky; dar eu m-am ocupat de un mic, umil şi chiar mediocru funcţionăraş cu nasturi lipsă la tunică. Şi totul povestit atât de simplu, întocmai ca în viaţă . Ciudat! Bătrâna îi aruncă priviri întrebătoare lui Nikolai Sergheevici şi chiar sc încruntă, la început, simţindu-se parcă jignită: „Merită să tipăreşti aşa ceva, să asculţi şi să mai dai şi bani?" exprima faţa ei. Nataşa era foarte atentă, asculta cu interes, nu lua ochii de pe mine, urmărindu-mă cum pronunţ fiecare cuvânt şi mişcând şi ea buzele. Dar, stupoare! Nu ajunsesem nici la jumătatea lecturii, când auditoriul meu era cu ochii plini de lacrimi. Anna Andreevna plângea de mila eroului meu şi îşi exprima deznădejdea că nu-1 poate ajuta cu ceva. Bătrânul renunţase la gândul că va auzi ceva deosebit de elevat: „Nici vorbă de aşa ceva, ci pur şi simplu o povestioară; dar îţi merge drept la inimă, spunea el, se vede că e ruptă din viaţă; te convinge că cel mai simplu şi necăjit om este om, şi îţi este frate!" Nataşa asculta, plângea, şi, pe sub masă, îmi strângea mâna. Când lectura se încheie, ea se ridică: obrajii îi ardeau, ochii pluteau în lacrimi. Îmi prinse mâna, o sărută şi fugi afară din cameră. Părinţii ei schimbară o privire complice.
— Hm... uite ce exaltată e ! spuse bătrânul uimit de gestul fiicei, nu-i nimic, ba c chiar bine, e o reacţie meritorie ! Este un suflet bun... murmură el aruncând o privire nevestei, dându-i dreptate Nataşei şi totodată mie. Anna Andreevna cu toate că în timpul lecturii era emoţionată, acum părea a spune: „Bine, bine Alexandru Macedon e un erou, dar ce-i cu asta?
Nataşa se întoarse curând, veselă şi fericită şi, trecând pe lângă mine, mă atinse cu drăgălăşenie. Bătrânul era hotărât să-mi evalueze „temeinic" opera dar de bucurie se ambala:
— Ei, frate Vania, bine, foarte bine! M-ai liniştit! A fost peste aşteptările mele. Nu e nici de neînţeles, nici măreţ, se vede... Uite acolo am „Eliberarea Moscovei" care a fost scrisă la Moscova.
— Dar din primul rând, frate, e altfel scrisă, se vede că e din cale afară... Dar la tine, Vania, e mai simplu, mai pe înţelesul nostru. De aceea şi-mi place, că te înţeleg! E din viaţa noastră. Parcă mi s-ar fi întâmplat mie. Dacă te exprimai altfel? N-aş fi înţeles nimic Limbajul l-aş mai fi schimbat: îmi place, dar te-ai exprimat prea simplu... Dar acum e târziu: s-a tipărit. Poţi schimba ceva la a doua ediţie? Dar, va fi o a doua ediţie? Mai primeşti iar bani... Hm!
— Şi, chiar ai primit atâţia bani, Ivan Petrovici? observă Anna Andreevna . Mă uit la tine şi nu-mi vine să cred. O, Doamne, iată cum poţi câştiga acum bani!
— Ştii, Vania? continua bătrânul entuziast, deşi nu e o slujbă, e totuşi o carieră. Cartea va fi citită şi de oameni importanţi. Chiar tu spuneai că Gogol are o bursă anuală şi chiar a fost trimis în străinătate. Şi tu poţi fi la fel? A? Sau e prea devreme? Trebuie să mai scrii ceva? Scrie, frate, scrie mai repede! Nu te culca pe lauri. Nu sta!
O spunea cu atâta convingere, cu sinceritate, încât nu-1 puteau dezamăgi.

— Sau, de pildă, primeşti o tabacheră şi ce? Calul de dar nu se caută la dinţi ! Vor să te încurajeze. Cine ştie, poate ajungi şi la curte, adăugă el în şoaptă cu subînţeles, făcând cu ochiul, sau poate nu? E încă prea curând?
— Ei, chiar la curte? interveni, Anna Andreevna ofensată.
— Încă puţin şi mă avansaţi general, observai râzând.
Şi bătrânul izbucni în râs. Era încântat,
— Înălţimea Voastră, nu vă e foame? Se auzi vocea veselă a Nataşei, care ne invita la masă.
Veni în goană şi îl îmbrăţişa pe tatăl său rîzând:
— Bunul meu tătic!
Bătrânul se emoţiona.
— Ei, bine, bine! Spun şi eu aşa. General sau nu, putem merge la masă. C e sentimentală! adăugă el mângâind-o pe obrazul îmbujorat, ca să nu piardă ocazia, vezi Vania, eu din dragoste. Chiar dacă nu general, dar tot eşti o personalitate, autor!
— Acum, tăticule, se spune scriitor.
— Şi nu autor? Nu ştiam. Să spunem scriitor; dar iată ce vroiam să spun: şambelan nu te vor face pentrucă ai scris un roman — nici vorbă nu poate fi. Totuşi te-ai făcut om, poţi deveni acolo, un ataşat. Te pot trimite în Italia pentru tratament medical sau pentru perfecţionare profesională, te pot ajuta cu bani. Bineînţeles ca şi de partea ta să fie totul în regulă, să nu iei banii degeaba sau să umbli cu pretenţii.
— Atunci, n-ai cu ce te mândri, Ivan Petrovici, adăuga râzând Anna Andreevna.
— Mai bine, tată, să-i dea o decoraţie decât să-l facă ataşat!
Nataşa îmi făcu din nou semn ciupindu-mă uşor de braţ.
— Îţi baţi joc de mine! — strigă bătrânul privind-o pe Nataşa, îmbujorată la faţă şi cu ochii sclipitori. Eu, copii, am cam luat-o razna, aşa sunt eu... dar, ştii Vania, mă uit la tine cât este de simplu...
— O, Doamne! Cum vrei să fie, tăticule?
— Nu, nu-i ce crezi. Dar, totuşi, Vania ai o înfăţişare… de loc poetică,.. Se spune că poeţii sunt palizi; cu păr lung, şi în ochi e ceva Ştii, un Goethe sau altul.,, am citit eu în „Abbaddonna" [1],,. ce-i? Am spus ceva ce nu trebuie? Ştrengărita râde de mine! Eu, dragii mei, nu ştiu multe, dar am suflet. Uite, faţa nu e totul; pentru mine e bună faţa ta şi chiar îmi place... Nu de asta vorbeam... Numai, să fii cinstit, Vania, să fii cinstit, aceasta-i principalul; să trăieşti în cinste, să nu-ţi pierzi cumpătul! În faţa ta e o cale lungă. Slujeşte cu cinste cauza; iată asta vroiam să spun!
A fost o perioadă minunată! Toate clipele libere, toate serile mi le petreceam la ei. Bătrânului îi povesteam întâmplări din lumea literelor, de care el se interesa deosebit: chiar începuse să citească cronicile lui B. despre care îi vorbisem mult şi pe care el nu-1 prea înţelegea, dar îl lăuda cu eutuziasm şi se supăra pe duşmanii lui care publicau în revista „Trântorul din Nord". Bătrânica ne urmărea pe mine şi pe Nataşa. Între noi fusese deja o discuţie şi la întrebarea mea, Nataşa cu capul plecat şi buzele întredeschise, răspunsese în şoaptă: da. În curând aflară şi bătrânii, se gândiră, se socotiră. Anna Andreevna a tot dat din cap. I se părea ciudat, era neliniştită, nu avea încredere în mine.
— E bine când ai succes, Ivan Petrovici, spunea dânsa, dar când nu mai ai, atunci, ce se întâmplă? De-ai avea o slujbă undeva!
— Iată ce-ţi spun eu, Vania, hotărî bătrânul după o lungă meditaţie, am văzut, am observat şi chiar m-am bucurat că voi... ei, dar ce să-i facil Vezi, Vania, sunteţi încă foarte tineri şi Anna Andreevna are dreptate. Să aşteptăm. Eşti talentat, chiar foarte talentat... ei, nu chiar un geniu, cum s-au exprimat unii dar aşa, talentat (chiar azi am citit im articol în

1 *„Abbaddonna“ — povestire romantică de N.A. Polevoi (1796 – 1846)*

„Trântorul" te critică acolo). Da! Vezi bine tu încă nu ai bani puşi bine, ci numai talent; iar voi sunteţi săraci amândoi. Să mai aşteptăm un an, doi: dacă îţi merge bine şi te consacri — Nataşa e a ta ; nu reuşeşti, te mai gândeşti... Doar eşti om corect, mai gândeşte-te! . . .

La asta ne-am împotmolit. Peste un an iată care era situaţia.

Da, se întâmplă exact peste un an! Într-o zi senină de septembrie spre seară, nesimţindu-mă bine cu sănătatea, intrai la bătrânii mei cu inima strânsă şi mă lăsai epuizat pe un scaun. Din cauza bolii aveam ameţeli şi mă durea inima, încât îmi trebui multă putere de voinţă să bat la uşa lor; nu pentru că nu-mi reuşise cariera şi nu cucerisem nici gloria şi nici nu aveam bani, nu pentru că nu sunt nici ataşat pe lângă ambasadă şi nici vorbă să mă trimită cineva Ia tratament balnear în Italia; ci, pentru că poţi suferi într-un an cât în zece şi asta o simţeam noi doi, eu cu Nataşa. Între noi se aşternuse infinitul... îmi amintesc bine cum şedeam în faţa bătrânului, tăceam şi frământam borurile deja uzate ale pălăriei mele. Stăteam şi aşteptam momentul când va ieşi Nataşa. Costumul meu era jalnic şi stătea pe mine ca vai de lume, faţa îmi era trasa, slăbisem şi mă îngălbenisem, nu semănăm nici pe departe cu un poet, iar în ochii mei nu se oglindea nimic măreţ, aşa cum şi-ar fi dorit Nikolai Sergheevici. Bătrânica mă privea cu compasiune sinceră şi în sine se gândea; „iată cine era să fie mirele lui Nataşa, Doamne apără-ne !“

— Ce-i, Ivan Petrovici. doriţi un ceai? (pe masă fierbea samovarul). Cum o mai duci? Eşti bolnav? Mă întrebase dânsa cu o voce plângăreaţă, parcă o aud şi acum.

Parcă o şi văd: îmi vorbeşte, dar în ochi se vede îngrijorarea, aceeaşi grijă care te face să fii mahmur, dar care te animă şi acum în faţa ceştii de ceai.

Ştiam că îi îngrijorează procesul cu prinţul Valkovsky; proces care luase pentru ei o întorsătură nefavorabilă că aveau şi alte neplăceri care îi întristau la culme. Tânărul prinţ, din cauza căruia, cu vreo cinci luni în urmă, începuse tot necazul fusese la Ihmenevi Bătrânul îmbiindu-1 pe „dragul lui Alioşa" ca pe propriul fiu, amintindu-şi zilnic de el, îl primise cu bucurie. Anna Andreevna îşi aduse aminte de Vasilievskoe şi izbucnise în plâns. Alioşa începu să-i viziteze tot mai des fără ştirea părintelui său, iar Nikolai Sergheevici cinstit, sincer, cu inima deschisă, uită de orice măsură de prevedere. Din orgoliu, el nici nu-şi puse problema ce va spune prinţul cînd va afla că fiul său este primit din nou în casa lhmenevilor şi chiar dispreţuia orice bănuială. Bătrânul nu ştia dacă va avea putere să suporte o nouă jignire. Prinţul începu să-i viziteze aproape zilnic. Se simţea bine în compania bătrânului şi zăbovea la ei până târziu după miezul nopţii. Bineînţeles, tatăl lui află. Şi începură iar bârfelîle. Prinţul îi scrise lui Nikolai Sergheevici o scrisoare jignitoare, pe aceeaşi temă, iar fiului fi interzisese să-i mai viziteze pe Ihmenevi. Aceasta se întâmplase cu două săptămâni înaintea vizitei mele şi bătrânul era foarte necăjit. Cum!? Nataşa lui nevinovată, un suflet atât de nobil să fie amestecat într-o astfel de bârfă murdară şi josnică?! Ea fusese jignită şi mai înainte de prinţ... Se poate răbda o asemenea jignire?! Bătrânul căzu la pat de supărare, dar eu ştiam toate acestea, aflasem toate amănuntele. Deşi bolnav şi distrus sufleteşte, nu îi mai vizitasem de vreo trei săptămâni. Dar, mai ştiam ceva... Nu, încă nu ştiam. Atunci, doar presimţeam. Aflasem, dar nu-mi venea să cred, că în afară de această poveste, mai era altceva ce îi îngrijorează mai mult decât orice pe lume, şi eu îi urmăream cu atenţie. Da, eram chinuit, mi-era teamă să ghicesc, să cred şi din toate puterile încercam să amân clipa fatală. De fapt, venisem pentru dânsa. Ceva mă îndemna să vin la ei în seara aceea!

— Da. Vania, mi se adresă bătrânul revenindu-şi la realitate, ai fost bolnav? De aceea nu ai mai venit? Iartă-mă, vroiam să te vizitez, dar tot nu reuşeam... şi din nou deveni gânditor.

— Am fost bolnav, răspunsei.

— Hm... da, bolnavi repetă el după câteva minute. Aşa va să zică, bolnav! Ţi-am spus eu, te-am prevenit, nu m-ai ascultat! Hm! Nu, frate Vania, muza dintotdeauna a fost flămândă şi tot aşa va fi. Asta-i!

Da, bătrânul era necăjit. Dacă nu era rănit sufleteşte, nu-mi amintea el de muza flămândă. îl examinam cu atenţie: faţa i se îngălbenise, în ochi i se cuibărise neîncrederea, în gând, o întrebare la care el nu reuşea să-i găsească răspuns. Devenise violent şi neobişnuit de veninos. Soţia îl privea îngrijorată şi deseori clătina din cap. Când el era cu spatele, ea îmi făcu un semn pe ascuns.
— Cum se mai simte Natalia Nikolaevna? E acasă? o întrebai pe Anna Andreevna.
— E acasă, tătucule, acasă, răspunse dânsa cu greu. Vine ea îndată să te vadă. Doar nu-i glumă. Nu v-aţi văzut de trei săptămânii Dar şi cu dânsa nu ştiu ce se petrece, nu ştiu: o fi sănătoasă? o fi bolnavă?, Dumnezeu ştie!
Şi iar îi aruncă soţului o privire timidă.
— Şi ce? N-are nimic, ripostă acesta fără chef, e sănătoasă. S-a mai maturizat, nu mai e copil, asta-i. Cine să mai înţeleagă tristeţile şi capriciile unei fete?
— Ei şi tu, capriciile! remarcă jignită Anna Andreevna.
Bătrânul tăcu şi bătu toba cu degetele pe masă, „Doamne, oare s-a întâmplat ceva între ei?" gândi el plin de spaimă.
— Ei, ce mai e pe la voi? începu din nou. B. se ocupă tot de critică?
— Da, scrie.
— Eh, Vania, Vania! concluziona el, dând din mână, ce rost mai are critica!
Uşa se deschise şi intră Nataşa.

Capitolul şapte

Nataşa avea în mână pălărioara ei pe care o puse pe pian, apoi se apropie de mine şi îmi întinse tăcută mâna. Buzele ei se mişcară; parcă dorea să-mi spună ceva, să mă salute, dar nu spuse nimic.
Nu ne văzuserăm de trei săptămâni. O priveam cu uimire şi cu teamă. Cum se schimbase în trei săptămâni! Inima mi se strânse când îi văzui obrajii palizi, buzele arse de febră şi ochii strălucind sub genele lungi şi întunecate, aprinşi de acel foc, de aceea hotărâre pătimaşă.
O, Doamne cât era de frumoasă! Niciodată, mai înainte, nici după aceea nu am mai văzut-o aşa ca în acea zi fatală. Oare e aceeaşi Nataşa, aceeaşi fetiţă care numai cu un an în urmă nu-şi luase ochii de la mine şi, îngânând după mine, ascultase lectura romanului meu, cea care râsese cu atâta bucurie glumind cu tatăl sau şi cu mine la cină? E aceeaşi Nataşa, care în acea cameră, plecandu-şi capul şi îmbujorându-se îmi spusese: da!?
Se auzi glasul profund al clopotului care chema la vecernie. Ea tresări. Bătrânica îşi făcu cruce.
— Te-ai pregătit pentru vecernie, Nataşa, şi iată că a sunat clopotul, spuse ea. Du-te! Nataşenka, du-te şi te roagă, mai ales că e aproape ! Faci o plimbare totodată. De ce să stai închisă în casă? Uite ce palidă eşti, parcă te-ar fi deocheat cineva.
— Eu., poate... nu mă duc astăzi, spuse Nataşa încet şi rar, aproape în şoaptă. Nu mă simt bine, adăugă dansa şi se albi la faţă.
— Mai bine a-i merge.Nataşa; doar te ai pregătit, ţi-ai luat şi pălărioara. Închinăte, Nataşenka, roagă-te să-ți dea Dumnezeu sănătate, insistă Anua Andreevna, privind-o îngrijorată, cu o expresie de teamă.
— Da, mergi, mai faci o plimbare, adăugă bătrânul, de asemenea, urmărind-o îngrijorat cu privirea, mama are dreptate. Uite, te conduce Vania.
Mi se păru că pe buzele ei trecuse o urmă de zâmbet. Nataşa se apropie de pian, luă pălărioara, o puse pe cap; îi tremurau mâinile. Toate mişcările ei erau parcă inconştiente, ea plutea ca într-un vis. Părinţii o priveau atenţi.

— Rămâneţi cu binel spuse ea abia auzit.
— Îngeraşule, de ce îţi iei rămas bun, doar nu mergi departe?! Doar iei puţin aer; uite ce palidă eşti. Ah, cât pe ce să uit (mereu uit), ţi am pregătit o amuletă; pe ea am brodat o rugăciune; am făcut-o demult. Ia-o cu tine, Nataşa. Poate Domnul Dumnezeu îţi va
da sănătate Doar eşti singurul nostru sprijin.
Bătrânica scoase dintr-un sertar crucea de aur a Nataşei de care era prinsă pe aceeaşi panglică, amuleta.
— Să-ţi dea Dumnezeu sănătate! îi dori bătrâna punându-i crucea şi binecuvântând-o. Înainte te binecuvântam în fiecare seară la culcare, spuneam o rugăciune iar tu o repetai după mine. Tc-ai schimbat şi Dumnezeu nu-ţi dă linişte. Ah, Nataşa, Nataşa ! Nici rugăciunile mele nu te mai ajută!
Bătrâna izbucni în plâns.
Fata îi sărută mâna fără să-i răspundă şi se îndreaptă spre uşă. dar îndată se întoarse repede şi se apropie emoţionată de tatăl său.
— Tătucule! Binecuvântează-ţi fiica, îi ceru ea cu vocea ştrangulată şi ingenunchie în fața lui. Cu toţii ramaserăm uimiţi de această comportare neaşteptată. Bătrânul o privea nedumerit.
— Nataşenka, fetiţo, fata mea, draga mea ce-i cu tine? striga el cu ochii plini de lacrimi. De ce suferi? De ce plângi atâta? Doar te văd, nu dorm nopţile, stau la ușa camerei tale şi te aud! Spune-mi totul, descarcă-ţi sufletul şi noi...
Se întrerupse, o ridică şi o strânse în braţe. Ea se cuibări la pieptul lui, lipindu-şi capul de umăr.
— Nimic, e numai aşa, sunt bolnavă … repetă ea sufocându-se din cauza hohotelor de plâns reţinute.
— Dumnezeu să te binecuvânteze, cum te binecuvântez eu, copilul meu! spuse tatăl. Să pogoare pacea în sufletul tău şi să te apere de necazuri! Roagă-te lui Dumnezeu să te ajute!
— Şi binecuvântarea mea! adăugă bătrâna cu ochii în lacrimi.
— Rămâneţi cu bine! încheie în şoaptă Nataşa. La uşă se opri. Le mai aruncă o privire, dorind să mai spună parcă ceva, dar nu fu în stare şi ieşi grăbită din cameră. Mă repezii după dânsa îndemnat de o presimţire funestă.

Capitolul opt

Nataşa mergea tăcută, grăbită, cu capul plecat, fără să mă privească, dar la capătul străzii
ieşind pe chei, se opri şi mă prinse de mină.
— Mă sufoc! şopti ea, mi se rupe inima, mă sufoc!
— Întoarce-te, Nataşa! îi spusei înspăimântat.
— Oare nu vezi, Vania, că eu am plecat de la ei şi nu mă voi mai întoarce? spuse cu o imensă durere în suflet privindu-mă.
Mi se făcu inima cât un purice. Pregătisem totul încă pe drum spre ei; îmi apărea ca în ceaţă perspectiva aceasta dar acum cuvintele ei mă lăsară perplex.
Mergeam pe chei copleşiţi de tristeţe. Eu nu puteam vorbi, chibzuiam, meditam şi nu găseam nici o soluţie. Aveam ameţeli. Totul mi se părea neverosimil, imposibil!
— Mă condamni, Vania? îmi spuse dânsa după un timp.
— Nu, dar nu-mi vine să cred; mi se pare imposibili... îi răspunsei, fără să-mi dau seama ce spun.
— Nu, Vania, e adevărat! Am plecat de la ei şi nu ştiu ce li se va întâmpla şi nici ce va fi cu mine!
— *Tu mergi la el,* Nataşa. Da?

— Da, răspunse dânsa.
— Dar asta nu se poate! strigai disperat. Ştiu că este imposibil, Nataşa, biata de tine! E adevărată nebunie. Îi omori pe ei şi te distrugi pe tine! Doar ştii asta, Nataşa.
—Ştiu; dar ce să fac? Nu-i vina mea, spuse dânsa şi în vorbele ei era atâta disperare ca şi cum fusese condamnată la moarte.
— Revino, revino până nu e prea târziu, o imploram şi cu cât insistam mai mult, cu atât îmi dădeam, seama de inutilitatea insistenţelor mele,- atât de neavenite în acele clipe. Nataşa, îţi dai seama ce se va întâmpla cu tatăl tău? te-ai gândit la asta? Doar tatăl *lui* este duşmanul tatălui tău; doar prinţul 1-a jignit pe tatăl tău, 1-a bănuit de hoţie, 1-a numit hoţ. Doar ei se judecă... Dar ce să mai spun? şi nu e vorba numai despre asta, Nataşa. Ştiu că prinţul i-a bănuit pe părinţii tăi, că v-au făcut să fiţi apropiaţi când Alioșa a stat la voi la ţară. Gândeşte-te, imaginează-ţi numai cât a suferit părintele tău din, cauza intrigilor urzite. În acei doi ani a încărunţit, ai văzut! Principalul e că tu ştii toate acestea, Nataşa, Doamne Dumnezeule!
Doar nu trebuie să-ţi spun ce ar însemna pentru ei să te piardă definitiv! Doar tu eşti comoara lor nepreţuită, tot ce le-a mai rămas. Tu însăţi o ştii; adu-ţi aminte, tatăl tău te consideră calomniată pe nedrept, jignită de această fiinţă trufaşă, răzbunătoare! Acum, chiar acum scandalul s-a înteţit, duşmănia s-a accentuat numai pentru că i-aţi permis lui Alioşa să vă viziteze. Prinţul din nou 1-a încriminat pe tatăl tău, bătrânul suferă din cauza acestei jigniri şi, iată, toate aceste învinuiri se vor dovedi întemeiate! Toţi cei care vă cunosc vor da dreptate prinţului şi vă vor condamna pe tine şi pe tatăl tău. Şi ce se va întâmpla acum? Asta îl va ucide! Ruşine, dezonoare, din cauza cui? Din cauza ta, fiica lui, singurul şi nepreţuitul lui copiii Dar, mama ? Ea nu va supravieţui bătrânului. Nataşa, Nataşa! Vezi ce intenţionezi să faci? Întoarce-te ! Vino-ţi în fire!
Ea tăcea. După un timp îmi aruncă o privire plină de atâta reproş, atâta durere şi suferinţă încât înțelesei cât de însângerată este biata ei inimă rănită. Îmi dau seama cât o costă hotărârea luată şi cît o chinuiam eu cu vorbele mele inutile şi răsuflate; totuşi continuai:
— Doar tu însuţi i-ai spus adineauri "Annei Andreevna că *poate* nu te mai duci... la vecernie. Deci intenţionai să rămâi, nu te hotărâseşi definitiv.
Răspunsul ei se reduse la un zâmbet amar. De ce am mai întrebat-o? Puteam să-mi închipui că totul era hotărât irevocabil.
— Oare chiar atât de mult îl iubeşti? strigai cu inima strânsă privind-o disperat şi fără să-mi dau seama ce spun.
— Ce aş putea să-ţi răspund, Vania? Vezi singur! Mi-a poruncit să vin, sunt aici, îl aştept, declară ea cu acelaşi zâmbet amar.
— Dar ascultă, ascultă numai, încercai din nou s-o implor agăţându-mă ca de ultimul fir de pai, totul se poate schimba. Nu trebuie să pleci de acasă. Te învăţ eu ce să faci, Nataşenka! Aranjez eu totul, şi întâlnirea, şi totul... Numai nu pleca de acasă !... Dacă vrei îţi duc scrisorile, de ce nu? E mai uşor decât ce vrei tu să faci. Te voi ajuta, vă voi ajuta pe amândoi, ai să vezi că-ţi voi face pe plac... Numai nu-ţi distruge viaţa, Nataşenka… Acum eşti la capătul puterilor şi te distrugi ! Fii de acord, Nataşa: totul va fi bine, vei fi fericită şi vă veţi putea iubi cât vreţi voi . . . iar, atunci când părinţii se vor împăca, sunt sigur de asta, atunci...
— Destul, Vania, lasă, mă întrerupse dânsa strângându-mi mâna cu putere şi zâmbind printre lacrimi. Bunul meu Vania! Eşti un om bun şi cinstit ! N-ai spus un cuvânt despre tine! Doar eu te-am părăsit iar tu m-ai iertat, te-ai gândit numai la fericirea mea Vrei să-mi duci scrisorile…
Nataşa izbucni în plâns.
— Ştiu, Vania, cât m-ai iubit, cum mă iubeşti şi acum, şi nu mi-ai făcut nici un reproş, nu mi-ai adresat nici un cuvânt dureros în tot acest timp! Şi eu, eu... Doamne, cât sunt de vinovată în faţa ta! Îţi aduci aminte, Vania, pe vremea noastră? O, mai bine nu 1-aş fi cunoscut şi nu l-aş fi întâlnit! Mai bine trăiam alături de tine, bunul meu, dragul meu!...

Nu. nu sunt demnă de tine! Vezi ce fel de om sunt eu: într-o astfel de clipă îţi vorbesc de fericirea noastră trecută când tu suferi atât! Uite, tu n-ai mai venit pe la noi de trei săptămâni însă nici o clipă nu mi-a trecut prin minte că m-ai blestemat şi că mă urăşti. Ştiam de ce ai plecat: nu vroiai să ne stai în cale şi să fii un permanent reproş pentru noi. Dar şi ţie îţi era greu să ne vezi, nu-i aşa? Cât te-am aşteptat Vania, cât te-am aşteptat! Ascultă, Vania, eu chiar dacă îl iubesc pe Alioşa ca o nebună, pe tine te iubesc mai mult ca pe cel mai bun prieten al meu. Eu ştiu că fără tine nu supravieţuiesc, tu îmi eşti necesar, mie îmi trebuie dragostea ta! Sufletul tău de aur... Oh, Vania! Ce vremuri grele ne aşteaptă!

Ochii i se umplură de lacrimi. Cât îi era de greu!

— Ah, cât am dorit să te văd! continua dânsa înăbuşindu-şi hohotele de plâns. Cum ai slăbit, cât de bolnav, de palid. Într-adevăr ai fost bolnav, Vania? Nici nu te-am întrebat! Vorbim doar despre mine; cum mai merg treburile cu cronicarii? Ce mai e cu noul tău roman?

— Îţi arde de romanele mele, de mine acum. Nataşa! Ce rost au treburile mele? Nici unul dă-le încolo ! Spune-mi, Nataşa, *el* ţi-a cerut să vii?

— Nu, nu el, mai curând eu. A vorbit şi el de asta, dar şi eu, ... Vezi, dragul meu, să-ţi povestesc: pe el vor să-1 însoare eu o mireasă bogată şi foarte nobilă, rudă cu oameni foarte importanţi. Tatăl lui doreşte ca el să se însoare numaidecât cu ea, iar tatăl lui, îl ştii, este un mare intrigant; foloseşte orice mijloc: relaţii, bani… Se spune că ea e foarte drăguţă, chiar şi bine educată şi cu inima bună, iar Alioşa o cam place. Însuşi tatăl lui vru să scape mai repede de el, ca şi el să recăsătorească, de aceea şi-a pus în gând să distrugă legătura dintre noi. Se teme de mine şi de influenţa pe care o am asupra lui Alioşa …

— Deci, prinţul ştie, o întrerupsei cu uimire, despre dragostea voastră? Doar el bănuia numai, nu era sigur.

— Ştie, ştie totul.

— Cine i-a spus?

— Alioşa i-a mărturisit de curând. Mi-a spus că a povestit totul tatălui său.

— Doamne; ce situaţie! Ia spus totul, chiar acum?

— Nu-l învinovăţi, Vania, mă întrerupse Nataşa, nu-ţi bate joc de el! Nu-l poţi judeca la fel ca pe ceilalţi. Fii drept. El nu e la fel ca noi, e un copil, are o altă educaţie. Crezi că ştie ce face? O primă impresie, o intervenţie străină îl poate demobiliza chiar dacă el s-a jurat s-o facă. El nu e om de caracter. El s-a jurat că mă iubeşte dar, în aceeaşi zi, tot atât de convins şi de sincer o va face şi cu alta. Mai mult; va veni la tine să-ţi povestească totul. El poate comite şi o faptă reprobabilă şi nu-l vei putea învinui, cel mult compătimi. E capabil şi de sacrificiu şi încă unul mare! Numai să-i producă o nouă impresie, altfel uită repede. *Astfel mă va uita şi pe mine, dacă nu sunt alături de el.* Aşa este el!

— Ah, Nataşa, dar poate acestea nu sunt adevărate, ci doar nişte păreri. Daca e atât de copil, cum să se însoare?

— Tatăl lui are nişte considerente deosebite, îţi spun eu.

— De unde ştii că mireasa lui e atât de frumoasă şi el îi face curte?

— Chiar el mi-a spus.

— Cum? Ţi-a spus că poate iubi pe alta şi ţie îţi cere un asemenea sacrificiu?

— Nu, Vania, nu! Nu-l cunoşti, n-ai avut ocazia, trebuie să-1 cunoşti şi apoi să-1 judeci. Are sufletul cel mai curat şi cinstit! Crezi că era mai bine să mintă? A fost prins în plasă, căci e destul să nu ne vedem o săptămână că el mă uită şi o iubeşte pe alta, ca apoi când mă vede, din nou să fie la picioarele mele. Nu! E chiar bine că îl cunosc; altfel m-aş prăpădi din cauza bănuielilor. Da, Vania! M-am hotărât: *dacă nu voi fi permanent, fiecare clipa alături de el nu mă va mai iubi, mă va uita, mă va părăsi.* Aşa e el ; orice fată îl poate cuceri. Şi eu ce mă voi face? Voi muri... dar ce-i moartea? Aş fi bucuroasă să mor. Ce rost mai are viaţa fără el? E mai râu decât moartea, decât orice chin! O, Vania, Vania! Doar pentru el mi-am părăsit acum

părinţii! Nu încerca să mă convingi: totul este hotărât! El trebuie să fie lângă mine în fiecare clipă; nu mă pot întoarce. Ştiu, sunt un om mort şi i-am distrus şi pe alţii.. Ah, Vania 1 strigă ea disperată şi începu să tremure. Dacă el, într-adevăr, nu mă mai iubeşte? Dacă mă înşală şi numai aparent este atât de sincer şi convins? Ar putea să fie rău şi vanitos? Acum eu îl apăr în faţa ta, dar el, poate, este chiar acum cu alta şi râde de mine… iar eu, fiinţă paşnică am lăsat totul şi umblu pe străzi, şi-1 caut. . . Oh, Vania!

Geamătul ei izbucnise chiar din suflet cu atâta durere, încât mi se strânse inima. Înţelesei că Nataşa suferă, dar hotărârea ei era dictată de o gelozie oarbă ajunsă la apogeu. În clipa aceea în inima mea se cuibări de asemenea gelozia. O pornire josnică mă cuprinde.

— Nataşa, nu înţeleg un lucru: cum îl mai poţi iubi, dacă gândeşti aşa despic el? Nu-l respecţi, nu crezi în dragostea lui şi totuşi vrei să-li urmezi şi prin asta să faci rău tuturor? Ce înseamnă asta? Vă veți chinui toată viaţa, îl iubeşti prea mult, Nataşa, şi eu nu pot înţelege,

— Da, îl iubesc. Ca o nebună îl iubesc, răspunse ea albă la faţă într-un spasm de durere. Nu te-am iubit niciodată astfel, Vania. Ştiu şi singură că sunt nebună şi sufăr de o dragoste bolnavă. Nu e normal... Ascultă-mă, Vania, eu şi înainte am ştiut, chiar în cele mai fericite clipe am presimţit că el nu-mi va pricinui decât necazuri. Dar ce pot face, dacă şi suferinţa este pentru mine o fericire? Crezi că la el mă aşteaptă clipe fericite? Crezi că nu ştiu ce mă aşteaptă şi ce voi îndura El doar s-a jurat el mă iubeşte: dar eu nu dau crezare jurămintelor lui, nu credeam nici înainte, deşi ştiam că el nu spunea minciuni. Nu este in stare să mintă. Eu însămi i-am spus că nu vreau să-l leg de ruine. Şi totuşi mă simt fericită să fiu sclava lui, să suport orice numai să nu mă părăsească, măcar să-l pot privi! Chiar dacă ai iubi pe alta, să-l am aproape, să nu mă părăsească... E înjositor, Vania? mă întrebă deodată privindu-mă cu ochii arzători. O clip? Avui senzaţia că delirează. Ce să fac? Ştiu, e josnic, dar, chiar de mă va părăsi, eu voi alerga după el până la capătul lumii. Chiar de mă va goni. Tu mă îndemni să mă întorc, dar ce mă aşteaptă? Dacă mă întorc, mâine plec din nou. dacă-mi va cere, eu plec; fluieră, mă cheamă ca pe un căţel, eu voi alerga după el... Chinuri ! Nu mă sperie nici un chin provenit de la *el*... Nu pot să-ţi explic, Vania!

„Dar părinţii ei?“ mă gândii. Parcă-i uitase.

— Mi-a promis, totul a promis. De aceea şi mă cheamă acum, ca mâine să ne cununăm în secret în afara oraşului, iar el nu ştie ce va mai face. Poate nici nu ştie ce-i aceea cununie. Şi apoi ce fel de soţ poate fi? Să râzi, nu alta. Iar când se va însura, va fi nefericit, îmi va face repoşuri... Nu vreau să-mi reproşeze ceva. Îi dau tot, iar el sa nu-mi dea nimic. Iar de va fi nefericit în căsnicie, de ce să-l nefericesc eu?

— Nu, asta-i curată nebunie, Nataşa, îi spusei. Şi acum te duci la el?

— Nu, mi-a promis să vină aici, să mă ia; aşa ne-am înţeles...

Nataşa privi avidă în zare, dar nimeni nu se arătă.

— Dar el nu este încă aici ! Şi tu ai venit *prima* ! strigai cu mânios. Nataşa se clătină ca în faţa unei lovituri. Obrazul ei se desfigura.

— Poate nici nu vine, spuse cu un zâmbet amar. Cu trei zile în urmă mi-a scris că dacă eu nu-i dau cuvântul meu că vin, el va trebui să-şi revoce hotărârea de a se cununa cu mine; iar tatăl lui îl va duce la mireasa lui. Mi-a scris atât de simplu, de deschis, ca şi cum ar fi fost un fapt lipsit de importantă… Deci, poate că el a şi plecat la *ea,* Vania!.

Nu i-am răspuns. Îmi strânse cu putere mâna şi ochii ei străluciră din nou.

— E la *ea,* spuse de-abia auzit. Spera că nu voi veni aici, ca să plece la ea şi apoi să spună că a avut dreptate, că mă prevenise şi că nu eu nu am venit, S-a săturat de mine, de aceea întârzie.,. O, Doamne! Sunt nebună! Dar chiar el mi-a spus ultima oară că s-a săturat de mine... Ce mai aştepţi?

— Iată-l ! izbucnii eu văzându-l în depărtare pe chei.

Nataşa tresări, exclamă ceva, privi îndelung la Alioşa care se apropia şi deodată, smulgându-se de lîngă mine, porni în goană spre dânsul. El de asemenea grăbi pasul şi peste o clipă ea se afla în braţele lui. Pe stradă nu mai era nimeni. Ei se sărutau, râdeau;
Nataşa râdea şi plângea deodată ca şi cum se întâlniseră după o îndelungă despărţire. Obrajii ei căpătară culoare, era ca în transă... Alioşa mă observă şi se apropie îndată.

Capitolul nouă

Îl examinam cu atenţie, deşi îl văzusem de multe ori înainte; îl priveam în ochi ca şi cum privirea lui mi-ar fi putut dezlega toate nedumeririle, m-ar fi putut lămuri cum reuşise acest puştan să o farmece, să-i stîrnească o asemenea iubire nebună, dusă până la uitarea celei mai elementare datorii, până la jertfa supremă. Prinţul îmi strânse ambele mâini, iar privirea lui blândă şi senină îmi pătrunse în inimă.

Simţii că puteam greşi în părerea mea despre el, chiar şi numai pentru faptul că mi-ar fi rival. Da, nu-1 iubeam şi trebuie să mărturisesc, nu l-aş fi putut iubi niciodată, şi asta numai eu singurul dintre cunoscuţii lui. Multe numi plăceau la el chiar şi înfăţişarea lui elegantă şi poate pentru că era prea elegant. Mai târziu înţelesei că opinia mea era pătimaşă. Era înalt, zvelt, subţire, cu obrazul prelung, întotdeauna palid; părul blond, ochii mari albaştrii, erau blânzi, visători, în ei, întâmplător, apăreau luciri de veselie simplă, copilăreasca. Buzele lui roşii nu prea mari dar proeminente, bine conturate, aproape permanent prezentau o cută, gravă; cu atât mai neaşteptat; şi mai fermecător era surâsul naiv şi deschis încât nu puteai să rezişti să nu-i zâmbeşti, drept răspuns, în orice dispoziţie te-ai afla. Era îmbrăcat întotdeauna elegant; se vedea că nu-l costă nimic această eleganţă, căci era o calitate înăscută. Desigur avea câteva apucături rele, câteva obiceiuri neplăcute: superficialitate, aroganţă, politeţe
dură. Dar el era prea senin şi deschis sufleteşte, încât îşi recunoştea obieceiurile proaste, le regreta şi le batjocorea.

Părea că acest copil nici în glumă n-ar fi putut minţi şi chiar de ar fi făcut-o, nu avea conştiinţa păcatului. Chiar şi egoismul era ceva atrăgător la el, poate pentru că era sincer. Nu avea nimic de ascuns. Avea inima blândă, încrezătoare, timidă; era total lipsit de voinţă.
Ar fi fost un păcat să-l înşeli sau să-l jigneşti, aşa cum nu o poţi face cu un copil. Era neobişnuit de naiv şi nu cunoştea deloc viaţa; chiar şi la patruzeci de ani nu ar fi aflat mai nimic. Asemenea oameni nu se maturizează niciodată. Cred că nu există om care să nu-l
iubească; Nataşa avusese dreptate, el putea comite orice faptă sub influenţa oricui, dar devenind conştient de răul comis, ar fi regretat. Nataşa simţise instinctiv că îl va stăpâni, că el va deveni victima ei. Ea presimţea că satisfacţia de a iubi nebuneşte şi a chinui pe cel
ce iubeşte şi de aceea se grăbise să i se ofere prima. Dar şi el era îndrăgostit, şi el o adora. Ea mă privi victorioasă. Uitase totul — părinţii, despărţirea, suspiciunile ...Era fericită,
— Vania! exclama ea, sunt vinovată faţă de el şi nu-l merit! Credeam. Alioşa că nu vei veni. Uită, Vania, gândurile mele urâte. Îmi voi ispăşi vina! Adăugă ea privindu-1 cu nesfârşită iubire. El zâmbi, îi,sărută mâna şi fără a o elibera spuse adrcsându-mi-se;
— Să nu-mi luaţi în nume de rău. De mult doream să vă îmbrăţişez ca pe un frate; cât mi-a vorbit despre dumneavoastră! De abia ne-am cunoscut, dar nu am avut ocazia să stăm de vorbă. Aş vrea să fim prieteni şi...vă rog să ne iertaţi, adăugă el cu o jumătate de voce, îmbujorându-se, dar cu un asemenea zâmbet, încât vorbele lui îmi ajunseră la inimă.
— Da, da, Alioşa, îl susţinu Nataşa, e al nostru, fratele nostru, el ne-a iertat şi fără el nu putem fi fericiţi. Ţi-am mai spus ,..O, ce copii cruzi suntem, Alioşa! Viaţa noastră va fi în trei... Vania! continuă dânsa şi buzele îi tremurară, te vei întoarce la ei acasă; ai o inimă de aur şi chiar dacă nu mă vor ierta, văzând că tu ai iertat, poate mă vor înţelege. Povesteşte-le

totul cu cuvintele *tale,* din inimă, găseşte aceste cuvinte ...Apără-mă, salvează-mă, explică-le toate motivele, totul aşa cum ai înţeles. Ştii, Vania, că eu poate nu m-aş fi hotărât s-o fac, dacă tu nu erai cu mine. Eşti salvarea mea; pe tine pun baza, tu vei ştii să le o spui astfel încât le vei uşura cel puţin prima suferinţă. O, Doamne, Dumnezeule!... Spune-le din partea mea, Vania, că deşi nu voi putea primi iertarea, ei mă vor ierta, dar Dumnezeu nu iartă; dar, chiar dacă ei mă vor blestema, eu îi voi binecuvânta şi mă voi ruga pentru ei toată viaţa. Inima mea rămâne cu ei! Ah, de ce nu putem fi cu toţii fericiţi! De ce oare? ...Doamne! Oare ce am păcătuit! exclamă ea deodată; parcă venindu-şi în fire şi tremurând toată îşi acoperi faţa cu mâinile. Alioşa o îmbrăţişa şi o strânse tăcut lângă el. Trecură câteva minute în tăcere.

— Ai putut cere o asemenea jertfă! i-am spus privindu-1 cu reproş.

— Nu mă învinuiţi! repetă el, vă asigur că toate aceste suferinţe sunt numai de moment. Sunt convins de aceasta. Ne trebuie voinţa de a-l depăşi; acelaşi lucru îmi spunea şi ea. Ştiţi, cauza este orgoliul familiei, neînţelegerile acestea inutile, nişte litigii!...Dar... ştiu, totul va trece. Vom reveni şi atunci vom fi cu toţii fericiţi, încât şi bătrânii se vor consola văzându-ne. Nu se ştie, poate căsătoria noastră va fi începutul împăcării dintre familii! Cred că nu poate fi altfel. Cum credeţi?

— Vorbiţi de căsătorie. Când vă cununaţi? Întrebai privind-o pe Nataşa.

— Mâine sau poimâine; poimâine în mod sigur. Vedeţi, nici eu nu ştiu şi, de fapt, nu am organizat nimic Credeam că Nataşa poate nu vine astăzi. Apoi tata dorea numaidecât să mă duc astăzi Ia logodnică. Mi s-a propus o logodnică, dar eu nu sunt de acord. Nu am putut organiza totul. Totuşi, cred că ne vom cununa poimâine. Cel puţin aşa mi se pare, căci nu se poate altfel. Mâine vom pleca pe drumul spre Pskov. Nu departe, într-un sat am un coleg de liceu, un om foarte cumsecade; poate îl veţi cunoaşte şi dumneavoastră. Acolo în sat este un preot, nu ştiu exact… Ar fi trebuit să mă interesez din timp, dar n-am reuşit... De altfel toate acestea sunt amănunte. Principalul contează. Poate fi invitat un preot din satul vecin, cum credeţi? Doar mai sunt şi alte satel Păcat numai că până acum nu am reuşit să scriu câteva rânduri acolo, să-i previn. S-ar putea ca prietenul meu nici să nu fie acasă... Dar asta în extremis! Să fim hotărâţi şi totul se aranjează, nu-i aşa? Deocamdată, până mâine sau poimâine ea va rămâne la mine. Am închiriat o locuinţă unde vom locui şi la întoarcere. Nu pot merge la tatăl meu nu-i aşa? Veniţi la noi, am aranjat, e foarte frumos. Vom primi oaspeţi; vom organiza petreceri…

Îl priveam cu uimire şi tristeţe. Nataşa mă implora cu privirea să nu-l judec cu asprime şi să fiu conciliant. Îl asculta cu un zâmbet trist, încîntată, aşa cum te încântă un copil vesel şi drag, ascultandu-î gângureala. O privii cu reproş. Simţeam o greutate pe inimă.

— Dar tatăl dumneavoastră, îl întrebai, sunteţi sigur că vă iartă?

— Numaidecît, ce-i rămâne de făcut? Bineînţeles, mai întâi mă va blestema, sunt convins. Doar şi acum este foarte sever cu mine. Probabil va reclama, va încerca să-şi impună voinţa... Dar toate acestea sunt fleacuri. El mă iubeşte enorm; se va supăra şi apoi mă va ierta. Atunci toţi se vor împăca şi cu toţi vom fi fericiţi. Chiar şi tatăl ei.

— Dar dacă nu vă iartă? V-aţi gândit la asta?

— Ne va ierta neapărat, poate nu prea curând. Şi ce dacă? îi voi demonstra că am şi eu caracter. Îmi tot reproşează că n-am caracter, că sunt uşuratic. Acum se va convinge dacă am sau nu. Să devii familist nu e o glumă; atunci nu voi mai fi un băieţel... adică voi fi ca şi alţi familişti. Voi trăi din munca mea. Nataşa spune că e mai bine decât să trăieşti pe contul altuia aşa cum trăim acum. Dacă aţi şti câte lucruri bune îmi spune! Eu singur nu aflam niciodată atâtea. Am fost crescut şi educat altfel. Desigur, ştiu şi singur că sunt uşuratic şi incapabil de multe; dar, ştiţi, acum trei zile mi-a venit o idee. Deşi nu e momentul potrivit dar vă voi povesti, căci trebuie să audă şi Nataşa şi dumneavoastră ne puteţi da un sfat. Vedeţi: vreau să scriu povestiri şi să le public în reviste, ca şi dumneavoastră. Mă veţi ajuta, nu-i aşa? Am contat pe dumneavoastră şi toată noaptea m-am gîudit la un roman, aşa de probă şi, ştiţi ar

putea ieşi ceva foarte drăguţ. Subiectul l-am luat dintr-o comedie de Scribc. Vă povestesc altădată. Principalul e că voi primi bani, doar vi se plăteşte, nu?

Nu m-am putut abţine să nu surâd.

— Râdeţi, spuse zâmbind şi el. Nu, ascultaţi-mă, adăugă cu naivitate, nu judecaţi după aparenţe am mult spirit de observaţie. Vă veţi convinge. De ce să nu încerc? Poate va ieşi ceva... De altfel, cred că aveţi dreptate, eu nu cunosc viaţa, asta îmi spune şi Nataşa, asta o spun toţi, deci ce fel de scriitor voi putea fi? Râdeţi, râdeţi, corectaţi-mă, ajutaţi-mă, doar pentru dânsa o veţi face, căci o iubiţi. Să vă spun adevărul: eu nu o merit; ştiu asta; îmi vine foarte greu să nu ştiu de fapt pentru ce mă iubeşte atât? în schimb eu mi-aş da şi viaţa pentru ea ! Zău, până în clipa asta nu mă temeam de nimic, acum mă tem: ce vrem noi să facem! Doamne ! Oare este posibil ca omului devotat cauzei sale să nu-i ajungă iscusinţa şi tăria de a-şi face datoria? Ajutaţi-ne dumneavoastră ca un prieten devotat! Sunteţi singurul nostru prieten. Ce aş putea face singur? Iertaţi-mă că mă bazez atât pe dumneavoastră; vă consider un suflet atât de nobil, superior mie. Mă voi schimba, fiţi siguri şi voi fi demn de voi amândoi!

Aici îmi strânse din nou mâna şi ochii lui frumoşi se luminară. Îmi întinsese mâna cu atâta încredere, era atât de convins că îi sunt prieten!

— Ea mă va ajuta să mă îndrept, continuă, să nu fiţi îngrijorat, să nu vă faceţi gânduri negre. Eu am încredere în viitorul nostru iar din punct de vedere material vom fi asiguraţi. De pildă eu, dacă nu-mi reuşeşte romanul, eu pot da lecţii de muzică. Nu ştiaţi că mă pricep la muzică? Nu mi-e ruşine să fac o asemenea muncă. Chiar am câteva idei noi în acest domeniu. Apoi am multe bibelouri scumpe, obiecte de toaletă, ce să fac eu cu ele? Le vând şi ştiţi cât timp putem trăi din banii aceia! În caz excepţional sar putea să-mi iau o slujbă. Tata chiar va fi bucuros; el mă tot îndeamnă să lucrez iar eu spun că am sănătatea şubredă şi când va vedea că însurătoarea m-a ajutat să intru pe făgaş, mi-a băgat minţile în cap şi eu am început să lucrez, se va bucura şi mă va ierta....

— Dar, Aleksei Petrovici, v-aţi gândit ce situaţie sc creează între tatăl dumneavoastră şi tatăl ei? Ce credeţi că se va întâmpla astă seară în casa lor? Am arătat spre Nataşa înspăimântată de vorbele mele. Eram nemilos.

— Da, da, aveţi dreptate, e groaznic ! răspunse el m-am gândit la asta şi sufăr... Dar ce putem face? Aveţi dreptate, poate cel puţin părinţii, ei să ne ierte ! Şi, cât îi iubesc pe amândoi, dacă aţi ştii Doar sunt ca şi părinţi pentru mine şi iată cum îi răsplătesc ! Oh, certurile şi procesele astea ! Nici nu ştiţi cât îmi este de neplăcut! De ce se ceartă? Doar ne iubim atât de mult şi totuşi ne certăm ! De ne-am împăca şi gata ! Eu aşa aş proceda... Vorbele dumneavoastră mă sperie, Nataşa, e îngrozitor ce se va întâmpla! Eu i-am spus şi mai înainte... Tu ai insistat... Dar, Ivan Petrovici, dacă totul se va solda cu bine, cum credeţi? Poate se hotărăsc să se împace, în sfârşit! Îi împăcăm noi. Aşa e, numaidecât; ei nu vor rezista în faţa iubirii noastre. Pot să ne blesteme, iar noi îi vom iubi; nu vor rezista. Nici nu vă închipuiţi ce inimă bună are câteodată bătrânul meu tată ! Are el o expresie fioroasă, dar poale fi raţional. Dacă aţi ştii cât de blând a vorbit azi cu mine, cum a încercat să mă convingă. Şi eu am hotărât să merg împotriva voinţei sale. Ce trist. Totul din cauza prejudecăţilor! Nebunie curată ! Dar, dacă ar fi avut răbdare s-o cunoască, să stea de vorbă măcar o jumătate de oră? Fără îndoială ar fi fost de acord. Spunând asta, Alioşa o privi duios şi pătimaş pe Nataşa.

— De mii de ori mi-am imaginat cum o va iubi el pe Nataşa, când va afla ce am hotărât şi cum îl va uimi ea. Ei nici n-au mai văzut o asemenea fată ! Tata e convins că ea nu e decât o intrigantă, dar datoria mea este să-i redăm onoarea şi o voi face l Ah, Nataşa, toţi te vor iubi, nu există, om care să nu te iubească, adăugă el cu entuziasm. Deşi nu sunt demn de tine, iubeşte-mă Nataşa şi eu ... doar mă cunoşti ! Cât de puţin ne trebuie ca să fim fericiţii Nu, eu cred că această seară ne va aduce tuturor fericire, pace şi înţelegere! Fie ea binecuvântată!

Aşa-i Nataşa? Dar ce-i cu tine? Doamne-, ce-i cu tine?

Nataşa avea o paloare cadaverică. Tot timpul cât vorbise Alioşa ea îl privise, dar privirea ei devenea tot mai tulbure şi fixă, obrazul tot mai palid. Mi se păru că nici nu-l ascultase, ci se afla în transă. Exclamaţiile lui o treziră.

Îşi reveni la realitate, privi în jur şi se repezi înspre mine. Repede, parcă s-ar fi grăbit undeva şi ferindu-se parcă de Alioşa, scoase din buzunar o scrisoare şi mi-o dădu. Scrisoarea era adresată bătrânilor şi datata cu o zi înainte. Privirea ei mă fixă. Era o privire disperată; nu o voi uita niciodată. Mi se făcu teamă, îmi dădeam seama că ea numai acum realizase toată oroarea faptei sale. Se străduia să-mi spună ceva, chiar începuse să vorbească şi deodată îşi pierdu cunoştinţa. Reuşisem să o susţin. Alioşa păli de spaimă; îi frecționă tâmplele, îi sărută mâinile, buzele. Peste vreo două minute îşi reveni. În apropiere se afla birja cu care-venise Alioşa; îi făcu semn să se apropie. Urcându-se în trăsură, Nataşa, într-o poruire disperată îmi apucă mâna şi o lacrimă fierbinte îmi arse pielea. Trăsura porni. Am rămas pe loc, urmărindu-i cu privirea. Toate speranţele mele se spulberară în acele clipe şi viaţa mi se frânse în două. Era dureros de real. O pornii înapoi, pe aceiaşi drum spre casa bătrânilor. Nu ştiam ce le voi spune, cum voi intra acolo. Gândurile îmi erau amorţite, picioarele se împleticeau.,.

Aceasta fusese povestea fericirii mele; astfel se încheiase dragostea mea. De aici încolo continuă romanul meu întrerupt.

Capitolul zece

La vreo cinci zile după moartea lui Smith mă mutai în locuinţa lui. A fost o zi tristă pentru mine. Vremea era urâtă şi rece, Lapoviţă. Doar spre seară apăru puţin soarele şi o rază rătăcită alunecă în odaia mea. Regretam că mă mutasem aici. Camera, de altfel, era mare dar joasă, afumată, îmbâcsită şi neplăcut de goală deşi era oarecum mobilată, îmi trecu prin minte că voi distruge aici şi bruma de sănătate ce-mi mai rămăsese. Chiar aşa se şi întâmplă.

Dimineaţa mi-am pierdut-o cu hârtiile, alegându-le şi aranjându-le. În lipsă de servietă le transportasem într-o faţă de pernă; ele se şifonaseră şi se amestecaseră. Apoi mă aşezai la scris. Pe vremea aceea lucram la marele meu roman, dar ieşisem de pe făgaş; nu-mi era capul la lucru...

Pusei pana deoparte şi mă aşezai la fereastră. Se însera şi eu eram tot maî trist. Gînduri peste gânduri mă acopereau şi mi se părea că aici, la Petersburg, mi se pregătea moartea. Se apropia primăvara şi mă gândeam că m-aş înviora dacă m-aş smulge din această carcasă la lumină, să respir aerul proaspăt al câmpului şi pădurii pe care nu le văzusem de atâta vreme!... Îmi amintesc, îmi venise ideea: ce bine ar fi dacă printr-o minune aş uita prin tot ce am trecut în ultimii ani; să uit, să-mi împrospătez creionul şi să încep din nou să trăiesc cu forţe noi. Atunci mai speram şi nădăjduiam în reînviere. „Chiar de aş ajunge la casa de nebuni, să mi se preschimbe cumva creierul, să se reaşeze în alt fel poate m-aş vindeca". Eram ; însetat de viațæ , încrezători... Dar, îmi amintesc, izbucnisem în râs. „Ce aş mai putea face după casa de nebuni? Oare tot romane aş scrie?"

Tânjind şi visând îmi petreceam zilele, iar timpul trecea. În seara aceea stabilisem o întâlnire cu Nataşa încă din ajun mă anunţase printr-o scrisoare că mă aşteaptă la dânsa şi amintindu-mi, începui să mă pregătesc. Tot îmi doream să ies din casă oriunde, chiar pe vreme de ploaie.

Pe măsură ce cobora înserarea, camera mea devenea tot mai pustie, parcă îşi schimba dimensiunile. Îmi făcea impresia în fiecare noapte că îmi va apare Smith în colţurile

întunecoase, şezând nemişcat şi privindu-mă la fel ca la cafeneaua lui Adam Ivanovici, iar la picioarele lui va sta lungit Azorka. Şi, chiar în clipa aceasta se pretrecu ceva, care mă nelinişti.

O voi reda cu toată sinceritatea: ori din cauza nervilor zdruncinaţi, ori datorită multitudinii de impresii acumulate, sau din ipohondrie, treptat, odată cu înserarea, mă cuprindea o depresiune morală pe care o simt şi acum în nopţile bolii mele, şi pe care o numesc *revelaţie mistică.* Este senzaţia cea mai groaznică, chinuitoare de teamă de ceva, pe care nici eu însumi nu o pot preciza, ceva inexistent, de neabordat, dar care în orice clipă poate deveni real în pofida posibilităţilor reale, ce mă cuprinde, spaima vine spre mine ca ceva groaznic, oribil şi nemilos. Această spaimă se amplifică de. fiecare dată contrar elementelor raţionale, încât glasul raţiunii cu cât lucrează mai conştient cu atât mai puţin are posibilitatea de a se opune simţurilor. Nu îl poţi asculta, devine inutil şi această scindare accentuează frica aşteptării. Îmi pare, aceasta este groaza celor care se tem de morţi. În cazul meu neputinţa de a identifica obiectul primejdios îmi accentuează spaima tot mai mult.

Îmi amintesc, eram în picioare, cu spatele la uşă şi întinsesem mâna să-mi iau pălăria de pe masă. Deodată, îmi veni ideea că, dacă mă voi întoarce îl voi vedea pe Smith: mai întâi el va deschide încetişor uşa, va sta în prag şi va examina cu privirea camera; apoi încet, cu capul înclinat, va intra, se va opri în faţa mea, mă va fixa cu ochii lui tulburi şi va izbucni în râs, acel râs mut, prelungit şi fără dinţi, iar corpul i se va scutura încă mult timp din cauza hohotelor. Această apariţie se imprimă atât de clar în imaginaţia mea încît simţii deodată certitudinea că faptul se şi întâmplă, numai că eu nu văd fiind cu spatele şi că în momentul acela uşa se deschide, M-am întors şi, ce credeţi? uşa într-adevăr se deschidea, încet, fără zgomot, exact cum presimţisem cu o clipă înainte. Am scos un strigăt. Nu apărea nimeni ca şi cum se deschisese singură, dar, pe neaşteptate, în prag se ivi o fiinţă ciudată; ochii cuiva mă examinau insistent. Mă trecu un fior. Spre surprinderea mea văzui că era un copil, o fetiţă, şi chiar dacă ar fi fost însuşi Smith, nu m-ar fi speriat atât ca această stranie şi neaşteptată apariţie a unui copil necunoscut în camera mea, la acea oră şi pe astfel de vreme.

Repet, uşa o deschisese încet, fără zgomot, ca şi cum i-ar fi fost teamă să intre. Apărând, rămase în prag şi timp îndelungat mă privi cu uimire, încremenită; în fine trecu încet pragul, făcu doi paşi şi se opri în faţa mea fără să pronunţe vreun cuvânt. O examinai de aproape. Era o fetiţă de doisprezece-treisprezece ani, mică de statură, palidă ca după boală grea. Numai ochii ei mari negri străluceau. Mâna ei stângă strîngea pe piept un şal vechi găurit, cu care îşi învelea trupul tremurând din cauza aerului rece al serii. Îmbrăcămintea era toată în zdrenţe; părul negru des, era nepieptănat, ciufulit. Ne-am examinat reciproc un timp.

— Undei bunicul? întrebă ea în sfîrşit cu voce răguşită, abia auzită, parcă ar fi avut dureri în piept sau gât.

Întreaga mea revelaţie mistică dispăru la auzul acestei întrebări. Îl căuta pe Smith; apăreau urmaşii.

— Bunicul tău? El a murit! spusei surprins de întrebare, dar imediat regretai, rămase în aceeaşi poziţie şi apoi începu să tremure atât de puternic ca şi cum fusese cuprinsă de o criză nervoasă. Încercai s-o sprijin să nu se prăbuşească. Peste câteva minute începu să-şi revină şi văzui clar că face eforturi supraomeueşti ca să-şi ascundă emoţia.

— Iartă-mă, iartă-mă, fetiţo! Iartă-mă copila mea! repetam eu. ţi-am spus aşa, pe nepregătite, dar poate nu-i chiar aşa...sărăcuţa!.. Pe cine cauţi? Pe bătrânul care a locuit aici?

— Da, şopti dânsa cu greutate, privindu-mă îngrijorată.

— Îl chema Smith? Da?

— D-da. *:*

— E el… da, chiar el a murit... Numai nu te întrista, draga mea. De ce n-ai mai venit? Acum de unde vii? Ieri a fost înmormântat; a murit pe neaşteptate, fulgerător... Eşti nepoata lui?

Fetita nu răspundea la întrebările mele repezi, fără noimă. Se întoarse tăcută şi se pregăti să iasă din cameră. Eram atât de uimit încât nu o reţinui şi nu-i mai pusei nici o întrebare. Se opri din nou în prag şi în torcându-se pe jumătate, întrebă:

— Şi Azorka a murit?

— Da, şi Azorka a murit, răspunsei, părându-mi-se stranie această întrebare; ca şi cum şi ea era sigură că nici Azorka nu putea supravieţui bătrânului.

Auzind răspunsul meu, fetiţa ieşi pe nesimţite din cameră, închizând uşa.

Zăbovii puţin, apoi alergai în urma ei înciudat că o lăsasem să plece. Ieşise atât de încet, încât nu auzisem când deschisese uşa de ieşire pe scară. Bănuiam el nu avusese timp să coboare şi mă oprii în tindă ascultând. Dar era linişte perfectă şi nu se auzeau paşi. Nu se auzi decât o uşă trântită undeva, la etajele inferioare, şi din nou se făcu linişte.

Începui să cobor în grabă scările. De la locuinţa mea până la etajul patru scara era abruptă în spirală; apoi devenea o seară obişnuită de bloc, cu casa scărilor murdară, afumată şi întunecoasă. La ora aceea, pe scări, era întuneric. Coborând pe pipăite până la etajul patru mă oprii şi ceva îmi sugeră că aici se afla cineva care se ascundea de mine. Am pipăit pereţii din jur; fetiţa era aici, într-un colţ, cu faţa la perete, plângând încetişor.

— Ascultă, de ce te temi? începui. Te-am speriat, îmi pare rău. Bunicul, înainte de moarte, mi-a vorbit de tine; au fost ultimele lui cuvinte... Am aici nişte cărţi; nu-i aşa, că-s ale tale? Cum te cheamă? Unde stai? El spunea că pe linia şasea...

Nu apucai să termin. Ea scoase un strigăt de teamă că ii cunosc adresa, mă împinse cu mânuţa ei slabă, costelivă şi o luă la fugă pe scări în jos. Alergai după ea, paşii se auziră la parter, apoi nu se mai auzi nimic... Când ajunsei în stradă, nu se vedea nicăieri. Alergând până la bulevardul Voznesenski, îmi dădui seama că erau zadarnice orice căutări. Ea dispăruse. Fără îndoială se ascunsese undeva, când eu eram încă pe scări.

Capitolul unsprezece

De-abia călcasem pe trotuarul murdar şi ud al bulevardului, că mă şi ciocnii de un trecător care mergea, se vede, îngândurat, cu capul plecat, grăbindu-se undeva. Spre uimirea mea îl recunoscui pe bătrânul Ihmenev. Era seara întâlnirilor neaşteptate. Ştiam că bătrânul cu vreo trei zile înainte se îmbolnăvise şi iată că acum îl întâlnesc pe o asemenea vreme pe stradă. Cu atât mai ciudat era faptul că el nu ieşea niciodată seara, iar de când Nataşa plecase de acasă, de aproape o jumătate de an, devenise de-a dreptul sedentar. Văzându-mă, el se bucura din cale afară ca un om care descoperă un prieten căruia îi poate împărtăşi gândurile sale. Mă apucă de mână, o strânse cu putere şi, fără să mă întrebe unde merg, mă trase după el. Era îngrijorat de ceva, grăbit şi agitat „Pe unde o fi umblat?" mă gîndii. Era inutil să-1 chestionez. Devenise bănuitor şi chiar o simplă întrebare sau observaţie i se părea o aluzie sau o ofensă.

Îl privii discret; avea faţa unui om bolnav; În ultima vreme slăbise şi părea neras de o săptămână. Părul încărunţit, în dezordine, apărea de sub pălăria boţită în şuviţe lungi şi atârna pe gulerul paltonului vechi. De mai multă vreme observasem la el o stare de apatie, parcă era absent, de pildă, uneori uita că nu e numai el în cameră, vorbea singur, gesticula. Era jenant să-1 vezi astfel.

— Ei, ce-i Vania, ce-i, începu, unde mergi? Eu sunt cu treburile. Eşti bine, sănătos?

— Dar dumneata, le-ai făcut bine? îl interpelai, parcă te ştiam bolnav şi acum umbli pe stradă.

Bătrânul nu-mi răspunse, ca şi cum nu mă auzise,

— Anna Andreevna e sănătoasă?

— Sănătoasă, sănătoasă... Ba, puţin, nu se simte prea bine. E melancolică... întreba de tine. De ce nu treci pe la noi? Nu cumva veneai la noi, Vania? Sau poate nu? Poate te încurc, ai vreo treabă? mă intrebă bănuitor, privindu-mă cu atenţie. Bătrânul devenise atât de sensibil şi susceptibil încât, de i-aş fi spus acum că nu mergeam la ei, s-ar fi supărat şi m-ar fi părăsit imediat. Dar mă grăbii să-i confirm, presupunerea, că merg să o vizitez pe Anna Andreevna deşi era sigur că voi întârzia şi poate nu voi mai putea ajunge la timp la Nataşa.
— Foarte bine, se însenină bătrânul, mulţumit de răspunsul meu, foarte bine... şi deodată tăcu, fără să termine ce avea de spus.
— Da, e bine! repetă el automat după un timp, revenind la realitate. Hm... vezi tu, Vania, tu ai fost pentru noi ca un fiu; Dumnezeu nu ne-a dat un fiu şi... te-a trimis în schimb pe tine; aşa am socotit noi întotdeauna şi bătrâna, la fel ! Și apoi, tu ai fost mereu respectuos, tandru, prevenitor ca un adevărat fiu. Dumnezeu să te binecuvânteze pentru asta, Vania, aşa cum noi bătrânii te iubim şi te binecuvântăm... da! Vocea îi tremură; zăbovi o clipă.
— Da... ei, cum e? N-ai fost bolnav? De ce n-ai mai fost pe la noi?

Îi povestii toată istoria cu Smith, scuzîndu-mă că am foit ocupat, că eram cât p-aci să mă îmbolnăvesc şi că având atâtea griji nu reuşisem să vin la ei tocmai pe Vasilievskii unde locuiau ei pe vremea aceea. Era cât p-aci să amintesc de o vizită făcută Nataşei, dar m-am oprit la timp.

Povestea lui Smith îl interesă mult pe bătrân. Îi stimulă atenţia. Aflând că noua mea locuinţă este igrasioasă şi poate chiar mai proastă decât cea precedentă dar costă şase ruble pe lună, se revoltă. În general devenise foarte nerăbdător şi violent. Doar Anna Andreevna îl mai putea stăpâni în astfel de ocazii şi nu întotdeauna.
— Hm... literatura asta a ta, Vania ! izbucni el cu răutate te-a făcut să ajungi in mansardă şi te va duce şi la cimitir! Îţi spuneam eu, ţi-am prezis asta ! Dar ce, B. mai scrie cronici literare?
— Ba, a murit de tuberculoză. V-am mai spus.
— A murit, hm... a murit! Aşa îi trebuie. Şi ce, a lăsat ceva nevestei şi copiilor? Doar spuneai că avea parcă o nevastă... De ce s-or fi însurând oamenii aceştia!?
— Nu, nimic n-a lăsat, răspunsei.
— Ei, spuneam eu! exclamă atât de exaltat încât părea că era problema lui personală şi că răposatul îi fusese frate. Nimic! Chiar nimic! Ştii tu, Vania, am presimţit eu că aşa se va termina încă de atunci când, îţi aduci aminte, mi-1 tot lăudai. E uşor de zis: n-a lăsat nimic! Hm... renume a avut. Poate chiar o glorie nemuritoare, dar gloria nu ţine de foame. Eu, frate, şi despre tine am prevăzut totul. Te lăudam, dar presimţeam. Deci B. a murit? Da, dar cum să nu mori! Aşa o viaţă într-un asemenea loc. Priveşte!

Şi el îmi arătă cu braţul perspectiva sumbră, înceţoşată a străzii, de abia luminată de felinare palide, casele cenuşii murdare, lespezile trotuarelor sclipind umede în ploaie, trecătorii plouaţi şi mohorâţi. Tot acest tablou părea încununat de cupola întunecată, muiată în tuş, a cerului petersburghez. Ne apropiam de esplanadă; in faţa noastră apăru monumentul luminat de jos cu lămpi de gaz şi în zare contururile masive şi întunecate ale catedralei Isakievski.
— Tu doar spuneai, Vania, că el fusese un om bun, generos, simpatic, sentimental şi inimos. Ei, toţi oamenii aceştia ai tăi simpatici şi inimoşi aşa sunt, nu ştiu decît să înmulţească numărul orfanilor ! Hm, îmi închipui eu cum se simţea el înainte de a murii E-eh! Aş pleca de aici oriunde chiar şi în Siberia !.,. Ce-i cu tine fetiţo? întrebă el deodată văzând pe trotuar o copilă cerşetoare.

Era o fetiţă slăbuţă de cel mult şaptc-opt ani, în zdrenţe murdare; purta nişte încălţări rupte. Trupuşorul tremurând de frig se străduia să-1 învelească cu un fel de capoţel care îi rămăsese de multă vreme mic. Obrăjorul ei tras, palid şi bolnav era întors spre noi; ne privea tăcută, timidă, cu o teamă supusă, presimţind un refuz, dar în tinzând totuşi mânuţa tremurândă. Bătrânul se cutremură văzând-o şi făcu un pas înapoi.

— Ce, ce-i fetiţo? exclamă el, ce-i? Cerşeşti? Da? Uite, ia, uite!

Agitându-se şi tremurând de emoţie el începu să scotocească în buzunaz şi scoase două sau trei monede mici de argint. Dar i se păru puţin; scoase portmoneul şi luând o bancnotă de o rublă, tot ce mai avea, puse banii în mânuţa micuţei cerşetoare.

— Hristos să te apere, micuţo... copila mea! îngerul Domnului să te călăuzească!

Făcu de câteva ori semnul crucii deasupra ei binecuvântând-o; dar, îşi dădu seama că sunt acolo şi-1 privesc, atunci se încruntă şi cu paşi repezi merse mai departe.

— Vezi tu, Vania, începu el după o tăcere prelungită, nu pot să văd cum aceste mici creaturi nevinovate tremură de frig în stradă... din cauza blestemaţilor de părinţi. Şi totuşi, numai o mamă foarte nenorocită îşi poate trimite copilul în stradă pe o asemenea vreme… Fără îndoială mai au alţi copii iar asta-i, cea mai mare, ea însăşi trebuie să fie bolnavă şi... hm! Ei nu sunt copii de prinţi Sunt mulţi copilaşi pe lume, care nu sunt copii de prinţ, Vania!

Tăcu un timp meditând la ceva.

— Ştii, Vania, i-am promis Annei Andreevna începu cam încurcat, i-am promis sau mai bine zis ne-am înţeles cu Anna Andreevna să adoptăm o fetiţă orfană... oarecare; să fie săracă şi mică, s-o luăm la noi, şi... numai că Anna Andreevna a început să se împotrivească. N-ai vrea să vorbeşti cu dânsa, ştii aşa într-o doară, nu din partea mea, ci aşa de la tine, să-i sugerezi, înţelegi? Demult doream să te rog... să o convingi să accepte, căci mie îmi este greu să insist... ce să mai vorbim? Ce-mi trebuie mie fetiţă? N-am nevoie, dar aşa să auzim o voce de copil în casă, pentru bătrâna mea, s-o mai înveselească, s-o fi plictisit numai cu mine. Ei, astea-s fleacuri! Ştii, Vania, pe jos nu mai ajungem, să luăm o birjă; e tare departe şi Anna Andreevna ne aşteaptă... Când am ajuns la ei acasă era şapte şi jumătate seara.

Capitolul doisprezece

Bătrânii ţineau mult unul la altul. Sentimentele cât şi convieţuirea îndelungată creaseră o legătură trainică. Nikolai Sergheevici însă, acum ca şi mai înainte, în perioada cea mai fericită a căsniciei lor, era cam ursuz cu dânsa şi chiar aspru, mai ales în faţa străinilor Unele persoane, sensibile şi duioase din fire manifestă o îndărătnicie, o aparentă reţinere în exprimarea sentimentelor care îi animă nu numai în public ci chiar în intimitate; ba mai mult, îşi permit destul de rar să ofere o mângâiere iar aceasta, când vine, este cu atât mai fierbinte cu cât a fost mai îndelung reţinută. Un astfel de om a fost încă din tinereţe bătrânul Ihmenev faţă de Anna Andreevna. El o iubea şi o respecta necondiţionat, cu toate că dânsa nu avea alte calităţi în afară de bunătate şi nu ştia altceva decât să-1 iubească pe el, lucru care în naivitatea sa ea nu ştia să-1 ascundă. Dar după plecarea de acasă a Nataşei, ei deveniseră mai apropiaţi; îşi resimţeau îndureraţi singurătatea. Deşi Nikolai Sergheevici era câteodată deosebit de mohorât ei nu se puteau despărţi nici pentru câteva ceasuri. Referitor la Nataşa, între ei intervenise o înţelegere mută: să n-o pomenească niciodată ca şi cum ea n-ar exista. Anna Andreevna nu îndrăznea să facă nici măcar o aluzie în faţa soţului. Îi venea foarte greu, căci în sufletul ei o iertase demult.

Se stabilise între noi deprinderea ca eu să-i aduc de fiecare dată câte o veste.

Dacă nu primea mult timp veşti, era gata să se îmbolnăvească, iar când îi vizitam mă descosea până în cele mai mici amănunte, cu o curiozitate bolnăvicioasă, „ca să-i vină inima la loc". Odată, când află că Nataşa este bolnavă, se sperie atât de tare, încât deabia o convinsei să nu meargă ea însăşi acolo. Acesta fusese un caz extrem. La început nici nu îndrăznea să-şi exprime faţă de mine dorinţa de a şi revedea fiica şi de obicei, după convorbirile noastre, când toate veştile fuseseră epuizate se simţea obligată să-şi schimbe

atitudinea, devenea nepăsătoare ca şi cum trebuia să confirme faptul că nu uită că fata ei este vinovată şi nu se cuvine a i se da iertarea. Totul era de ochii lumii. De fapt, Anna Andreevna suferea până la epuizare plângea, îi adresa Nataşei cele mai duioase diminutive şi se supăra pe Nikolai Sergheevici. făcând aluzii la orgoliul nejustificat şi cruzimea unora care nu ştiu să ierte şi pe care nici Dumnezeu nu-i va ierta. În astfel de ocazii bătrânul se întrista şi se retrăgea, încruntându-se, sau începea să vorbească deosebit de tare şi deplasat despre altceva, ori pleca din cameră lăsându-ne singuri, oferindu-i astfel Annei Andreevna posibilitatea să-şi verse amarul nestingherită. Aşa proceda cu ocazia vizitelor mele, ca să pot transmite Annei Andreevna ultimele noutăţi despre Nataşa. La fel şi de data aceasta.

— Sunt ud până la piele, o anunţă de cum intrarăm în cameră. Merg la mine să mă schimb. Tu, Vania, rămâi aici. Povesteşte-i ce ţi s-a mai întâmplat cu locuinţa. Mă întorc îndată...

Bătrânul ieşi grăbit fără să ne arunce o privire, stingherit de faptul că el însuşi ne oferea ocazia să rămânem singuri. În aceste cazuri, atunci când se întorcea era dur şi veninos şi cu mine şi cu Anna Andreevna, se lua la harţă, înciudat de slăbiciunea pe care o manifestase.

— Aşa e el, spuse bătrâna, lăsând la o parte convenienţele, întotdeauna aşa se poartă cu mine; ştie doar că noi ii cunoaştem şiretlicurile. Ce rost are să se ascundă de mine ! Doar nu-i sunt străină. La fel e şi cu fiica lui. Putea s-o ierte, poate chiar asta şi doreşte. Îl aud eu noaptea cum plânge. în faţa noastră nu vrea să arate. Mândria nu-1 lasă... Ivan Petrovici, tătucule, povesteşte mai repede: unde l-ai găsit, pe unde a umblat?

— Nikolai Sergheevici? Nu ştiu, credeam că-mi spuneţi dumneavoastră.

— Am încremenit când a ieşit din casă. Bolnav pe vremea asta, noaptea; m-am gândit că e ceva important; dar ce poate fi mai important decât necazul nostru? M-am gândit, dar n-am îndrăznit să întreb. Doamne Dumnezeule, am tras o spaimă. Mă gândeam, s-a dus la ea; poate s-a dus să o ierte? Doar a aflat totul, ştie totul despre dânsa, aşa cred. dar cine-1 informează, nu ştiu. Ieri a fost foarte necăjit Şi astăzi. Dar de ce taci? Povesteşte, ce s-a întâmplat? Te-am aşteptat ca pe Dumnezeu, nu mai puteam de nerăbdare. Ei, oare o părăseşte ticălosul?

Am povestit Annei Andreevna tot ce ştiam. Cu dânsa eram întotdeauna sincer până la capăt. I-am spus că Nataşa şi Aleksei-nu se prea înţeleg; că Nataşa mi-a trimis un bilet în care mă roagă să vin astă seară la ora nouă şi de aceea eu nu intenţionam să vin pe la ei, dar m-a determinat Nikolai Sergheevici. I-am povestit că situaţia lor este acum critică. Tatăl lui Alioşa, care de vreo două săptămâni s-a întors dintr-o călătorie, nici nu vrea să audă de ei, 1-a luat tare pe Alioşa, dar mai grav este că nici Alioşa parcă nu mai este împotriva căsătoriei plănuite de tatăl lui, ba e chiar îndrăgostit de mireasa propusă. Adăugai că biletul fusese scris în mare grabă. Ea scrie că în acea seară totul se va hotărî, dar nu spune ce; e ciudat că se referă la ziua de ieri, iar pe mine mă cheamă să vin astăzi şi la oră precisă: nouă seara. De aceea trebuie să plec şi încă în mare grabă.

— Du-te, du-te, numaidecât! se agită bătrâna, numai să vină el, să bem un ceai... Ah, dar unde-i samovarul Matriona! De ce-o fi întârziind cu samovarul! Tâlhăroaica... Ei, bei un ceai, găseşti tu un motiv şi pleci repede, iar mâine dimineaţă devreme, vii să-mi povesteşti. De nu s-ar fi întâmplat ceva rău! Dar ce poate fi mai rău?! Ştiu eu că Nikolai Sergheevici a aflat deja, aşa-mi spune inima. Eu aflu tot de la Matriona, iar ea de la Agasa, iar Agasa e nora Măriei Vasilievna, care locuieşte în casa prinţului... doar ştii şi tu. Tare supărat era astăzi Nikolai. Eu îi spuneam una alta, iar el cât pe ce să strige la mine, ca apoi făcându-i-se mila spuse: n-am destui bani. Ca şi cum banii erau cauza. După masă, parcă se duse la culcare. Eu mă uitai prin crăpătura uşii (este o crăpătură pe care ,el nici nu o ştie) şi el, dragul de el, stătea în genunchi în faţa icoanei şi se ruga. Când îl văzui mi se muiară picioarele. Nu bău ceai, nu se culcă, îşi luă pălăria şi plecă. Era pe la ora cinci. N-am îndrăznit să-1 întreb. Ar fi strigat la mine. Cam prea des a început să strige şi la Matriona, dar şi la mine; cum începe să strige, mi se înmoaie picioarele şi mi se taie respiraţia. Ştiu că nu o face cu răutate, dar tot mi-e frică. O oră întreagă m-am rugat lui Dumnezeu să-1 ocrotească. Unde-i

scrisoarea de la ea, arată-mi-o! I-am arătat-o. Ştiam că Anna Andreevna avea un singur gând, o singură dorinţă, ca Alioşa, care era când ticălos, când nesimţit, când copil prost, se va însura, în sfârşit cu Nataşa şi că tatăl său, prinţul Piotr Alexandrovici îi va da consimţământul. Deseori îi şi scăpase câte o vorbă despre asta, dar de fiecare dată regreta că spusese şi tăgăduia. În faţa lui Nikolai Sergheevici n-ar fi îndrăznit niciodată să-şi exprime speranţele deşi o bănuia el şi chiar îi reproşase pe ocolite.

Dacă ar fi aflat de aceste intenţii cu siguranţa el ar fi blestemat-o pe Nataşa şi ar fi smuls-o cu totul din inima lui.

Aşa credea pe vremea aceea. Inima lui tânjea după Nataşa dar vroia ca ea să se întoarcă singură, pocăită, zmulgând din inimă orice amintire despre Alioşa. Era singura condiţie pentru iertarea ei, deşi nepronunțată, dar explicabilă şi neîndoielnică.

— E lipsit de caracter, un baieţandru rău şi lipsit de caracter, întotdeauna am spus aşa, începu din nou Anna Andreevna. Nu l-au educat cum trebuie şi a ieşit un fluieră vânt; să o părăsescă şi pentru cine, Doamne Dunnezeule! Ce se va întâmpla cu ea; sărmana ! Ce a găsit la cealaltă, mă întreb!

— Am auzit, Anna Andreevna, ripostai, că logodnica este o fată fermecătoare şi chiar Natalia Nicolaevna spunea.

— Să nu crezi ! îl întrerupse bătrâna. Ce fel de farmec? Pentru voi, filfizonii, toate sunt fermecătoare, numai fustă să fie. Dacă Nataşa o apreciază e numai din nobleţe sufletească. Nu ştie ea să-l reţină; îi iartă totul şi suferă în tăcere ! De câte ori a înşelat-o, afurisitul, mă cuprinde groaza Ivan Petrovici. Mândria, bat-o vina. Măcar ăsta al meu de s-ar îmblânzi, să o ierte pe draga de ea şi s-o aducă acasă. S-o văd, s-o îmbrăţişez... A slăbit oare?

— A slăbit, Anna Andreevna.

— Draga de ea ! Și eu am un mare necaz Ivan Petrovicit Toată noaptea şi toată ziua am plâns... să ştii! îţi povestesc mai târziu. De câte ori am încercat pe ocolite să vorbesc cu el să o ierte ! Direct nu îndrăznesc, mi-e teamă să nu o blesteme. Ce va fi atunci? Căci dacă tatăl blestemă Dumnezeu te pedepseşte! Tot aşa o duc, în fiecare zi tremur de frică. Poate că ţie ţi-e ruşine, Ivan Petrovici, doar în casa noastră ai crescut, aici ai primit mângâierea părintească, şi acum ce-ţi trecu prin cap: fermecătoare! Să ştii că Maria Vasilievna altfel spune. Am chemat-o într-o zi la un ceai când al meu era plecat după treburi. Ea mi-a explicat toată tărăşenia. Prinţul, tatăl lui Alioşa, are relaţii amoroase cu contesa. Contesa îi reproşează că nu se însoară cu ea, iar ei se tot eschivează. Dar contesa este cunoscută ca o femeie rea de muscă. Ea plecă în străinătate, când i-a murit bărbatul. Au trecut prin mâinile ei tot felul de franţuzi, italieni, baroni printre care şi prinţul Piotr Alexandrovici. Între timp, fiica ei vitregă, fata primului soţ, arendaşul, creştea, în timp ce mama vitregă, contesa, îşi irosise toată averea, fiica ei Katerina Feodorovna creştea şi odată cu ea zestrea ei de două milioane, primită de la tată. Acum are trei milioane; iar prinţul, isteţ, s-a gândit să-1 însoare cu ea pe Alioşa. Contele, nobil, primit la Curte, îl ţii tu minte, e ruda lor, e de acord ; trei milioane, nu~i gluma ! Bine, spune el, vorbiţi cu contesa. Prinţul îi făcu propunerea. Ea sări la el, cică-i o femeie dată naibii, o scandalagioaică! Cică pe aici nu o mai primeşte oricine, nu mai e ca în străinătate. Nu, ripostă ea, mai bine, prinţe, te căsătoreşti tu cu mine, cât despre fiica mea vitregă nici vorbă să o dau după Alioşa. Iar fata o iubeşte şi nu-i iese din cuvânt. Se spune că-i tare blândă, ca un înger! Prinţul însă ştie ce face: „Tu, contesă, nu ai grijă. Averea ţi-ai risipit-o, eşti plină de datorii. Când fiica ta vitregă se va căsători cu Alioşa, vor fi o pereche minunată: ea nevinovată şi el prostănac, atunci punem noi mâna pe ei şi îi tutelăm; să vezi ce bani facem. Dar ca tu să te măriţi cu mine, asta e altceva. Prefăcuto ! Şireato!" Cu jumătate de an înainte contesa nu se hotăra iar acum, se spune, au fost la Varşovia, şi au căzut la învoială. Asta am auzit. Maria Vasilievna mi-a povestit toată tărăşenia, aflată de la o persoană de încredere. Iată care-i dedesubtul: banii, milioanele iar tu, o ţii cu „fermecătoare“.

Cele spuse de Anna Andreevna mă lăsară perplex. Era aidoma cu ce auzisem adineauri de la Alioşa. Povestind el se jura că niciodată nu se va însura pentru bani dar se pare Katerina Feodorovna îl cucerise. Tot de la Alioşa ştiam că tatăl său se va însura probabil, deşi neagă aceste zvonuri ca să nu o întărâte pe contesă. Spuneam eu că Alioşa îşi iubeşte tatăl, îi admiră şi crede în el ca într-un oracol.
— Doar nu e nici ea cine ştie ce neam de conte, fermecătoarea ta! continuă Anna Andreevna foarte iritată de aprecierile mele. Nataşa e o partidă mai bună pentru el. Aia e din neam de negustori, iar Nataşa noastră se trage dintr-un vechi neam de nobili. Ieri bătrânul, am uitat sa-ţi spun, şi-a deschis sipetul bătut în fier…ştii care? şi toată seara a scotocit prin documente Da, era atât de serios. Eu tricotam un ciorap şi-mi era teamă să ridic ochii la el. Văzând că tac, se supără şi mă strigă şi apoi toată seara îmi prezentă arborele nostru genealogic. De aici reiese că noi, Ihmenevii, ne tragem încă de pe vremea lui Ivan cel Groaznic dintr-un neam de nobili, iar neamul meu al Şumilovilor era cunoscut încă de pe vremea lui Aleksei Mihailovici, avem acte şi scrie chiar şi în istoria lui Karamazin. Vezi tu, băiatule, nici noi nu suntem mai prejos ca alții. Cum începuse bătrânul să-mi explice, am priceput eu unde bate. Era jignit că Nataşa nu e apreciată cum se cuvine. Doar averea e de capul lor. Ei, bine, lasă-l să se bată tâlharul acela de Piotr Alexandrovici, pentru avere. Îi cunoaştem noi sufletul hain şi lacom Se spune că s-ar fi înscris la iezuiţi, acolo la Varşovia! O fi adevărat?
— E o prostie, răspunsei interesat totuşi de acest zvon. Ştirea că Nikolai Sergheevicî îşi controlase documentele, nu era lipsită de interes. Niciodată, până atunci el nu se lăudase cu stirpea lui nobilă.
— Toţi sunt tâlhari cu inima de piatră ! continuă Anna Andreevna. Ei, dar ce face ea, draga de ea, e necăjită, plânge? Vai, da-i timpul să mergi la ea! Matriona! Matriona! Ticăloasă femeie ! N-am supărat-o cumva? Spune, Vania.
Ce puteam să-i spun? Bătrânica începu să plângă.. Atunci o întrebai, care era necazul despre care avusese de gând să-mi povestească?
— O, am avut destule necazuri, dar se vede că nu ne-am băut cupa până la fund! îţi aminteşti, dragul meu, aveam un medalion de aur, era un suvenir, iar înăuntru era portretul Nataşei, copilă, avea opt anişori pe vremea aceea, îngeraşul meu. Ni-l făcuse un pictor-amator, dar se vede că ai uitat! O pictase în chip de cupidon: părul blond pufos, îmbrăcată într-o cămăşuţă subţire încât i se întrezărea trupuşorul şi era frumuşică din cale afară. Îl rugasem să-i facă şi aripioare dar nu a vrut pictorul. Aşa că după necazurile noastre de pe vremea aceea, am scos eu medalionul din sipet şi mi l-am prins la lanţ lângă crucea de pe piept. Mă feream atunci să-l vadă bătrânul, căci poruncise ca toate lucrurile care-i amintesc de ea să fie aruncate şi arse. Iar eu doream barem să-i văd portretul, să mai plâng, doar mi-o fi mai uşor iar când rămâneam singură îl sărutam, o alintam cu cuvinte duioase, iar în fiecare seară îi făceam semnul crucii la culcare. Mai vorbeam cu ea când rămâneam împreună, o întrebam ceva şi îmi închipuiam că îmi răspunde, şi iar o întrebam. O, Vania dragul meu, mi-e greu să şi spun! Ei şi eram bucuroasă că el nu ştie nimic de medalion, că n-a observat, când, ieri dimineaţa, ia medalionul de unde nu-i, nu rămăsese decât lănţucul rupt. Se vede că se rupsese şi l-am pierdut. Am încremenit. Începui să-l caut: îl caut aici, îl caut colo, nu-i! Dispărut fără urmă ! Unde ar putea fi? Poate în aşternut, am scuturat totul -nimic! Poate s-a rupt şi a căzut undeva, poate 1-a găsit cineva, dar cine îl putea găsi decât el sau Matriona. De Matriona n-ai ce spune, ea îmi este devotată cu tot sufletul... Matriona, când aduci samovarul? Ei, dar dacă îl găseşte el, atunci ce se întâmplă? Stau, tânjesc şi plâng. În vremea asta Nikolai Sergheevici tot mai blând se poarta cu mine, parcă ar şti de ce plâng şi mă compătimeşte. Iată, îmi zic în sinea mea; oare ce o fi ştiind? Nu cumva 1-a găsit şi l-a aruncat pe fereastră? Doar e în stare când e supărat, să-l arunce. Poate că acum regretă. M-am dus cu Matriona să-l caut pe sub fereastră. N-am găsit nimic, nici o urmă. Am plâns toată noaptea. Era prima dată când nu o

binecuvântasem la culcare. Oh, semn rău, Ivan Pctrovici, semn rău, a doua zi am plâns fără încetare. Te aşteptam, ca pe Dumnezeu, poate vii să mă descarc...

Bătrânica din nou se puse pe plâns.

— Ah, da, am uitat să-ţi spun, ai auzit ceva de la el despre orfană?

— Am auzit, Anna Andreevna, mi-a spus că v-aţi hotărât amândoi să luaţi o fetiţă sărmană de suflet. E adevărat?

— Nici nu m-am gândit, maică, nici să n-aud. Numi trebuie nici o orfană! Să-mi amintească soarta noastră crudă, nenorocirea noastră!? Nu-mi trebuie nimeni, decât Nataşa! O fiică am avut, aceea va rămâne! Dar ce înseamnă asta, măiculiţă, şi-a găsit o orfană? Cum crezi? Pentru a mă consola pe mine sau să-mi scoată din amintire propria fiică şi să mă ataşez de alt copil? Ce ţi-a spus de asta pe drum? Cum era ursuz, supărat? Şştt ! Vine ! Îmi spui mai târziu! Nu uita să vii mâine...

Capitolul treisprezece

Intră bătrânul. Ne privi curios şi cam ruşinat, se încruntă şi se apropie de masă.

— Ce~i cu samovarul? întrebă el. Până acum n-a fost servit ceaiul?

— Vine, tătucule, vine; uite a sosit, se agită Anna Andreevna.

Matriona, cum îl văzu pe Nicolai Sergheevici şi apăru cu samovarul, parcă asta şi aştepta. Era o slujnică bătrână, experimentată şi credincioasă, dar cea mai capricioasă şi certăreaţă din toate slujnicile, stăruitoare şi încăpăţânată. De bătrân îi era teamă şi-şi ţinea gura, dar în faţa Annei Andreevna îşi dădea drumul fără oprelişte, era grosolană şi cu o pornire făţişă de a-şi domina stăpâna deşi o iubea sincer şi pe dânsa şi pe Nataşa. Eu o cunoşteam încă din Ihmenevka.

— Hm.,.e neplăcut să vii plouat şi nici ceaiul să nu te aştepte, bombăni bătrânul.

Anna Andreevna îmi făcu semn cu ochiul, arătând către dânsul. Lui nu-i plăceau astfel de apucături şi chiar dacă în acea clipă părea să nu se uite spre noi, puteai fi sigur că a observat-o.

— Am fost după treburi, Vania, deschise el vorba. Aşa o porcărie. Oare ţi-am spus? Mă condamnă. Cică n-am dovezi; îmi lipsesc hârtiile trebuitoare, informaţiile nu sunt valabile... hm.

Îmi vorbea despre procesul cu prinţul; era o poveste veche dar lua o întorsătură tot mai nefavorabilă pentru Nikolai Sergheevici. Tăceam neştiind ce să-i răspund. Mă privi bănuitor.

— Şi ce! izbucni el iritat de tăcerea noastră, cu cât mai repede, mai bine. Excroc nu vor reuşi să mă scoată, chiar dacă va trebui să plătesc. Conştiinţa mi-e curată, n-au decât să hotărască. Cel puţin termin odată; scap de grijă, mă duc la sapa de lemn. Las totul şi plec în Siberia.

— Doamne ! Unde să pleci? De ce tocmai acolo ! nu se putu abţine Anna Andreevna.

— Dar aici ce te leagă? I se adresă el grosolan parcă bucuros de ocazie.

— Oricum, sunt oameni... bâigui Anna Andreevna şi mă privi cu tristeţe.

— Care oameni? strigă el privindu-ne furios pe amândoi, care oameni? Hoţi, intriganţi, trădători? Din aceştia găseşti oriunde, chiar şi în Siberia. Nu vrei să vii cu mine, poftim, rămâi, nu te oblig.

— Tăicuţule, Nikolai Sergheevicil Dar cui vrei să mă laşi! strigă biata Anna Andreevna. Doar nu te am decât pe...

Ea se înecă, tăcu şi mă privi îngrozită, cerând ocrotire şi ajutor. Bătrânul era iritat, se lega de orice, nu putea fi contrazis.

— Lăsaţi, Anna Andreevna, spusei, nici nu-i chiar aşa de rău în Siberia. Daca se întâmplă ceva rău va trebui să vindeţi Ihmenevka şi intenţia lui Nikolai Sergheevici va fi salutară. În Siberia puteţi găsi o slujbă la particular, foarte convenabilă şi atunci...
— Ei, bravo, Ivan, cel puţin tu eşti cu capul pe umeri chiar aşa m-am gândit şi eu. Las totul şi plec.
— Ei, nu m-am aşteptaţi exclamă Anna Andreevna, plesnind din palme, şi tu, Vania, îi ţii isonul ! De la tine nu m-am aşteptat... Se pare la noi n-ai avut decât bunăvoinţă şi mângâiere şi acum...
— Ha-ha-ha ! La ce te-ai aşteptat ! Din ce vrei să trăim aici, gândeşte-te! Banii se duc, trăim pe ultimile copeici! Doar nu vrei să merg la prinţul Piotr Alexandrovici să-i cer iertare?
Auzind de prinţ bătrâna începu să tremure de groază. Linguriţa se lovi cu zgomot de farfurioară.
— Ba nu, zău, se ambala lhmenev cu răutate şi îndărătnicie, ce crezi Vania, ce-ar fi să mergi De ce să plecăm în Siberia? Mai bine mâine mă gătesc, mă pieptăn, mă aranjez; Anna Andreevna îmi pregăteşte o cămaşă curată, pentru bon ton mai îmi cumpăr şi mănuşi şi mă înfăţişez la Luminăţia Sa: tătucule, Luminăţia Voastră, binefăcătorul meu iartă-ne şi ne miluieşte eu o bucată de pâine, doar am nevastă, copii!... Aşa vrei, Anna Andreevna? Asta vrei?
— Dragul meu, eu nu vreau nimic ! Am spus-o şi eu aşa, iartă-mă dacă te-am supărat, dar nu striga, murmură ea tremurând de frică. Sunt convins că în acele clipe sufletul lui era zdrobit văzându-i lacrimile şi teama. Sunt convins că pentru el era şi mai dureros, decât pentru ea dar nu se putea abţine. Astfel se întâmplă câteodată cu cei mai buni oameni ai căror nervi au cedat şi care cu toată bunătatea lor, încercă momente de adevărata voluptate scormonind propria durere, căutând să o transmită altuia, poate celui mai apropiat şi mai drag om. Femeile, de pildă, simt nevoia să fie nenorocite, jignite chiar dacă motive nu există. Dar şi destui bărbaţi se aseamănă cu femeile deşi nu au firi slabe sau structuri sufleteşti feminine. Bătrânul simţea nevoia să se certe, deşi avea de suferit din cauza asta.
Mă gândii: oare nu cumva el făcuse întocmai presupunerii Annei Andreevna? Poate îl luminase Domnul Dumnezeu şi se dusese la Nataşa iar pe drum se răzgândise sau intervenise ceva cum de fapt trebuia să se întâmple şi el se întorsese acasă, supărat şi înciudat Ruşinându-se de intenţiile şi sentimentele sale şi acum se descărca pentru slăbiciunea sa, pe acei pe care-i bănuia de aceleaşi sentimente şi intenţii. Poate, dorind să-şi ierte fiica, el îşi închipuia satisfacţia şi bucuria bietei Anna Andreevna şi nereuşind să i-o procure, *bineînţeles* că se răzbuna tot pe dânsa.
Dar spaima ei în faţa lui îl impresiona. Regretă mânia care-1 cuprinse şi se reţinu. Tăceau cu toţii; încercam să nu-1 privesc. Liniştea însă nu dură mult. Spiritele erau neliniştite, trebuiau să se exprime cumva chiar printr-o explozie de furie sau prin blesteme.
— Vezi tu, Vania, mi se adresă el în sfârşit, regret, n-aşi fi vrut să-ţi spun, dar a venit timpul să mă exprim sincer, fără echivoc, aşa cum îi şade bine unui om cinstit, înţelegi? Sunt bucuros că ai venit şi că pot să spun cu glas tare, în prezenţă ta şi a tuturor, că m-am săturat de de toate prostiile astea, de lacrimi, de vaiete, de nenorociri. Ceea ce am smuls odată din inima mea nu se mai întoarce niciodată. Da. Am spus-o şi aşa va fi. Vorbesc despre ceea ce s-a întâmplat cu o jumătate de an în urmă, Vania, şi ţi-o spun sincer tocmai pentru ca să nu mă înţelegi greşit, adăugă el privindu-mă cuochii injectaţi şi încercând să evite privirea speriată a bătrânei. Repet: sunt prostii şi nu mai vreau! Îmi vine să turbez gândindu-mă că poate cineva să mă considere un prostănac, un om slab din fire care înebuneşte de durere... Fleacuri! Toate sentimentele mele dinainte le-am uitat, nu mai există. Eu nu mai am amintiri... da! da! da!
Sări de pe scaun şi lovi cu pumnul în masă încât toate ceştile săriră zăngănind.

— Nicolai Sergheevici! Oare nu ţi-e milă de Anna Andreevna? Priveşte la ce chinuri o supui, îi spusei incapabil să mă abţin, privindu-1 mânios. Dar asta a servit drept „gaz pe foc".
— Nu mi-e milă! strigă el tremurând şi devenind palid, nu mi-e milă pentru că nici vouă nu vă e milă de mine! Nu mi-e milă pentrucă aici în casa mea se complotează împotriva persoanei mele înjosite din cauza destrăbălatei mele fiice, demnă de afurisenie şi condamnare!
— Tătucule, Nicolai Sergheevici, nu o blestema! Orice numai nu o blestema! strigă disperată Anna Andreevna.
— Am s-o blestem! răcni bătrânul şi mai tare pentrucă tot pe mine, cel minţit şi obidit mă trimit să-i cer iertare! Da, aşa e! Cu asta mă chinuie mereu, zi şi noapte, aici în casa mea cu lacrimile, suferinţele şi aluziile lor absurde! Vor să mă impresioneze... Uite, uite, Vania, adaugă el scotocind în buzunarul lateral şi scoţând cu mâinile tremurânde nişte hârtii, nişte extrase din procesul lui. După ei eu sunt un hoţ, un mincinos, am jefuit pe binefăcătorul meu!... Sunt defăimat, ponegrit din cauza ei! Poftim, uite, uite!... Şi începu să scoată din buzunarul hainei diferite hârtii, una după alta, să le pună pe masă căutând febril una anume pe care vroia să mi-o arate; dar nu o găsi. Nerăbdător, smulse totul afară şi atunci ceva căzu greu, cu zgomot pe masă... Anna Andreevna scoase un strigăt. Era medalionul pierdut de ea.

Nu-mi venea să cred ochilor. Sângele năvăli în capul bătrânului, faţa i se congestiona. Tresări. Anna Andreevna stătea în picioare cu mâinile împreunate privindu-1. Chipul ei se lumină de bucurie şi speranţă. Faţa lui era congestionată, jena faţă de noi... da, nu se înşelase, ea înţelesese cum dispăruse medalionul ei.

El îl găsise, se bucurase şi poate tremurând de bucurie îl ascunsese de privirile celorlalţi, ca apoi singur să privească cu o dragoste nemărginită la portretul copilului său şi poate la fel ca şi biata ei mamă se încuia în cameră ca să vorbească nestingherit cu dânsa. Noaptea, cu dor şi cu lacrimi reţinute săruta şi mângâia imaginea ei oferindu-i iertarea şi binecuvântarea sa.
— Dragul de el, deci tu o mai iubeşti! exclamă Anna Andreevna, fără reţineri în faţa părintelui ursuz, care cu o clipă mai înainte o blestemase pe Nataşa ei.

Auzind-o însă o furie nebună izbucni din ochii lui. El apucă medalionul, îl aruncă pe podea şi începu să-l calce ca un turbat în picioare.
— În veci să fii blestemată! urlă el răguşit, pierzându-şi răsuflarea. În veci, în veci!
— Doamne începu sa ţipe bătrâna, pe ea, pe ea o blestemi, pe Nataşa mea! Obrăjorul ei vrei să-l striveşti cu piciorul! Tiranule! Om trufaş nenorocit, lipsit de inimă!

Auzind ţipătul femeii, bătrânul înnebunit se opri îngrozit de ceea ce făcuse. Se repezi la medalion, îl luă de jos şi ieşi afară din cameră, dar făcând numai doi paşi căzu în genunchi, se propti cu ambele mâini de divanul din faţa lui şi îşi lăsă pe ele corpul istovit

Plângea ca un copil, Suspinele îl înecau, i se îngrămădeau în piept gata să-1 spargă. Bătrânul cel cumplit devenise mai slab ca un copil. O, acum el nu mai putea să blesteme, nu se mai jena de noi şi într-o dezlănţuire de iubire pătimaşă, acoperea portretul pe carc-I strivise sub picioare, cu nenumărate sărutări. Părea că toată gingăşia, dragostea pentru fiica adorată îndelung înăbuşită, izbucnea acum cu putere şi zdrobea întreaga lui fiinţă.
— Iart-o, iart-o! îl rugă hohotind Anna Andreevna, aplecată asupra lui, îmbrăţişându-l Spune-i să se întoarcă acasă, dragul meu, şi însuşi Dumnezeu te va ierta la judecata de apoi pentru smerenia şi pentru generozitatea ta!
— Nu, nu, pentru nimic în lume! exclama el cu glasul sugrumat. Niciodată! Niciodată!

Capitolul patrusprezece

La Nataşa ajunsei târziu, la ora zece seara. Locuia pe Fontanka, lângă podul Semionovski, la etajul patru, într-o casă mare murdară, a negustorului Kolotuşkin. La început, după plecarea de acasă, ea cu Alioşa locuiseră într-un apartament mic dar frumos şi confortabil, la etajul al treilea pe strada Liteinaia. în curând însă resursele financiare ale tânărului prinţ secară. El nu devenise profesor de muzică, dar începuse să ceară bani cu împrumut şi făcuse nişte datorii substanţiale. Banii îi cheltuise pentru înfrumuseţarea apartamentului, pe cadouri pentru Nataşa, care se opunea acestei risipe, îl dojenea şi deseori plîngea. Suflet bun şi simţitor Alioşa. plănuia cadoul cu o săptămână înainte, savurînd modul cum va fi primit, regizând astfel adevărate sărbători. Îmi comunica din timp visele şi aşteptările lui, dar era dezamăgit de reproşurile şi lacrimile Nataşei, încât îţi stârnea milă, ca apoi să se declanşeze adevărate certuri şi scandaluri. Pe de altă parte Alioşa cheltuia mult şi fără ştirea Nataşei; chefuia cu prietenii, o înşela, făcând vizite unor Josefine sau Mine, şi cu toate acestea o iubea realmente. Dragostea lui era chinuitoare; deseori venea la mine trist şi indispus mărturisind că nu o merită, că e rău şi grosolan, că este incapabil să o înţeleagă şi nedemn de dragostea ei. De fapt avea dreptate, ei nu aveau nimic comun. El se simţea în faţa ei ca un copil, dar şi ea îl considera ca atare. Îmi mărturisea, aventura lui cu Josefina şi totodată mă implora să nu-i spun nimic Nataşei iar când, timid şi emoţionat după aceste mărturisiri, pleca cu mine spre casă, asiguraudu-mă că se teme să o privească in ochi după o asemenea faptă şi numai eu îi pot da curaj, Nataşa dintr-o ochire îşi dădea seama despre ce este vorba. Era foarte geloasă şi totuşi îi ierta aceste aventuri. Se întâmpla cam aşa: Alioşa intra odată cu mine şi începea să-i vorbească timid privind-o duios. Ea simţea că el are ceva pe conştiinţă dar nu se trăda, niciodată nu începea prima discuţia, nici nu-l descosea, ba din contră, se străduia să fie cu el şi mai drăgăstoasă, şi mai duioasă şi mai veselă, şi nu o făcea cu şiretenie. Nn, Această făptură minunata găsea o adevărată voluptate în iertare şi compătimire. Însăşi procesul de iertare avea la ea un farmec deosebit. E adevărat că pe vremea aceea nu erau la mijloc decât nişte fiinţe lipsite de importanţă, dar Alioşa văzând-o atât de blândă şi împăciuitoare nu se putea abţine. Îi mărturisea fără prea multe insistenţe, vărsându-şi năduful ca „totul să fie ca înainte" spunea el. Obţinând iertarea era încântat, chiar plângea de bucurie sărutând-o şi îmbrăţişând-o pe Nataşa, se înveselea şi cu naivitatea lui copilăroasă îi povestea toate aventurile cu Josefina, râdea în hohote, o lăuda şi o binecuvânta pe Nataşa, iar seara se încheia în veselie şi fericire.

Când terminară toţi banii, începură să vândă lucrurile din casă. La insistenţele Nataşei schimbară locuinţa cu una mică şi ieftină de pe Fontanka. Lucrurile continuau să se evapore, Nataşa îşi vându chiar şi rochiile şi începu să caute de lucru; când Alioşa află, disperarea lui nu avu margini: el îşi adresă blesteme, declară că se dispreţuieşte, dar nu făcu nimic concret. Acum se terminaseră şi ultimele resurse, rămase munca Nataşei, dar plata era derizorie. încă de la începutul convieţuirii lor, Alioşa se certă cu tatăl său. Intenţiile prinţului de a-l însura cu Katerina Feodorovna Filimonova, fiica vitregă a contesei, erau încă în proiect; prinţul îl prezentase pe Alioşa viitoarei logodnice, îl dăscălise să-şi dea osteneala să-i placă, folosise tot felul de metode de convingere dar, proiectul nu se realiză din cauza contesei. Atunci şi prinţul deveni mai îngăduitor faţă de legătura lor amoroasă, lăsă totul pe seama hazardului şi speră că datorită neseriozităţii lui Alioşa dragostea va trece curând. În ceea ce priveşte căsătoria lor, prinţul nu şi făcu nici o problemă. Tinerii însă o amânară aşteptând împăcarea Alioşei cu prinţul şi, în general, schimbarea condiţiilor lor de viaţa. Dealtfel nici Nataşa nu deschidea niciodată discuţia. Alioşa îmi mărturisi în taină că prinţului îi convine această situaţie: era mulţumit de înjosirea lui Ihmenev. Formal însă îşi exprima nemulţumirea prin reducerea mijloacelor materiale. Zgîrcenia faţă de fiul său, ducea pînă acolo încît îl ameninţa cu dezmoştenirea şi în curând plecă cu contesa în Polonia pentru nişte treburi, intenţionând să persiste în proiectul său de căsătorie.

Ce-i drept, Alioşa era încă prea tânăr pentru însurătoare, iar logodnica era prea bogată ca prinţul să piardă ocazia. În curând auzirăm că scopul fusese atins şi prinţul se întorsese la Petersburg. Pe Alioşa îl întâmpinase cu duioşie, dar nu-i plăcu statornicia legăturii lui cu Nataşa. încrederea îi fusese zdruncinată şi îl cuprinse teama. Prinţul, încercând să determine ruptura folosi o metodă mai eficace: îl duse pe Alioşa la contesă. Fiica eî vitregă era o adevărata frumuseţe, deşi aproape copilă, avea inimă bună, suflet curat neprihănit, era veselă, deşteaptă şi gingaşă. Prinţul conta că după o jumătate de an Nataşa nu mai avea atuul noutăţii, iar Alioşa va privi cu alţi ochi pe viitoarea lui mireasă. Presupunerile lui se adeveriră numai în parte. Alioşa se îndrăgosti. Nu-i vorba că şi prinţul se arătă foarte duios şi iubitor cu fiul său, deşi nu-i dădu bani. Alioşa simţea însă că sub alint se ascundă o hotărâre nestrămutată şi se întrista, dar nu prea tare. Aflasem că de cinci zile el nu mai fusese la Nataşa. Mergând acum Ia ea, încercam să ghicesc ce îmi va spune. De departe văzui fereastra luminată. Conveniserăm că o lumânare aprinsă, la fereastră, este un strigăt de ajutor, în ultimul timp lumânarea era mereu acolo...

Capitolul cincisprezece

Natașa era singură Umbla du-te-vino prin cameră cu mîinile pe piept, îngîndurată. Samovoarul răcit stătea pe masă în aşteptarea mea. Îmi întinse mîna zîmbind uşor în tăcere, fața palidă avea o expresie îndurerată. Zîmbetul trăda o suferință discretă, răbdătoare. Ochii albaștri limpezi erau parcă mai mari ca altădată, părul mai des – toate din cauza slăbiciunii și bolii.

Credeam că nu mai vii, îmi spuse apoi, chiar voiam să o trimit pe Mavra la tine să se intereseze dacă nu cumva ești bolnav.

— Nu, nu sunt bolnav, am fost reținut, îți povestesc îndată. Dar cei cu tine, Natașa? Ce s-a întîmplat?

— Nu s-a întîmplat nimic răspunse ea mirată. De ce?

— Doar mi-ai scris ieri , să vin la oră fixă nici mai devreme nici mai târziu; e ceva neobișnuit.

— Ah, da ! Ieri îl aşteptam pe el.

— Ce-i tot n-a fost pe aici?

— Nu mă gândeam că dacă nu vine, trebuie să stau de vorbă cu tine, adăugă ea după o pauză.

— În seara aceasta nu l-ai așteptat?

— Nu astăzi nu l-am aşteptat. Seara e acolo.

— Dar ce crezi tu, Nataşa, el nu va mai veni niciodată aici?

— Se înțelege că va veni, răspunse ea gravă.

Nu-i plăcea ritmul rapid al întrebărilor mele.

— Te-am tot aşteptat, Vania, reîncepu ea cu un uşor zâmbet şters, şi ştii ce am făcut? M-am plimbat prin cameră şi am recitat versuri; iţi aminteşti? - Clopoţelul, pe un drum înzăpezit: *Cîntă vesel pe nas vechiul meu samovoar ... "* le-am recitit împreună [1]

Vijelia a stat: drumu-i iar luminat
Cu puzderii de ochi noaptea cată de sus…
Si apoi;
Pătimașă se-aude o voce cântând
Clopoțetul o-ngână uşor:
„Dragul meu va veni, va veni în curând

Şi-lI voi strînje la pieptu-mi cu dor!
Şi mi-e cuibul un rai - abia zorii apar
Că pe geamuri argintii şi lasă zălog
Cântă vesel pe nas vechiul meu samovar
Focu-l soba încinsă trosneşte arar
Luminând patu-nalt cu polog.."

— Ce frumoş! Ce versuri duioase, Vania, şi ce tablou fantastic Parcă ar fi o canava cu desenul abia schiţat, ce nu aşteaptă decât acul care să realizeze goblenul. Se întâlnesc două senzaţii; una reprezintă trecutul iar cealaltă prezentul. Acest samovar, acel polog înflorat.., imagini cunoscute! atât de familiare mie.. Parcă vezi o casă de mic burghez într-un orăşel de provincie. Parcă o văd: nouă, din bârne încă necăptuşită cu scânduri… Apoi un alt tablou:

Iar se- aude o voce duioasă cântând ,
Clopoţelul suspină uşor:
„Dragul meu de demult de-o veni într-un rând
Dezmierda-mă-va trist, gânditor.
Şi mi-e viața un chin. frig în casă-i şi strâmt,
Sufla vântul prin geam; glas de vifor ascult…
Numai vişinul vechi stă innfiinsu-l veşmânt
Însă poate nici el nu mai e pe pămînt
Şi-a murit sub fereastră de mult.
Prăfuit, In ungher stă poiogul uitat|

1 *Poezia „Clopoţelul“ da J. P. Polanski (1854)*

Prin odaie, bolnavă, mă plimb ne-ncetat
Şi-aş pleca la ai mei, în zadar îl aştept...
O ocară cerşesc ori un sfat înţelept...
N-are cine să-mi dea...Doar cu glas sugrumat
O vecină mai bombăne..."
„Prin odaie, bolnavă, mă plimb ne-ncetat..." cât e de adevărat!
„*O ocară cerşesc, ori un sfat înţelept"* — câtă sensibilitate şi durere e în acest vers! Doamne, cât de frumos e spus! Cât e de adevărat !

Nataşa tăcu, parcă i se pusese un nod în gât.

— Dragul meu, Vania ! spuse după o pauză şi iar se opri, de parcă uitase ce avea de spus, sau mi se adresase din întâmplare.

Continua să se plimbe prin încăpere, O candelă ardea În faţa icoanei. în ultima vreme devenise tot mai credincioasă şi nu-i plăcea când i se atrăgea atenţia.

— Mâine e vreo sărbătoare că ai aprins candela?

— Nu, nu e sărbătoare... dar, stai jos, Vania, cred că ai obosit. Vrei un ceai? Cred că n-ai băut încă !

— Să stăm Nataşa. Dar ceai am băut.

— De unde vii acum?

— De la *ei.* Aşa-i numeam pe cei de acasă.

— De la ei? Cum ai reuşit? Te-ai,dus singur sau te-au chemat?

Mă bombarda cu întrebări. Faţa era şi mai palidă de emoţie. I-am povestit amănunţit întâlnirea cu bătrânul, discuţia cu mama ei, scena cu medalionul, toate nuanţat şi în cele mai mici amănunte. Niciodată nu-i ascundeam nimic. Mă asculta lacomă, înregistrând fiecare cuvânt. O podidiră lacrimile. Scena cu medalionul îi produse un şoc.

— Aşteaptă, Vania, spunea ea întrerupându-mă, spune mai pe larg, totul în cele mai mici amănunte, tu nu-mi spui totul… Îi repetam de două, chiar de trei ori răspunzând la nenumăratele întrebări lămuritoare.
— Şi tu chiar crezi că el o fi fost la mine?
— Nu ştiu, Nataşa, nu-mi pot exprima o părere. Ştiu că tânjesc după tine, te iubesc asta e clar. Dar, dacă a fost la tine asta...
— Şi chiar a sărutat medalionul? mă întrerupse dânsa. Ce spunea când îl săruta?
— Vorbe fără şir, exclamaţii. Îţi punea cele mai dragi diminutive, te chema...
— Mă chema?
— Da.
Nataşa începu să plîngă încet
— Sarmanii ! îi compătimi ea. Nu-i de mirare că ştiu tot. El ştie multe şi despre tatăl lui Alioşa.
— Nataşa, îi spusei încet, hai să mergem la ei…
— Când? întrebă dânsa trasă la faţă, ridicându-se puţin de pe scaun. Credea că-i propuneam chiar atunci.
— Nu, Vania, adăugă ea punând ambele mâini pe umerii mei şi surâzând trist, nu, dragul meu, asta-i dorinţa ta de totdeauna, dar mai bine să nu mai vorbim despre ea.
— Oare niciodată, niciodată nu vă veţi împăca? exclamai eu necăjit. Chiar eşti atât de orgolioasă încât nu poţi face primul pas? Şi apoi el. Tu trebuie să fii prima. Poate doar asta aşteaptă, să-ţi ofere iertarea lui... El e tatăl tău. Respectă-i mândria de părinte, e îndreptăţită, e firească. Tu trebuie s-o faci. Încearcă, iar el te va ierta necondiţionat.
— Necondiţionat! Imposibil, nu-mi lua în nume de rău, Vania, e în zadar, Mă gîndesc la asta mereu, ziua şi noaptea. După ce i-am părăsit, nu a fost zi să nu mă gîndesc la asta. Dar de câte ori am discutat noi, amândoi. Doar ştii şi tu că este imposibil!
— Încearcă !
— Nu, dragul meu, nu se poate. Chiar dacă încerc se va înverşuna şi mai mult împotriva mea. Ce-i iremediabil n-ai cum să-1 mai îndrepţi şi tu ştii de ce anume? Zilele fericite ale copilăriei mele nu le mai poţi întoarce. Chiar dacă mă iartă, nu mă mai recunoaşte acum. El iubeşte fetiţa aceea. El era încântat de puritatea sufletului meu de copil. Mângâind medalionul, el mângâia acea fetiţă de şapte ani care şedea pe genunchii lui şi, îi cânta drăgălaşele ei cântecele. Din fragedă copilărie până în ultima zi el venea seara la patul meu să mă binecuvânteze. Cu o lună înainte de nenorocirea noastră îmi cumpărase cercei, pe ascuns, şi se bucura ca un copil imaginându-şi cum mă voi bucura cu de darul pe care urma să mi-1 facă el, dar se supără cumplit pe toţi, când află tot de la mine, ca ştiam demult de cumpărătură.
Cu trei zile înainte de plecarea mea, el observă că eram tristă şi ce crezi că şi-a propus? să-mi cumpere un bilet la teatru ca să mă înveselească! Zău, astfel credea el că mă vindecă! îţi repet, el vedea şi iubea în mine fetiţa şi nici nu vroia să se gândească la ziua cînd şi eu voi deveni o femeie .. Acum, de mă voi întoarce acasă, nici nu mă va recunoaşte. Chiar de mă iartă, pe cine va întâmpina? Eu nu sunt aceeaşi, nu sunt copil, câte n-au trecut peste mine. Chiar dacă îi intru în voie, el tot va tânji după fericirea trecută, va tânji, va regreta că nu sunt acelaşi, copil pe care 1-a iubit şi, trecutul întotdeauna pare mai frumos ! Amintirile sunt dureroase! Ce bine a fost în trecut, Vania!
— Ai dreptate, ai spus adevărul Nataşa. Deci el trebuie să te cunoască, şi să te iubească din nou. Şi principalul e să te cunoască! Şi ce? Te va iubi. Crezi oare că el nu e în stare să te cunoască, şi să înţeleagă un astfel de suflet?
— Oh, Vania, nu fi nedrept ! Ce anume să înţeleagă la mine? Nu despre asta vorbeam. Să ştii că şi dragostea de părinte este egoistă. E înciudat că totul s-a întâmplat fără el, el a fost lăsat deoparte. E conştient că n-a ştiut, nici măcar nu a presimţit nimic, iar urmările nefaste ale dragostei noastre, fuga mea, toate le trece pe seama firii mele ascunse şi „nerecunoscătoare".

Eu n-am venit prima la el săi destăinui ce am pe suflet, ci din contra, am ţinut în mine totul, m-am ascuns de dânsul şi poţi să ştii, Vania, asta a fost mai dureros pentru el decât însăşi urmările dragostei noastre, faptul că am plecat de la ei şi că m-am oferit iubitului meu.
Să presupunem că m-ar întâmpina cu blândeţe şi *căldură* ca un părinte, dar sământa neînţelegerii va rămâne între noi. Peste două, trei zile vor începe necazurile, reproşurile. Apoi el nu iartă necondiţionat. Recunosc, l-am jignit şi sunt vinovată. Chiar de nu va înţelege cât m-a costat *fericirea* asta cu Alioşa, ce chinuri am îndurat, eu voi înăbuşi în mine durerea,
o voi îndura, lui însă nu i va fi suficient. El va pretinde imposibilul, îmi va cere să-mi blestem trecutul, să-l blestem pe Alioşa şi să mă căiesc de dragostea mea. Va pretinde imposibilul: reîntoarcerea trecutului şi uitarea desăvârşită a celor trăite în ultima jumătate de an. Iar eu nu voi putea blestema pe nimeni, şi nu voi avea mustrări de cuget.,. Se vede că aşa a fost să fie... Nu, Vania, nu pot să mă întorc acum la ei. Nu a venit încă timpul.
— Şi când va veni timpul? .
— Nu ştiu. Trebuie să arvunesc într-un fel fericirea viitoare; s-o plătesc cumva *prin suferinţă.* Suferinţa purifică totul... Oh, Vania, câtă durere e pe lumea asta !
Tăcui şi o privii gânditor.
— De ce te uiţi aşa la mine, Alioşa, ba nu, pardon, Vania? se corectă ea şi zîmbi.
— Mă uit la zâmbetul tău, Nataşa. De unde-l ai, înainte nu zâmbeai aşa.
— Dar ce vezi deosebit la zâmbetul meu?
— Mai ai acea naivitate copilăroasă...când zâmbeşti, se simte şi durerea pe care o ai în inimă. Ai slăbit, Nataşa, iar părul tău pare şi mai mare... Ce fel de rochie e pe tine? O aveai încă de acasă?
— Ce mult mă iubeşti tu, Vania ! şopti ea privindu-mă duios. Dar, tu ce mai faci? Cum îţi merg treburile?
— Ca mai înainte; scriu un roman, dar se lasă greu. Nu prea am inspiraţie. Aş putea să-1 scriu şi fără să stau prea mult pe gânduri, şi cred că ar ieşi interesant dar îmi pare rău să-1 dau peste cap, păcat de idee. Termenul trebuie respectat, revista nu aşteaptă. Chiar mă gândeam să-1 las deoparte şi să scriu la repezeală o nuvelă, ceva plăcut, uşor fără prea multe necazuri ca lumea să fie veselă şi fericită !...
— Biet truditori Dar ce-i cu Smith?
— Smith a murit.
— N-a venit la tine? Vorbesc serios Vanea: eşti bolnav, ai nervii zdruncinați visezi. Când mi-ai spus de locuinţa am observat asta la tine. Cum e, umedă, igrasioasa?
— Da! Mi sa mai întâmplat ceva în seara asta... Îţi povestesc altădată...
Ea nu mă mai asculta, devenise gânditoare.
— Nu înţeleg cum am putut să plec atunci de la *ei* aveam febră, bâgui ea privindu-mă pierdută.
Dacă i-aş fi vorbit, cred că nici nu m-ar fi auzit,
— Vania, mi se adresă ea aproape în şoaptă, te-am chemat să-ţi spun ceva.
— Ce anume?
— Mă despart de el.
— Te-ai despărţit sau intenţionezi numai?...
— Trebuie să termin cu modul ăsta de viaţă. Te-am chemat să-ţi spun tot, tot ce s-a adunat în sufletul meu şi ce nu ţi-am împărtăşit până acum.
Acesta era începutul, îmi divulga toate intenţiile ei secrete şi apoi constatam că toate aceste taine îmi erau cunoscute chiar de la ea.
— Ah, Nataşa, mi-ai mai spus de o mie de ori. Sigur că nu puteţi trăi împreună; legătura voastră este cam ciudată; nu aveţi nimic comun. Dar, mă întreb, vei avea puterea să te decizi?
— Până acum au fost doar intenţii, Vania, acum sunt hotărâtă. Îl iubesc nespus şi totuşi văd că îi sunt duşman, îi distrug viitorul. Trebuie sa-i redau libertatea. Să se însoare cu mine nu

poate. Nu se poate opune tatălui său. Eu nu vreau să-1 ţin legat de mine. Şi iată, sunt bucuroasă, că el s-a îndrăgostit de logodnica lui. Astfel îi va fi mai uşor să mă părăsească.
Sunt datoare s-o fac! E datoria mea... Dacă îl iubesc, trebuie să sacrific totul, trebuie să-i dovedesc dragostea, e o datorie! Nu-i aşa?
— Dar tu n-ai să-l poţi convinge.
— Nici nu voi încerca să-l conving. Mă voi purta cu el ca şi până acum, chiar de-ar intra aici în clipa asta. Dar trebuie să găsesc un mijloc care să-1 facă să mă părăsească fără remuşcări. Iată ce mă chinuie, Vania; ajută-mă. sfătuieşte-mă ce să fac?
— Singura posibilitate este să nu-1 mai iubeşti şi să te îndrăgosteşti de altul. Dar nu ştiu dacă merge. Doar îi cunoşti caracterul! Uite, el nu a mai venit de cinci zile. Inchipuie-ţi că te-a părăsit; ar fi suficient să-i scrii că îl părăseşti, şi ai să vezi cum vine într-un suflet la tine.
— Ce ai cu el, Vanea?
— Eu?
— Da, tu! Îl duşmăneşti şi în faţă şi pe ascuns! Nu poţi vorbi despre el fără să-1 înţepi. Am observat că-ţi face o deosebită plăcere să-l înjoseşti şi să-1 ponegreşti! Îndeosebi să-1 ponegreşti, acesta-i adevărul!
— Şi tu mi-ai tot repetat-o de fiecare dată. Destul, Nataşa, să lăsăm discuţia asta.
— Aş vrea să mă mut în altă locuinţă, răspunse ea după o pauză. Nu fii supărat Vania.
— Şi el va veni şi la noua adresă, dar eu nu mă voi supăra.
— Dragostea e o forţă, poate noua lui iubire îl va reţine. Chiar dacă se întoarce va fi pentru scurt timp, mă auzi?
— Nu ştiu, Nataşa, la el toate reacţiile sunt stranii, vrea să se însoare cu cealaltă dar să te iubească şi pe tine. Nu ştiu cum le va împăca pe amândouă.
— Dacă aş şti că o iubeşte cu adevărat, m-aş hotărî îndată... Vania! Să nu-mi ascunzi nimic! Ştii ceva şi nu vrei să-mi spui?
Mă privea cu ochi neliniştiţi, iscoditori.
— Nu ştiu nimic, draga mea, pe onoarea mea, ca tine am fost întotdeauna sincer. De altfel iată ce cred eu: poate el nici nu-i îndrăgostit prea tare de fata contesei, cum ne închipuim noi. Poate e numai un capriciu...
— Asta-i părerea ta, Vania? Doamne, de-aş fi sigură de asta! O, cum aş vrea sa-l văd în clipa asta, să arunc numai o privire. Aş afla după faţa lui totul. Dar nu vine!
— Tu îl aştepţi, Nataşa?
— Nu. El e la ea, o ştiu, m-am interesat. Cât aş vrea să o văd... Ascultă, Vania, e absurd dar oare eu nu aş putea s-o văd, nu mă pot întâlni undeva cu ea? Cum crezi?
Ea aştepta înfrigurată răspunsul meu.
— Ai putea s-o vezi, dar nu e destul.
— Mi-ar fi suficient s-o văd şi-mi dau seama. Ascultă, am devenit atât de naivă; umblu prin casă singură, şi mă tot gândesc; în capul meu c ca o vijelie, mi-e tare greul Ştii, Vania, m-am gândit la ceva, n-ai putea tu să faci cunoştinţă cu ca? Doar contesa îţi apreciase romanul. Tu eşti invitat câteodată la seratele prinţului R, şi ea merge acolo. Fă cumva să-i fii prezentat Astfel mi-ai povesti totul despre ea.
— Nataşa, lasă acum, despre asta vorbim mai tîrziu. Problema e dacă te-ai gândit serios. Dacă vei avea puterea necesară să te desparţi de el. Uită-te la tine: arăţi tu a fi liniştită?
— Voi putea! pronunţă ea abia şoptit. Numai de dragul lui! Eu trăiesc numai pentru el. Ştii ce e, Vania? Nu pot suporta gândul că el acum se află acolo, că a uitat de mine, stă lângă ea, povesteşte, râde, îţi aminteşti cum făcea, de obicei, aici... O priveşte în ochi, el întotdeauna te priveşte drept în ochi, şi nici nu-i trece prin cap că eu sunt aici...cu tine.
Nici nu termină vorba şi mă privi disperata.
— Dar cum vine asta, Nataşa, de-abia mi-ai spus...

— Da, sunt gata să mă despart dar să fim aici amândoi, mă întrerupse ea cu ochii scăpărători. îl voi binecuvânta chiar eu. Mi-e greu însă, cred că el, primul, mă va uita. Ce chin! Nici eu nu ştiu ce vreau. Judecata îmi dictează într-un fel, iar în fapt e altfel! Ce se va întâmpla cu mine!
— Destul, Nataşa, linişteşte-te!...
— Au trecut cinci zile şi eu în fiecare oră, în fiecare clipă...chiar în somn, numai la el mă gândesc! Ştii ce, Vania: hai să mergem *acolo,* condu-măl
— Potoleşte-te, Nataşa!
— Ba nu, mergem! Pentru asta te-am aşteptat, Vania! De trei zile mă gândesc la asta. La asta mă refeream în scrisoarea pe care ți-am trimis-o... Trebuie să mă conduci, nu poţi să mă refuzi... Te-am aşteptat... Trei zile... Acum, acolo e o serată...el e acolo...să mergem!
Parcă era în delir. În antreu se auzi un zgomot; Mavra se certa cu cineva.
— Stai, Nataşa, cine-i acolo? o întrebai. Ascultă!
— Ea se opri zâmbind neîncrezătoare şi deodată păli
— Doamne! Cine-i acolo? murmură ea.
Ar fi vrut să mă reţină, dar ieşisem în antreu. Asta era ! Venise Alioşa. O chestiona pe Mavra iar aceasta nu vroia să-l lase să intre.
— De unde ai apărut în halul ăsta? se răstise ea la el. A? Pe unde ai hălăduit? Ce? Bine, bine, du-te ! Pe mine nu mă duci ! Intră, dă socoteala!
— Nu mi-e teamă! Voi intra! spunea Alioşa cam fâstâcit.
— Bine, intră! Uite ce grozav e!
— Am să intru! ...A! Şi dumneata eşti aici? spuse el văzându-mă, ce bine că eşti aici! Iată-mă;..am venit şi eu, nici nu ştiu...
— Intră, îl îndemnai, de ce te temi?
— Nu mă tem, vă asigur, căci nu sunt vinovat. Credeţi că am vreo vină? Veţi vedea, imediat vă povestesc. Nataşa, e voie? spuse el cu voce tare, oprindu-se în faţa uşii închise.
Nimeni nu răspundea.
— Ce se întâmplă? întrebă el îngrijorat.
— Nimic, adineaori era acolo, răspunsei eu, doar… Alioşa deschise cu grijă uşa şi cercetă cu privirea camera. Nu se vedea nimeni.
Deodată o zări in colţul dintre dulap şi fereastră. Stătea acolo, ascunsă, încremenită de spaimă. Şi acum îmi vine să râd, când îmi aduc aminte. Alioşa se apropie încet, cu grijă.
— Nataşa, ce-i cu tine? Bună, Nataşa, i se adresă el timid, privind-o speriat.
— Ei, ce să fie, nimic... răspunse ea jenată ca şi cum ar fi fost vina ei. Tu,...bei un ceai?
— Nataşa, ascultă ...începu Alioşa dezorientat. Poate mă crezi vinovat ...Nu sunt vinovat; nu sunt deloc vinovat! Ai să vezi, îţi povestesc eu.
— Dar pentru ce? şopti Nataşa, nu, nu trebuie... mai bine să ne dăm mâna şi...gata...ca de obicei... Ea ieşi din colţ; obrazul începu să se coloreze. Mergea cu privirea plecată ca şi cum i-ar fi fost teamă să-1 privească în ochi.
— O, Doamne! strigă el entuziasmat, dacă eram vinovat, nici n-o puteam privi. Uitaţi-vă, uitaţi-vă ! strigă el către mine, uite, ea mă crede vinovat; totul e împotriva mea, toate aparențele! N-am venit cinci zilei Se zvoneşte că sunt la logodnică, şi iată! Ea mă iartă! „Dă-mi mâna şi gata!" Nataşa, draga mea, îngerul meu! Nu sunt vinovat, şi tu ştii asta! Nu sunt vinovat nici un pic! Din contră! Din contră!
— Dar...Dar tu erai *acolo*...Te-au invitat *acolo*... Cum de eşti aici? Cât...cât e ceasul?
— Zece şi jumătate! Am şi fost acolo...Dar am spus că sunt bolnav şi am plecat şi...e prima dată în aceste cinci zile că sunt liber, că am putut scăpa de ei, să vin la tine, Nataşa. Adică eu puteam veni şi mai înainte dar n-am vrut! De ce? Imediat ai să afli, îţi explic; de asta am şi venit, să-ţi explic. Zău, de data aceasta nu am nici o vină, deloc! Deloc!

Nataşa îşi înălţă capul şi îl privi... Privirea lui era atât de sinceră, faţa atât de bucuroasă, deschisă, veselă încât nu se putea să nu-l crezi. Văzându-i, mă aşteptam că vor sări unul în braţele celuilalt, aşa cum s-a mai întâmplat în asemenea situaţii dar Nataşa, sub povara fericirii îşi puse capul pe pieptul lui şi începu să plângă încet. Era peste puterile lui Alioşa. Se aruncă la picioarele ei, i le săruta, îi sărută mâinile. Era în delir. I-am oferit un fotoliu. El se aşeză. Tremura tot

PARTEA A DOUA

Capitolul unu

După numai câteva minute râdeam cu toţii
— Lăsați-mă, dar lăsaţi-mă să vă povestesc, se auzea vocea puternică a lui Alioşa. Poftim, voi credeţi că e ca înainte... că am venit să vă debitez tot felul de prostii... Vă spun, este o problemă foarte interesantă. Tăceţi odată!
Ardea de nerăbdare, se vedea pe el că are noutăţi deosebit de importante. Aerul grav, mândria lui naivă de a se fi întors cu asemenea veşti o înveseli pe Nataşa la culme. Fără să vreau izbucnii şi eu in râs. Cu cât mai mult se necăjea Alioşa, cu atât mai mult ne apuca pe noi râsul. Disperarea lui naivă ne adusese în asemenea stare încât era suficient să ne arate cineva degetul, ca în piesa „Căsătoria? a lui Gogol că noi izbucneam în hohote de râs. Şi Mavra, care ieşise din bucătărie, stătea în uşă şi ne privea revoltată înciudată că Alioşa nu primise o săpuneală pe merit de la Nataşa. Aşa se aştepta ea după cinci zile de absenţă.
— Ei, ce vrei să ne povesteşti? îl întrebă Nataşa.
— Apoi ce, să încălzesc iar samovarul? Interveni Mavra cu totală lipsă de consideraţie faţă de Alioşa.
— Pleacă, acum pleacă Mavra, o expedie el dând din mâini ca s-o gonească cât mai repede.Vă voi povesti cum a fost, cum este şi cum va fi, căci sunt bine informat. Văd, dragii mei, că sunteţi curioşi să aflaţi unde am fost în aceste cinci zile, chiar asta vreau să vă spun şi voi nu mă lăsaţi. De la început trebuie să-ți spun Nataşa că eu până acum te-am minţit, de mult timp şi asta e foarte important.
— M-ai minţit...
Da, te mint de o lună încoace, încă înainte de venirea tatei din Polonia; acum a sosit momentul adevărului. Cu mai bine de o lună înainte, când tata nu venise, ani primit de la el o scrisoare lungă despre care nu v-am spus nimic. În scrisoare, el mă anunţă cu seriozitate şi fără drept de apel, că hotărârea în legătură cu căsătoria mea a fost luată, că logodnica mea este culmea perfecţiunii, că eu, bineînţeles nici nu o merit dar, trebuie numaidecât să mă însor cu ea. În concluzie, să mă pregătesc şi să-mi iasă din cap toate prostiile etc., etc. sper că nu trebuie să vă explic. Această scrisoare am păstrat-o eu sub tăcere.,.
— Ba deloc! îl întrerupse Nataşa. Ţi-ai găsit cu ce să te lauzi! Ba, ne-ai povestit. Îmi amintesc cât erai de spăşit, nu te dezlipeai de mine, deh, te simţeai cu musca pe căciulă, şi încetul cu încetul ne-ai divulgat tot.
— Nu se poate, cel mai important n-am spus. Poate aţi dedus voi câte ceva, vă priveşte, dar eu n-am povestit. Am ţinut totul în mine şi am suferit cumplit.
— Îmi amintesc, Alioşa, adăugai eu privind-o pe Nataşa, cum îmi cereai mereu sfatul referitor la anumite presupuneri ale tale.
— Ai povestit tot! Nu te mai lăuda, te rog! mă susţinu dânsa. Parcă tu poţi să nu spui? Tu nu poţi să minţi? Chiar şi Mavra aflase tot. Aşa-i că ştii, Mavra?
— Cum să nu ştiu! se auzi Mavra apărând în uşă. Din primele trei zile am aflat totul. Nu mai face pe grozavul!

— Poftim, să mai stea cineva de vorbă cu voi ! Nataşa, nu vrei decât să-mi faci în ciudă! Iar tu, Mavra, te înşeli. Îmi amintesc, eram ca nebun; nu ţii minte, Mavra?
— Îmi amintesc. Păi; ca nebun eşti tu şi acuma.
— Nu, nu, altceva vreau să spun. Îţi aminteşti? Noi nu aveam bani şi tu te-ai dus la cămătar să-mi amanetezi tabachera de argint; dar, principalul e că te prefaci uitucă, asta Nataşa te-a învăţat. Ei, să presupunem că într-adevăr v-am spus tot de la început, treptat. Dar ceea ce voi nu ştiţi este tonul, tonul scrisorii şi într-o scrisoare e foarte important tonul. Asta vreau să vă spun.
— Bine, şi care-i tonul? întrebă Nataşa.
— Ascultă, Nataşa, nu *glumi.* Îţi spun că e foarte serios. Era un ton care m-a demobilizat. Tata nu-mi vorbise niciodată astfel. Adică, mai curând se dărâmă Lisabona, decât să nu i se îndeplinească dorinţa, ăsta era tonul!
— Bine-bine, acum spune de ce trebuia să mă minţi?
— O, Doamne, ca să nu te sperii. Speram să rezolv totul singur. Vezi, după această scrisoare şi după întoarcerea tatălui meu, au început necazurile. Vroiam să-i răspund clar, categoric, dar nu reuşeam. Iar el nici nu mă întreba nimic, şmecherul! Din contra părea că totul se rezolvase, că între noi doi nu mai este nici un dubiu. Auzi, *nici nu poate fi!* Cu mine se purta foarte blând, prevenitor. Eram uimit. De-ai şti, Ivan Petrovici, ce deştept e ! Le ştie pe toate. Totul e citit. E destul să te vadă odată şi-ţi cunoaşte gândurile. Cred că de aceea i se spune *iezuitul.* Nataşei nu-i place când îl laud. Să nu te superi, Nataşa. Dar, apropo! La început nu-mi dădea bani, acum mi-a dat, ieri. Nataşa, îngeraşule! Gata cu sărăcia ! Iată, priveşte! Tot ce mi-a reţinut drept pedeapsă în ultimele luni, ieri mi-a compensat; uite ce de bănet; nici nu i-am numărat încă! Nu mai amanetăm linguri şi tabachere!

El scoase din buzunar un teanc de bancnote, vreo mie cinci sute de ruble, şi-i puse pe masă. Mavra îi aruncă o privire satisfăcută şi-l lăudă pe Alioşa. Nataşa era nerăbdătoare.
— Ce să fac, mă gândeam eu. Cum să merg împotriva voinţei lui? Adică, vă jur, dacă era rău cu mine nici n-aş mai fi stat la îndoială. I-aş fi răspuns că nu vreau, că acum sunt matur şi gata! Şi, credeţi-mă, aş fi reunit să obţin ce vreau. Dar aşa, ce să-i spun? Nu mi-o luaţi în nume de rău. Parcă eşti nemulţumită, Nataşa, De ce complotaţi voi doi? Vă gândiţi: l-a dus de nas, n-are pic de voinţă! Ba, am voinţă, chiar mai multă decât bănuiţii. Iată dovada: mi-am spus că datoria mea este să-i explic şi i-am spus tot; iar el m-a ascultat.
— Şi ce anume i-ai spus? îl cercetă nerăbdătoare Nataşa.
— Că nu vreau altă logodnică. I-am spus că eu am o logodnică şi că aceea eşti tu. Adică, acum nu i-am spus-o chîar aşa direct, dar m-am gândit, l-am pregătit şi mâine i-o spun, am hotărât. Mai întâi am început să vorbesc de faptul că este ruşinos şl dezonorant să te însori pentru bani şi este o prostie să te consideri un aristocrat de mare clasă. Asta am discutat-o ca între bărbaţi. Apoi i-am explicat că eu sunt *tiers-état* şi că *tiets-etat c'est l'essentiel* [1]*;* că sunt mândru că sunt ca toţi ceilalţi şi nici nu vreau să fiu deosebit.,, într-un cuvânt i-am expus toate aceste principii sănătoase. Am vorbit cu pasiune, cu însufleţire, încât mă miram eu însumi de mine. I-am demonstrat că, şi din punctul lui de vedere... De fapt i-am spus direct: ce fel de1 *Starea treia… starea treia şi acesta e esenţialul (franceză)*

prinţi suntem noi? Numai prin naştere, căci prin avere nu ne prea putem considera, ori averea e principalul. Prinţul prinţilor din zilele nostre este Rotschild… Apoi în lumea aceea din înalta societate nu prea suntem cunoscuţi. Ultimul prinţ adevărat a fost unchiul Semion Valkovsky. dar şi el era cunoscut doar la Moscova, şi datorită faptului că îşi tocase şi ultima avere, o moşie cu trei sute de suflete şi dacă el, tatăl meu, nu ar fi câştigat bani prin propria strădanie nepoţii lui cu toate titlurile lor de prinţi ar trebui probabil să-şi are singuri pământul. Deci, ce rost are să ne fudulim atâta. Pe scurt am spus tot ce-mi stătea pe limbă şi încă ceva în plus. El nici n-a ripostat, ci pur şi simplu a început să-mi reproşeze că am plecat de la contele

Nainsky, că trebuie să mă pun bine pe lângă naşa mea prinţesa K. şi dacă ea mă va primi, voi fi binevenit peste tot şi cariera îmi e asigurată, şi aşa mai departe referitor la faptul că, de când sunt cu tine i-am părăsit pe toţi. Asta datorită influenţei tale. E drept nu s-a referit chiar la tine, se pare chiar ezită să o facă. Ne cam jucăm noi precum şoarecele cu pisica, dar fii sigură că „va fi odată vreme bună şi pe strada noastră“.
— Ei bine, totuşi, cum s-a terminat, ce hotărâre a luat? Asta contează. Da, Alioşa, eşti aşa un vorbă lungă..,
— Dracu ştie ce a hotărât, parcă eu îl înţeleg? De altfel nu sunt vorbă lungă, ci spun lucruri foarte importante: el nu hotărâse nimic, ci numai zâmbea, privindu-mă compătimitor. E cam umilitor pentru mine, dar nu mă feresc s-o spun. Mi-a spus că este de acord cu vorbele mele, dar să mergem la contele Nainsky şi să nu spun nimic din toate astea. „Eu te-am înţeles, dar ei nu te vor înţelege“. De fapt ei nu-l înţeleg nici pe el; Şi mereu se supără. În general tata nu prea este iubit în anturajul lui! Contele m-a primit la început foarte oficial, privindu-mă de sus, parcă uitase cu totul că am crescut în casa lui şi se străduia să-şi amintească de mine, zău! E supărat pur şi simplu pe mine din cauza lipsei de recunoştinţă, dar nu are dreptate; eu nu mergeam la ei pentrucă e foarte plictisitor. Chiar şi cu tata s-a purtat indiferent, atât de rece şi indiferent încât nu ştiu de ce se mai duce acolo. Am fost foarte revoltat. Bietul tata trebuia să umble plecat; înţeleg că o face pentru mine, dar n-am eu nevoie de aşa ceva, Era cât p-aci să-i spun, dar m-am abţinut. Ce rost ar fi avut? Şi aşa convingerile nu i le schimb, ci numai îl întărât; căci şi aşa îi vine greu. Ei, mi-am zis, are el destule pe cap şi m-am hotărît să fac pe şiretul, să-i duc pe toţi de nas şi să-i determin pe conte să mă respecte, şi ce crezi? Am obţinut ce am vrut, a doua zi situaţia s-a schimbat. Contele Nainsky nu mai ştia cum să-mi intre în voie. Şi toate astea le-am obţinut singur, datorită perspicacităţii mele în aşa fel încât propriul meu tata a rămas uimit.
— Ascultă, Alioşa, mai bine te-ai întoarce la obiect ! exclamă Nataşa nerăbdătoare, credeam că vei spune ceva despre noi. pe când tu îmi povesteşti cum l-ai umilit pe contele Nainsky. Ce-mi pasă mie de ei?
— Ce-ţi pasă! Auzi, Ivan Petrovici, nu-i pasă! Păi, tocmai aici este buba. Ai să vezi singură; până la urmă totul se va lămuri. Numai lasă-mă să povestesc… şi în fine, de ce să nu fiu sincer? atât tu, Nataşa, cât şi Ivan Petrovici, mă credeţi cam superficial, sau chiar de-a dreptul stupid. De data aceasta am fost foarte subtil şi chiar isteţ; aşa încât cred că mă veţi aprecia...
— O. ce-i asta Alioşa, destul! Dragul de el!
Nataşa nu suporta ca Alioşa să fie considerat prost. De câte ori se supăra ea pe mine, în sinea ei, când eu îi demonstram ce prostie făcuse Alioşa. Era punctul ei slab. Nu suporta ca Alioşa să fie înjosit, căci în sinea ei suferea recunoscâudu-i mediocritatea. Părerea ei nu şi-o împărtăşa niciodată, ca să nu-i rănească în amorul lui propriu. El însă, în asemenea cazuri, dovedea o perspicacitate deosebită şi întotdeauna îi ghicea gândurile ascunse. Nataşa îşi dădea seama şi se întrista, apoi îl consola şi-l mângâia. Iată de ce cuvintele lui acum avură un ecou dureros pentru ea.,.
— Lasă, Alioşa, nu e chiar aşa, eşti doar uşuratic, adăugă dânsa, de ce te înjoseşti?
— Bine, bine, de ce nu mă lăsaţi să vorbesc? După vizita la conte, tata s-a supărat pe mine. Chiar ne pregăteam să mergem la prinţesă; auzisem că este aproape senilă şi pe deasupra surdă şi iubeşte căţeii. Are o întreagă haită. Cu toate acestea are o mare influenţă în societate, încât chiar contele Nainsky *le superbe* face *antichambre* la ea. Încă de pe drum mi-am întocmit un plan de acţiune, dar pe ce credeţi c-am pus baza? Pe faptul că mă iubesc câinii! Mă credeţi? am observat eu! Ori posed un magnetism, ori pentru că iubesc animalele, dar am mare trecere la câini. Apropo de magnetism, nu ţi-am povestit Nataşa, recent *am făcut spiritism,* am fost la unul care se ocupă cu alde astea, o nespus de interesantă experienţă, m-a uimit... Ca să vezi, Ivan Petrovici am chemat spiritul lui Iulius Cezar.

— O , Doamne ! Dar de ce să-1 chemi chiar pe Iulius Cezar, exclamă râzând Nataşa. Asta-ţi mai lipsea!
— De ce nu? Ce sunt eu? De ce să nu-l chem pe Iulius Cezar? Ce-i cu asta? Poftim, râde!
— Nu-i nimic, bine, dragul meu, şi ce ţi-a spus Iulius Cezar?
— Nu mi-a spus nimic Eu aveam în mână un creion, şi acesta se mişca singur pe hârtie şi scria în locul lui Iulius Cezar. Aşa spuneau ei. Eu însă nu cred.
— Si, ce a scris?
— Ceva foarte hazos în genul lui Gogol... dar nu mai râde!
— Hai, povesteşte despre prinţesă !
— Sigur, numai că voi mă între rupeţi mereu. Deci, ajungem noi la prinţesă şi eu începui să cochetez cu Mimi. Aceasta e o căţeluşă bătrână, scârboasă, ticăloasă şi pe deasupra îndărătnică şi rea. E favorita prinţesei, par a fi de aceeaşi vârstă. Deci m-am apucat să
o indop cu bomboane şi, ce credeţi, nu trecură nici zece minute când am învăţat-o să dea laba, ceea ce ea nu reuşise să o înveţe o viaţă întreagă. Prinţesa era încântată, aproape să plîngă de bucurie: „Mimi! Mimii Mimi dă lăbuţa" striga ea plină de entuziasm. Cum mai apărea cineva, ea imediat îl anunţa: „Mimi dă lăbuţa! A învăţat-o finul meu !" La fel când intră contele Nainsky: „Mimi dă lăbuţa !" Nu mai spun cum mă privea, cu nişte ochi înduioşaţi... Ce suflet bun are bătrânica, îţi produce milă. N-am pierdut ocazia şi, am început s-o flatez. Pe capacul tabacherei sale se află propriul ei portret din tinereţe, înfăţişând-o cam cu şaizeci de ani în urmă. Îi cade întâmplător tabachera, o ridic şi spun ca şi cum nu aş şti: *„Quelle charmante peinture* !“ [1] Ce frumuseţe perfectă ! Ei, cu asta am dat-o gata. Începe ea să mă întrebe de una de alta, unde am studiat, ce case vizitez, apoi ce păr frumos am şi tot aşa. Nici eu nu m-ain lăsat mai prejos: o făceam să râdă şi chiar îi povestii o istorioară nostimă. Îi plăcu, mă ameninţă doar,cu degetul, şi râse copios. La plecare mă sărută, mă binecuvânta şi mă puse să-i promit că voi veni zilnic s-o distrez. Şi contele îmi strânse mâna cu o privire linguşitoare, iar tata, acel om bun, cinstit şi nobil, n-o să mă credeţi, plângea de bucurie când ajunserăm amândoi acasă. Mă îmbrăţişa, îmi făcea declaraţii şi chiar premoniţii in legătură cu viitoarea mea carieră, cu relaţiile, cu averea, cu căsătoriile din care multe nici nu le înţelesei. Atunci îmi dădu şi banii. Toate acestea se întâmplau aseară. Mâine voi fi din nouă la prinţesă.

1 *Ce pictură încântătoare! (franceză)*

totuşi tata este un suflet deosebit, credeţi-mă! Şi totuşi, chiar dacă el mă îndepărtează de tine, Nataşa, el o face pentru că e orbit de milioanele lui Katia, pe care tu nu le ai. El le doreşte pentru mine, şi e nedrept cu tine numai pentru că nu te cunoaşte. Ce părinte nu vrea fericirea copilului lui? Ce vină are el, că fericirea mea stă în nişte milioane? Aşa sunt toţi părinţii. Doar aşa poţi să-l judeci, nu altfel, şi atunci vei vedea că am dreptate. De aceea m-am grăbit să vin la tine, Nataşa, să-ţi demonstrez, căci, ştiu, tu ai o părere preconceputǎ despre dânsul şi nu ai nici o vină. Eu nu te condamn,..
— Păi, asta-i tot, că ai reuşit să ajungi la prinţesă? în asta stă perspicacitatea ta? conchise Nataşa.
— Cum? Ce vorbeşti!? Aceasta-i numai începutul... ţi-am povestit despre prinţesă pentru că prin ea îl voi influenţa pe tata. Atunci să vezi!
— Bine, spune mai departe!
— Azi mi se întâmplă ceva foarte ciudat, nici acum nu mi-am venit în fire, continuă Alioşa. Să ştiţi că, deşi tata duce tratative cu contesa referitor la căsătoria mea, încă nu s-a hotărât nimic oficial, deci nu ne paşte nici un scandal; singur contele Nainsky este informat şi e
considerat şi protector. Apoi, deşi în ultimile două săptămâni am avut întâlniri dese cu Katia, până în prezent, nu am discutat nimic despre viitorul nostru, adică de căsătorie şi..: despre

dragoste. În plus este necesar consimţământul prinţesei K. de unde se aşteaptă în viitor protecţie şi mai ales bănet. Cuvântul ei ne va fi lege; cică are nişte relaţii... Pe mine vor numaidecât să mă scoată în lume, mai ales aşa doreşte contesa, mama vitregă a Katiei. Reputaţia ei cam scârţâie după aventurile din străinătate şi s-ar putea să nu fie primită la prinţesă, iar dacă aceasta nu o primeşte, nu o mai primeşte nimeni. Deci, povestea mea cu Katia ar fi o astfel de ocazie. Iată de ce contesa; care era înainte împotriva căsătoriei noastre, s-a bucurat acum de succesul meu pe lângă prinţesă. Dar să lăsăm asta, important este că eu am cunoscut-o pe Katerina Feodorovna încă de anul trecut; Atunci eram doar adolescent, nu aveam nici o experienţă şi nici nu ne-am putut cunoaşte mai bine...

— Pur şi simplu atunci erai îndrăgostit de mine şi de aceea nu te pricepeai, iar acum...

— Nici un cuvânt mai mult Nataşa, strigă Alioşa cu înflăcărare, te înşeli şi mă jigneşti, nu încape discuţie, ascultă mai departe şi vei vedea... Oh, dacă ai cunoaşte-o pe Katia ! Daca-i şti ce suflet pur şi delicat are, ca o porumbiţă! Ai să vezi tu! Acum ascultă-mă până la capăt! În urmă cu două săptămâni, când după întoarcerea tatei am fost la ea în vizită, mi-am dat seama că încep să o cunosc. îmi acorda mai multă atenţie, ceea ce îmi stârni curiozitatea, Nu-ţi mai spun, că aveam un motiv anume să mă străduiesc să o cunosc mai bine, mai ales că primisem scrisoarea acea uimitoare de la tata. Nu voi vorbi despre ea, nu o voi lăuda, dar îţi voi spune un singur lucru: este o fiinţă cu totul deosebită, puternică, distinsă, pură, faţă de care eu sunt un băieţel, un frate mai mic, deşi nu are decât şaptesprezece ani, Ceea ce am mai observat la ea este tristeţea care parcă ascunde o taină, este tăcută şi pare mereu speriată.,.. Mereu stă pe gânduri. Nu o iubeşte pe mama vitregă, am observat eu, deşi contesa susţine în societate contrariul, dar nu-i adevărat. Katia o ascultă supusă, parcă s-ar fi înţeles în privinţa asta. Acurn patru zile. după ce studiasem îndelung situaţia mă hotărâi să-mi aduc planul la îndeplinire şi în seara asta chiar am făcut-o. Adică, să-i povestesc totul Katiei, să-i mărturisesc totul, să o atrag de partea noastră şi apoi să terminăm odată cu situaţia asta Încurcată.

— Cum! Ce să-i povesteşti? Ce să-i mărturiseşti? interveni neliniştită Nataşa.

— Totul, absolut totul, răspunse Alioşa, şi, mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a dat această idee; dar, ascultaţi-mă! încă de acum patru zile am hotărât să rezolv singur toată problema. Fiind cu voi nu pot să fiu ferm, vă ascult pe voi şi nu mă pot hotărî. Rămânând singur şi punându-mi în gând că trebuie să termin, mi-am luat inima în dinţi şi am terminat! Mi-am impus să mă întorc cu un rezultat ferm şi m-am întors!

— Care, care-i rezultatul acela? Ce ai rezolvat? Povesteşte mai repede!

— Foarte simplu! M-am adresat ei direct, cinstit, fără reţineri... Dar, mai întâi trebuie să-ţi povestesc o întâmplare care m-a şocat. Înainte de a merge la ea, tata primi o scrisoare. Chiar intrasem în cabinetul lui şi mă oprisem la uşă. El nu mă văzu. Era atât de impresionat de lectura ei, încât vorbea singur, exclama, umbla prin cameră şi, până la urmă izbucni în hohote de râs. Scrisoarea o avea în mână. Uimirea mă făcu să întârzii câtva timp intrarea în cameră. Când intrai mi-am dat seama că tatăl meu era foarte bucuros; mi se adresa cam ciudat, apoi se întrerupse şi îmi ceru să mă pregătesc imediat de plecare, cu toate că era devreme. Astăzi nu era nimeni la ei, numai noi. Ai fost informată greşit că va fi serată...

— Ah, Alioşa, nu te întrerupe; te rog, spune ce ai vorbit cu Katia!

— Din fericire, am fost împreună două ore întregi. Eu i-am declarat că deşi vor să ne peţească, nu ne putem căsători, că îi acord toată simpatia mea şi că numai dânsa mă poate salva. Apoi i-am dezvăluit totul. Închipuieţi, ea nu ştia nimic despre povestea noastră, despre noi doi, Nataşa! De-ai şti cât a fost de impresionata ; la început chiar se speriase, se albise la faţă. I-am povestit toată povestea noastră; cum ţi-ai părăsit tu pentru mine casa părintească, cum locuim aici singuri, cât de greu ne este, cât de frică de toate şi că acum apelăm la dânsa să ne sprijine. Vorbeam şi în numele tău, Nataşa, Să-i spună mamei ei vitrege că nu vrea să se căsătorească cu mine, căci în asta va fi salvarea noastră; din altă parte

nu avem ce aştepta. Ea mă ascultă cu atenţie şi simpatie. Trebuia să vezi numai ce ochi avea în clipele acelea ! Tot sufletul ei era în privire. Are ochi albaştri, albaştri. Îmi era recunoscătoare că avusesem încredere în dânsa, şi se jură că ne va ajuta din toate puterile. Apoi începu să mă întrebe despre tine, spuse că doreşte să te cunoască şi chiar mă rugă să-ţi spun că deja te iubeşte ca pe o soră şi te roagă şi pe tine să ai încredere în dânsa.. Când află că nu ne-am mai văzut de cinci zile, imediat mă trimise încoace.

Nataşa era copleşită de emoţie.

— Şi, tu ai mai avut răbdare să-mi trăncăneşti până acuma despre isprăvile tale de la prinţesa aceea surdă! Vai, Alioşa, Alioşa ! exclamă ea cu reproş. Şi, ce a făcut Katia? Era bucuroasă, veselă când ai plecat de la dânsa?

— Da, era bucuroasă că făcuse o faptă bună şi plângea. Căci şi dânsa mă iubeşte, Nataşa! A mărturisit că e mai mult singură şi că mă remarcase demult; ea vede că în jurul ci e numai ură şi minciună, dar eu i-am părut un om sincer şi cinstit. Se ridicase şi-mi spusese: „Dumnezeu să vă ocrotească, Alexei Petrovici, şi eu care îmi închipuisem….“ Se întrerupsese şi izbucnise în plâns. Hotărârăm amândoi ca eu să-i spun tatei chiar mâine totul deschis şi cu curaj. Chiar îmi reproşa că nu i-am spus direct: „Un om cinstit nu trebuie să se teamă de nimic!" îmi spuse dânsa. E un suflet nobil. Nu-1 place pe tatăl meu, spune că e şiret şi umblă după bani. Am încercat să-1 justific, dar ea nu m-a crezut. Dacă mâine nu reuşesc să-i conving pe tata, atunci ea va fi de acord sa apelăm la prinţesa K. Şi dacă o convingem pe prinţesă, nimeni nu ne va mai sta în cale. Eu şi Katia ne-am jurat să fim uniţi şi să ne sprijinim ca fraţii. O, dacă ai cunoaşte viaţa ei, cât e de nenorocită, cum îi displace existenţa ei la mama vitregă, toată atmosfera aceasta… Nu mi-a spus chiar totul, dar am înţeles eu. Nataşa, draga mea, ce mult i-ar place de tine, dacă te-ar vedea ! Ce inimă bună are! E atât de plăcut să fii cu ea! Voi două parcă sunteţi făcute una pentru alta şi trebuie să vă iubiţi. M-am gândit mereu la asta. Nu zău: v-aş pune aici faţă în faţă şi v-aş admira pe amândouă. Să nu înţelegi greşit, Nataşenka, lasă-mă să-ţi povestesc despre ea. Cu tine îndeosebi îmi doresc să vorbesc despre dânsa. Tu doar ştii că eu pe tine te iubesc cel mai mult pe lume, mai mult decât pe ea.. Tu eşti totul pentru mine!

Nataşa îl privi tăcută, duioasă şi tristă. Cuvintele lui îi erau şi mângâiere şi chin..

— Demult, cu două săptămâni în urmă, am aflat ce fel de om e Katia, continuă el. Doar Ie vizitam în fiecare seară. Când mă întorceam acasă şi mă gândeam la voi amândouă, vă comparam.

— Şi care îţi este mai aproape de inimă? Întrebă Nataşa cu un surâs.

— Uneori tu, uneori ea. Dar pe tine te iubesc cel mai mult. Când însă vorbesc cu ea, mi se pare că devin mai bun, mai înţelept. Ei, bine, mâine, mâine se va hotărî !

— Şi, nu ţi-e milă de dânsa? Doar ea te iubeşte, ai văzut tu însuţi.

— Mi-e milă, Nataşa, dar vom fi toţi trei împreună şi atunci …

— Atunci, adio! conchise în şoaptă Nataşa ca pentru sine.

Alioşa o privi nedumerit. Convorbirea noastră fuse întreruptă într-un mod brutal. Din bucătăria care era la intrarea în apartament, se auzi un zgomot, ca şi cum intrase cineva. Peste o clipă Mavra deschise uşa şi îi făcu semn lui Alioşa să vină afară. Cu toţii ne întoarserăm spre dânsa.

— Te caută cineva, spuse ea plină de mister.

— Cine mă poate căuta? se întrebă Alioşa uimit. Vin imediat.

La bucătărie îl aştepta valetul prinţului, întorcându-se acasă, prinţul oprise caleaşca în faţa locuinţei Nataşei şi îl trimise să vadă dacă Alioşa nu-i acolo. După ce îşi expuse motivul, valetul ieşi.

— Ciudat! E nemaipomenit, spuse perplex Alioşa privindu-ne neliniştit, ce-o mai fi şi asta?

Nataşa îl privi mirată, iar Mavra deschise din nou uşa.

— Vine însuşi prinţul! şopti ea grăbită şi dispăru.

Nataşa păli şi se ridică de pe scaun. Ochii îi ardeau. În picioare, sprijinindu-se de masă, privea spre uşa unde trebuia să apară oaspetele nepoftit.

— Nataşa, nu te teme, eşti cu mine! Nu Voi admite să fii atinsă cu un cuvânt măcar, şopti emoţionat dar ferm Alioşa.

Uşa se deschise larg şi în prag apăru însuşi prinţul Valkovsky.

Capitolul doi

Ne cuprinse pe toţi cu o privire grăbită dar scrutătoare în care nu puteai citi dacă-ţie prieten sau duşman, înfăţişarea sa în seara aceea mă uimise cu adevărat.

Îl văzusem şi mai înainte. Era un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, nu mai mult, cu trăsăturile feţei deosebit de plăcute, dar foarte schimbătoare după împrejurări, trecând de Ia expresia cea mai agreabilă până la cea mai dură sau nemulţumită. Ovalul frumos al feţei brune, dinţii splendizi, gura mică cu buze subţiri dar bine conturate, nasul drept, prelung, fruntea înaltă fără nici o cută, ochii cenuşii destul de mari, totul marca o frumuseţe masculină. Această faţă frumoasă te respingea însă prin expresia de intangibilitate voită, premeditată şi îţi crea convingerea că nu vei reuşi să-l cunoşti niciodată cu adevărat. Privindu-1 mai cu atenţie începeai să bănuieşti sub această mască un om rău, viclean şi extrem de egoist. În mod deosebit te uimeau ochii lui minunaţi cenuşii. Numai ei nu se supuneau voinţei lui. Chiar atunci când privirea lui era intenţionat blândă şi duioasă, lumina ochilor se dedubla apărând involuntar sclipiri dure, scrutătoare şi pline de venin. Era destul de înalt, zvelt, delicat şi părea mult mai tânăr decât îl ştiam eu. Părul lui moale, de un blond cenuşiul nu începuse să încărunţească. Urechile, mâinile, picioarele aveau forme deosebit de armonioase. Etala o frumuseţe distinsă. Era îmbrăcat cu mult gust şi elegantæ , dar cu o tentă tinerească, ceea cc îl avantaja. Părea fratele mai mare a lui Alioşa, nicidecum tatăl lui.

Se îndreptă direct spre Nataşa şi îi spuse privind o fix:

— Vizita la o asemenea oră şi fără invitaţie este, fără îndoiala, ciudată şi contrară regulilor bunei cuviinţe, dar sper că mă veţi crede când vă voi spune că recunosc excentricitatea comportării inele. Eu ştiu cu cine am de-a face, ştiu că sunteţi perspicace şi mărinimoasă şi îmi veţi acorda zece minute. Atunci mă veţi înţelege şi mă veţi aproba.

Rostise această frază politicos, dar hotărât şi insistent.

— Luaţi loc, spuse Nataşa marcată încă de surpriză şi de o oarecare teamă.

Prinţul se înclină şi se aşeză.

— Mai întâi, dacă îmi permiteţi, îi voi spune numai două vorbe lui, începu el arătând spre fiul său. Alioşa, ai plecat fără să mă aştepţi şi fără să-ţi iei rămas bun, contesa a fost anunţată că Ecaterina Feodorovna nu se simte bine. Tocmai se repezise spre odaia ei, când dânsa apăru indispusă şi foarte tulburată. Ea ne spuse direct că nu poate deveni soţia ta. A mai spus că se va retrage la mănăstire, căci tu i-ai cerut ajutorul recunoscând că o iubeşti pe Natalia Nikolaevna.. Destăinuirea atât de surprinzătoare a Ecaterinei Feodorovna şi într-un astfel de moment, fără îndoială a fost provocată de felul ciudat în care te-ai explicat cu dânsa. Îşi ieşise din fire. Îţi dai seama cât am fost de uimit şi speriat. Trecând pe aici am văzut ferestrele luminate, se adresă el de data aceasta Nataşei. Atunci ideea care mă urmărea demult, puse stăpânire pe voinţa mea şi n-am putut rezista tentaţiei de a intra. Pentru ce? Vă spun imediat, numai să nu vă mire duritatea declaraţiei mele. Totul a fost atât de neaşteptat...

— Sper că voi înţelege şi voi aprecia pe măsură ce îmi veţi spune, rosti cu greu Nataşa.

Prinţul o privea insistent ca şi cum într-o singură clipă ar fi vrut să o *studieze* amănunţit

— Mă bazez pe perspicacitatea dumitule şi de aceea mi-am permis să vin aici, acum, pentru că ştiam ce fel de om eşti. Te cunosc demult, cu toate că am fost atât de nedrept şi vinovat faţă de familia dumitale. Doar ştii că am avut neînţelegeri cu tatăl dumitale. Nu vreau să-mi dai dreptate, poate sunt mult mai vinovat faţă de el, dar asta pentru că am fost înşelat. Sunt neîncrezător şi o recunosc. Am tendinţa să dau prioritate răului, iată o trăsătură de caracter proprie unui suflet tenace, dar nu obişnuiesc să-mi ascund defectele. Am dat crezare intrigilor urzite şi când ți-ai părăsit părinţii, m-am speriat pentru Alioşa. Dar atunci nu te cunoşteam. Informaţiile culese mi-au restabilit încrederea. Am observat, am studiat şi, în sfârşit, m-am convins că bănuielile mele n-au nici un temei. Am aflat că te-ai certat cu părinţii, ştia că
tatăl dumitale este împotriva căsătoriei cu fiul meu şi poate faptul că având o astfel de influenţa şi chiar putere asupra lui Alioşa nu l-ai determinat să vă căsătoriţi. Toate astea vă recomandă deosebit de favorabil în ochii mei. Totuşi, recunosc, m-am opus din toate puterile căsătoriei voastre. Ştiu că mă exprim prea sincer dar, în clipa asta, sinceritatea este cel mai important lucru, veţi fi de acord cu mine, dacă mă veţi asculta până la capăt. Curând după ce aţi părăsit casa părintească, eu am plecat la Petersburg, dar nu mi-am mai făcut griji pentru Alioşa, am contat pe nobleţea sufletească care te caracterizează. Am înțeles că nu aţi fi acceptat căsătoria înainte de a se rezolva neînțelegerile dintre familiile noastre, nu doreaţi să se deterioreze relaţiile dintre tată şi fiu, căci nu aş fi iertat niciodată acest pas; uu acceptaţi să se spună că doriţi un mire cu titlu de nobleţe şi o căsătorie din interes. Din contra aţi fost nepăsătoare şi poate aţi aşteptat momentul când voi veni eu să vă cer mâna pentru fiul meu. Eu însă rămâneam în opoziţie. Nu vreau să mă justific, dar nu voi ascunde reţinerile mele. Iată-le: nu eşti nici nobilă, nici bogată. Eu, deşi am avere, simt nevoia de mai mult. Familia noastră este în decădere, avem nevoie de relaţii şi bani. Fiica vitregă a contesei Zinaida Feodorovna, deşi n-are relaţii, este bogată. Dacă întârziam mai mult apăreau peţitorii şi pierdeam ocazia, deci Alioşa trebuia însurat. Vedeţi sunt sincer. Aveţi dreptul să priviţi cu dispreţ pe tatăl care recunoaşte că şi-a îndemnat fiul, din orgoliu şi prejudecată, la o faptă reprobabilă; căci să părăseşti o fată generoasă, care a renunţat la totul pentru el şi în faţa căreia el este vinovat, este o faptă odioasă. Eu însă nu mă justific. O altă cauză a căsătoriei lui cu Ecaterina Feodorovna ar fi că aceasta este o fată care merită şi dragoste, şi respect. E frumoasă, bine educată, cu un caracter desăvârşit şi foarte deşteaptă, deşi e aproape o copilă. Alioşa este lipsit de caracter, uşuratic; neraţional, la douăzeci şi doi de ani nematurizat şi are
o singură calitate: e bun la suflet, calitate care e chiar periculoasă pe lângă alte defecte. De multişor am observat că nu mai am influenţă asupra lui. Înflăcărarea, slăbiciunile tinereţii primează chiar şi în faţa unor obligaţii stringente. Poate eu îl iubesc prea mult, dar trebuie să
recunosc că nu-1 mai pot ţine în frâu. El trebuie să fie în permanenţă sub o influenţă benefică. Are caracter slab, supus, iubitor, care preferă să fie condus decât să conducă. Aşa va rămâne tot restul vieţii. Îţi închipui cum mă bucuram văzând în Ecaterina Feodorovna idealul femeii necesare pentru fiul meu. Dar era prea târziu, el era deja sub o altă influenţă, a dumitale. L-am urmărit cu atenţie de acum o lună, când mă întorsesem din Petersburg şi observasem o schimbare vădită spre bine. Superficialitatea, infantilismul au rămas aceleaşi, dar au apărut unele calităţi distincte: a început să se intereseze de lucruri mai importante decât distracţiile şi râvneşte spre ceva mai înalt, mai demn de poziţia lui socială. Are idei cam ciudate, haotice,
chiar absurde, dar dorinţele, tendinţele sunt mai elevate şi constituie o temelie pentru celelalte acţiuni. Toate acestea le are, fără îndoială, de la dumneata. Ai avut o influenţă benefică, l-ai reeducat şi mărturisesc că mi-a venit ideea că eşti persoana potrivită, care l-ar face fericit. Dar am înlăturat gândul acesta, n-am vrut să mi-1 însuşesc. Eu doream să-l îndepărtez de dumneata, am acţionat şi am reuşit. Numai cu o oră înainte mă credeam victorios, dar întâmplarea din casa contesei m-a dat peste cap: seriozitatea, tenacitatea, puterea sentimentelor au dovedit viabilitatea legăturii voastre. Repet: l-ai reeducat radical. Am

observat chiar, că schimbarea la el merge şi mai departe: a dat dovadă de inteligenţă, de o neobişnuită fineţe şi chiar intuiţie. A găsit cea mai bună soluţie de a ieşi dintr-o situaţie dificilă. A sensibilizat coardele cele mai nobile ale inimii, capacitatea de a ierta şi de a răsplăti cu mărinimie un rău suferit. El s-a lăsat în voia fiinţei pe care o nedreptăţise, implorând-o să-1 înţeleagă şi să-1 ajute. El a sensibilizat mândria unei femei îndrăgostite de el, recunoscând că are o rivală şi a stârnit simpatia faţa de aceasta, iar faţă de el iertarea şi promisiunea unei prietenii frăţeşti. A risca o asemenea explicaţie fără să jigneşti, n-ar fi în stare s-o facă nici cel mai abil înţelept, dar o poate face un suflet pur, cinstit şi bine intenţionat cum este el. Sunt convins că dumneata Natalia Nikolaevna nu ai nici o contribuţie în această situaţie, ci numai acum ai aflat despre ea chiar de la el Aşa-i că nu-greşesc? Adevărat?

— Nu vă înşelaţi, recunoscu Nataşa îmbujorată, cu ochii strălucitori, dialectica prinţului începuse să acţioneze. De cinci zile nu l-am văzut pe Alioşa, adăugă dânsa. A fost ideea lui.

— Chiar aşa, confirmă prinţul, dar, cu toate acestea, toată agerimea minţii, hotărârea, conştiinţa şi tenacitatea se datoresc influenţei dumitale benefice. Am înţeles-o şi am constatat definitiv acum, venind spre casă şi meditând. Am simţit nevoia să iau o hotărâre definitivă. Proiectele de înrudire cu contesa s-au spulberat şi nu pot fi refăcute şi, chiar de s-ar putea reveni, nu mai este cazuL Sunt pe deplin convins că numai dumneata poţi să-1 faci fericit, că eşti singura care poate să-i îndrume paşii în viaţă şi că ai şi pus bazele fericirii viitoarei Nu v-am ascuns nimic şi nu voi ascunde nici acum: ţin mult la mărire, la bani, la titluri de nobleţe; multe din acestea sunt prejudecăţi, dar îmi plac şi nu mă voi lipsi de ele. Dar sunt cazuri când trebuie să ţinem seama şi de alte considerente, cînd nu poţi aplica acelaşi etalon... Apoi, îmi iubesc fiul. Am ajuns să cred că nu poate trăi fără dumneata şi, să fiu sincer până la capăt, de o lună de zile am ajuns la această concluzie, dar numai acum m-am convins pe deplin că am dreptate. Desigur, o puteam spune şi mâine şi nu la mijlocul nopţii, dar graba mea iţi va confirma fermitatea hotărârii mele. Nu sunt un băieţandru. La vârsta mea nu-mi puteam permite un pas necugetat Când am intrat aici totul era hotărât, dar simt că va trece încă mult timp până te vei convinge de sinceritatea gestului meu... Dar, să trecem la fapte! Ştii de ce am venit aici? Ca să-mi împlinesc datoria şi cu tot respectul, să vă cer mâna pentru fiul meu. Nu o fac ca un tată sever care s-a hotărât să-şi ierte copiii şi să le ofere mărinimos fericirea. Nu! Nu! M-aş înjosi dacă aş gândi astfel, sau crezi că sunt sigur de consimtă mântui dumitale având în vedere sacrificiul pe care l-ai făcut pentru fiul meu. Nu, nici asta! Voi fi primul care va recunoaşte că el nu te merită şi bun şi cinstit cum este, o va confirma personal. Dar nu numai atât. Am venit aici la ora asta (el se ridică solemn de pe scaun) ca să te rog să fim prieteni! Ştiu că nu am dreptul, din contră! Dar, permite-mi să câştig acest drept! Permite-mi să sper!

Inclinându-se adânc în faţa Nataşei., el îi aşteptă răspunsul. În tot acest timp îl urmărisem cu privirea şi el observase. Prinsul îşi rostise discursul cu calm, cu oarecari pretenţii de retorică iar, pe alocuri, cu oarecare dezinvoltură. Tonul nu corespundea întotdeauna cu mobilul acestei vizite la o oră nepotrivită şi cu relaţiile existente. Unele expresii ale lungului şi ciudatului lui discurs erau vădit căutate, el părea un original care se străduieşte să-şi ascundă sentimentele sub masca umorului sau dezinvolturii. Ultimele cuvinte fuseseră rostite cu atâta însufleţire, cu atâta sentiment şi sinceră consideraţie faţă de Nataşa, încât ne câştigă de partea lui. Cele câteva lacrimi care îi sclipiră în colţul ochilor o cuceriră pe Nataşa. Ea se ridică de pe scaun şi în tăcere îi întinse mâna. El o luă şi o săruta cu căldură. Alioşa era în extaz.

— Ce-ti spuneam, .Nataşa ! exclamă el. Nu mai crezut! Nu m-ai crezut, că am cel maî grozav tată din lume! Vezi, acuma, vezi !?

El se repezi la tatăl său şi îl îmbrăţişa. Acela îl răspunse la îmbrăţişare, dar se grăbi să scurteze efuziunile, jenându-se de propriile sentimente.

— Destul, spuse el şi luă pălăria. Plec. Am venit pentru zece minute şl stau de o oră, adăugă el surâzând. Plec cu speranţa că ne revedem cât mai curând. Vă rog să-mi permiteţi să vă vizitez cât mai des.
— Da, da ! răspunse Nataşa, cât mai des ! Doresc să fim cât mai curând prieteni… adaugă dânsa intimidată.
— Cât eşti de sinceră şi de onestă ! spuse prinţul zâmbindu-i. Nu eşti capabilă nici măcar de o politeţe convenţională. Sinceritatea dumitale este mai preţioasă decât amabilităţile contrafăcute. Da! îmi dau seama că va trece încă mult timp, până voi merita dragostea dumitale !
— Lăsaţi, nu mă lăudaţi atâta! E prea mult! şoptea ea emoţionată. Cât de fermecătoare era în acele clipe !
— Aşa să fie! confirmă prinţul. Să vă mai spun două vorbe. Nu vă puteţi închipui cât sunt de nefericit! Nici mâine, nici poimâine nu voi putea veni. Am primit azi o scrisoare foarte importantă. Mâine dimineaţa plec din Petersburg. Să nu credeţi că am venit la ora asta pentru că nu puteam mâine sau poimâine, Bineînţeles că nu gândiţi aşa, dar ce să-i faci, aşa sunt eu bănuitori De ce oare mi-a trecut asta prin minte? Multe feste îmi joacă în viaţă neîncrederea, poate şi relaţiile cu familia dumitale au fost stricate din cauza caracterului meu dificil! Astăzi este marţi. Miercuri, joi, vineri eu voi fi la Petersburg. Intenţionez sa mă înapoiez sâmbătă şi în aceeaşi zi să vin la voi. Îmi permiteţi să petrec aici toată seara?
— Negreşit, negreşit! exclamă Nataşa. Sâmbătă vă aştept! Vă aştept cu nerăbdare!
— M-aţi făcut fericiţi Vă voi cunoaşte din ce în ce mai bine ! Acum... plec! Şi, totuşi nu pot pleca până nu vă strâng mâna, continuă el adresandu-mi-se. — Iertaţi-mă! Acum, cu toţii vorbim cam incoerent. Ne-am mai întâlnit de câteva ori şi chiar am fost prezentaţi unul altuia. Nu pot pleca fără să-mi exprim plăcerea de a-mi reînnoi cunoştinţa cu dumneata.
— E adevărat că ne-am mai întâlnit, răspunsei eu, întinzându-i mâna, dar nu-mi amintesc să vă fi fost prezentat.
— Anul trecut la prinţul R.
— Vă cer iertare, am uitat. De data aceasta n-am să uit. Seara aceasta îmi va rămâne în memorie.
— Aveţi dreptate, şi mie. Ştiam că sunteţi prieten bun şi sincer cu Natalia Nikolaevna şi cu fiul meu. Sper să mă primiţi în grupul vostru. Nu-i aşa? adăugă el, întorcându-se către Nataşa.
— Da ! Este prietenul nostru şi noi vom rămâne mereu împreună! răspunse cu însufleţire Nataşa. Sărăcuţa! Radia de bucurie văzându-l pe prinţ că nu mă ignorase! Ce mult ţinea la mine!
— Am avut prilejul să întâlnesc mai mulţi admiratori ai talentului dumitale, continuă prinţul, şi cunosc două sincere adoratoare. Le va face plăcere să vă cunoască personal. Una e contesa, buna mea prietenă şi fiica ei vitregă Ecaterina Feodorovna Filimonova. Sper că-mi veţi face plăcerea să vă prezint.
— Sunt măgulit, deşi în prezent am puţine cunoştinţe...
— Iar mie îmi veţi da adresa dumneavoastră ! Unde locuiţi? Îmi va face plăcere...
— Nu primesc pe nimeni acasă, cel puţin deocamdată.
— Dar eu, deşi nu merit să mi se facă excepţie, totuşi...
— Mă rog, dacă insistaţi, îmi va face plăcere. Locuiesc în casa Klugen din intrarea N.
— În casa Klugen! exclamă el uimit. Cum? Locuiţi de mult acolo?
— Nu, de curând, răspunsei privindu-l atent. În apartamentul patruzeci şi patru.
— La patruzeci şi patru?
— Mă mir... deoarece cunosc casa. Cu atât mai bine... Cu siguranţă voi veni, cu siguranţă! Avem multe de discutat şi îmi pun multe speranţe în dumneata. Îmi puteţi fi de folos. Vedeţi, am şi început cu o rugăminte. Dar, la revedere ! Încă odată mâna dumitale!

Prinţul îmi strânse mâna, sărută mâna Nataşei şi ieşi fără a-i cere lui Alioşa să-1 urmeze. Rămăserăm toţi trei foarte tulburaţi Totul se întâmplase atât de repede, pe neaşteptate, Simţeam că totul se schimbase şi că începem o viaţă nouă. Alioşa stătea tăcut lângă
Nataşa si-i săruta mâna. Din când în când îi privea faţa, aşteptând să audă ce va spune?
— Dragul meu Alioşa, du-te chiar mâine la Ekaterina Feodorovna, începu dânsa.
— Şi eu m-am gândit la asta, răspunse el, merg negreşit.
— Poate îi vine greu să te vadă... cum să procedăm?
— Nu ştiu, draga mea. Mi-a trecut prin minte, dar mă mai gândesc... văd eu... apoi hotărăsc. Ei, ce zici Nataşa? Se pare, în ceea ce ne priveşte, totul s-a schimbat, nu rabdă Alioşa să remarce.
Nataşa îi zâmbi şi-i adresă o privire duioasă.
— Ce delicat a fost. A văzut ce locuinţă modestă ai şi nu a spus nici un cuvânt...
— Despre ce?
— Ei... de pildă, să te muţi… sau altceva, adăugă el îmbujorându-se.
— Lasă, Alioşa, ce rost are?!
— Tocmai de aceea spun că e delicat Şi, cum te lăuda ! Doar ţi-am spus eu, ţi-am spus! Da. el poate fi şi simţitor, şi înţelegător! Despre mine vorbea ca despre un copil, toţi mă tratează aşa! Poate aşa şi sunt.
— Eşti tu copilăros, dar poate mai clarvăzător decât mulţi alţii Eşti bun, Alioşa !
— Dar. el a spus că bunătatea mea îmi dăunează. Cum vine asta? Nu înţeleg. Ştii ce, Nataşa? Hai să merg mai repede la el ! Mâine dimineaţă vin la tine devreme.
— Du-te, du-te dragule. Te-ai gândit bine. Du-te neapărat să-l vezi, auzi? Mâine vii cât mai devreme. Acum n-ai să mai dispari câte cinci zile în şir? Adăugă dânsa mijind ochii. Cu toţii eram cuprinşi de o bucurie tihnită.
— Vii şi tu, Vania? îmi strigă Alioşa ieşind din cameră.
— Nu, el mai rămâne, mai stăm de vorbă cu Vania. Nu uita, mâine vii devreme !
— Devreme ! La revedere, Mavra !
Mavra era tare emoţionată. Auzise ea din spatele uşii ce vorbise prinţul, dar nu înţelesese mare lucru. Ar fi vrut să afle, să se lămurească, dar acum era gravă şi oarecum mândră. Simţea ea că multe se vor schimba.
Ramaserăm singuri. Nataşa îmi luă mâna şi rămase tăcută, alegându-şi cuvintele.
— Am obosit! decise ea cu voce slabă. Mergi mâine pe la ai mei?
— Desigur.
— Povesteşte-i mamei. *Lui* să nu-i spui nimic.
— Eu şi aşa cu el nu vorbesc niciodată despre tine.
— Tocmai, află el şi aşa. Dar, vezi ce spune? Cum te primeşte? Şi, Doamne, Vania, oare mă va blestema pentru această căsătorie? Nu cred, nu se poate!
— Prinţul trebuie să rezolve totul, intervenii grăbit, — să se împace şi atunci totul va fi bine.
— O, Doamne! dacă ar fi aşa ! se rugă ea.
— Nu fi îngrijorată, Nataşa, totul va fi bine ! Nataşa mă privi gânditoare.
— Vania, ce crezi despre prinţ?
— Dacă a fost sincer, după mine înseamnă că este un om cumsecade.
— Dacă a fost sincer? Ce înseamnă asta? Putea să nu fie?
— Eu cred că nu, răspunsei. „Se pare că o chinuie un gând" meditai eu.
— Îl tot priveai cu atenţie...
— Da, mi se părea cam ciudat.
— Şi mie, vorbeşte atât de mult.,. Am obosit, dragul meu. Ştii ce? Mergi tu acasă. Vii mâine, cât poţi mai devreme, după ce treci pe la ei. Vezi tu: oare na fost jignitor, când am spus că vreau să-1 pot iubi cât mai curând?
— Nu, de ce?

— Atunci... prostesc? Doar se înţelege că acum nu-mi poate fi drag...
Din contra, a fost minunat, naiv, spontan... Erai fermecătoare în acea clipă! E un prost dacă nu înţelege asta.
— Eşti cam pornit împotriva lui, Vania. Vai ce proastă, bănuitoare şi vanitoasă sunt! Nu râde. Eu sunt sinceră faţă de tine, Vania, prietenul meu drag! Ştiu, dacă voi fi din nou fericită, sau se întorc necazurile, tu vei fi aici alături de mine, poate tu, vei fi singurul! Cum te-as putea răsplăti! Să nu mă blestemi niciodată, Vania!
Întorcindu-mă acasă, mă dezbrăcai şi mă culcai, în cameră era întunecos şi rece ca într-un beci. Mă năpădeau tot felul de gânduri şi mult timp n-am putut adormi. Fără îndoială, un singur om era liniştit în acea clipă şi adormea zâmbind satisfăcut în patul său confortabil, gândindu-se la noi... Ori, poate nu meritam nici atât în ochit lui !

Capitolul trei

A doua zi, la ora zece dimineaţa, când ieşeam din casă grăbindu-mă la Ihmenevi, ca apoi să ajung cât mai repede la Nataşa, mă ciocnii în uşă cu vizitatoarea mea din ajun, nepoata lui Smith. Chiar venea la mine. Deşi nu aveam motive, mă bucurai. Cu o zi în urmă nu o văzusem prea bine şi acum mă impresiona şi mai mult. Era o creatură stranie, cu totul originală mai ales ca înfăţişare. Micuţă de statură, cu ochii negri scăpărători, fără nimic rusesc în ei, cu părul negru şi ciufulit, cu o privire misterioasă, dar mută şi insistentă, ea putea atrage atenţia oricui. Privirea era deosebit de şocantă; scăpărând de inteligenţă era totodată neîncrezătoare, bănuitoare, întrebătoare. Rochiţa ei veche şi murdară părea şi mai zdrenţăroasă la lumina zilei. Copila dădea impresia că suferă de o boală cronică, lentă şi insistentă care îi rodea încet dar neîndurător organismul. Obrazul palid şi slăbit avea o nuanţă smeadă, gălbuie ca la bolnavii de ficat. Cu toate aceste semne respingătoare datorate mizeriei şi bolii, nu-i lipsea drăgălăşenia. Sprâncenele ei subţiri erau frumos desenate, fruntea era înaltă puţin boltită, iar buzele abia colorate şi frumos conturate aveau o expresie trufaşă.
— Ah! Tu eşti? exclamai. Eram sigur că vei mai veni. Intră! Ea intră, păşind fără grabă şi ca în ajun, privi bănuitoare în jur. Examina atentă fosta cameră a bunicului ei, încercând să reţină în memorie schimbările survenite. „Cum e bunicul, aşa şi nepoata, îmi trecu prin minte, oare nu-i nebună“? Fetiţa tăcea, eu aşteptam.
— Vin după cărţi şopti ca lăsând ochii în pământ.
— A, da! Cărţile tale. Iată-le, poţi să le iei! Le-am păstrat pentru tine.
Mă privi curioasă îşi strâmbă guriţa încercând să schiţeze un zâmbet neîncrezător. Dar acesta dispăru pe dată înlocuit de aceeaşi expresie aspră şi misterioasă.
— Bunicul v-a vorbit despre mine? întrebă măsurându-mă ironic din cap până în picioare.
— Nu, despre tine nu mi-a vorbit, dar...
— Cum aţi ştiut că voi veni? Cine v-a spus? Întrebă ea, întrerupându-mă.
— Pentru că, bănuiam că bunicul tău nu putea locui chiar singur, părăsit de toţi. Era atât de bătrân şi neputincios, trebuia să-1 viziteze din când în când cineva. Poftim, ia-ţi cărţile. Înveţi ceva după ele?
— Nu.
— Atunci ce faci cu ele?
— Mă învăţa bunicul, când veneam pe la el.
— Şi, acum nu mai veneai?
— Acum nu mai veneam... am fost bolnavă, adăugă ea ca o justificare.

— Ai familie, mamă, tată?

Aici se încruntă brusc şi mă privi speriata. Apoi lăsă ochii în pământ şi fără nici o vorbă se îndreptă spre ieşire, întocmai ca în ajun. O urmării nedumerit cu privirea.

— Din ce cauză a murit? întrebă cu vocea gâtuită, întorcându-se puţin spre mine cu aceeaşi mişcare, ca în ajun, când ieşind şi rămânând în faţa uşii, întrebase de Azor.

Mă apropiai şi începui să-i povestesc în grabă. Ea mă ascultă tăcută, stând cu spatele spre mine şi cu capul plecat. Îi povestii cum bătrânul înainte de a muri, amintise de linia şasea: „Am bănuit că acolo trebuie să locuiască cineva drag lui, iată de ce am aşteptat să vină cineva să se intereseze de el. În mod sigur te a iubit, dacă în ultima clipă a vieţii s-a gândit ta tine".

— Nu, şopti dânsa cu greu, nu mă iubea.

Era foarte emoţionată. Povestindu-i, mă aplecam spre ea, încercând să-i văd faţa şi observai cum făcea eforturi să-şi înăbuşe emoţia, jenându-se parcă de mine. Devenea tot mai palidă şi îşi muşca buza de jos. Dar cel mai mult mă uimiră bătăile inimii. Inima ei bătea tot mai tare, încât putea fi auzită de la distanţa de doi-trei paşi. Credeam că va izbucni în plâns ca şi ieri, dar reuşi să se abţină.

— Dar unde-i gardul?

— Care gard ?

— Gardu! unde a murit?

— Îţi arăt eu când ieşim . Dar spune-mi, cum te cheamă?

— Nu-i nevoie...

— Ce nu-i nevoie?

— Nu-i nevoie de nimic... nici măcar să ştii cum mă cheamă, vorbi ea sacadat, cu ciudă şi se pregăti să plece. O reţinui.

— Asteaptă, fată ciudată! Eu îţi vreau binele, mi-e milă de tine încă de ieri, când te-am văzut plângând în colt, pe scară. Nu pot uita asta... Apoi bunicul tău a murit în braţele mele şi s-a gândit la tine când a pomenit de linia şasea, deci a vrut să te lase în grija mea. Eu îl visez noaptea... De aceea am păstrat şi cărţile pentru tine, iar tu eşti atât de sălbatică, de parcă ţie teamă de mine. Se vede că eşti foarte săracă şi singură printre străini, aşa-i?

Încercam să o conving, căci fata asta mă atrăgea. Senzaţia pe care mi-o producea nu se rezuma numai la milă. Ori misterul care o înconjura, ori impresia lăsată de Smith, ori fanatismul propriei mele stări sufleteşti, ceva mă atrăgea inevitabil spre dansa. Cuvintele mele avură efect. Ea îmi aruncă o privire stranie dar nu aspră ci lungă şi blândă; apoi privi iar în pământ gânditoare.

— Elena, şopti pe neaşteptate şi foarte încet.

— Deci pe tine te cheamă Elena?

— Da **…**

— Bine, mai vii pe la mine?

— Nu se poate... nu ştiu.., vin, şopti ea parcă în luptă cu sine însuşi. În acea clipă undeva se auzi sunetul unei pendule. Ea tresări şi, privindu-mă înspăimântată, şopti:

— Cât e ceasul?

— Cred că zece şi jumătate.

Speriată, scoase un ţipăt:

— Doamne ! şi plecă în goană. O oprii însă din nou în antreu.

— Nu te las să pleci aşa, spusei. De ce te temi? Ai întârziat?

— Da, da, am plecat pe ascuns ! Lasă-mă! Are să mă bată! strigă ea speriată de propriile ei vorbe, smulgându- se din mâna mea.

— Ascultă-mă şi nu fugi; dacă mergi la Vasilievski, şi eu merg acolo pe linia 13. Şi eu sunt în întârziere aşa că iau o birjă. Vrei să vii cu mine? Te duc eu. Tot va fi mai repede decât pe jos...

— La mine nu se poate..., strigă ea şi mai speriată.

Groaza că aş putea veni la locuinţa ei îi desfigura chipul
— Stai, ţi-am spus că eu merg pe linia 13 cu o treabă, nu merg la tine ! N-am să te urmăresc. Dar ajungi mai repede dacă mergi cu trăsura. Hai, să mergem !

Coborârăm grăbiţi şi oprirăm prima birjă hodorogită ivită in cale. Se vede că, tare se mai grăbea Elena, dacă acceptase să vină cu mine în trăsură. Ciudat e că nici eu nu mai îndrăzneam s-o întreb ceva, căci, dorind să aflu de cine se teme aşa de tare, ca începu
să dea din mâini şi era cât pe ci să sară jos din mers,
„Ce naiba o mai fi la mijloc"? mă întrebai în sinea mea.

Birja era tare incomodă. La fiecare zdruncinatură ea se agăţa cu mâna stângă murdară, plină de bubulițe de paltonul meu. În cealaltă mână strângea la piept cărţile, care după toate aparenţele îi erau foarte dragi. Redresându-se i se descoperi piciorul şi spre uimirea mea văzui că nu are ciorapi, ci era încălţată doar în nişte papuci găuriţi. Involuntar, spusei:
— Cum, tu n-ai nici măcar ciorapi? Se poate să umbli fără ciorapi pe o vreme ca asta?
— N-am, răspunse ea tremurând.
— Doamne, doar locuieşti cu cineva, puteai să ceri cuiva nişte ciorapi, dacă ai ieşit din casă.
— Aşa vreau eu.
— Te vei îmbolnăvi şi vei muri.
— Las' să mor.

Se vedea că o sâcâiau întrebările mele.
— Uite aici a murit el, spusei, arătându-i casa lângă care murise bătrânul.

Ea se uită în direcţia aceea, ca apoi să se întoarcă spre mine rugătoare:
— Vă rog, nu veniţi după mine! Vin eu! Imediat ce voi putea, vin!
— Bine, bine ţi-am spus că nu merg. De ce ţie teamă? Eşti tare nefericită. Mă doare sufletul, când te privesc.
— Nu mi-e teamă de nimeni, spuse ea enervată.
— Dar ai spus adineaori: „O să mă bată!"
— Lasă să mă bată! se răsti ea cu ochii sclipitori. Să mă bată! Să mă bată! repetă cu amărăciune în glas şi buza de sus îi tremură.

În fine, ajunserăm la Vasilievşki. Ea spuse birjarului să oprească la începutul liniei şase şi sări din trăsură privind neliniştita în jur.
— Plecaţi. Voi veni eu, Voi veni! repetă ea îngrijorată, implorându-mă să nu o urmăresc. Plecaţi, mai repede !

Am plecat. Dar, la o oarecare distanţă pe chei, îl lăsai pe birjar să se îndepărteze singur şi eu mă întorsei pe linia şase. Traversai pe cealaltă parte a străzii. O văzui, nu avusese timp să se distanţeze prea mult deşi mergea repede, întorcând mereu capul; chiar se opri un moment să vadă dacă o urmăresc. Eu mă adăpostii sub o poartă şi ea nu mă observă. Merse
înainte şi eu după ea pe cealaltă parte a străzii.

Curiozitatea-mi era excitată la maximum. Deşi mă hotărâse-m să nu o urmăresc, vroiam să aflu, pentru orice eventualitate, care este casa în care va intra. Eram cuprins de o emoţie puternică la fel ca atunci, în cafeneaua lui Müller.

Capitolul patru

Am parcurs un drum destul de lung până la Malăl Prospekt. Ea mergea foarte repede şi la un moment dat intră într-o prăvălioară. Mă oprii să o aştept „Doar nu locuieşte într-o prăvălie“ mă gândii.

Întradevăr ieși după un minut, dar nu mai avea cărţile la ea. În loc de cărţi ţinea în mâini un castronel de lut. Puţin mai departe intră pe poarta unei case pricăjite. Casa nu era mare însă veche, din piatră, cu etaj şi vopsită într-o culoare gălbuie. La una din cele trei ferestre de la parter era expus un coşciug mic de culoare roşie, firma unui mic magazin de sicrie. Ferestrele de la etaj erau foarte mici, pătrate, cu geamuri verzui, murdare şi crăpate prin care se vedeau perdeluțe din pânză roz. Traversai strada, mă apropiai de casă şi văzui deasupra porţii o placă verde pe care scria: Casa Bubnova.

Deabia apucai să descifrez numele, când în curte se auzi un ţipăt strident de femeie şi apoi înjurături. Privii de la portiţă. Pe treptele de la intrare stătea o femeie grasă destul de bine îmbrăcată, cu bonetă şi cu şal pe umeri. Faţa ei era stacojie, ochii mici injectați, înecaţi în grăsime aruncau fulgere de mânie. Era clar că nu era trează, deşi era înainte de amiază. Ea se răstea la biata Elena, care stătea în faţa ei încremenită, cu castronelul în braţe. Pe scară, în spatele femeii înfuriate apăru o fiinţă ciufulită, machiată strident, o femeie. Puţin mai târziu se deschise uşa care ducea spre subsol şi pe trepte apăru o altă femeie de vârstă mijlocie, sărăcăcios îmbrăcată, dar cu un aspect mai plăcut. Şi alţi locatari de la parter apărură iu cadrul uşii, printre ei un bătrân şi o fată tânără. Un bărbat zdravăn, mătăhălos, pe semne portarul, cu o mătură în mână, stătea în mijlocul curţii urmărind scena.

— Blestemato, parazit nenorocit, păduche, ţipa femeia scoţînd pe gură toată gama de înjurături provocate de furia ei nestăvilită Asta-i mulţumirea ta pentru grija ce ţi-o port, dezmăţat-o! Am trimis-o după castraveţi şi a şi şters-o undeva ! Am ştiut încă la plecare, îmi spunea inima. Şi ieri am măturat duşumeaua cu părul ei, iar azi fuge din nou ! Unde umblu stricato, la cine te duci? Pe cine cauţi idol afurisit, rahat cu ochi, viperă, pe cine !? Vorbeşte, putoareo, sau te-strâng de gât !

Grăsana înfierbântată se aruncă asupra sărmanei fetițe, dar văzând-o pe cea care privea de pe pridvor, locatara de la parter, se opri şi adresîndu-i-se urlă şi mai isteric dând din mâini, luând-o ca martoră a vinovăţiei victimei sale.

— Mama ei a murit! Ştiţi cu toţii, oameni buni: a rămas singură pe lume. Ştiam că nu aveţi nici voi cu ce vă ţine zilele şi m-am gândit să o iau pe orfană, să fac asta în numele Sfântului Nicolae făcătorul de minuni şi am primit-o sub acoperişul meu. Şi ce credeţi? De două luni stă la mine, dar mi-a supt sângele, îmi topeşte trupul meu cel alb! Lipitoare! Viperă! Diavol îndărătnic ! Tace; orice îi spui, tace; parcă ar avea apă in gură, tace! Cine te crezi scârnăvie, maimuţă lividă? Fără mine erai de mult moartă de foame în stradă. Ar trebui să-mi speli picioarele-şi să mi le săruţi, stârpitură. Fără mine crăpai demult!

— Staţi, Anna Trifonovna, de ce vă consumaţi aşa? Ce v-a mai făcut, cu ce v-a mai supărat? Intrebă respectuos femeia căreia i se adresase furia dezlănţuită

— Cu ce? Nu sufăr să-mi stea împotrivă! Să umble de capul ei, ci să facă ce-i cer eu, chiar dacă e rău, aşa să ştie. Dar ea mă bagă în mormânt! Am trimis-o după castraveţi şi îmi vine după trei ore! Unde ai umblat? Ce binefăcători ţi-ai găsit? Nu ţi-am fost eu binefăcătoare? I-am iertat păcătoasei de maică-sa o datorie de paisprezece ruble, am îngropat-o pe socoteala mea, i-am luat drăcoaica sub ocrotire, ştii singură femeie! Vezi, nu am drepturi asupra ei? Ar trebui să aibă bun simț iar în loc de asta îmi stă împotrivă! Eu îi doresc fericirea ! Ei, ticăloasei, i-am dat rochie de muselină, i-mn cumpărat pantofi, am gătit-o să-ţi fie drag s-o priveşti. Și ce credeţi, oameni buni! În două zile a făcut rochia ferfeniţă şi a luat-o razna. Singură a rupt-o, înadins a făcut-o bucăţele, am văzut- o chiar eu, vrea să umble în zdrenţe! Ei, m-am răzbunat eu atunci, am bătut-o că a trebuit să chem doctorul, să-l şi plătesc. Păi, nu trebuia să-ţi frâng gâtul, păduche ce eşti? Am numai necazuri cu tine! Drept pedeapsă am pus-o să spele duşumelele şi ce credeţi? Le-a spălat! Le spală afurisita ! Să-mi facă în ciudă, le spală! Ei, mă gândii: acum fuge de la mine ! Şi, cum mă gândii şi fugi, ieri. Aţi auzit, oameni buni, cum am bătut-o ieri pentru asta, de mă dureau mâinile, i-am luat ciorapii şi papucii, mă gândeam: nu pleacă ea în picioarele goale. Când, astăzi iar a şters-o ! Unde

ai fost? Spune! Unde m-ai bârfit, sământă de urzică cui te-ai plâns? Spune, pui de ţigan, marfă de import, spune !

Și, într-un nou acces de furie se aruncă asupra copilei îngrozite de spaimă, o apucă de păr şi o trânti din toate puterile la pământ. Castronelul cu castraveţi zbură intr-o parte şi se sparse; aceasta înteţi şi mai abitir turbarea zgripțuroaicei. Îşi bătea victima peste faţă, peste cap, dar Elena nu scotea nici un sunet, nici un strigăt, nici un geamăt Mă repezii în curie revoltat la culme, drept la femeia beată.

— Ce faci ! Cum îndrăzneşti să te porţi astfel cu biata orfană? strigai prinzând-o de mână.

— Ce? Dar tu cine mai eşti? răcni ea lăsând-o pe Elena şi punându-şi mâinile în şold. Ce cauţi în casa mea?

— Ce caut? Te vad cât eşti de nemiloasă! strigai la rându-mi. De ce terorizezi bietul copil? Nu e copilul tău, e doar o străină, sărmana orfană...

— Hristosul mă-tii ! se dezlănţui ea din nou, de unde ai apărut? Ai venit cu ea, aşa-i? Ia să mă adresez eu comisarului... Pe mine mă cunoaşte însuşi Andron Timofeici de femeie cumsecade. Deci, la tine umblă ea? Cine eşti? Vii să faci scandal în casă străină! Săriţi !

Şi se repezi la mine cu pumnii strânşi. Atunci se auzi un ţipăt strident sălbatic. Când întorsei capul. Elena care stătuse încremenită se aruncase la pământ în spasme îugrozitoare. Faţa ei se schimonosise. Se afla într-o criză de epilepsie. Fiinţa ciufulită şi locatara de la parter se apropiară repede, o ridicară şi o duseră pe pridvor.

— Măcar de ai crăpat ţipa grăsana în urma lor. E a treia criză într-o lună.,. Afară, ticălosule ! şi se îndreptă din nou spre mine.

— Ei, portarule, ce stai! Pentru ce eşti plătit?

— Hai. du-te, du-tel Vrei să-ţi frângă gâtul? mi se adresă acesta cu voce leneşă de bas. Când doi se ceartă, al treilea e de prisos. Salut şi n-am cuvinte!

Nu mai aveam nici un rost. Ieşii pe poartă. Eram încă stăpânit de revoltă. Mă oprii pe trotuar şi rămasei privind prin portiţă. De abia ieşisem, că femeia se repezi sus pe scări, iar portarul se făcu nevăzut. Peste puţin timp femeia, care o duse sus pe Elena, coborî la ea în demisol. Văzâudu-mă, se opri şi mă privi curioasă Faţa ei cumsecade mă încuraja. Intrai din nou în curte şi mă apropiai de dânsa.

— Îmi permiteţi să vă întreb, începui eu, cine e fetiţa şi ce face cu ea femeia asta odioasă? Să nu credeţi că vă întreb doar din curiozitate.,.O cunosc şi mă interesez serios de dânsa.

— Dacă vă interesează, mai bine aţi lua-o la dumneavoastră sau să-t găsiţi un loc de muncă, decât să se prăpădească aici, îmi spuse aceasta într-o doară, dând să plece.

— Păi, învăţaţi-mă ce să fac? Vă spun, eu nu ştiu nimic. Femeia aceea e Bubnova, stăpîna casei?

— Chiar dânsa.

— Dar cum a ajuns fetiţa la ea? Mama ei a murit aici?

— Aşa a fost. . . de altfel nu e treaba mea. Şi, ea din nou se întoarse cu spatele.

— Dar fiţi bună, mă interesează lucrul acesta. Poate pot să fac ceva pentru ea. Cine e fetiţa asta? Cine a fost mama ei?

— Se pare că este străină, e venită de undeva; a locuit aici la demisol; era bolnavă; a avut oftică şi a murit...

— Se vede că era foarte săracă, dacă locuia aici, jos ?

— Săracă lipită pământului! Ni se rupea inima văzând-o. Şi noi trăim de pe o zi pe alta şi ne-a rămas datoare şase ruble în cele cinei luni cât a locuit aici. Noi am îngropat-o; soţul meu i-a făcut sicriul.

— Dar de ce Bubnova spune că a îngropat-o ea?

— Aş, de unde!

— Cum o chema?

— Nu pot să-ţi spun, e greu de ţinut minte, un nume nemţesc parcă...

— Smith? *
— Nu, altcumva. Iar Anna Trifonova a luat orfana la ea, să o crească, spune, dar nu o face cum trebuie, cred că a luat-o cu un scop anume Nu-i bine ce face, adăugă femeia gânditoare şi şovăitoare. — să spun? Dar, nu-i treaba noastră...
— Mai bine ţi-ai ţine gura ! se auzi din spate o voce de bărbat. Era un bărbat matur în halat, cu o tunică peste el, cu înfăţişare de meşter, bărbatul femeii cu care vorbeam.
— Ei, n-are ea ce să-ţi spună; nu e treaba noastră, spuse el privindu-mă chiorâş., Iar tu, pleacă de aici! Salutare, domnule: noi facem sicrie. Aveţi nevoie, cu plăcere... căt despre altele nu avem ce discuta.
Plecai gânditor şi impresionat. Nu puteam face nimic, deşi simţeam că mi-e greu să las totul aşa. Unele vorbe ale femeii mă revoltaseră. La mijloc era ceva urât, o presimţeam.
Mergeam pe stradă, cu capul în piept, îngândurat, când o voce stridentă mă strigă pe nume. Ridic eu capul, în faţa mea stă un om beat, deabia ţinându-se pe picioare, destul de curăţel, dar într-o manta jerpelită şi un chipiu soios. Faţa îmi era cunoscută. Îl privii tu atenţie. El îmi făcu cu ochiul şi zâmbi ironic.
— Nu mă recunoşti?

Capitolul cinci

O dar eşti tu, Masloboev ! exclamai recunoscându-1 pe fostul meu coleg de gimnaziu, ce întâlnire neaşteptată !
— Da, ce întâlnire! De vreo şase ani nu ne-am mai întâlnit. Ba, ne-am mai întâlnit noi, dar Măria Ta nu mă onorai cu o privire. Căci, de, voi ăştia, vârfurile literare !... mi-o plasă el cu un zâmbet ironic.
— Stai, frate Masloboev, le cam încurci, îl întrerupsei. În primul râud vârfurile, chiar şi cele literare, nu prea arată aşa ca mine. Iar în ai doilea rând, dă-mi voie să ţi spun, îmi amintesc că te-am întâlnit de vreo două ori pe stradă, dar tu erai acela care mă evita. Şi ştii ce cred eu? Dacă nu erai cam *cu chef*, nici de data aceasta nu m-ai fi observat. Aşa-i? Ei, acum să trăieşti! Nici nu ştii ce bine-mi pare că te-am întâlnit.
— Adevărat? Şi nu te compromit aşa cum sunt acum, *cu chef?* Dar nu asta-i important: eu frate Vania, n-am să uit niciodată ce băiat bun erai tu: îţi aminteşti cum ai mâncat bătaie din cauza mea? N-ai spus nimănui, nu m-ai trădat iar eu în schimb, am râs de tine o săptămână. Eşti un suflet mare! Să trăieşti, suflete, să trăieşti! Ne sărutarăm Câţi ani au trecut, câte zile şi câte nopţi s-au dus, dar n-am uitat. Aşa ceva nu se uită. Dar tu ce faci, ce mai faci tu?
— Ce să fac, uite-s singur...
Mă privi lung cu sentimentalismul propriu celor care obişnuiesc să bea. Dar şi fără băutură era un om cu suflet generos.
— Nu, Vania, tu eşti altfel! decise el cu o intonaţie tragică. Eu am citit; am citit ce ai scris tu, Vania! Hai să stăm de vorbă pe-ndelete! Te grăbeşti?
— Mă grăbesc şi trebuie să recunosc, sunt foarte răscolit de o problemă. Tu unde stai?
— Îţi spun. Dar nu-i o soluţie; ştii cum e mai bine?
— Ei bine, nu.
— Uite ce! Vezi, colo? si-mi arătă o firmă la vreo zece paşi de noi, vezi: cofetărie şi restaurant, dar e mai mult restaurant, însă un loc pe cinste: un interior plăcut, iar vodca, ce să mai vorbim ! Vine direct de la Kiev! Am băut-o de nenumărate ori şi ştii, mie nu mi-ar putea da altceva. Îl cunosc ei pe Filip Filipâci, eu sunt acela. Ce, te miri? Nu, lasă-mă să ţi explic.

Acum e unsprezece şi un sfert, chiar am văzut ceasul: ei, la doisprezece fără douăzeci şi cinci ai plecat. Dar până atunci tragem o duşcă. Poţi să oferi douăzeci de minute unui vechi prieten. Mergem!
— Dacă-mi ceri numai douăzeci de minute, mai merge, căci, sufleţel, eu am treabă...
— Dacă merge, mergem. Numai că, să-ţi spun două vorbe: nu-mi place cum arăţi, te-a necăjit cineva, aşa-i?
— Aşa e.
— Am ghicit eu. Să ştii, cunosc bine fizionomia unui om şi asta-i o preocupare! Hai, să mergem, să schimbăm două vorbe. În douăzeci de minute avem timp să luăm contact cu „Amiralul Ceainski", dau pe gât o berezovka, apoi o zorkaia, apoi o pomeranţevaia, apoi un parfait-amour şi pe urmă... mai vedem noi ce se mai poate lua... N-am ce-i face, bădie, îmi cam place să beau! Doar duminica până la liturghie ce mai sunt treaz. Tu, dacă nu vrei, nu bei. Am nevoie numai de companie. Dacă iei şi tu un pahar, îmi va face plăcere. Haidem ! Schimbăm două vorbe şi iar nu ne mai vedem vreo zece anişori! Ce să-i faci, nu sunt eu pereche bună pentru tine!
— Ei, lasă astea, să mergem mai repede ! Douăzeci de minute sunt ale tale, apoi plec.
Ca să ajungi la restaurant, trebuia să urci două etaje cu o platformă între ele. Pe trepte ne întâlnirăm cu nişte domni cam ameţiţi, care se feriră clătinându-se. Unul din ei era un tânăr cu o expresie nătângă imprimată pe faţă, căruia de-abia îi dăduseră tuleiele. Era îmbrăcat elegant dar cam ciudat, hainele nu păreau ale lui, pe degete avea inele de preţ, un ac de cravată, de asemenea foarte valoros şi o frizură caraghioasă, cu moţ. Râdea într-una şi chicotea. Partenerul lui de vreo cincizeci de ani, gras, burtos, îmbrăcat mai neglijent, dar tot cu un ac de cravată mare, chel o faţă buhăită, pistruiată şi cu ochelari pe vârful unui nas cârn. Faţa lui era senzuală şi rea. Ochii răi, bănuitori, respingători, înecaţi în grăsime, arătau ca nişte crăpaturi. Se vedea că ambii îl cunoşteau pe Masloboev, numai că grăsanul văzându-1, făcu o grimasă de nemulțumire, pe când tânărul arboră un zâmbet dulceag, silit şi chiar se înclină scoţându-şi şapca.
— Să ne fie cu iertare, Filîp Filipâci, bolborosi el privindu-1 umil.
— Dar, ce?
— Să avem iertare, am cam tras la măsea, bolborosi şi îşi dădu un bobârnac peste gulerul tare. Vedeţi acolo pe Mitroşka? Să ştiţi că-i un ticălos...
— Şi ce-i cu asta...
— Ei aşa... săptămâna trecută, lui, (îi arătă el pe partenerul său) pentru Mitroşka ăsta, i-au cam feștelit botul, că i-a dat borşul... îhî!
Grăsanul îi făcu semn cu cotul nemulţumit.
— Nici nu ştiţi, Filip Filipâci, cum am mai trage o baterie la Dussot, mi-ar face mare plăcere...
— Acum, nenişorule, nu se poate, răspunse Masloboev. Am treabă.
— Îhî, şi eu am o treabă cu dumneata... Celălalt îi făcu iar un semn.
— Altădată, altădată !
Masloboev încerca vădit să se fofileze. Dar cum intrarăm în prima sală unde pe toată lungimea peretelui era un bufet bine garnisit cu tot felul de gustări, patiserie şi băuturi multicolore, Masloboev mă trase într-un colţ şi îmi mărturisi:
— Cel tânăr, fiul negustorului de grâne Sizobriuhov a moştenit de la tat-su o juma de milion şi acum petrece. A fost la Paris, a cheltuit o grămadă de bani, ar fi rămas fără o lețcaie, dar. norocul prostului, îl moşteni şi pe unchiul său şi acum s-a întors aici să toace ce i-a mai rămas. Nu trece un an şi îl vezi cerşetor. E prost ca noaptea. Colindă localurile. Şi cele de prim rang şi tavernele. Umblă la femei şi chiar a avut intenţia să se înroleze la husari. Celălalt, mai în vîrstă, e Arhipov, tot un fel de negustor sau administrator, a făcut nişte coţcării; o bestie şi o lichea. Actualmente pereche cu Sizobriuhov, un Iuda şi un Falstaff, luaţi

împreună, un falit şi un libidinos cu apucături perverse. A fost chiar dat în judecată, dar a reuşit să scape. Pe de-oparte îmi pare bine că l-am întâlnit, chiar m-am aşteptat... ştii, Arhipov îl tapează de bani pe Sizobriuhov, El cunoaşte tot felul de locuri deochiate şi e apreciat de tinerii de bani gata. De mult îi port eu pică, la fel şi Mitroşka, flăcăul acela arătos cu haine elegante. Șade acolo, lângă fereastră, cam ţigănos la faţă. El e geambaş, şi-i cunoaşte pe toţi husarii. E un şmecher, încât în faţa ta îţi fabrică o bancnotă falsă, iar tu nu te vei putea abţine şi i-o vei schimba. Nu te uita că umblă în haină rusească, dar, dacă-1 îmbraci într-un frac elegant cu toate accesoriile şi îl pui într-un club englezesc şi-1 prezinţi, să zicem, contele Barabanov, îl vor respecta cu toţii, va face şi o partidă de bridge, va face conversaţie şi nimeni nu va bănui nimic îi va duce de nas pe toţi. Va sfârşi rău. Uite chiar acest Mitroşka îi poartă sâmbetele grăsanului pentru că i 1-a suflat pe Sizobriuhov, care îi fusese prieten şi pe care nu terminase să-i jumulească. Dacă au fost aici cu toţii, înseamnă că s-a întâmplat ceva. Chiar bănuiesc că Mitroşka şi nu altcineva m-a anunţat că Arhipov şi Sizobriuhov vor fi aici şi complotează ceva murdar. Mă voi folosi de ura lui Mitroşka faţă de Arhipov, căci am eu un dinte împotriva lui Mitroşka, dar el nu trebuie să ştie, deci nu privi în partea aceea. Când vom ieşi de aici, ai să vezi cum se apropie el însuşi de mine şi îmi spune ce mă interesează... Acum să mergem, Vania, în camera de colo, vezi? Ei, Stepan, continuă el adresându-se chelnerului, cam ştii ce-mi doresc?
— Se înţelege...
— Şi vei fi la înălţime?
— Da, să trăiţii
— Să te vedem. Stai jos, Vania. Dar de, ce mă priveşti aşa? Văd eu că mă urmăreşti. Te miră? Nu te mira. Ce nu i se poate întîmpla unui om, poate nici n-a visat şi, mai ales când... ei, să spunem când toceam împreună din Corneliu-Nepos! Un lucru să ştii: Masîohoev deşi a călcat strâmb, inima i-a rămas aceeaşi, doar înfăţişarea e schimbată. Am studiat şi medicina, am vrut să mă fac profesor de literatură, chiar am scris un articol despre Gogol, am fost şi căutător de aur şi chiar am încercat să mă însor, dar am şi eu inimă, şi *ea* chiar acceptase. Dar în casă nu aveam nici cu ce să ademeneşti o pisică. Chiar mă pregăteam de ceremonia nupţială, îmi închiriasem cizme de ocazie, căci ale mele erau demult găurite... Şi nu mi-a fost dat. S-a măritat cu un profesor, iar eu m-am angajat funcţionar într-un birou, nici măcar comercial. Aici altă viaţă. Au trecut anii şi acum, deşi n-am servici, câştig bani fără prea multă bătaie de cap: iau mită şi lupt pentru dreptate. Laş cu cei tari, brav cu cei fugari. Dar să ştii că am principiile mele: nu mă avânt în luptă de unul singur şi îmi cunosc treaba. Mă ocup mai mult de probleme personale. înţelegi?
— Doar nu eşti detectiv?
— Nu, nu chiar detectiv, dar mă ocup de unele probleme, în parte oficial, în parte din proprie iniţiativă. Trebuie să-ţi spun, Vania, îmi place băuturica. Minţile nu mi le-am băut niciodată, dar ştiu care îmi va fi sfârşitul. Vremea mea a trecut, degeaba vrei să faci alb, ceea ce a fost odată negru. Îţi spun un lucru: nu mi-am pierdut omenia, altfel nu rn-aş fi apropiat de tine astăzi, Vania. Ai avut dreptate, te-am mai văzut de multe ori, dar n-am îndrăznit să te salut, am tot amânat. Nu suntem de o teapă şi ai avut dreptate, am avut curajul să mă apropii pentru că sunt băut. Ei, destul despre mine! Povesteşte-mi ce faci tu? Ei, suflete, am citit ! Am citit primul tău roman. Era cât p-aci să redevin om cumsecade! Cât p-aci, dar m-am răzgândit şi am preferat să rămân aşa cum sunt. Deci...

Mi-a mai spus el multe. Ameţea tot mai tare şi începu să se umilească, aproape până la lacrimi. Masloboev fusese întotdeauna băiat bun; nu prea cumsecade, dar bine crescut. Era şiret, băgăreţ, pişicher şi chiţibuşar încă din şcoală, dar altfel sufletist, însă fără viitor. Printre ruşi sunt mulţi oameni de felul acesta. Pot fi capabili dar suciţi, pot merge împotriva propriei lor conştiinţe, căci n-au tărie de caracter în unele momente cruciale şi, atunci pier, conştienţi că se duc spre pierzanie. Masloboev, de altfel, s-a prăpădit din cauza băuturii.

— Acum să-ţi spun ceva, continuă. Am auzit de gloria ta, am citit cronicile. Să ştii că spun adevărul, căci şi eu mai citesc Apoi te-am văzut pe stradă în încălţări sărăcăcioase, fără galoşi pe vreme de ploaie, cu pălărie veche şi, mi-am dat seama. Scrii acum la gazetă?
— Scriu, Masloboev.
— Ai intrat la stăpân?
— Cam aşa...
— Vezi, de aceea zic eu, mai bună-i băutura! Eu beau, mă culc în patul meu, un pat bun, cu arcuri, şi visez, chipurile sunt Homer, sau Dante, sau Fricdrich Barbarosa, ce nu-mi trece prin cap! Pe când tu n-ai voie, în primul rând pentru că vrei să fii tu însuţi, iar în al doilea, n-ai voie să visezi, căci eşti la stăpân. Eu trăiesc în imaginaţie, tu, în realitate. Ia spune-mi sincer, frăţeşte, că altfel mă supăr pe tine, n-ai nevoie de bani? Eu am bani. Nu te strâmba. Îţi dau bani, încheie-ţi socotelile cu editorii, îţi dai demisia, îţi iei un an de libertate şi te apuci de scris cu adevărat, scrii opera vieţii tale. Ei? Ce zici?
— Ascultă, Masloboev. Îţi apreciez intenţia frăţească, dar nu-ţi pot spune acum nimic De ce? Sunt multe de povestit. Asta-i conjunctura. Dar, îţi promit: îţi voi povesti deschis totul mai târziu. Îţi mulţumesc pentru propunere. Promit să vin la tine şi nu o dată. Dar iată care e situaţia: ai fost sincer eu mine, de aceea îmi permit şi eu să-ţi cer un sfat, căci pare-mi-se te pricepi. Şi îi relatai povestea lui Smith şi a nepoatei lui, de la început. Ciudat că atunci când povesteam, îmi făcu impresia că şi el ştie câte ceva şi-l întrebai.
— Nu, nu chiar, îmi răspunse. Am auzit câte-ceva de Smith în sensul că a murit un bătrân într-o cafenea. Ştiu ceva şi de madame Bubnova, am luat mită de la ea acum două luni. *Je prends mon bien, oú je le trouve* [1] în acest sens sunt de acord cu Moliére. Deşi i-am luat o sută de ruble, mi-am jurat să-i mai iau cinci sute. Ticăloasă muiere! Se ţine de afaceri murdare şi, n-ar fi nimic, dar întrece măsura. Să nu mă crezi un Don Quichotte, căci s-ar putea să dau şi peste neplăceri, de aceea eram atât de bucuros, când m-am întâlnit cu Sizobriuhov. Pesemne el a fost ademenit aici anume de grăsan. Ştiind ce treburi învârteşte aici grăsanul, îmi închipui... Dar, nu-i nimic, îl surprindem noi! îmi pare bine că am aflat de la tine de fetiţa asta, astfel am mai dat de o urmă. Trebuie să-ţi spun că mă ocup de fel de fel de probleme personale şi cunosc tot felul de lume simandicoasă! Mai deunăzi a trebuit să rezolv o problemă a unui prinţ, dar să vezi ce problemă! Nici nu ţi-ar trece prin minte aşa ceva despre un prinţ. Vrei să-ţi povestesc o întâmplare despre o femeie măritată? Vino tu la mine, şi-ţi povestesc lucruri incredibile…
— Dar care e numele acelui prinţ? îl întrerupsei; având o presimţire...
— De ce? De altfel îţi spun:. Valkovsky…

1 *Iau de unde pot (fr)) zicală din Moliére.*

— ... Piotr ?
— El, îl cunoşti?
— Îl cunosc, dar nu prea. Ei, Maslobocv, despre domnul acesta va trebui să-mi povesteşti, spusei ridicându-mă, mă interesează foarte mult.
— Păi vezi, bătrâne, vino de câte ori vrei... îţi spun la poveşti... până la o limită, bineînţeles, altfel e în joc onoarea mea profesională şi aşa mai departe...
— Fireşte, până la o limită...
Eram emoţionat şi el observă aceasta.
— Ei, îmi spui acum ce crezi despre povestea pe care ţi-am relatat-o adineauri, te~ai gândit la ea?
— Despre povestea ta? Aşteaptă-mă două minute să fac plata.
Se duse spre bar şi acolo ca din întâmplare se pomeni alături de flăcăul în haină rusească pe nume Mitroşka. Mi se păru că îl cunoaşte mult mai bine decât recunoscuse faţă de mine,

cel puţin după cum reacţionară amândoi. Mitroşka era un tânăr original. Cu haina sa de catifea, cu cămaşa roşie de mătase, cu trăsăturile feţei bine conturate, brunet, cu aer tineresc, cu privirea îndrăzneaţă, scăpărătoare, producea o impresie plăcută. Era voit dezinvolt şi totuşi, atunci, evident reţinut, dându-şi aere de om serios, preocupat.
— Uîte ce, Vania, spuse Masloboev întorcându-se, vino pe la mine la şapte seara, poate îţi voi spune ceva. Mare lucru nu-i de mine, înainte mai eram şi eu cineva, acum sunt un beţiv şi un ratat, dar mai am unele relaţii, pot să mai aflu câte ceva, acesta e atuul meu. Desigur, în timpul liber, cînd sunt treaz, mai fac şi eu una alta, tot prin cunoştinţe... mai mult mă ocup de informaţii... ce să mai vorbim... Destul de... Poftim adresa mea, e pe strada Şestilavocinaia. Acum, frate, nu mai fac doi bani, mai trag o duşcă şi merg acasă. Trag un pui de somn. Când vii, îţi fac cunoştinţă cu Alexandra Semionovna, dacă avem timp, mai vorbim despre poezie...
— Dar de povestea aceea?
— Poate şi despre aceea...
— Să ştii că vin, vin sigur...

Capitolul şase

Anna Andrcevna mă aştepta. Scrisoarea de la Nataşa îi stârnise curiozitatea şi mă aştepta încă de dimineaţă. La amiază când ajunsei la ea, chinurile aşteptării erau la culme. Apoi, dorea să-mi împărtăşească speranţele ei renăscute după vizita mea din ajun, şi despre Nikolai Sergheevici, care din ziua aceea se simţea bolnav, mohorât, dar deosebit de drăguţ cu dânsa. Când apărui, mă primi cu o expresie rece şi nemulţumită. Era reţinută în vorbă ascunzând orice urmă de curiozitate ca şi cum nici nu-i păsa că am venit iar la ei. Era supărată că întârziasem atât. Mă grăbeam şi îi povestii toată scena petrecută la Nataşa în ajun. Cum auzi bătrâna de vizita prinţului, şi de propunerea lui, îi trecu imediat supărarea. N-am cuvinte să descriu bucuria care o cuprinsese, se zăpăcise îşi făcea cruce, plângea, făcea mătănii în faţa icoanei, mă îmbrăţişa şi dorea să meargă imediat la Nikolai Sergheevici să-i spună totul.
— Dumnezeu să-1 ierte, el numai din cauza înjosirilor şi umilirilor suferite era aşa, acum, de află că Nataşa are binecuvântarea prinţului, uită totul într-o clipă.
Cu greu am reţinut-o. Bătrânica, deşi trăind de douăzeci şi cinci de ani alături de soţ, nu-1 cunoştea bine. Ar fi vrut să plece îndată cu mine la Nataşa. Am fost nevoit s-o conving că Nikolai Serghecvici nu numai că nu va fi de acord cu asta, dar atitudinea ei va dăuna situaţiei create. Cu greu renunţă, în schimb mă mai reţinu o jumătate de oră vorbind numai dânsa. „Cu cine rămân eu acum, spunea ea, aşa o bucurie şi singură între patru pereţi?" în fine, o convinsei să mă lase să plec spunându-i că mă aşteaptă Nataşa cu nerăbdare. Bătrânica mă binecuvânta de câteva ori la plecare, mă rugă să-i transmit şi Nataşei binecuvântarea ei şi cât p-aici era să izbucnească în plâns când o refuzai promiţând să mai revin în aceeaşi seară, ca să afle cum se simte Nataşa. Pe Nikolai Serghecvici nu-1 văzui: el nu dormise toată noaptea, avusese o durere cumplită de cap, frisoane şi acum se odihnea în cabinetul său.
Nataşa, de asemeni, mă aşteptase toată dimineaţa. Când intrai, ea, ca de obicei, se plimba prin cameră, cu mâinile la piept meditând. Chiar şi acum, când îmi amintesc de ea, nu mi-o pot închipui decât singură în cămăruţa sărăcăcioasă, gânditoare, părăsită, mereu în aşteptare cu mâinile la piept, cu ochii în jos, îutr-un continuu du-te-vino.
Mă întrebă cu voce slabă, de ce am venit atât de târziu? îi povestii întâmplările din ziua aceea, dar ea de-abia mă auzea. Se vedea că era. îngrijorată. „Ce mai e nou?" o întrebai. „Nimic nod", îmi răspunsese în aşa fel, încât îmi dădui imediat seama că are noutăţi,

dar le va povesti doar în ultima clipă, înainte de plecare. Aşa se întâmpla de obicei. Mă obişnuisem şi aşteptam.

Bineînţeles, începurăm sâ discutăm de ziua de ieri. M-a uimit faplul că aveam aceleaşi impresii despre bătrânul prinţ: ea nu-l plăcuse deloc şi acum avea o părere şi mai proastă despre el. Discutând despre vizita lui, Nataşa îmi spuse:

— Ascultă, Vania, de obicei dacă un om nu ţi-a plăcut la prima vedere, e aproape sigur că-ţi va place mai târziu. Cel puţin mie mi se întâmplă, astfel.

— Să dea Dumnezeu să fie aşa, Nataşa. Părerea mea este că deşi prinţul poate să nu fie sincer, el totuşi a aprobat căsătoria voastră.

Nataşa se oprise în mijlocul camerei şi mă privise încruntată. Se transfigurase şi buzele îi tremurau.

— Şi cum ar putea el, im *cazul acesta,* să înşele şi să... mintă? întrebă ea privindu-mă de sus.

— Chiar aşa, cum? îi cântai eu în strună.

— În mod sigur n-a minţit. Nici gând. Nu are nici un motiv să nu fie sincer. Şi apoi, ce sunt, ca să râdă de mine? Nu-l poţi crede capabil de o asemenea jignire.

— Desigur ! Desigur! o aprobam, dar în gândul meu: „Tu chiar la asta te gândeşti, umblând prin casă, sărăcuţa de tine, şi eşti şi mai neîncrezătoare decât mine"

— O, cum aş vrea să se întoarcă mai repede ! spuse. Ar fi rămas toată seara aici... Are treburi importante dacă a lăsat totul şi a plecat. Oare ce treburi, nu ştii, Vania? N-ai auzit nimic?

— Dumnezeu ştie. Treburi băneşti. Am auzit că vrea să întreprindă ceva aici la Petersburg. Noi, Nataşa, habar n-avem de afaceri.

— N-avem habar. Dar Alioşa spunea ceva de o scrisoare.

— Vreo comunicare urgentă. Alioşa a fost aici?

— A fost.

— Devreme?

— La doisprezece. Ştii, el doarme târziu. A stat puţin. L-am trimis la Ekaterina Feodorovna, aşa se cade, Vania.

— El nu intenţiona să meargă?

— Intenţiona şi el..,

Dorise să adauge ceva, dar tăcu. O priveam şi aşteptam. Faţa îi era tristă şi aş fi întrebat-o, dar ştiam că nu-i plac insistenţele.

— Ciudat băiatul acesta, îmi spuse strâmbând puţin gura şi evitându-mi privirea.

— De ce? Aşa-i că s-a întâmplat ceva?

— Nu, nimic, aşa**...** A fost atent, de altfel... Numai că …

— S-au terminat toate grijile şi necazurile lui, spusei.

Nataşa mă privi insistent. Poate ar fi vrut să-mi răspundă: „N-a avut el nici înainte prea multe griji şi necazuri" dar observând că şi eu gândeam la fel, se încruntă.

Îşi reveni repede, fu drăguţă, amabilă, chiar duioasă. Am stat la dânsa mai mult de o ora. Era îngrijorată. Prinţul o intimida. Observai după unele întrebări că ar fi dorit să afle ce impresie produsese asupra lui, dacă se purtase cum trebuie? Oare nu şi-a exteriorizat prea mult bucuria? N-a fost prea sensibilă? Sau, din contră, prea indiferentă? Ce putea el să creadă? S-a făcut de râs? O dispreţuia?... Numai la gândul acesta şi obrajii i se aprinseră devenind ca focul.

— De ce te frământi atâta? Lasă-1 să creadă ce vreai spusei.

— Dar el nu e om rău! exclamă ea.

Nataşa era foarte bănuitoare, dar avea sufletul curat, deschis. Neîncrederea ei provenea din puritate sufletească,. Era mândră, avea suflet nobil şi nu putea suporta ca sentimentele ei să fie luate în râs. Dispreţului i-ar fi răspun? cu aceeaşi monedă, dar suferea dacă era dispreţuit un lucru sfânt, indiferent de cine. Aceasta nu se întâmpla pentru că nu ar fi fost suficient de dârză! Mai curând din lipsă de experienţă, datorită izolării, a singurătăţii. Toată viaţa şi-o

petrecuse în colţul ci, aproape fără excepţie şi, acum, calităţile moştenite de la tatăl ei, de a supraaprecia oamenii, de a vedea numai părţile lor bune, îi erau şi ei proprii. Aceşti oameni suferă mult când sunt dezamăgiţi şi cu atât mai mult când se simt ei înşişi vinovaţi. S-au aşteptat la prea mult. Pe ei îi aşteaptă o dezamăgire cruntă şi cel mai bine ar fi să stea în colţul lor, să nu iasă în lume. Observasem, că ei se complac atât de mult în această situaţie încât se sălbăticesc. Nataşa însă avusese mult de suferit, a suportat multe în viaţă. Era o fiinţă bolnavă şi nu o puteai învinovăţi.

Mă grăbeam şi mă ridicai să plec. Se miră *şi* era cât p-aci să izbucnească în plâns, deşi până atunci nu părea să-mi acorde prea multă atenţie, din contră, părea chiar mai rece ca de obicei. Acum mă sărută şi mă privi lung în ochi.

— Ascultă, îmi spuse, Alioşa a fost nostim astăzi, chiar m-a uimit. A fost drăguţ, fericit dar părea un fluturaş care zboară prin faţa oglinzii. Nu mai este deloc ceremonios, a şi stat numai puţin. Inchipuie-ţi mi-a adus bomboane.

— Bomboane? E drăguţ şi puţin naiv. Ce oameni sunteţi voi! Acum vă examinaţi unul pe altul, vă spionaţi, vă studiaţi expresia feţei, chiar vă citiţi gândurile ascunse, dar nu vă pricepeţi ! Cu el sunt obişnuit. E vesel şi copilăros. Dar tu, ce-i cu tine?

Şi, întotdeauna, când Nataşa schimba tonul şi venea la mine cu o plângere despre Alioşa, sau dorea să-mi rezolve unele nedumeriri, ori avea câte un secret sau dorinţă pe care trebuia să le ghicesc pe dată, atunci, îmi amintesc, mă privea şi cu guriţa întredeschisă, mă ruga să fac în aşa fel ca ei să-i fie bine. În asemenea cazuri eu luam o înfăţişare severă, un ton rigid de dojană şi îmi reuşea de minune. Severitatea şi importanţa mea erau bine venite, căpătăm autoritate, doar orice om are nevoie câteodată să fie .admonestat. Cel puţin Nataşa pleca de la mine cu sufletul împăcat.

— Nu vezi tu, Vania, continuă dânsa, ţinând o mână pe umărul meu, cu cealaltă strângând-o pe a mea, iar cu ochii căutându-mi privirea, mi s-a părut că nu era pătruns;,, că este deja soţul meu de vreo zece ani, numai că şi-a păstrat unele obiceiuri frumoase. Nu e oare prea curând? Râdea, gesticula, dar parcă nu mi se adresa mie, ca înainte... Era foarte grăbit să ajungă la Ekaterina Feodorovna.;. Eu îi vorbeam, dar el nu mă auzea, ori vorbea despre altceva, cunoşti obiceiurile astea din înalta societate de care noi amândoi încercam să-1 dezvăţăm. Pe scurt... era chiar indiferent. Dar ce-i cu mine? Am pornit-o ! Vezi, Vania, suntem prea pretenţioşi, nişte despoţi capricioşi! Acum observ că nu-i iertăm omului o expresie a feţei şi cine ştie ce gânduri are... Ai dreptate să mă dojeneşti, Vania! Numai eu sunt de vină! Singuri ne amaram zilele şi apoi ne plângem.. Îţi mulţumesc, Vania, m-ai liniştit. Numai de-ar veni astăzi! Cine ştie? Poate s-a supărat...

— Oare deja v-aţi certat? exclamai mirat la culme.

— Nici vorbă! Am fost numai puţin tristă, iar el prea vesel şi apoi a devenit gânditor şi mi s-a părut cam rece la despărţire. Nu-i nimic, trimit pc Mavra să-1 cheme... Vino şi tu, Vania diseară.

— Desigur, dacă nu voi fi reţinut.

— Ce să te reţină?

— Am promis ceva! De altfel, o să vin negreşit...

Capitolul şapte

La ora şapte fix eram la Maslohoev. Locuia pe strada Şestilavocinaia, într-o casă nu prea mare, într-un apartament de trei camere nu prea bine întreţmut, însă frumos mobilat. Era evidentă o anume bunăstare însoţită de lipsă de simţ gospodăresc îmi deschise o fetiţă foarte

drăguţă de vreo nouăsprezece ani, simplu dar frumos îmbrăcată, curăţică şi cu ochişori veseli şi plini de bunătate. Îmi dădui seama că este acea Alexandro Semionovna, despre care îmi amintise el promiţând să-mi facă cunoştinţă. Mă întrebă cine sunt şi auzind numele meu mă anunţă că el încă mai doarme în camera sa unde mă şi conduse. Masloboev dormea pe un divan splendid, dar era acoperit cu mantaua sa murdară, sub cap avea o pernă soioasă din piele. Avea un somn foarte uşor, căci îndată mă şi chemă pe nume.
— A! Tu eşti? Te aşteptam. Chiar visam că ai venit şi mă trezeşti. Deci a venit timpul. Să mergem,
— Unde mergem?
— La cucoana aceea.
— Care cucoană? Pentru ce?
— La madam Bubnova, mergem s-o aranjăm. De-ai şti ce frumuseţe! se adresă el Alexandrei Semionovna sărutându-i vârfurile degetelor.
— Ei gata, ai început! îl potoli Alexandra Sernionovna considerând că e cazul să se supere.
— Nu vă cunoaşteţi? Faceţi cunoştinţă: Alexandra Semionovna îţi prezint un generai al literaturii noastre; să ştii că odată ai ocazia să-l vezi pe gratis de obicei te costă scump.
— Nu, poftim, vrei să mă creadă o proastă. Vă rog să nu-l ascultaţi, aşa îi place lui să râdă de mine. Ce fel de general ?
— Tocmai asta şi spun, un general cu totul aparte. Iar tu, excelenţa, să nu ne crezi proşti. Noi suntem mult mai deştepţi decât părem la prima vedere.
— Nu-1 ascultaţii întotdeauna mă face de râs în faţa oamenilor cumsecade, neruşinatul. Măcar de m-ar fi invitat odată la un teatru.
— Să-ți iubeşti, Alexandra Semionovna, aproapele... N-ai uitat ce trebuie să iubeşti? Cuvinţelul acela nu l-ai uitat? Acela pe care ţi l-am spus eu?
— Sigur că n-am uitat. Cine ştie ce înseamnă.
— Dar, care e cuvinţelul?
— Ei, să mă fac de ruşine în faţa oaspetelui nostru. Poate e ceva ruşinos. Nu-1 spun, nici să mă tai.
— Deci, ai uitat?
— Uite că n-am uitat: penat! Să-ţi iubeşti penalii,., vite ce mă face să spun! Poate nici n-au existat, ţi, de ce să-i iubeşti? Prostii de ale lui!
— În schimb la madame Bubnova...
— Du-te încolo cu Bubnova ta! şi Alexandra Semionovna ieşi în goană revoltată.
— E timpul ! Mergem ! La revederi», Alexandra Semionovna î
Ieşirăm.
— Uite Vania, să luăm o trăsură. Aşa. A, îndată ce mă despărţii ieri de tine, mai aflai câte ceva, şi nu din presupuneri, ci sigur. Mai rămăsei încă; o oră pe la Vasilievskaia. Grăsanul acela e o canalie murdară, ticăloasă, cu lustru și pe deasupra pervers. Bubnova e cunoscută demult pentru delicte de genul acesta. Cât p-aci să fie prinsă zilele acestea cu un aranjament cu o fetiţa diutr-o casă onorabilă. Rochiţele din muselină cu care o gătea pe biata orfană de care îmi povesteai şi tu nu-mi ieşeau din minte, căci eu aveam deja unele informaţii. Recent am mai aflat ceva, adevărat, absolut din întâmplare dar, se pare, sigur. Câţi ani are fetiţa?
— După aparenţe treisprezece.
— Dar e mică de statură. Deci, ea poate spune cum vrea. Când trebuie pot avea ori unsprezece, ori cincisprezece. Iar sărmana neavând apărare, nici familie...
— Oare chiar aşa?
— Dar ce credeai? Că madame Bubnova a luat-o numai din compasiune!? Şi, dacă e amestecat şi grăsanul, în mod sigur e ceva. Chiar acum dimineaţă am complotat împreună. Iar dobitocului de Sizobriuhov i-a făgăduit, o frumoasă măritată, funcţionară, nevastă de ofiţer superior. Odraslele de negustori sunt amatori de aşa ceva la chef. Au slăbiciune la grade

înalte. Exact ca în gramatica latină, îţi aminteşti: sensul primează terminaţiei. De altfel eu încă nu mi-am revenit pe deplin după chef. Dar pe Bubnova n-am s-o las să se ocupe de astfel de treburi. Caută să înșele şi poliția, dar n-o să-i meargă! De aceea vreau să-i trag o sperietură, să mă ţină minte... înţelegi?

Eram uimit şi toate acestea mă întoarseră pe dos. Mi-era teamă să nu ajungem prea târziu şi îl îndemnam mereu pe birjar.

— Nu te îngrijora, am luat eu măsuri, îmi spunea Maşloboev. Mitroşka e acolo. De la Sizobriuhov va căpăta bani, iar de la grăsan va primi în natură. Aşa a fost hotărât. Ei. dar Bubnova rămâne în seama mea... Să înveţe minte...

Ne oprirăm în faţa restaurantului;. Mitroşka nu era acolo. Poruncirăm birjarului să ne aştepte în faţă și ne îndreptarăm către casa Bubnovei. Mitroşka era în faţa porți. Ferestrele erau luminate şi dinăuntru se auzeau hohotele de râs ale lui Sizobriuhov.

— Sunt acolo cu toţii de vreun sfert de oră, ne anunţă Mitroşka. Acum e momentul.

— Şi cum intrăm? întrebai.

— În chip de oaspeţi, preciză Masloboev. Ea mă cunoaşte, pe Mitroşka la fel. E adevărat că totul e încuiat dar nu pentru noi.

El bătu încetişor la poartă şi aceasta se deschise îndată. Era portarul care îi făcu semn de bun venit lui Mitroşka. Intrarăm încet, fără să ne audă cei din casă. Portarul ne conduse pe scări şi bătu în uşă. I se răspunse şi el anunţă că e singur şi să i se deschidă „urgent". Când uşa se deschise, intrarăm toţi odată. Portarul dispăru.

— Au, cine sunteţi? strigă Bubnova beată, ciufulită cu o lumânare în mână.

— Cine? o îngână Masloboev. Cum, Anna Trifonovna, nu vă recunoaşteţi oaspeţii dragi? Cine, daca nu eu, eu Filip Filipâci.

— Aa, Filip Filipâci ! dumneata, drăguţule, oaspete drag… Dar cum aşa chiar dumneata... eu... nimic, poftiţi aici, se agită ea.

— Unde, aici? Aici în cămăruţa asta... Nu, vreau să ne primeşti cum se cuvine. Bem ceva de la gheaţă şi poate ai nişte fetiţe drăguţe?

Gazda se învioră.

— Pentru oaspeţi dragi scot eu şi din pământ.

— O clipă, Anna Trifonovna, Sizobriuhov e aici?

— Este…

— Am nevoie de el. Cum de a venit fără mine?

— Nu cred că v-a uitat. Aştepta el pe cineva, pesemne pe dumneata. Masloboev împinse uşa şi ne pomenirăm într-o cameră nu prea mare cu două ferestre cu muşcate, cu scaune împletite din nuiele şi o pianină hodorogită. înainte de a intra, Mitroşka dispăruse. Mai târziu aflai că ei nici nu intrase, ci rămăsese după uşă. Avea cine-i deschide mai târziu uşa, femeia ciufulită şi boită de dimineaţă era cumătra lui.

Sizobriuhov şedea pe un divănaş din lemn roşcat în faţa unei măsuţe rotunde acoperită cu o faţă de masă. Pe masă erau două sticle de şampanie caldă, o sticlă de rom prost, farfurii cu bomboane, fursecuri şi arahide de diferite soiuri. La masă în faţa lui era o fiinţă oribilă de vreo patruzeci de ani, în rochie neagră de tafta împestriţată în brăţări şi broşe false, probabil pretinsa ofiţerească. Sizobriuhov era beat şi foarte încântat. Grăsanul nu era cu el.

— Păi, aşa se face, zbieră Masloboev din toate puterile, şi, când te gândeşti mă invitai la Dussot!

— Filip Filipâci, ce fericire! bolborosi Sizobriuhov, ridicându-se în întâmpinarea noastră.

— Bei?

— Să avem iertare!

— Nu te scuza, pofteşte-ne la masă, am venit să ne distrăm. Am adus şi un prieten! Masloboev făcu semn spre mine.

— Sunt bucuros, adică sunt fericit... Hî-hî !

— Ia te uită, asta se numeşte şampanie? Parcă ar fi borş!
— Mă jigneşti.
— Se vede treaba că, nici n-ai curajul să mergi la Dussot, dar pe noi ne chemi!
— Chiar acum mi-a spus că a fost la Paris, completă ofiţereasa, minte de stinge!
— Fedosia Titişna, nu mă jigniţi. Am fost. Chiar am fost.
— Ei, aşa un ţărănoi e în stare să meargă la Paris?
— Am fost... cu Karp Vasilievici am fost Îl cunoaşteţi pe Karp Vasilâci?
— Ce rost are să-1 cunosc pe Karp Vasilâci al dumitale?
— Păi. uite-aşa... e o treabă politică. Noi amândoi la Paris, la madame Joubcrt, am spart o veneţiană.
— Ce-aţi spart?
— O oglindă. Era o oglindă mare până în tavan, iar Karp Vasilâci era atât de beat, încât a început să vorbească cu madame Joubert pe ruseşte. Stătea în faţa oglinzii proptit în coate iar madame Joubert îi striga pe limba ei. „Oglinda costă şapte sute de franci, să n-o spargi!" Iar el râdea şi se uita la mine; eu stăteam pe canapea cu o frumuşică lângă mine, da nu o mutră ca asta, ci una mişto, ce să mai vorbim, şi, el strigă: „Stepau Terentici, auzi Stepan Terentici! O plătim pe din două, ce zici?" Eu spun: „Merge!" Atunci, când îi trage el un pumn veneţianei, zbang! Se făcu ţăndări... Măi, şi când scoate un ţipăt madama aceea, şi când sare la el să-i înfigă unghiile în obraz: „Tâlharule unde crezi că te afli?" Iar el de colo; „Fă bine, madame, şi ia banii, iată-i, mi-am făcut damblaua" şi pe loc îi numără şase sute cincizeci de franci, căci, tot a scos el cincizeci de franci la tocmeală.

Chiar în momentul acela de undeva de după uşă se auzi un ţipăt pătrunzător. Tresări, şi începui să strig. Recunoscusem vocea Elenei. Îndată după aceea se auziră alte ţipete, înjurături şi rumoare ca, apoi totul să culmineze cu nişte palme sonore trase pe obraz. Se vede treaba că intervenise Mitroşka. Uşa se deschise cu putere şi Elena, palidă, cu ochii tulburi, în rochie albă de muselină şifonată şi ruptă, cu părul în dezordine, năvăli în cameră. Cum stătea în faţa uşii, se repezi direct în braţele mele. Toţi săriră în picioare agitaţi şi începură să ţipe la apariţia ei. După dânsa apăru în uşă Mitroşka, târându-1 de păr pe burduhănosul său duşman, într-un hal fără hal. îl aduse până la uşă şi-l aruncă înăuntru.
— Iată-1! Luaţi-l ! ne anunţă el încântat.
— Ascultă! spuse Masioboev apropiindu-se de mine, bătându-mă pe umăr, cheamă un birjar, ia fata şi du-te acasă, aici nu mai ai ce face. Mâine aranjăm noi restul.

Nu aşteptai să mi se spună de două ori. Luând-o de mână pe Elena am scos-o din această speluncă. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat. Nimeni nu ne-a stat în cale. Gazda era îngrozită. Totul se petrecuse atât de rapid, încât ea nu avusese timp să intervină. Birjarul ne aştepta şi peste douăzeci de minute eram la mine acasă.

Elena era pe jumătate moartă. Îi descheiai rochia, o stropii cu apă şi o culcai pe divan. Era înfierbântată, delira. Îi priveam faţa palidă, buzele decolorate, părul negru, acum pieptănat şi pomădat, întreaga ei costumaţie şi înţelesei toată povestea. Sărmana! Se simţea tot mai rău. Rămăsei lângă dânsa, renunţând să merg în acea seară la Nataşa. Din când în când Elena ridica pleoapele, mă privea şi mă examina îndelung, încercând să mă recunoască. Târziu, după miezul nopţii adormi, iar eu mă culcai alături, pe duşumea.

Capitolul opt

Mă sculai foarte devreme. Dormisem cu intermitenţe, mă trezeam din când în când şi mă apropiam de bolnava mea, să o cercetez cu privirea. Avea febră mare, delira. Spre dimineaţă adormi adânc E semn bun, îmi trecu prin minte, dar trezindu-mă dimineţa hotărâi să chem cât

mai repede un doctor. Cunoşteam un bătrânel burlac şi sufletist, care locuia în cartierul Vladimirski împreună cu menajera sa nemţoaică. Mă adresai lui. Îmi promise să vină pe la ora zece. Pentru că era doar opt dimineaţa, mă gândii să trec şi pe la Masloboev, dar am renunţat căci, fără îndoială, dormea încă după cele petrecute în ajun; şi, apoi se putea trezi Elena între timp şi văzându-se într-o locuinţă străină să se sperie.

Se trezi chiar când intram în cameră. Mă apropiai şi o întrebai încet cum se simte. Nu-mi răspunse, dar mă privi îndelung cu ochii ei negri expresivi. Privirea îmi spunea că înţelege totul şi este absolut conştientă, însă nu-mi răspunde doar din îndărătnicie. Şi în ajun, şi cu două zile în urmă, nu-mi răspunsese la întrebările mele, ci mă privise cu aceeaşi privire atentă, cercetătoare, când cu uimire şi curiozitate când cu o ciudată mândrie. Acum însă mai puteai observa şi duritate, şi neîncredere. Am pus mâna pe fruntea ei, să văd dacă are febră, dar ea tăcută, o luă cu mânuţa ei mică şi o îndepărtă, întorcându-se apoi cu faţa la perete. Mă îndepărtai ca să nu o deranjez.

Aveam un ceainic mare din alamă. Demult îl foloseam drept samovar şi fierbeam apa. Făcui focul în sobă, mersei după apă şi pusei la fiert ceaiul. Pregătii pe masă ceştile de ceai. Elena se întoarse spre mine şi mă privi curioasă. O întrebai dacă nu doreşte ceva, dar ea se întoarse din nou cu faţa la perete, fără să-mi răspundă.

Oare de ce e supărată pe mine? Ciudată fată. Bătrânul doctor veni, aşa cum promisese, la ora zece.

O consultă cu atenţie tipic nemţească şi mă linişti spunându-mi că, deşi febrilă, este în afara oricărui pericol. Apoi adăugă că ea, de fapt, are o boală cronică de inimă, o tahicardie, dar în acest sens „trebuie făcute investigaţii speciale", criza însă era depăşită. Îi prescrise un sirop şi nişte prafuri, obişnuite în asemenea ocazii şi mă întrebă amănunte în legătură cu criza prin care trecuse şi modul cum ajunsese la mine. Totodată îmi studie curios camera. Era un vorbăreţ înrăit !

Elena îl intrigase: nu-l lăsase să-i ia pulsul şi refuzase să-i arate limba. Nu-i răspunsese la întrebări şi nu-şi luase ochii de la enorma decoraţie pe care o avea doctorul la gât. „Cred că o doare foarte tare capul, observă bătrânelul, şi uitaţi-vă ce privire are!" Nu i-am dat amănunte în legătură cu Elena pretextând complexitatea situaţiei.

— Să mă anunţi dacă intervine ceva, spuse doctorul la despărţire. Acum nu mai este în pericol.

Mă hotărâi să rămân cu dânsa toată ziua şi după posibilităţi până la însănătoşire. Ştiind însă că Nataşa şi Anna Andreevna vor fi îngrijorate aşteptându-mă în zadar, hotărâi să o anunţ prin poştă pe Nataşa, că nu o voi putea vizita în ziua aceea. Annei Andreevna însă nu-i puteam scrie. Dânsa însăşi mă rugase să nu-i trimit scrisori, după ce odată îi scrisesem când era Nataşa bolnavă. „Bătrânul se supără când vede că-mi scrii, spunea ea, ar dori să ştie ce scrie în scrisoare, dar nu îndrăzneşte să întrebe şi toată ziua stă apoi supărat. Si, apoi, dragul meu cu scrisoarea numai mă zgândări. Eu vreau să aflu amănunte şi n-am de unde!“ De aceea îi scrisei doar Nataşei şi când mersei la farmacie, expediai şi scrisoarea.

Între timp Elena adormise din nou. În somn gemea şi tresărea. Avusese dreptate doctorul: o durea tare capul. Deseori se trezea strigând înspăimântată, mă privea cu duşmănie, iritată de prezenţa mea. Eram neplăcut impresionat.

La ora unsprezece veni Masloboev. Era foarte îngrijorat şi dezorientat; intrase doar pentru o clipă, se grăbea undeva.

— Ei, frate, mă aşteptam să ai o locuinţă modestă remarcă el privind împrejur, dar nu credeam să te găsesc într-o hrubă ca asta. Dar ăsta-i cavou, nu locuinţă. Bine, nu asta-i esenţialul, mai grav e că toate aceste probleme de fapt străine ţie, te reţin de la lucru. De ieri mă tot gândesc şi chiar înainte de a merge la Bubnova. Vezi, frate, eu aparţin, după caracter şi poziţie socială, acelor oameni care ei înşişi nu se realizează în viaţă, dar dau sfaturi altora. Ascultă, trec eu pe la tine zilele acestea, dar tu să vii numaidecât la mine duminica dimineaţa.

Până atunci sper că se rezolvă problema acestei fetiţe şi atunci vom putea discuta serios despre tine. Nu se poate să trăieşti aşa. Ieri am făcut doar o aluzie, dar acum vom discuta serios. Apoi chiar consideri o dezonoare să împrumuţi ceva bani de la mine?...
— Lasă, nu mă certa! Mai bine spune-mi cum au decurs ieri treburile?
— A, a fost cum scrie la carte, toate previziunile s-au adeverit, mă înţelegi? Acum n-am timp. Am venit numai să te anunţ că sunt grăbit şi n-am timp de tine, şi, apropo, să aflu ce ai de gând să faci cu fata. Ai un loc pentru ea, sau să rămână la tine? Lucrul acesta trebuie bine gândit şi hotărât.
— Ca să fiu sincer, nu m-am gândit, te aşteptam să ne sfătuim împreună. Cu ce drept aş putea s-o ţin la mine?
— Ei, ca pe un fel de slujnică...
— Te rog, vorbeşte mai încet.. Deşi e bolnavă., e conştientă şi cum te-a văzut a tresărit, am observat-o Deci, nu a uitat ziua de ieri...
Îi povestii tot ce ştiam despre ea. Masloboev era interesat Apoi adăugai că aş putea s-o dau la o casă şi-i povestii despre bătrânii mei. Spre uimirea mea el cunoştea în mare parte istoria Nataşei şi la întrebarea mea îmi răspunse;
— Aşa, am aflat tangenţial, ţi-am mai spus că cunosc pe prinţul Valkovsky. Faci bine dacă o instalezi la bătrânii aceia. Aici te va deranja. Şi, încă ceva fata are nevoie de haine. Despre asta să n-ai grijă, mă ocup eu. Acum, te salut, treci pe la mine. Mai doarme?
— Aşa se pare.
De îndată ce Masloboev ieşi, Elena mă strigă.
. — Cine-i acesta? întrebă ea cu voce nesigură, privindu-mă lung. şi oarecum provocator.
Îi spusei numele lui şi adăugai că lui îi datorează salvarea ei din casa Bubnovei şi că aceasta îi ştie de frică. Obrajii fetei se îmbujorară de emoţie.
— Şi... dânsa nu va veni niciodată aici? dori să se încredinţeze privindu-mă bănuitoare.
Mă grăbii să-i întăresc convingerea. Elena tăcu, îmi luă mâna cu degetele ei subţiri, dar o lăsă îndată revenindu-şi brusc. „Doar nu mă bănuieşte şi pe mine". Biata copilă nu mai avea încredere în nimeni.
La timpul cuvenit mersei după medicamente şi totodată la un local din apropiere, unde mai luam masa pe datorie. De data aceasta comandai şi o porţie de supă de găină pentru Elena. Când o adusei ea refuză să o mănânce.
După ce îi dădui medicamentul, mă aşezai la lucru. Credeam că doarme, dar ridicând din întâmplare privirea, o văzui cum îşi ridicase capul şi mă urmărea cum scriu. Nu-i dădui atenţie.
În fine se cufundă într-un somn liniştit, fără coşmaruri. Pe mine însă mă chinuiau gândurile negre: dacă Nataşa se va supăra că n-am venit in ziua aceea, că nu i-am acordat atenţie în situaţia în care se afla? Poate are griji sau unele treburi de rezolvat şi eu lipsesc. Cât despre Anna Andreevna nu ştiam cum să mă justific. Stătui im timp pe gânduri şi hotărâi să mă reped până la amândouă. Îmi trebuiau două ore. Elena dormea şi speram că nu mă va auzi. Mă ridicai, îmi pusei paltonul şi şapca, dar când mă pregăteam să ies Elena mă strigă. Rămăsei uimit oare se prefăcuse că doarme? De altfel remarcasem că dorinţa ei de a vorbi cu mine, chemările ei dovedeau că începuse să se ataşeze de mine, ceea ce îmi făcu plăcere.
— Te-am auzit vorbind cu domnul acela că vrei să mă dai la o casă. Nu vreau să mă duc nicăieri.
Mă aplecai asupra ei, avea din nou febră. Încercai să o liniştesc, să o conving că poate rămâne la mine cât vrea, că nu o voi da nimănui. În timp ce vorbeam îmi scosei paltonul şi renunţai să mai plec.
— Nu, du-te ! îmi spuse înţelegându-mi intenţia. Vreau sa dorm, adorm imediat.
— Poţi rămâne singură? Nu voi lipsi decât vreo două ore...

— Du-te ! Dacă bolesc un an, stai aici cu mine?... insistă încercând să schiţeze un zâmbet, privindu-mă cu bunăvoinţă. Sărăcuţa!

Primul drum îl făcui la Anna Andreevna. Mă aştepta nerăbdătoare şi mă întâmpină cu reproşuri; era foarte îngrijorată; Nikolai Sergheevici plecase după amiază nu se ştie unde. Presimţii că nu-şi ţinuse gura şi-i povestise totul, iar Nikolai Sergheevici „negru ca un nor de furtuna", fără un cuvânt, se ridicase de la masă şi plecase. Povestindu-mi, Anna Andreevna tremura de spaimă şi mă implora să-1 aştept împreună cu dânsa. O refuzai categoric şi chiar o anunţai că s-ar putea să nu pot veni câteva zile şi tocmai de aceea venisem să-i anunţ. De data aceasta nu mă putea înţelege. Izbucni în plâns, mă bombardă cu reproşuri şi, când eram gata să ies, se aruncă de gâtul meu, mă îmbrăţişa şi mă rugă să nu mă supăr şi să nu-i iau în nume de rău vorbele pe care mi le spusese.

Pe Nataşa, contrar aşteptărilor, o găsii din nou singură şi chiar lipsită de bunăvoinţă faţă de mine. Păream vinovat în faţa eu La întrebarea mea, îmi răspunse că, bineînţeles, Alioşa fusese acolo, dar pentru scurt timp. Îi promisese că vine seara.

— Dar aseară a fost?

— Nuu. A fost reţinut, se grăbi să răspundă. Cum o duci tu, Vania?

Se vedea că vrea să schimbe vorba. O privii atent, nu era în apele ei. Observând că o urmăresc, îmi aruncă o privire mânioasă. Înţelesei: „are un necaz, dar nu vrea să-mi spună".

Îi povestii cu lux de amănunte întâmplarea cu Elena. Păru interesată şi chiar impresionată.

— Vai de mine! Şi, ai putut s-o laşi singură!? îi explicai că fusese cât p-aci să nu vin, dar am crezut că are nevoie de mine.

— Nevoie, repeta ea parcă pentru sine însăşi, nevoie am dar s-o lăsăm pe altă dată. Ai fost Ia ai mei? îi povestii.

— Dumnezeu ştie cum va interpreta tata toate noutăţile astea. Poate nici nu prea are ce să interpreteze..

— Cum adică?

— Ei, da... Unde s-o fi dus iar? Data trecută ați crezut că a venit la mine. Uite, Vania, dar... vino mâine pe la mine. Poate îţi voi spune câte ceva... Mi-e jenă să te deranjez. Acum du-te repede la musafira ta. Cred că au şi trecut două ore de când lipseşti de acasă.

— Aşa-i Rămâi cu bine, Nataşa. Cum se mai comportă Alioşa?

— Alioşa, nicicum... De ce mă întrebi?

— La revedere, draga mea.

— Adio. Îmi întinse mâna ferindu-şi ochii de privirea mea. Am părăsit încăperea cam nedumerit „De altfel, meditai, are. la ce să se gândească. Probleme, nu glumă. Mâine îmi spune ea"

M-am întors acasă trist şi chiar de la uşă avui o surpriză. Era întuneric, iar Elena şedea pe divan cu capul plecat într-o meditaţie profundă. Nici nu mă privea. Mă apropiai şi o auzii şoptind ceva. „Oare delirează din nou?“ îmi trecu prin minte,

— Elena, draga mea, ce-i cu tine? o întrebai aşezându-mă alături.

— Vreau să plec. Mai bine merg la ea, îmi spuse să ridice capul.

— Unde? La cine? insistai nedumerit.

— La ea, la Bubnova. Ea tot spune că îi datorez bani, că ea a îngropat-o pe mama pe banii ei.,. Nu vreau să o blesteme pe mama... Am să lucrez şi am să-i plătesc… Apoi plec de la ea. Acum merg înapoi acolo

— Liniștește-te. Elena, nu se poate, îi spusei. Te va chimii, te vei prăpădi…

— Mai bine mă prăpădesc, să mă chinuiască, insistă ea cu ardoare, nu voi fi prima; şi alţii mai buni decât mine se chinuie. Mi-a spus o cerşetoare. Sunt săraca şi voi rămâne săracă. Toată viaţa voi fi săracă; aşa mia spus mama înainte de moarte. Voi lucra... Nu vreau rochia asta...

— Chiar mâine îţi aduc alta, îţi aduc înapoi şi cărţile tale. Ai să locuieşti la mine. Nu te dau nimănui, dacă nu vrei, linişteşte-te...
— Mă angajez lucrătoare.
— Bine, bine ! Numai linişteşte-te, culcă-te şi dormi!
Dar biata fetiţă izbucni în plâns. Puţin cîte puţin, începu să plângă în hohote. Nu ştiam ce să-i fac, îi aduceam apă, îi umezeam tâmplele, capul. în fine, căzu pe divan epuizată şi iar o cuprinse un frison. O învelii cu ce aveam la îndemână şi adormi din nou neliniştită, tresărind şi trezindu-se întruna. Deşi nu umblasem prea mult, eram şi eu foarte obosit şi mă hotărîi să mă culc devreme. Capul îmi era plin de gânduri. Cel mai mult mă îngrijorează Nataşa. Niciodată nu mai fusesem în așa hal ca în noaptea aceea nefastă.

Capitolul nouă

Mă trezii bolnav, târziu pe la ora zece dimineaţa. Eram ameţit şi mă durea capul. Privii spre patul Elenei: era gol. Din cămăruţa din dreapta se auzea un zgomot ca un fâsâit de mătură. Ieşii şi o văzui măturând cu o mătură într-o mână iar cu cealaltă susţinându-şi rochiţa sa elegantă. Lemnele de foc erau orânduite în colţ, masa ştearsă, ceainicul curăţat. Elena gospodărise.
— Ascultă Elena, o strigai, cine te-a pus să mături? Nu trebuia, eşti bolnavă, eu nu te-am adus aici ca să-mi fii slujnică !
— Cine va mătura aici? răspunse ea îndreptându-se şi privindu-mă drept în ochi. Eu nu mai sunt bolnavă.
— Nu te-am adus aici ca să-mi munceşti, Elena. Crezi că-ţi voi face reproşuri ca Bubnova? De unde ai luat mătura că eu n-am avut mătură, îi spusei privind-o uimit.
— E mătura mea. Eu am adus-o aici. Eu îi măturam si bunicului. Iar mătura stă aici după sobă.
Mă întorsei în cameră. Poate greşeam, dar mi se părea că o apasă ospitalitatea mea şi doreşte să mă răsplătească. „In cazul acesta nu are un caracter rău !" Peste scurt timp intră şi ea şi se aşeză tăcuta pe locul ei de pe divan privindu-mă iscoditoare. Intre timp fiersese ceaiul, îi turnai o ceaşcă şi-i oferii o bucată de pâine albă. De data aceasta nu mă refuză.
Nu mâncase nimic din ajun.
— Uite, ţi-ai murdărit rochiţa asta frumoasă, îi atrăsei atenţia observând o dungă murdară la poalele rochiei.
Se examină şi spre uimirea mea, lăsă din mână ceaşca, apucă cu ambele mâini poala rochiei şi calmă o sfâşie de jos până sus. Făcând aceasta îmi adresă acea privire insistentă, arzătoare. Faţa îi era palidă.
— Ce faci, Elena? strigai privind-o ca pe o nebună.
— Nu-mi place rochia asta, rosti ea înăbuşindu-se de revoltă. De ce ai spus că e frumoasă? N-am s-o port, strigă ea sărind de pe divan. Am s-o rup. Nu i-am cerut să mă gătească cu ea. M-a îmbrăcat cu sila. Am mai rupt o rochie, o rup şi pe asta, o sfâşii, o sfâşii, o sfâşii…
Şi, începu cu furie Să sfâşie biata rochiţă,, făcând-o fâşii. Când termină era albă ca varul şi de abia se ţinea pe picioare. O priveam uimit de atâta înverşunare. Ea însă era provocatoare ca şi cum şi eu eram vinovat cu ceva. Acum pentru mine era clar, ştiam ce am de făcut îmi propusei, fără întârziere, să-i cumpăr o altă rochie. Forţa aceasta sălbatică, trebuia îmblânzită.

Mă privea ca şi cum nu avusese niciodată de a face cu oameni binevoitori. Dacă nu-i lipsise curajul de a rupe o rochie, cu toată aspra pedeapsă care o aştepta, câtă ură trebuia să-i provoace aceasta, care îi amintea îngrozitoarele clipe prin care trecuse.

La talcioc puteai cumpăra foarte ieftin o rochiţă modestă şi drăguţă. Nenorocirea era că nu prea aveam bani. Îmi propusesem însă din ajun să mă duc într-un loc de unde puteam să obţin ceva bani şi să-i caut o rochie la talcioc. Îmi luai şapca. Elena mă urmărea bănuitoare.

— Iar vrei să mă încui? mă întrebă când luai cheia.

— Fetiţo, îi spusei apropiindu-mă, nu te supăra. Te încui, pentru că poate veni cineva. Tu eşti bolnavă, te sperii şi nu poţi şti dacă nu vine chiar Bubnova... Special îi amintii de odioasa femeie.

De fapt o încuiam pentru că îmi era teamă să nu plece în lipsa mea, devenisem prevăzător. Elena nu spuse nimic şi atunci o încuiai din nou. Cunoşteam un editor care scotea o carte în mai multe volume. De la el obţineam deseori de lucru la nevoie. Plătea destul de bine. Mă dusei la el şi reuşii să obţin un avans de douăzeci şi cinci de ruble cu obligaţia să-i scriu un material antologic. Nădăjduisem să recuperez timpul lucrând mai intens la romanul meu. Obişnui am să procedez astfel iu cazurile extreme.

Cu banii obţinuţi mă îndreptai spre talcioc. Acolo întâlnii o bătrânică pe care o cunoşteam şi care vindea tot felul de haine vechi. Îi explicai ce-mi trebuie şi dânsa îmi găsi imediat o rochiţă de culoare deschisă din stambă, aproape nouă la un preţ convenabil. Cu ocazia asta îi cumpărai şi un fular. Făcând socoteala mă gândii că nu i-ar strica şi un paltonaş sau pelerină, căci vremea era rece şi fetiţa nu avea nimic de genul acesta. Dar amânai pentru altădată această intenţie, căci Elena era atât de susceptibilă şi mândră încât nu ştiam ce impresie avea să-i facă şi această rochiţă, îi mai cumpărai totuşi şi două perechi de ciorapi — o pereche de bumbac şi una de lână. Gestul îl puteam justifica cu faptul că era bolnavă iar în cameră era frig. Mai avea nevoie şi de lenjerie, dar amânai intenţia până se va familiariza cu mine. În schimb cumpărai nişte perdeluţe pentru pat, ceea ce fără îndoială, trebuia să o impresioneze.

Când mă întorsei cu toate cumpărăturile era deja amiază. Deschisei uşa cu grijă, Elena nu mă auzise căci stătea lângă masa mea de lucru şi răsfoia cărţile mele. Auzindu-mă, închise repede cartea pe care o cîtea, şi se îndepărtă de masă îmbujorându-se.: Aruncai o privire spre cartea care o interesase: era primul meu roman editat în volum separat, purtând pe copertă numele meu.

— Cât aţi lipsit a bătut cineva la uşă, spuse ea cu o notă de reproş.

— Nu era doctorul, n-ai întrebat, Elena?

— Nu.

Fără să mai comentez desfăcui legăturica cu cumpărături şi scosei rochia.

— Iată, fetiţo, nu poţi umbla în rochia asta zdrenţuită. Ţi-am cumpărat o rochiţă simplă pentru fiecare zi, este ieftină, să nu te îngrijorezi, nu costă decât o rublă şi douăzeci de copeici. Să o porţi cu plăcere ! Pusei rochia lângă ea, Elena se aprinse din nou la faţă şi mă privi cu ochii larg deschişi. Era foarte mirată şi, după părerea mea ruşinată, dar în ochii ei apăruse o rază de blândeţe şi duioşie. Dacă văzui că nu comentează, mă întorsei din nou spre masă. Gestul meu o surprinsese şi ea încerca să-şi înăbuşe emoţia stând cu ochii plecaţi. Mă durea capul şi mă simţeam tot mai ameţit. Acrul de afară nu avusese niciun efect şi eu, totuşi, trebuia să merg la Natașa. Eram la fel de îngrijorat ca în ajun şi îngrijorarea mea creştea, când mi se păru că Elena mi se adresează. Mă întorsei spre dânsa.

— Când mai pleci, nu mă încuia, spuse ea privind într-o parte şi jucându-se cu franjurile cuverturii de pe divan. N-am să plec nicăieri de la dumneata.

— Bine, Elena, sunt de acord. Dar dacă vine cineva străin? Cine ştie cine poate veni!

Lasă-mi mie cheia şi mă încui eu pe dinăuntru, iar când bate cineva, voi spune că nu eşti acasă, spuse privindu-mă cu şiretenie, ca şi cum ar spune „Vezi ce simplu el"?

— Cine-ţi spală rufele? întrebă apoi grăbită.

— Este o femeie aici în casă.
— Eu ştiu să spăl rufe. De unde ai adus ieri mâncarea?
— De la birt.
— Știu să şi gătesc, am să-ţi fac de mâncare...
— Lasă, Elena, ce poţi şti tu să găteşti? Nu enevoie să faci aşa ceva... Elena tăcu şi se încruntă. Se vedea că o întristasem. Trecură vreo zece minute de când tăceam amândoi.
— Supă, spuse ea deodată fără să-şi ridice privirea.
— Ce supă? Care supă? o întrebai mirat.
— Ştiu să gătesc supă. O făceam pentru mama când era bolnavă. Mergeam şi la piaţa.
— Ei vezi, Elena, ce orgolioasă eşti, îi spusei aşezându-mă alături pe divan. Eu vreau din tot sufletul să te ajut. Eşti singură, fără părinţi, sărmană. Vreau numai să te ajut, aşa cum tu la rândul tău m-ai ajuta la nevoie. Tu însă nu judeci astfel, de aceea îţi este greu să primeşti un dar de la mine. Vrei să-l plăteşti, să-l câştigi parcă aş fi Bubnova şi ţi-aş reproşa ceva. Să-ţi fie ruşine, Elena, dacă e aşa cum spun!

Nu-mi răspunse, buzele ci tremurau. Ar fi dorit să-mi spună ceva, dar se stăpâni şi tăcu. Mă ridicai să plec la Nataşa. De data aceasta îi lăsai cheia locuinţei, rugând-o să întrebe cine e pe oricine bate la uşă. În ceea ce mă priveşte, eram convins că Nataşei i se întâmplase ceva rău şi ea îmi ascunde, deocamdată, aşa cum mai procedase şi în alte ocazii. Totuşi hotărîi să intru la ea numai puţin, ca să nu o indispun prea mult cu insistenţele mele.

Se întâmplă precum mă aşteptam. Din nou mă întâmpină cu o privire nemulţumită şi rece. Ar fi trebuit să plec cât mai repede, dar mi se muiaseră picioarele.
— Sunt numai în trecere, Nataşa, începui, vreau să mă sfătuiesc ce să fac cu musafira mea? Şi, îi povestii totul despre Elena. Nataşa mă ascultă fără să mă întrerupă.
— Nu ştiu ce să spun, Vania, răspunse ea, se vede că este o fiinţă ciudată, a fost nedreptăţită şi acum e speriată. Aşteaptă să-şi revină. Vrei să o duci la ai mei?
— Îmi tot spune că nu pleacă nicăieri de la mine. Cine ştie cum va fi primită şi acolo, încât nu ştiu cum să procedez. Ei, bine, dar tu cum te simţi? Ai fost bolnavă? o întrebai timid.
— Da . . . şi azi mă mai doare capul, îmi răspunse ea distrata, l-ai văzut pe ai mei?
— Nu. Merg mâine. Doar e sâmbătă...
— Şi ce dacă?
— Seara vine prinţul...
— Şi ce, doar n-am uitat.
— Nu, eu doar aşa…

Se opri în faţa mea şi mă privi lung drept în ochi. Privirea ei reflecta hotărâre, voinţă, ceva febril, arzător.
— Ştii ce, Vania, îmi spuse, fii bun şi pleacă, vreau să rămân singură...

Mă ridicai de pe fotoliu şi o privii stupefiat:
— Nataşa, draga mea! Ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat? izbucnit speriat.
— Nu s-a întâmplat nimic! Vei afla mâine, iar acum lasă-mă singură. Auzi, Vania: pleacă imediat! Îmi vine nespus de greu să te văd! 7
— Spune-mi cel puţin mie...
— Vei afla mâine ! O, Doamne! Dar pleacă odată!

Ieşii. Uimirea mă zăpăcise cu totul. Mavra ieşi după mine în antreu.
— Nu-i aşa, că e supărată? mă întrebă. Nu te poţi apropia de dânsa.
— Dar ce s-a întâmplat?
— S-a întâmplat că *el* de trei zile nu i-a mai călcat pragul!
— De trei zile? Dar, chiar dânsa mi-a spus că fusese dimineaţa şi urma să vină şi seara...
— Care seară! El nici dimineaţa nu fusese. Vă spun eu, de trei zile nu s-a mai arătat. Chiar dânsa v-a spus că a fost dimineaţa?
— Chiar dânsa.

— Ei, se vede că-i foarte greu dacă nu vrea să recunoască nici în faţa dumitale! Se ţine tare!
— Dar ce înseamnă asta? mă revoltai.
— Înseamnă că nici eu nu mai ştiu ce să fac cu dânsa, continuă Mavra, desfacându-şi braţele a neputinţă, încă ieri mă trimitea la dânsul şi apoi de două ori m-a chemat înapoi din stradă. Astăzi, nici nu mai vrea să stea cu mine de vorbă. Poate mergi dumneata la el. Eu nu îndrăznesc să o las singură.

Mă repezii pe scări în jos.
— Vă întoarceţi diseară? îmi strigă Mavra.
— Voi vedea, îi răspunsei din mers. Poate vin numai să te întreb ce se întâmplă, dacă mai trăiesc până atunci.

Remarca mea era motivată, căci simţisem un junghi dubios chiar în inimă.

Capitolul zece

Mă îndreptai direct spre locuinţa lui Alioşa. El locuia la tatăl său în Malo Morskaia. Prinţul avea o locuiță destul de impunătoare, cu toate că locuia singur. Alioşa ocupa două camere splendide. Nu prea avusesem ocazia să-1 vizitez, poate doar o dată. El venea la mine mai des, mai ales în prima perioadă a legăturii lui cu Nataşa.

Alioşa nu era acasă. Intrai în apartamentul lui şi-i lăsai următoarea scrisoare:

„Alioşa, eşti nebun? Marți seara tatăl tău îi cere mâna Nataşei, tu pari fericit, Dumnezeu mi-e martor, şi atunci ce-i cu comportarea ta ciudată de acum? Ştii ce i se poate întâmpla Nataşei? Sper că scrisoarea mea îţi va aduce aminte că ai o comportare cu totul nedemnă şi uşuratică faţă de viitoarea ta soţie. Ştiu că nu am dreptul să-ţi fac morală, dar puţin îmi pasă de asta.

P.S. Dânsa nu ştie nimic de această scrisoare şi nu de la dânsa am aflat cele de mai sus".

Pusei scrisoarea într-un plic şi o lăsai pe masă. La întrebarea mea valetul îmi răspunse că Alexei Petrovici nu prea dă pe acasă şi că nu se va întoarce decât noaptea târziu.

Abia ajunsei acasă. Capul mi se învârtea, picioarele îmi tremurau. Uşa era descuiată, mă aştepta Nikolai Serghcevici Ihmenev. Stătea la masă şi o privea uimit pe Elena care la fel îl examina, amândoi tăceau. „Cât de stranie i s-o îi părând", îmi spusei în gând.
— Ascultă, frăţioare, sunt aici de o oră şi trebuie să recunosc că nu mă aşteptam... să te găsesc astfel, îmi spuse el privind împrejur şi făcând un semn discret spre Elena. Era uluit. Privindu-1 cu atenţie observai că este stăpânit de îngrijorare şi tristeţe.. Era mai palid ca de obicei.
— Stai jos, continuă el cu o expresie grijulie, m-am grăbit să vin cu o treabă. Dar ce-i cu tine? Arăţi rău de tot.
— Nu mă simt bine. De dimineaţă am ameţeli.
— Ai grijă, nu te neglija. Ai răcit?
— Nu, e pe bază nervoasă. Mi se întâmplă. Dar dumneata eşti sănătos?
— Mulţumesc, sunt bine! Am o treabă cu tine. Şezi!
— Mi-am tras un scaun şi mă aşezai la masă cu faţa spre dânsul. Bătrânul se aplecă spre mine şi începu să şuşotească:
— Nu te uita la dânsa şi prefă-te că vorbim despre altceva. Ce-i cu fetica asta la tine?

— Vă explic eu mai târziu Nikolai Sergheevici. E o biată fetiţă orfană, nepoata bătrânului acela Smith, care a locuit aici şi a murit la cafenea.
— A, deci avea şi o nepoată! Ei, ciudată fată! Ce ochi, ce privire! Chiar îmi spuneam, dacă nu vii repede eu nu mai rezist aici. Cu greu mi-a deschis uşa şi până acum n-a scos nici un cuvânt; te apucă groaza „nici nu seamănă a om". Şi cum a ajuns aici? Da, îmi închipui: a venit la bunicul fără să ştie că e mort.
—Da. A fost foarte necăjită. Bătrânul o pomenise înainte de moarte.
— Hm! Cum e bunicul e şi nepoata! îmi povesteşti tu mai târziu. Poate te ajutăm cu câte ceva dacă e aşa de nefericită... Acum, n-ai putea sa-i spui să plece, trebuie să stăm serios de vorbă.
— N-are unde. Ea locuieşte aici.

Şi explicai bătrânului că poate vorbi în faţa ei, căci nu e decât un copil.
— Ei da... e copil. Numai că m-a uluit. Cum să locuiască cu tine, Doamne Dumnezeule!

Bătrânul o mai privi odată descumpănit. Elena, simţind despre ce era vorba, stătea tăcută şi morfolea franjurii cuverturii. Era îmbrăcată cu rochiţa cea nouă care i se potrivea de minune. Părul şi-1 pieptănase mai îngrijit ca de obicei, în general dacă nu era privirea aceea sălbatică ea ar fi putut fi o fetiţă drăguţă.
— Pe scurt, iată despre ce este vorba, începu din nou bătrânul, am o treabă importantă şi complicată...

Şedea cu privirile în pământ cu o expresie gravă şi gânditoare şi cu toată graba afişată nu-şi găsea cuvintele necesare. „Ce o fi?"
— Vezi, Vania, am venit la tine cu o rugăminte. Dar mai întâi... mă gândesc că ar trebui să-ţi explic împrejurările... foarte delicate împrejurări...

Tuşi şi mă privi în treacăt. Îmbujorându-se se jenă de lipsa sa de perspicacitate şi se hotărî:
— No, ce să mai explicăm ! Înţelegi tu singur. M-am hotărât să-l provoc la duel pe prinţ, iar pe tine, te rog să-mi fii martor.

Mă lăsai pe spătarul scaunului şi-1 privii năucit.
— Ce te uiţi aşa! Doar nu sunt nebun.
— Daţi-mi voie, Nikolai Sergheevici! Care este motivul? Şi apoi, cum se poate asta...
— Motivul! strigă bătrânul, ei, asta-i!
— Bine. bine, ştiu ce-mi veţi spune, dar ce rost are! Ce rost are un duel? Mărturisesc, nu înţeleg nimic
— M-am gândit eu că n-ai să înţelegi nimic. Ascultă: procesul nostru s-a terminat,, adică zilele acestea se încheie, rămân doar câteva formalităţi de îndeplinit. Sunt condamnat. Trebuie să achit aproape zece mii de ruble, acesta-i verdictul. Aceşti bani sunt giraţi de lhmenevka. Deci acest ticălos este asigurat, iar eu cedându-i lhmenevka, mă achit de datorie şi devin pentru el un străin oarecare. Acum pot să-mi ridic capul şi să-i cer socoteală, .adică stimate prinţ, m-ai jignit timp de doi ani, mi-ai terfelit numele, onoarea familiei mele şi eu am îndurat. Atunci nu aveam dreptul să-1 provoc. Mi-ar fi spus atunci: „A, şmechere, vrei să mă omori ca să nu-mi plăteşti banii pe care vei fi determinat să-i dai mai devreme sau mai târziu, a ! Nu, mai întâi vedem ce hotărâre ia tribunalul şi apoi mă provoci". Acum, onorat prinţ, hotărârea a fost luată, eşti asigurat, deci nu mai este nici o piedică şi te invit aici... la întâlnire. Iată despre ce este vorba. Ce crezi, eu nu am dreptul să mă răzbun pentru tot?

Ochii îi străluceau. Îl priveam tăcut. Vroind să-i ghicesc gândurile.
— Ascultă Nikolai Sergheevici, spusei într-un târziu, hotărându-mă să divulg secretul fără de care nu ne-am fi putut înţelege niciodată. Puteţi să fiţi sincer până la capăt?
— Pot, îmi spuse el cu convingere.
— Spuneţi sincer: numai din răzbunare îl provocaţi la duel sau aveţi şi alte motive?
— Vania, ştii că eu nu permit nimănui să se lege de unele laturi ale problemei. Acum voi face excepţie căci tu cu mintea ta ageră, ţi-ai dat seama ce nu poate fi ocolit. Da, am şi alte motive.

Scopul meu este să o slavez pe fiica mea pierdută şi să o abat de pe drumul primejdios pe care se află acum.
— Dar cum va rezolva asta duelul, iată întrebarea?
— Protestând împotriva celor ce se urzesc acum, acolo. Ascultă: să nu crezi că acesta-i glasul sentimentului de părinte şi alte asemenea slăbiciuni. Prostii! Nu voi dezvălui nimănui ce se află în inima mea. Nici chiar ţie. Fiica m-a părăsit a plecat de acasă cu iubitul ei şi eu am scos-o definitiv din inimă, chiar din acea seară, îţi aminteşti? Chiar dacă m-ai văzut plângând pe-portretul ei de copil nu înseamnă că sunt dispus să o iert. Nici chiar atunci n-am iertat-o. Am plâns fericirea pierdută, visele irosite nu pe *ea* aşa cum este ea acum. Eu, poate plâng deseori, nu mi-e ruşine să recunosc, aşa cum nu mi-e ruşine că mi-am iubit copilul mai mult decât orice pe lume. Toate acestea, se vede, sunt contradictorii atitudinii mele prezente. Poate îmi vei spune: dacă eşti indiferent de soarta aceleia pe care nu o mai consideri fiica ta, de ce te interesează ce se plănuieşte acum acolo? Răspund: în primul rând, pentru că nu vreau să-i dau satisfacţie acelui om josnic şi ticălos, în al doilea rând din umanism. Chiar dacă nu o mai consider fiica mea, ea, totuşi, este o fiinţă slabă, vulnerabilă, lipsită de apărare şi pe care toţi o înşeală ca să o distrugă definitiv. Să intervin direct nu am posibilitatea, dar indirect o voi face, prin duel. Dacă voi fi ucis sau chiar numai rănit, oare crezi că ea va fi în stare să meargă la altar cu fiul ucigaşului meu, aşa cum a procedat fiica acelui împărat din cartea aceea după care ai învăţat să citeşti, care a trecut peste trupul tatălui său în carul nupţial? Da, şi dacă vom ajunge la duel, cred că părinţilor noştri nu le va mai arde de cununie. În concluzie, eu nu sunt de acord cu căsătoria lor şi voi depune toate eforturile ca ea să nu aibă loc. M-ai înţeles?
— Nu. Dacă-i doriţi Nataşei binele, de ce vă opuneţi căsătoriei ei cu prinţul, ceea ce ar ajuta-o de fapt să-şi recapete bunul nume? Ea mai are mult de trăit, are nevoie de bunul ei renume.
— Puţin îmi pasă de ce gândeşte înalta societate şi nu trebuie să-i pese nici ei! Ea trebuie să fie conştientă, cît de înjositoare e legătura cu familia acestui nemernic. Trebuie să dovedească demnitate personală ! Atunci o voi ierta şi eu, o voi ajuta şi nimeni nu va mai avea curajul să o facă de ruşine!
Idealismul lui disperat mă descumpăni. Dar îmi dădui seama că îşi ieşise complet din fire.
— E de necrezut şi este crud. Îmi cereţi prea mult Crezi că ea doreşte să se mărite cu Alioşa pentru a deveni prinţesă? Ea îl iubeşte, e vorba de pasiune, de fatalitate. Şi apoi, îi ceri să dispreţuiască opinia publică, pe când dumneata însuţi ţii cont de ea. Prinţul v-a jignit afirmând că aţi dorit să vă înrudiţi cu el folosind căi necinstite, iar dumneata îndemnând-o să renunţe la căsătoria propusă de el nu vei face decât să dezminţi afirmaţia calomnioasă anterioară. Iată ce urmăreşti de fapt, doreşti ca el să-şi recunoască greşeala. Doreşti să-l faci de râs, doreşti să te răzbuni pentru asta şi sacrifici fericirea propriei fiice. Nu e o pornire egoistă?
Bătrânul se posomorî şi stând încruntat, mult timp nu scoase o vorbă.
— Eşti nedrept, Vania, spuse el, şi o lacrimă i se ivi pe gene. Pe onoarea mea, dar să o lăsăm baltă! Nu-mi cere să mă destăinui ţie, spuse el ridicându-se şi luând pălăria. Mi-ai vorbit de fericirea fetei mele, eu nu cred în această fericire, şi apoi, sunt sigur şi fără intervenţia mea această căsătorie nu va avea loc nici o dată.
— Cum aşa? De ce credeţi asta? Ce motive aveţi? îl chestionai curios.
— Nu ştiu nimic deosebit. Dar un, lucru e sigur: acest vulpoi bătrân nu e sincer când spune aşa ceva. Toate sunt doar tertipuri şi uneltiri. Sunt convins de asta şi ține minte vorbele mele, aşa va fi. Apoi chiar dacă se va întâmpla să se căsătorească, înseamnă că el are un anume avantaj în situaţia asta, un avantaj deosebit, neştiut de nimeni. Dar s-o luăm altfel: tu crezi că Nataşa ar putea fi fericită în căsnicia asta? Nu o aşteaptă decât reproşuri, înjosiri, rolul de amantă a unui bâieţandru, care şi acum e prea copleşit de dragostea ei, iar când va fi căsătorit va începe să o înjosească. Pasiunea ei va creşte pe măsură ce iubirea lui va scădea şi va interveni gelozia, certurile, divorţul sau chiar crima. . . nu, Vania! Dacă asta se pregăteşte

şi tu îi ajuţi, te previn: vei da socoteală în faţa lui Dumnezeu» dar va fi prea târziu! Adio!

Îl reţinui.

— Ascultă, Nikolai Sergheevici, hai să mai aşteptăm. Fii sigur că nu suntem singurii care suferă şi poate se va solda cu bine, de la sine, fără intervenţii din afară, cum ar fi acest duel. Timpul e cel mai bun sfetnic ! Şi apoi, dă-mi voie să spun, proiectul dumitale este ne realizabil. Oare cum ţi-ai putut închipui că prinţul ar primi provocarea?

— Cum să nu primească? Ce vorbeşti!

— Vă jur că nu o primeşte şi încă vă va prezenta un asemenea motiv încât vă va face de râs...

— Stai, frate, cum să nu accepte! Mă distrugi! De ce să nu accepte? Nu, Vania, tu eşti suflet de poet! După tine e dezonorant să se bată cu mine? Eu sunt mai prejos? Sunt om bătrân, atins în mîndria de părinte, tu eşti un scriitor rus, o persoană respectabilă şi poţi să-mi fii martor şi... şi... nu înţeleg ce-ar mai trebui...

— Veţi vedea. Va aduce asemenea argumente că dumneata însuţi şi, chiar primul, vei ajunge să crezi că îţi este imposibil să te lupţi cu el.

— Hm, bine, prietene, să fie cum spui tu! Mai aştept un timp. Vedem ce ne aduce timpul. Dar, iată ce, prietene, dă-mi cuvântul tău de onoare să nu sufli o vorbă nici Nataşei, nici Annei Andreevna !

— De acord.

— Şi acum, Vania, fii bun să nu mai discuţi niciodată cu mine despre asta.

— Bine, ai cuvântul meu.

... Şi încă o rugăminte: chiar dacă la noi nu e prea vesel, te rog vino mai des, dacă poţi. Biata Anna Andreevna te iubeşte atât şi... şi... îi este urât fără tine.., înţelegi, Vania?

Îmi strânse cu putere mâna, iar eu îi făcui promisiuni ferme.

— Şi acum, Vania, încă o problemă delicată: ai ceva bani?

— Bani! mă mirai.

— Da. Bătrânul se înroşi şi-şi plecă ochii. Mă uit la locuinţa ta... la condiţiile tale de trai... şi când mă gândesc că mai ai şi alte cheltuieli excepţionale. Apăi... ia, frate, o sută cincizeci de ruble, pentru început...

— O sută cincizeci de ruble şi încă pentru început... acum când ai pierdut procesul?

— Vania, văd că nu mă înţelegi deloc! Poate intervine ceva neprevăzut, urgent, înţelege. în unele cazuri banii îţi asigură independenţa în hotărâri şi în gândire. Poate momentan n-ai nevoie, dar pentru viitor... în orice caz ţi-i las ţie. E tot ce am putut economisi. Dacă nu-i cheltui, mi-i înapoiezi. Acum, rămâi cu bine! Doamne, dar ce palid eşti! Eşti bolnav...

Nu l-am refuzat. Era prea evident motivul pentru care mi-i lăsase.

— Abia mă ţin pe picioare, răspunsei.

— Nu te neglija, băiete, nu te neglija! Astăzi nu mai pleca nicăieri. Îi spun Annei Andreevna în ce hal eşti. Nu ţi-ar trebui un doctor? Te vizitez eu mâine, mă străduiesc dacă mă ţin picioarele. Acum ar trebui să te culci... Ei, rămâneţi cu bine! Uite fetiţa nu mă aude. Ascultă, prietene! Mai ia încă cinci ruble, pentru ea. Nu-i spune că-s de la mine, dar cumpără-i ceva, nişte încălţări, lenjerie... ce mai are nevoie! Rămâneţi cu bine...

L-am condus până la poartă şi l-am rugat pe portar să-mi aducă ceva de mâncare de la birt. Elena nu mâncase de prânz...

Capitolul unsprezece

Cum mă întorsei sus la mine, ameţii şi căzui lat în mijlocul camerei. Nu-mi amintesc decât

strigătul Elenei care venise în grabă să mă sprijine...
Mă trezii în patul meu. Elena îmi povesti cum împreună cu portarul care se întorsese cu mâncarea m-au aşezat pe pat. De câte ori mă trezeam vedeam asupra mea faţa îngrijorata şi compătimitoare a Elenei. Totul era ca un vis, iar imaginea fetiţei apărea din ceaţă fantomatică ca o imagine ireală. Ea îmi dădea de băut, mă învelea sau pur şi simplu stătea lângă mine tristă, speriată şi mă mângâia pe păr. Odată chiar mă sărută pe obraz şi o văzui cu capul lăsat alături pe pernă, dormind cu guriţa întredeschisă şi cu palma lipită de obrazul cald. Îmi revenii doar spre dimineaţă. Lumânarea se stinsese. Pe perete se zărea o rază roşietică de soare. Elena şedea pe scaun la masă şi, lăsând capul pe braţul îndoit, dormea dusă. I-am admirat îndelung feţişoara tristă de o frumuseţe stranie, palidă, cu genele lungi umbrindu-i obrajii supţi încadraţi de un păr negru legat într-o parte. Mâna cealaltă rămăsese pe perna mea. Sărutai cu grijă mânuţa aceea slăbuţă, dar biata copilă nu se trezi, ci o umbră de zâmbet alunecă pe buzele ei palide. Privind-o, mă cufundai din nou în acel somn binefăcător, dătător de viaţă. De data aceasta nu mă trezii decât la amiază, cînd simţii că eram aproape vindecat. Nu rămăseseră decât urme de slăbiciune şi greutate în membre care îmi aminteau de boala prin care trecusem. Mai avusesem asemenea crize de astenie nervoasă. Boala nu durase decât o zi, dar lăsase urme adânci.
Era deja amiază. Primul lucru care îmi atrase atenţia fură perdelele cumpărate de mine în ajun, care întinse pe o sfoară delimitau un colţ ai camerei. Ea şedea lângă sobă şi fierbea, ceaiul. Observând că mă trezisem îmi zâmbi bucuroasă şi se apropie.
— Copila mea, mă adresai prinzându-i mâna, m-ai vegheat toată noaptea. Nu ştiam că eşti atât de bună.
— De unde ştiţi că v-am vegheat, poate am dormit? mă întrebă ea jucăuş şi totodată roşind.
Mă trezeam şi te vedeam. Ai adormit doar spre dimineaţă...
— Doriţi ceai? mă întrerupse ea cu modestie.
— Doresc, îi răspunsei. Ai luat ieri masa de prânz?
— Am mâncat, dar nu la prânz, ci seara. Mi-a adus portarul. Dar nu mai vorbiţi, staţi liniştit, sunteţi bolnav, adăugă, aducându-mi ceaiul şi aşezându-se alături.
— Cum să stau liniştit! Mai stau până se înserează şi apoi plec. Trebuie să plec numaidecât, Lenocika.
— Ei, trebuie ! Unde vreţi să mergeţi? Doar nu la musafirul de ieri?
— Nu, nu la el.
— Foarte bine că nu la el. El v-a supărat ieri. Atunci la fiica lui?
— De unde ştii de fiica lui?
— Am auzit ieri totul, îmi răspunse jenată.
Faţa i se înăspri. Sprâncenele se încruntară,
— E un bătrân prost, adăugă într-un târziu.
— Doar nu-1 cunoşti. Din contră e un bătrân bun.
— Nu, nu, e rău, am auzit eu, insistă ea pătimaş.
— Şi, mă rog, ce ai auzit?
— Nu vrea să-şi ierte fiica...
— Totuşi, o iubeşte. Ea e vinovată iar el este îngrijorat, suferă.
— De ce nu o iartă, atunci? Acum, chiar de o vrea, fata nu trebuie să se mai ducă la el.
— Cum aşa? De ce?
— Pentru că nu merită să fie iubit, ripostă ea cu căldură. O lasă să plece de la el pentru totdeauna şi să cerşească, iar el să o vadă cum cerşeşte şi să sufere.
Ochii îi străluceau, se îmbujorase. „Cred că are dreptate" mă gândii.
— În casa lor vroiaţi să mă daţi? adăugă ea.
— Da, Elena.
— Nu, mai bine mă fac slujnică.

— Nu e bine ce spui, Lenocika. Ce-i prostia asta, la cine poţi tu să te angajezi?
— La oricine, răspunse ea iritată. Era o fire nestăpânită.
— Cui îi trebuie o asemenea slujnică, remarcai eu zâmbind.
— La orice casă de oameni cumsecade.
— Cu caracterul tău nu prea poţi trăi la oameni cumsecade!
— Cu caracterul meu cu tot, se supăra ea tot mai mult.
— Nu rezişti tu.
— Ba voi rezista. De mă vor certa, voi tăcea. De mă vor bate, tot voi tăcea şi voi răbda, nu voi plânge pentru nimic în lume. Tot ei vor suferi mai mult de ciudă că nu plâng.
— Ce spui, Elena ! Cât de înrăită eşti şi ce mândră! Se vede că ai avut mult de suferit...

Mă sculai şi mă apropiai de masă. Elena rămase pe divan, privind în pământ şi jucându-se cu franjurile cuverturii. Tăcea. „Oare s-o fi supărat pe mine?" mă gândii.

Stând în picioare lângă masă răsfoiam cărţile aduse în ajun pentru articolul comandat şi începui să citesc. Mi se întâmpla des să deschid câte o carte aşa, la întâmplare, şi să mă cufund apoi în lectură, încât uitam de toate.
— Ce scrieţi aici? întrebă Elena apropiindu-se cu un zâmbet timid.
— Ia, aşa, de tot felul, Lenocika. Pentru asta primesc bani.
— Jalbe?
— Nu, nu jalbe. Şi îi explicai, aşa cum putui, că scriu diferite povestiri despre oameni. Acestea devin cărţi care se numesc romane. Mă ascultă cu mare atenţie.
— Adică povesteşti diferite întâmplări adevărate?
— Nu, le inventez.
— Atunci de ce scrii neadevăruri?
— Uite, citeşte cartea asta, ai mai răsfoit-o odată. Doar ştii să citeşti?
— Ştiu.
— Vei vedea. Eu am scris cartea asta.
— Dumneata? O voi citi...

Se vedea că are ceva să-mi spună, dar îi venea greu şi era emoţionată. Întrebările ei nu era întâmplătoare.
— Vă plătesc bine pentru asta? îndrăzni ea să mă întrebe.
— Depinde. Câteodată mai mult iar câteodată nimic, căci nu pot lucra. E o muncă grea, Lenocika.
— Deci, nu sunteţi bogat?
— Nu, bogat nu sunt.
— Atunci voi munci eu şi vă voi ajuta.

Îmi aruncă o privire grăbită, sângele îi năvăli în obraji, lăsă iar ochii în jos şi făcând doi paşi spre mine, mă cuprinse cu ambele braţe punând capul pe pieptul meu. O privii nedumerit...
— Vă iubesc... eu nu sunt mândră, spuse ea. Îmi spuneţi că sunt mândră. Nu, nu sunt, eu vă iubesc. Doar numai dumneavoastră mă iubiţi

O îneca plânsul. Curând izbucni în hohote puternice, nestăpânite ca în ajun, în timpul crizei. Căzu în faţa mea în genunchi şi începu să-mi sărute mâinile, picioarele. Numai dumneavoastră mă iubiţii. Singurul pe lumea asta !

Îmi îmbrăţişa înfrigurată genunchii. Sentimentele ei reţinute atâta timp, izbucniră năvalnic şi înţelesei cât de greu îi fusese să-şi reţină dorinţa de a şi le mărturisi, dorinţa de iubire, recunoştinţa, mângâiere, lacrimi

Elena plânse atât, încât trecu la o criză de isterie. Cu greu reuşii să mă eliberez din îmbrăţişarea ei. O ridicai, şi o culcai pe divan. Mai suspină încă mult timp cu faţa ascunsă în pernă, strângând cu putere mâna mea la pieptul ei.

Încetul cu încetul se linişti dar nu îndrăzni să-şi descopere faţa. De câteva ori îşi deschise ochii privindu-mă în faţă şi ochii ei erau plini de duioşie şi de aceiaşi sentiment timid care o sufoca. În fine, se îmbujora şi zâmbi.
— Te-ai mai liniştit? o întrebai, sensibilă eşti, Lenocika, biata mea copilă.
— Nu Lenocika, nu vreau... şopti ea ascunzându-și faţa.
— Nu-ţi place? Dar cum să-ţi spun?
— Nelli,
— Nelli? De ce numaidecât Nelli? De altfel e un diminutiv drăguţ. Dacă vrei tu, aşa am să-ţi spun.
— Aşa mă striga mama... Şi nimeni altul nu m-a strigat aşa niciodată... N-am permis nimănui să-mi spună aşa decât .mamei mele... Dumneavoastră vă dau voie, vă rog… Vă voi iubi întotdeauna, întotdeauna ...
„Inimioară mândră şi iubitoare, cât de mult mi-a trebuit să devin demn să te numesc... Nelli?" Acum însă ştiam că îmi va rămâne veşnic devotată.
— Ascultă, Nelli, o interpelai, când se mai linişti, tot îmi spui că numai mama te-a iubit, dar bunicul tău nu te-a iubit?
— Nu m-a iubit...
— Atunci, de ce ai plâns după el, acolo pe scări?
Rămase o clipă pe gânduri.
— Nu, nu m-a iubit... Era rău. O expresie ciudată apăru pe fala ei.
— Dar ce puteai să pretinzi de la el, Nelli? Se pare că era deja senil. A şi murit în mod ciudat, Doar ţi-am povestit eu...
— Da, însă el numai în ultima lună devenise senil. Şedea aici ziua întreagă şi dacă nu aş fi venit la el, ar fi stat două şi trei zile fără să bea, fără să mănânce, înainte era alt om.
— Când înainte?
— Când nu murise mama.
— Se vede, tu îi aduceai mâncare şi Băutură, Nelli?
— Da, şi eu.
— De unde îi aduceai, de la Bubnova?
— Nu, n-am luat niciodată nimic de la Bubnova, spuse ea apăsat cu o voce sugrumată.
— De unde aduceai, doar tu nu aveai nimic?
Nelli tăcu şi paloarea reveni pe faţa ei, apoi mă privi lung.
— Cerşeam pe strada .. Strângeam cinci copeici şi îi cumpăram pâine şi tutun de tras pe nas...
— Şi el se complăcea! Nelii! Nelli !
— La început am făcut-o din proprie iniţiativă şi lui nu i-am spus. Iar când a aflat, a început el să mă trimită să cerşesc. Stăteam pe pod şi ceream de pomană trecătorilor, iar el umbla prin apropiere şi mă aştepta. Cum vedea că mi-au dat ceva se repezea la mine şi-mi lua imediat banii ca şi cum nu pentru el îi cerşeam.
Spunând asta pe faţa fetiţei apăru un zâmbet plin de amărăciune,
— Asta se întâmpla după ce murise mama, şi adaugă: era deja nebun de-a binelea.
— Se vede că a iubii-o mult pe mama ta. De ce nu locuiaţî împreună?
— Nu, n-a iubit-o... Era un om rău şi nu putea ierta… la fel ca bătrânul de ieri, adăugă ea aproape în şoaptă, devenind din ce în ce mai palidă.
Tresării. Îmi încolţise în minte subiectul unui roman. O femeie sărmană, pe moarte, în subsolul unui negustor de sicrie, fiica ei orfană Ingrijindu-şi bunicul după ce acesta o blestemase pe mama sa; un bătrân smintit moare într-o cafenea în urma pierderii câinelui său!
— Dar Azorka fusese al mamei, completă pe neaşteptate Nelli zâmbind unei amintiri. Bunicul o iubise foarte mult pe măicuţa mea, iar când ea 1-a părăsit, Azorka rămăsese la el.

Iată de ce era aşa de legat de câinele acela... N-o iertase pe mama, dar când a murit câinele, a murit şi el, conchise Nelli şi zâmbetul pieri de pe faţa ei
— Nelli, cine a fost acest om înainte? o întrebai după o pauză.
— A fost un om bogat... Nu ştiu cine anume, îmi răspunse. Avusese o fabrică... aşa spunea mama. La început mă socotea mică şi nu-mi spunea tot. Mă săruta şi spunea: ai să afli, va veni timpul şi ai ai să afli, sărăcuţa de tine ! Mereu mă numea sărmană şi nefericită. Iar noaptea când credea că dorm, dar eu numai mă prefăceam, plângea lângă mine, mă săruta şi mă căina „Biata, sărmana mea fetiţă".
— De ce a murit mama ta?
— De oftică, acum şase săptămâni.
— Tu mai ţii minte, când a fost bogat bunicul tău?
— Nu, eu nu eram încă născută. Mama plecase deja de la el.
— Cu cine plecase?
— Nu ştiu, răspunse Nelli încet, gânditoare. Plecase în străinătate şi acolo m-am născut eu.
— În străinătate? Unde?
— În Elveţia. Eu am fost în multe locuri, şi în Italia şi la Paris.
Eram uimit.
— Şi ţii minte toate acestea, Nelli?
— Ţin minte multe.
— Cum de ştii atât de bine ruseşte?
— Mama m-a învăţat să vorbesc. Mama era rusoaică după bunica, iar bunicul meu era englez crescut în Rusia. Când ne-am întors aici cu mama, acum un an şi jumătate, am învăţat să vorbesc bine de tot. Mama era deja bolnavă. Apoi am devenit atît de sărace. Biata mama plângea într-una. Când ne-am întors, mama 1-a căutat mult timp pe bunicul, spunea ca e vinovată în faţa lui şi plângea mereu... Atâta plângea! Când află că şi bunicul e sărac, începu să plângă şi mai tare. I-a scris o mulţime de scrisori, dar niciodată nu a primit răspuns,
— De ce s-a întors mama ta aici? Numai pentru tatăl ei?
— Nu ştiu. Acolo trăiam bine, declară ea cu ochii strălucitori. Mama locuia singură, numai cu mine. Avea un prieten bun, aşa ca dumneata... îl cunoştea încă din ţară. El muri acolo, iar mama se întoarse aici. . .
— Cum, cu el a plecat mama de la bunicul?
— Nu. nu cu el. Mama a plecat cu altul şi acela o părăsise...
— Cu cine, Nelli?
Nelli mă privi, dar nu răspunse. Se vedea că ştie cu cine plecase mama ei şi cine-era adevăratul ei tată, îi venea greu să-i pronunţe numele..
Nu vroiam sa o chinui cu întrebările. Avea un caracter ciudat, capricios, sanguin, dar introvertit. Era simpatică, dar mândră şi intangibilă. Tot timpul cât am fost împreună, deşi, mă iubea din toată inima cu o dragoste curată, luminoasă, aproape ca şi pe răposata ei mamă despre care nu-şi putea aminti fără durere, rareori simţea nevoia să-mi împărtăşească amintiri din trecutul ei. Dar, în acea zi, într-o stare de tulburare extremă, printre lacrimi şi hohote de plâns, ea îmi dezvăluise tot ce o preocupa şi o chinuia de multă vreme. Niciodată nu voi uita această poveste îngrozitoare, dar amănuntele le veţi afla…
A fost o poveste înspăimântătoare: povestea unei femei părăsite care a supravieţuit bolnavă, suferindă şi lăsată de izbelişte, renegată de singura fiinţă care o putea ajuta, părintele ei, jignit cândva, dar care îşi pierduse raţiunea din cauza suferinţelor şi înjosirilor îndurate, A fost povestea unei femei ajunsă la disperare, pribeagă cerşind împreună cu copilul pe străzile murdare ale Petersburgului, femeia muribundă apoi într-un subsol şi căreia tatăl său îi refuzase iertarea până în ultima clipă a vieţii. Revenindu-şi, într-un târziu, şi alergând la ea s-o binecuvânteze pe patul de moarte, n-a mai găsit decât corpul neînsufleţit al celei pe care o iubise mai mult decât orice pe lume.

A fost o poveste ciudată despre relaţiile tainice, chiar de neconceput ale unui bătrân nebun cu mica lui nepoată, care îl înţelesese şi, contrar vârstei fragede, pricepuse multe din cele ce nici un om matur într-o viaţă îndestulată şi fericită, nu poate înţelege. A fost o poveste sumbră, una din acele poveşti chinuitoare care, deseori pe nesimţite, se derulează sub cerul Petersburgului, în cotloanele întunecate ale marelui oraş, în tumultul haotic al vieţii, într-o atmosferă de egoism feroce, în miezul confruntării intereselor contradictorii, al sinistrului dezmăţ, al crimelor abominabile, în clocotul acestui infern al vieţii nefireşti, lipsite de noimă...

Dar desfăşurarea acestei poveşti continuă…

PARTEA A TREIA

Capitolul unu

Coborâse înserarea când izbutii sa mă eliberez de sub apăsarea de coşmar a povestirii ei şi-mi revenii la realitate.

— Nelli, eşti bolnavă şi necăjită dar trebuie să te las singură o vreme, draga mea. Iartă-mă şi află că şi aici este o fiinţă iubită şi părăsită, nefericită şi jignită. Ea mă aşteaptă. Apoi şi eu, după povestirea ta, doresc foarte mult să o văd şi nu voi suporta să nu merg acolo chiar în seara asta.

Nu ştiu dacă Nelli m-a înţeles. Eram emoţionat şi din cauza povestirii ei şi din cauza bolii mele, aşa că plecai imediat la Nataşa. Ajunsei acolo după ora nouă seara.

Încă din stradă observai la uşa de intrare a casei o trăsură, care semăna cu a prinţului. Intrarea spre locuinţa Nataşei era din curte. Abia începusem să urc scările, când auzii înaintea mea, cu un etaj mai sus, paşii unui om care urca pe pipăite, evident străin loculuî. Mi se păru că era prinţul, dar aparenţele erau contrarii. Necunoscutul bombănea şi înjura tot mai revoltat cu fiecare etaj urcat. Desigur scara era îngustă, murdară, abruptă şî neluminată, dar înjurăturile auzite nu se potriveau nicicum prinţului, erau de nivelul unui birjar. La etajul trei scara se mai lumina, căci în faţa uşii Nataşei ardea un felinar. Ajungând chiar lângă uşă, nu mică îmi fu mirarea, cînd îl recunoscui pe prinţ, întâlnirea cu mine nu-i făcu deloc p!ăcere. La început nu mă recunoscu, dar apoi, imediat, faţa i se lumină, privirea la început nemulţumită, deveni binevoitoare, chiar veselă şi el cu neaşteptată bucurie îmi întinse ambele mâini.

— Ah, dumneata eşti! Eram gata să cad în genunchi şi să mulţumesc Celui de Sus că am ajuns cu bine. M-ai auzit cum blestemam?

Izbucni în hohote de râs, ca apoi, în mod ciudat faţa lui căpătă expresia serioasă şi îngrijorată.

— Alioşa i-a oferit Nataliei Nikolacvna o asemenea locuinţă! exclamă el dând din cap a reproş. Uite, aceste *amănunte* marchează omul. Sunt îngrijorat, El e bun la suflet, generos, cum poate să iubească o femeie şi s-o ţină într-o asemenea mansardă. Am auzit că suferă şi de foame, adăugă el în, şoaptă, căutând mânerul clopoţelului. Îmi vâjâie capul când mă gândesc la viitorul lui şi mai ales al *Annei* Nikolaevna, când îi va deveni soţie...

Greşise numele dar nu observă, căci era înciudat că nu găseşte clopoţelul. Clopoţelul însă, nu exista. Zgâlţâi clanţa uşii şi Mavra ne deschise îndată, întâmpinându-ne agitată. În bucătăria despărţită de micul antreu cu un perete din lemn, se făceau simţite unele pregătiri; totul era cumva altfel, mai curat, mai lustruit, în sobă ardea focul, pe masă era veselă nouă, se vedea că suntem aşteptaţi. Mavra ne ajută să ne scoatem paltoanele.

— Alioşa e aici? o întrebai.

— Nu l-am mai văzut, îmi şopti misterioasă,

Intrarăm la Nataşa. În cameră totul era ca mai înainte. De altfel la dânsa era întotdeauna curat şi plăcut. Nataşa ne întâmpină în picioare în faţa uşii. Fusei şocat de slăbiciunea şi paloarea feţei, deşi emoţia îi înviorase pentru moment obrajii livizi. Ochii aveau o strălucire febrilă. Tăcută dar emoţionată îi întinse grăbită prinţului mâna, iar pe mine nu mă învrednici nici măcar cu o privire. Rămăsei tăcut în aşteptare.

— Iată-mă! începu prinţul vesel şi prietenos. Sunt numai câteva ore de când am sosit, dar credeţi-mă, în tot acest timp nu mi-aţi ieşit din minte (îi sărută mâna curtenitor) şi cât m-am gândit la dumneata! Câte am să-ţi spun, să-ţi transmit... Nu mai spun câte avem de vorbit! În primul rând despre fluşturatecul meu fiu, care văd, nu este încă aici!!!
— O clipă, prinţe, îl întrerupse Nataşa jenată, trebuie să schimb câteva vorbe cu Ivan Petrovici. Vania, vino puţin., trebuie să-ţi vorbesc...
Mă apucă de mână şi mă trase după paravan.
— Vania, îmi şopti trăgându-rnă în colţul cel mai îndepărtat, mă vei ierta tu oare?
— Lasă asta Nataşa!
— Nu, nu Vania, tu mi-ai iertat prea multe şi de nenumărate ori, dar toate au un sfârşit şi răbdarea are o limită. Ştiu că mă vei iubi întotdeauna, dar mă vei crede nerecunoscătoare, căci aşa am fost şi ieri şi acum trei zile, egoistă şi dură...
Izbucni în lacrimi şi îşi lipi obrazul de umărul meu.
— Destul, Nataşa, mă grăbii să o consolez, am fost şi eu bolnav toată noaptea şi acum abia mă ţin pe picioare, de aceea nu am putut veni aseară, iar tu crezi că sunt supărat... Draga mea dragă, doar ştiu ce se petrece în sufletul tău?!
— Ei bine, deci m-ai iertat ca de obicei, spuse ea printre lacrimi, strângându-mi cu putere mâna. Restul mai târziu. Am atâtea să-ţi spun Vania...Acum mergem la el.
— Mai repede, Nataşa, nu e bine că l-am părăsit aşa …
— Ai să vezi, ai să vezi ce o să se întâmple, îmi şopti ea repede, ştiu tot, acum mi-am dat seama de toate. *El* este vinovat de toate acestea. Seara aceasta e hotărâtoare. Să mergem!
Nu înţelesesem, dar nu aveam timp de lămuriri. Nataşa apăru în faţa prinţului înseninată. El era tot cu pălăria în mână. Nataşa îşi ceru scuze veselă, îi luă personal pălăria din mână, îi oferi un scaun şi toţi trei ne aşezarăm în jurul măsuţei.
— Începusem să vă spun de fluşturaticul meu, continuă prinţul, nu l-am văzut decât în treacăt, pe stradă, chiar atunci când pleca la contesa Zinaida Feodorovna. Era foarte grăbit şi, închipuiţi-vă, nu voia să coboare din trăsură să stăm puţin de vorbă, după ce nu ne văzuserăm patru zile. Se pare tot eu sunt de vină, Natalia Nikolaevna, că el nu e aici şi că noi am
venit înaintea lui: eu am profitat de ocazie şi pentru că nu puteam să merg eu însumi la contesă, i-am dat o însărcinare. Vine el cât de curând.
— Va promis că vine astăzi? întrebă Nataşa cu aerul cel mai nevinovat.
— O, Doamne, cum să nu vină, ce fel de întrebare e asta? exclamă el mirat, privind-o cu atenţie. De altfel înţeleg, eşti supărată pe el. Desigur, e ruşinos să întârzie. Dar repet, numai eu sunt de vină. Nu vă supăraţi pe el. El e uşuratic, superficial, nu vreau să-1 apăr dar din anumite considerente el trebuie să fie la contesă şi în general, să meargă acolo cât mai des. Ei şi, dat fiind că el fără îndoială, acum stă toată ziua aici şi a uitat de toate obligaţiile sale sociale, te rog să nu te superi dacă va lipsi din când în cînd din însărcinarea mea. Sunt sigur că din seara aceea el nu a mai fost la prinţesa K., îmi pare rău că n-am avut timp adineauri
să-1 întreb!
O privii pe Nataşa. Îl asculta pe prinţ cu un zâmbet condescendent. Dar el vorbea atât de sincer, atât de deschis. Părea să nu fie nici un motiv de îndoială.
— Oare, chiar n-aţi ştiut că el nu a mai fost niciodată la mine în aceste patru zile? întrebă Nataşa cu vocea slabă şi calmă, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit.
— Cum! N-a fost niciodată? Ce spuneţi? Întrebă prinţul uimit.
Aţi fost la mine marţi noaptea, a doua zi dimineaţa a trecut pe aici în grabă şi, de atunci nu l-am mai văzut.
— Nemaipomenit! (Era din ce în ce mai nedumerit) Eram convins că stă aici toată ziua. Cer scuze, dar e atât de ciudat... de neconceput.
— Şi totuşi, adevărat. Păcat însă că mă aşteptam ca dumneavoastră să dezlegaţi misterul; unde s-a aflat el în aceste patru zile?

— O, Doamnei Trebuie să vină îndată. Este incredibil ceea ce mi-aţi spus, încât... trebuie să recunosc, nu mă aşteptam!
— Mă uimeşte surprinderea dumneavoastră! N-aş fi crezut că o să vă mire, ba eram sigură că aţi prevăzut că aşa se va întâmpla.
— Să ştiu! Eu? Vă conjur, Natalia Nikolaevna, nu l-am văzut decât în treacăt astăzi şi nu am avut nici o informaţie despre el. Ciudat că nu mă credeţi, continuă el privindu-ne pe amândoi.
— Ferească Dumnezeu, sunt convinsă că aşa e.
Nataşa izbucni în râs chiar în faţa prinţului, încât acesta se înfiora.
— Explicaţi-mi, ceru el perplex.
— Nu-i nimic de explicat. Vă spun direct, doar ştiţi că este fluşturatic, uituc deci cum i s-a dat libertate de acţiune, a luat-o razna.
— Nu se poate chiar s-o ia razna, ceva trebuie să fie la mijloc, şi, cum apare, vom cere să ne dea explicaţii. Cel mai mult mă miră că mă învinuiţi pe mine de comportarea lui, pe când eu nici n-am fost în oraş. Apropo, Natalia Nikolaevna, văd că sunteţi supărată pe el. Aveţi dreptate. Aveţi tot dreptul şi...şi., desigur, eu sunt primul vinovat, măcar şi numai pentru faptul ca am venit primul aici, nu-i aşa? continuă el, adresându-mi-se cu un zâmbet iritat.
Nataşa se înroşi.
— Vă rog să-mi permiteţi, Natalia Nikolaevna, continuă el cu demnitate, sunt de acord că am o vină, dar numai în sensul că am plecat chiar a doua zi. după ce am făcut cunoştinţa, aşa încât, având în vedere caracterul dumitale bănuitor, ai şi reuşit să-ţi schimbi părerea despre mine, ajutată de împrejurări. Dacă nu plecam m-aţi fi cunoscut mai bine şi nici Alioşa nu şi-ar fi permis, fiind sub supravegherea mea. Acum veţi vedea ce păţeşte el...
— Adică, îl veţi face să se simtă vinovat. Nu pot crede că la mintea dumneavoastră, vă închipuiţi că îmi acordaţi astfel un ajutor.
— Sper să nu aveţi iluzia că eu îi sugerez această atitudine, Mă jigniţii Natalia Nikolaevna.
— Mă feresc să fac aluzii cu oricine aş vorbi, răspunse Nataşa, din contra, vorbesc cât mai clar şi dumneavoastră vă veţi convinge poate chiar astăzi. Nu vreau să vă jignesc, nici n-aş avea de ce, chiar şi numai pentru faptul că nu vă veţi simţi jignit, orice aş spune. Sunt convinsă, căci îmi sunt clare relaţiile noastre: doar nu ne luaţi în serios, nu-i aşa? Dacă v-am jignit, sunt gata să-mi cer scuze, ca să respect legile ...ospitalităţii.
Cu tot tonul glumeţ cu care pronunţase Nataşa această frază şi zâmbetul larg arborat, niciodată nu o văzusem atât de iritată. Acum îmi dădui seama cât suferise ea în aceste trei zile. Afirmaţia ei că aflase totul, mă speriase: se referea, fără îndoială, la prinţ. Ea îşi schimbase părerea despre el şi vedea în el un duşman, era clar. Ea îi atribuia toată vina alterării relaţiilor cu Alioşa şi, poate, avea chiar motive serioase. Mă temeam de o ciocnire iminentă. Tonul glumeţ era prea concludent. Ultimele ei cuvinte adresate prinţului, că el nu poate lua în serios relaţiile lor, fraza referitoare la ospitalitate; promisiunea funestă de a-i dovedi în aceeaşi seară că va dezvălui adevărul, toate acestea erau atât de tendenţioase şi evidente, numai pentru a-1 face pe prinţ să înţeleagă totul fără echivoc. L-am văzut cum se schimbă la faţă, dar se reţine. Prin intermediul unei glume el se prefăcu a nu înţelege aluziile Natașei.
— M-a ferit Dumnezeu să cer cuiva să se scuze, interveni el râzând. Nu asta am vrut şi nici nu obişnuiesc să solicit scuzele unei femei. Încă la prima noastră întâlnire v-am prevenit în ceea ce priveşte caracterul meu, de aceea sper că nu vă veţi supăra dacă voi face o precizare, mai ales că se referă la toate femeile în general; şi dumneata cred că vei fi de acord cu ea, continuă el adresându-mi-se. Anume, am observat o trăsătură în caracterul femeii, dacă se simte vinovată cu ceva, femeia mai curând îşi va răscumpăra mai târziu greşeala cu mii de mângîieri, decât să recunoască în prezent greşeala dovedită şi să ceară iertare. Iată de ce, să presupunem că sunt jignit de dumneata, eu nu pretind scuze în clipa aceasta, ci voi fi mai câştigat apoi, când îţi vei recunoaşte greşeala şi vei dori să ţi-o răscumperi, oferindu-mi mii

de mângâieri. Dumneata eşti atât de bună, cinstita, pură, deschisă, încât clipa când vei dori să obţi iertarea va fi fermecătoare. Mai bine, în loc de scuze, spune-mi te rog, cum pot să-ţi dovedesc chiar azi, că am o atitudine mai sinceră şi mai cinstită decât ţi-ai fi putut închipui?

Nataşei i se colorară din nou obrajii şi observai că în răspunsul prinţului apăruse un ton de superficialitate neglijentă, de glumă fără perdea.

— Doriţi să-mi dovediţi că sunteţi deschis şi sincer? îl întrebă Nataşa cu o expresie provocatoare în priviri.

— Da.

— Dacă-i aşa, îndepliniţi-mi o dorinţă.

— Vă dau cuvântul meu de onoare,

— Iată: să nu-i spuneţi lui Alioşa nici un cuvânt şi să nu-i faceţi nici-o aluzie în legătură cu mine, nici azi, nici mâine. Nici un reproş pentru că m-a uitat; nici cea mai mică dojana. Îl voi întîmpina ca şi cum între noi n-a fost nimic, ca el să nu observe nimic. Am nevoie de acest lucru. Sunteţi de acord?

— Cu cea mai mare plăcere, răspunse prinţul, şi, permiteţi-mi să menţionez că rareori am întâlnit o asemenea atitudine înţeleaptă asupra unei astfel de probleme...Dar, iată, se pare, vine Alioşa! într-adevăr în antreu se auzi un zgomot. Nataşa tresări şi se puse în gardă. Prinţul şedea cu o mînă serioasă şi aştepta să vadă ce se întâmplă, urmărind-o cu privirea pe Nataşa. Uşa se deschise şi în cameră năvăli Aîioşa.

Capitolul doi

El apăru vesel, cu faţa strălucind de voie bună. Se vedea că cele patru zile fuseseră pline de bucurie şi fericire pentru el. În ochii lui sclipea dorinţa de a ne împărtăşi ceva.

— Iată-mă! strigă el în gura mare. Deşi trebuia să fiu primul aici, dar veţi afla acum totul, totul! Cu *tine,* tată, n-am avut timp să schimb două vorbe, deşi aveam atâtea să-ţi spun. Îmi permite să-1 tutuiesc numai în cazuri excepţionale, mi se adresă el, zău, altfel îmi interzice ! Iar tactica adoptată e că începe să mi se adreseze cu *dumneata.* De azi încolo declar stare excepţională şi aşa va fi! Declar că în aceste patru zile m-am transformat radical şi vă voi spune de ce. Dar asta mai târziu. Acum principalul e ea! Ea! Din nou! Nataşa iubito, bine te-am găsit, îngerul meu ! spuse el, aşezându-se alături şi sărutându-i mâna cu nesaţ, ce dor mi-a fost de tine! Dar ce să-i faci, n-am avut încotro! N-am avut timp, draga mea dragă! Parcă ai mai slăbit, eşti mai palidă...

Îi săruta mâinile, o privea cu ochii lui minunaţi şi nu se putea sătura. O privii pe Nataşa şi ghicii că aveam acelaşi gând: e *nevinovat* ! Dar se va întâmpla vreodată ca acest nevinovat să devină vinovat? Obrazul i se îmbujorase ca şi cum tot sângele adunat în inimă s-ar fi revărsat în cap, ochii îi sclipeau şi ea îl privi mândră pe prinţ.

— Da-a unde ai fost...atâtea zile? spuse ea cu voce reţinută. Respira greu şi sacadat.

Doamne, cum îl iubea !

— Tocmai asta-i, paremi-se sunt vinovat, dar ce spun *paremi-se,* sunt în mod sigur şi o ştiu, tocmai de aceea am şi venit. Katia îmi spunea şi ieri şi azi, că o femeie nu poate ierta o asemenea atitudine. Ea ştie ce s-a întâmplat aici marţi, i-am povestit totul a doua zi. M-am contrazis cu ea, i-am dovedit, i-am spus că această femeie se numeşte *Nataşa* şi că una singura mai este asemenea ei pe lume, aceea este Katia; apoi am plecat aici fiind sigur că am

dreptate. Oare un înger ca tine ar putea să nu ierte? „N-a venit, deci nu a putut, asta nu înseamnă că nu mă iubeşte", aşa va gândi Nataşa mea ! Parcă aş putea să nu te mai iubesc? E posibil? Mă doare inima pentru tine, sunt totuşi vinovat ! Când vei afla îmi vei da dreptate! Îţi voi spune tot, trebuie să-mi descarc sufletul în faţa voastră a tuturor; de aceea am venit. Astăzi, când am avut o clipă liberă vroiam să vin în goană, să te sărut din zbor, dar n-am avut noroc: mă chemase Katia cu o treabă urgentă. Asta a fost înainte de a ne vedea noi, tată; atunci deja fugeam a doua oară la Katia. Zilele astea au tot alergat mesagerii de colo colo cu scrisorile noastre. Ivan Petrovici, scrisoarea dumitale am citit-o doar aseară şi ţi-am dat dreptate. Dar ce să-i faci: mi-a fost. imposibil! Chiar aşa mi-am pus în gând: mâine seară mă justific, căci azi tot trebuie să vin la tine, Nataşa.
— Despre ce scrisoare este vorba? întrebă Nataşa.
— El a fost la mine, nu m-a găsit fireşte şi mi-a lăsat o scrisoare plină de reproşuri că nu te vizitez. Avea dreptate. Aceasta s-a întâmplat ieri.
Nataşa mă privi.
— Da, dacă zăceai toată ziua la Ekaterina Feodorovna… începu prinţul.
— Ştiu, ştiu ce vei spune, îl întrerupse Alioşa. „Dacă puteai merge la Katia, cu atât mai mult trebuia să fii aici“ Sunt de acord cu tine, aveam de milioane de ori mai multe motive. Dar, în primul rând există în viaţă evenimente deosebite care le încurcă pe toate. Aşa ceva s-a întâmplat cu mine. Vă spun că zilele acestea m-am schimbat radical, până în vârful unghiilor, am avut motive deosebite.
— Of, Doamne, dar ce s-a întâmplaţi Nu ne chinui, te rog! exclamă Nataşa, luându-1 în râs pe Alioşa.
Într-adevăr era hazliu: se grăbea, cuvintele îi ţâşneau din gură grăbite, îngrămădite, în dezordine. Ar fi dorit să vorbească, să tot spună, să povestească. Povestind nu lăsa din mâini mâna Nataşei: o ducea mereu la buze, o săruta cu nesaţ.
— Tocmai asta-i, ce se întâmplă cu mine, continuă el. O, dragii mei! Câte am văzut, câte am făcut, ce fel de oameni am cunoscut! În primul rând pe Katia: e o perfecţiune! Nu am cunoscut-o până acum! Chiar şi atunci, marţi, când ţi-am vorbit despre ea Nataşa. Îţi aminteşti, eram entuziasmat. Ei, chiar şi atunci nu o cunoşteam. Ea se ascundea de mine până acum. Acum ne cunoaştem unul pe celălalt. Acum ne tutuim. Dar s-o iau de la început: în primul rînd, Nataşa, dacă a-i fi auzit ce-mi spunea despre tine, când, a doua zi, miercuri, i-am povestit ce s-a întâmplat aici. Apropo, îmi amintesc ce prost am fost când am venit miercuri dimineaţa!Tu m-ai întâmpinat bucuroasă, erai pătrunsă de noua noastră situaţie, tu vroiai să vorbim despre asta, erai tristă şi totuşi glumeai cu mine iar eu făceam pe omul matur! Ce prost! Am fost un prost doream să-mi dau importanţă, să mă laud că voi fi bărbat însurat, matur şi mi-am găsit în faţa cui să mă împăunez, în fața ta! O, cât vei fi râs de mine şi zău meritam batjocura ta!
Prinţul şedea tăcut şi cu un zâmbet ironic privea la Alioşa. Părea satisfăcut că fiul său apare într-o lumină atât de hazlie şi lipsită de seriozitate. Toată seara îl studiai şi mă convinsei că el nu-şi iubeşte fiul, deşi se vorbea de dragostea lui exagerată de părinte.
— De la tine am plecat la Katia, turuia fără încetare Alioşa. Ţi-am mai spus eu că numai azi dimineaţă ne-am cunoscut pe deplin şi asta s-a întâmplat foarte ciudat.,.nici nu-mi prea amintesc...Câteva cuvinte înflăcărate, câteva impresii, gânduri mărturisite şi ne am apropiat pe vecie. Trebuie s-o cunoşti, Nataşa! Cum te-a analizat, cum mi te-a descris! Cum mi-a explicat ce comoară eşti tu pentru mine! Puţin câte puţin mi-a expus toate ideile ei, concepţia ei de viaţă; e o fată atât de serioasă, atât de entuziastă! Mi-a vorbit despre datorie, despre menirea noastră, despre rolul nostru în slujba omenirii şi deoarece ne-am cunoscut atât de bine în cele cinci-şase ore de conversaţie, am încheiat prin a ne jura prietenie veşnică şi că întotdeauna vom acţiona împreună.
— În ce domeniu veţi acţiona? întrebă nedumerit prinţul,...

— Tată, m-am schimbat într-atât, încât desigur te miră; chiar presimt toate interpelările tale, răspunse victorios Alioşa. Cu toţii sunteţi oameni practici, vă conduceţi după anumite reguli depăşite, la tot ce e nou, tânăr, proaspăt priviţi cu neîncredere, cu duşmănie, cu batjocură.. Acum eu sunt altul decât cu câteva zile înainte, sunt alt om! Eu privesc cutezător la tot şi la toate. Dacă ştiu că am dreptate, voi merge până-n pânzele albe; iar dacă îmi voi urma convingerile, voi şti că sunt un om cinstit. Ce vreţi mai mult! Puteţi spune orice, eu am încredere în mine.
— Oho! exclamă prinţul batjocoritor.
Nataşa ne privi neliniştită. Se temea pentru Alioşa. El deseori apărea într-o postură nefavorabilă când se entuziasma, şi dânsa ştia asta. Nu accepta ca el să apară caraghios In faţa noastră şi mai ales în faţa tatălui său.
— Ce spui, Alioşa! Ce fel de filosofic e asta, cineva te-a îndoctrinat... mai bine ne-ai povesti mai departe.
— Asta şi fac, povestesc! exclamă Alioşa. Uite Katia are două rude mai îndepărtate, nişte veri, Levinka şi Borenka, unul e student, altul pur şi simplu un tânăr oarecare. Sunt nişte oameni formidabili! Pe contesă nu o vizitează din principiu. Când discutam cu Katia despre menirea omului, despre vocaţie şi despre alte asemenea, ea m-a recomandat lor şi chiar mi-a dat o scrisoare și eu m-am grăbit să merg la ei, să-i cunosc. În aceeaşi seară am participat la o adunare. Erau vreo doisprezece inşi: studenţi, ofiţeri, pictori, chiar şi un scriitor... toţi te cunosc, Ivan Petrovici, adică opera dumitale, şi au încredere în viitorul dumitaie. Chiar ei mi-au spus-o. Şi eu le-am spus că te cunosc şî le-am promis că le voi face cunoştinţă cu dumneata. Toţi m-au primit frăţeşte în mijlocul lor, cu braţele deschise. Chiar de la început le-am spus că în curând voi fi bărbat însurat, încât m-au tratat ca atare. Cu toţii locuiesc la mansarde, se întâlnesc cât pot de des, dar mai ales în fiecare miercuri la Levinka şi Borenka. Ei reprezintă tineretul progresist, care luptă pentru binele omenirii; am discutat despre prezent, viitor, despre ştiinţă, literatură atât de simplu, deschis, sincer... Era şi un elev de gimnaziu. Ce relaţii au între ei, ce nobleţe de caracter! E prima dată când am de-a face cu astfel de oameni! Unde am fost eu până acum? Ce am văzut? în ce mediu am crescut? Doar tu, Nataşa, mi-ai mai vorbit în felul acesta. Vai, Nataşa, trebuie numaidecât să-i cunoşti! Katia îi cunoaşte demult. Să-i auzi cum vorbesc despre ea cu evlavie... şi apoi Katia le-a spus lui Levinka şi Borenka, adică le-a promis, că, atunci când îşi va primi drepturile băneşti, numaidecât va dona un milion în folos obştesc.
— Şi de acest milion se vor ocupa Levinka şi Borenka cu asociaţii lor? interveni prinţul.
— Nu-i adevărat, nu-i adevărat, e ruşinos să vorbeşti astfel! se revoltă Alioşa. Bănuiam eu că ai să interpretezi greşit! Dar despre acest milion într-adevăr s-a vorbit şi s-a discutat despre modul cum va fi folosit. S-a hotărât ca în primul rând să fie întrebuinţat pentru culturalizare...
— Da, n-am prea cunoscut-o eu bine pe Ekaterina Feodorovna...observă prinţul gânditor cu acelaşi zâmbet zeflemitor. Mă aşteptam eu la multe, dar chiar aşa...
— Chiar ce, îl întrerupse Alioşa, ce ţi se pare ciudat? Nu corespunde obiceiurilor voastre? încă nimeni nu a mai sacrificat un milion din contul său şi ea o face? Asta te miră? Şi ce, dacă ea nu vrea să trăiască din banii altora?! Ea vrea să ajute oamenii, să-şi aducă prinosul la binele obştesc. Despre prinos am mai citit noi, dar când ajungi la milioane, nu te mai interesează? Şi pe ce se bazează această lăudata înţelepciune în care am crezut atât! Ce te uiţi aşa la mine, tată? Parcă ai în faţa ta un măscărici, un prostănac! Ei, şi dacă-s prostănac! De-ai fi auzit, Nataşa, ce spunea despre asta Katia: „Nu intelectul e important, ci cel ce îl dirijează: firea, sufletul, însuşirile nobile, educaţia omului" Dar esenţialul se află în afirmaţia lui Bezmâghin. Acesta-i un prieten al verilor Katiei şi un cap genial! Chiar ieri a remarcat: prostul conştient de prostia lui nu mai e prost! Ce adevăr! El ştie multe axiome din astea...
— Într-adevăr genial! observă prinţul.

— Râzi tu, dar de la tine n-am auzit nimic de genul acesta. La voi, din contra, totul e pe ascuns, cu măsură, după anumite reguli, parcă asta-i posibil ! E de o mie de ori mai imposibil decât, despre ceea ce vorbim noi acum. Şi, apoi ne numiţi utopiştii De ai fi auzit ce-mi spuneau ei ieri,..
— Păi, spune-ne despre ce vorbiţi voi? Povesteşte. Alioşa, eu nu prea înțeleg, interveni Nataşa.
— Despre tot ceea ce duce la progres, umanism, dragoste. în general despre problemele actuale ale umanităţii. Vorbim despre libertatea de exprimare, reforme, dragostea de oameni, despre oamenii de acţiune; analizăm, citim. Dar cel mai important e faptul că ne-am jurat să fim sinceri, deschişi, fără nici o reţinere. Numai prin sinceritate şi francheţe ne putem atinge scopul. Pentru aceasta militează Bezmâghin. I-am povestit Katiei şi este de acord cu el. Iată de ce, noi cu toţii, sub îndrumarea lui Bezmâghin, ne-am jurat să acţionăm cinstit şi drept întotdeauna şi orice s-ar spune despre noi, oricum am fi calificaţi, să nu ne demobilizăm, să nu ne ruşinăm de entuziasmul nostru, de greşelile noastre şi să acţionăm hotărâţi. Dacă doreşti să fii respectat, trebuie în primul rând să te respecţi tu însuţi; numai astfel vei determina pe alţii să te respecte. Aceasta o spune Bezmâghin şi Katia e de acord cu el. în general, părerile noastre corespund şi ne-am propus să studiem individual şi apoi să analizăm problemele împreună...
— Ce aberaţie! exclamă prinţul nemulţumit, cine e acest Bezmâghin? Nu, asta nu poate rămîne aşa...
— Ce nu poate rămâne? îl apostrofă Alioşa, ascultă, tată, ştii de ce povestesc eu totul aici? Pentru că vreau să te introduc şi pe tine în cercul nostru. Am garantat pentru tine. Râzi, ştiam că vei râde! Ascultă. Eşti bun şi drept şi vei înţelege. Doar ştii, tu n-ai văzut pe aceşti oameni, nu i-ai auzit Poate ai auzit despre asta, ai studiat, doar eşti foarte cult; dar pe aceşti oameni nu i-ai văzut, n-ai fost la ei, deci cum poţi să-i judeci? Tu, doar crezi că-i cunoşti. Nu, mai întâi întâlneşte-te cu ei, ascultă-i şi atunci, îţi dau cuvîntul meu, vei fi alături de ei ! Principalul e că vreau să folosesc toate mijloacele ca să te salvez de la pieire, de societatea de care te-ai ataşat, de convingerile tale greşite.

Prinţul ascultă această tiradă în tăcere, cu un zâmbet veninos; faţa lui exprima răutate. Nataşa îl urmărea cu privirea. El simţea asta dar se prefăcea că nu observă. Îndată ce Alioşa termină, prinţul izbucni în râs. Chiar se lăsă pe spătarul scaunului de parcă nu se mai putea abţine. Râsul nu-i era sincer. Era evident că râdea doar ca să-şi jignească şi să-şi înjosească fiul. Alioşa se întrista şi aşteptă răbdător ca tatăl său să înceteze.
— Tată, începu el necăjit, de ce râzi de mine? M-am adresat ţie sincer, deschis. Dacă, după părerea ta spun prostii, dovedeşte-o, dar nu mă batjocori. Ce-i de râs în asta? Râzi de ceea ce pentru mine e sfânt şi înălţător? Chiar dacă greşesc, dacă totul este neaadevărat, greşit, lasă să fiu eu prost, aşa cum mă califici tu, dar dacă mă înşel, o fac pe faţă, cinstit; eu nu mi-am pierdut cinstea. Mă entuziasmează ideile înălţătoare. Chiar dacă sunt greşite, ele au o bază generoasă. Ţi-am mai spus că nici tu, nici alţii ca tine nu mi-au vorbit despre ceva asemănător, ceva care să-mi dea un scop în viaţă, să mă antreneze. Contestă ce spun eu, oferă-mi altceva mai bun şi te voi urma, dar nu-ţi bate joc de mine, căci asta mă întristează.
Alioşa o spuse cu demnitate şi seriozitate. Nataşa îl admira. Prinţul îl ascultă uimit şi schimbă imediat tonul.
— N-am vrut să te jignesc, băiete, din contră, te compătimesc. Eşti în pragul unui eveniment în faţa căruia nu-ţi poţi permite să fii un băieţel iresponsabil, la aceasta m-am gândit. Râdeam însă involuntar şi fără intenţia de a te jigni.
— Oare mi s-a părut mie? continuă Alioşa amărât. Demult observ că ai o atitudine duşmănoasă faţă de mine, batjocoritoare, nu ca a unui tată faţă de fiul său. Cred că în locul tău eu nu mi-aş batjocori fiul, aşa cum o faci tu acum. Ascultă, să fim sinceri odată pentru

totdeauna, ca să nu mai existe suspiciuni şi,.. să spunem adevărului pe nume; când am intrat aici mi s-a părut că se întâmplase ceva, altfel mă aşteptam să vă găsesc. Aşa este? Dacă am dreptate, n-ar fi mai bine ca fiecare să spună ce are pe suflet? Doar se pot evita atâtea necazuri spunând adevărul!

— Vorbeşte, Alioşa ! îl îndemnă prinţul. Propunerea ta este înţeleaptă. Poate cu asta trebuia să începem, adăugă el privind-o pe Nataşa.

— Să nu te superi dacă voi fi sincer, începu Alioşa, tu m-ai provocat. Ascultă! Ai fost de acord cu căsătoria mea cu Nataşa; ne-ai oferit această fericire şi te-ai învins pe tine însuţi. Ai fost generos şi noi am preţuit cum se cuvine gestul tău. Dar, acum de ce insinuezi mereu cu satisfacţie că eu nu sunt decât un băieţel ridicol şi necopt, nedemn de a fi soţ şi chiar mă înjoseşti şi mă ponegreşti în faţa Nataşei. Te bucură orice ocazie în care mă poţi prezenta într-o lumină nefavorabilă, am observat-o demult. Te străditieşti şi ne demonstrezi cât de nepotriviţi suntem, cât de hazlie ar fi căsnicia noastră, cât de absurdă. E ca şi cum nu ai crede în ceea ce ne propui; ca şi cum o faci în glumă ca o farsă, ca un vodevil caraghios...Concluziile nu sunt din cele spuse azi, chiar în seara aceea, marţi, când m-am întors acasă, mi-ai spus câteva vorbe,care m-au uimit şi m-au îndurerat şi, miercuri, la plecare, ai făcut câteva observaţii neaşteptate despre mine, lipsite de consideraţie şi simpatie faţă de ea. E greu de redat, dar tonul face muzica. Poţi nega? Convinge-mă de contrariul, încurajează-mă...şi pe ea, căci şi pe ea ai întrebat-o. Mi-am dat seama de cum am intrat aici.

Alioşa vorbise cu pasiune şi hotărâre. Nataşa îl ascultă tulburată şi oarecum solemnă, impresionată, aprobându-l în şoaptă: „Da, aşa e". Prinţul se simţi jenat.

— Băiete, îi răspunse, nu-mi aduc aminte ce ţi-am spus, dar este regretabil că ai interpretat astfel. Sunt gata să te conving de contrariul. Dacă am râs, este plauzibil. Pot spune că prin râsul meu am încercat să atenuez un gust amar. Dacă mă gândesc că intenţionezi să devi cap de familie, mi se pare ceva irealizabil, absurd şi, scuză-mă, chiar hazliu. Îmi reproşezi râsul, dar a fost provocat de tine. Poate am şi eu o vină, poate nu m-am ocupat de tine în ultima vreme şi de aceea am aflat doar acum de ce eşti capabil. Acum am emoţii, când mă gândesc la viitorul tău cu Natalia Nikolaevna: cred că m-am grăbit, căci voi sunteţi foarte nepotriviţi. Dragostea trece, contradicţiile rămân. Nu mai spun de soarta ta, gândeşte-te dacă ai intenţii serioase, o vei distruge şi pe dânsa, cu siguranţă! Îmi vorbeşti de o oră de iubirea de oameni, de nobleţea de caracter, de convingerile voastre, de oamenii deosebiţi pe care i-ai cunoscut, dar întreabă-1 pe Ivan Petrovici ce i-am spus eu chiar azi, când urcam scările la etajul patru, pe scara asta oribilă şi ajunsesem la uşă mulţumind lui Dumnezeu că am rămas întreg? Ştii ce gând am avut? M-am mirat cum ai putut tu, atât de îndrăgostit de Natalia Nikolaevna,. să o instalezi într-o astfel de Jocuinţă. Cum de nu ţi-ai dat seama, că neavând mijloacele materiale şi posibilităţi de a-ţi îndeplini îndatoririle, nu ai dreptul să fii soţ, nu ai dreptul să-ţi asumi răspunderi. Nu e suficient să iubeşti, dragostea se dovedeşte prin fapte şi cum judeci tu, „Oricât ai suferii, rămâi cu mine !" Aceasta-i umanism: demnitate ! Vorbeşti de iubire universală, te entuziasmezi de problemele umanităţii şi totodată faci o crimă împotriva iubirii şi nici nu observi. E de neînţeles! Nu mă întrerupe, Natalia Nikolaevna, dă-mi voie să închei; sunt prea amărât şi trebuie să vorbesc. Alioşa, spuneai că zilele acestea te-ai delectat eu problemele demnităţii umane, ale frumosului, dreptăţii, cinstei şi mă învinuiai că în societatea noastră nu există asemenea pasiuni, ci numai raţiune stearpă. Iată: te delectezi cu probleme înălţătoare şi după ceea ce s-a întâmplat aici, marţi, neglijezi patru zile pe cea care ar trebui să fie pentru tine, tot ce ai mai scump pe lume! Şi, chiar recunoşti că în discuţia cu Ekaterina Feodorovna ai declarat că Natalia Nikolaevna te iubeşte într-adevăr, încât te va ierta necondiţionat. Dar ce drept poţi avea la iertare şi încă să pariezi? Oare nu te-ai gândit niciodată câte gânduri triste, câte îndoieli, câte bănuieli i-ai furnizat în aceste zile Nataliei Nikolaevna? Ai dreptul să-ţi neglijezi îndatoririle cele mai sfinte numai pentru faptul

că te-au preocupat nişte idei generoase? Iartă-mă, Natalia Nikolaevna că mi-am călcat cuvântul, dar faptele sunt mai grave decât cuvântul dat: vei înţelege... Ştii tu, Alioşa, cum am găsit-o aici pe Natalia Nikolaevna, în ce chinuri, în ce iad ai transformat aceste patru zile, care trebuiau să fie cele mai frumoase din viaţa ei? Pe de o parte asemenea comportare, pe de alta vorbe, vorbe şi iar vorbe. Am dreptate? Mă mai poţi învinui, când porţi tu o asemenea vină?

Prinţul termină. Se impacientase şi nu-şi mai putea ascunde satisfacţia. Alioşa, auzind de suferinţele Nataşei, o privise îndurerat, dar Nataşa era hotărâtă.

— Destul, Alioşa, nu suferii, spuse dânsa, alţii sunt mai vinovaţi. Stai jos şi ascultă ce voi spune tatălui tău. Trebuie să încheiem!

— Explicaţi-vă, Natalia Nikolaevna, o încurajă prinţul,.vă rog insistent! De două ore aud tot felul de ciudăţenii, e insuportabil, mărturisesc nu mă aşteptam la asemenea întâlnire.

— Se poale, dar aţi vrut să ne încântaţi cu vorbe, ca noi să nu observăm adevăratele dumneavoastă intenţii. Ce să vă explicăm ! Singur ştiţi şi înţelegeţi. Alioşa are dreptate. Dorinţa dumneavoastră este să ne despărţiţi. Aţi ştiut de la început ce se va întâmpla, după acea seara de marţi şi aţi calculat totul, V-am mai spus că nu luaţi în serios căsătoria noastră. Glumiţi, vă faceţi jocul cu un anumit scop. Jocul are finalul prevăzut. Alioşa a avut dreptate când v-a reproşat că jucaţi un fel de vodevil. Dumneavoastră trebuia să vă bucuraţi şi să nu să-i reproşaţi lui Alioşa, căci el neştiind nimic, s-a comportat exact cum aţi plănuit şi poate chiar mai bine.

Rămăsei înlemnit. Mă aşteptam la o catastrofă, dar sinceritatea excesivă a Nataşei, tonul dispreţuitor m-au uimit. Se vedea că ştia ceva şi se pregătise pentru o ruptură. Poate era chiar nerăbdătoare să-i arunce prinţului adevărul în faţă. Prinţul pălise uşor. Faţa lui Alioşa exprima o spaimă naivă şi o aşteptare chinuitoare.

— Să nu uiţi ce învinuiri mi-ai adus! strigă prinţul, si, gândeşte-te ce spui...nu înţeleg nimic.

— Aa ! Deci nu vreţi să înţelegeţi pe scurt, spuse Nataşa. Chiar el, Alioşa v-a înţeles intenţiile, ca şi mine, iar noi nu ne-am întâlnit aici pentru a complota! Şi lui i s-a părut că aţi iniţiat un joc murdar, nedemn, deşi vă iubeşte şi crede ca într-un Dumnezeu. Nu aţi considerat necesar să fiţi mai prudent, mai subtil, aţi contat că nu va pricepe. Dar sufletul lui e sensibil, delicat, impresionabil şi cuvintele dumneavoastră, cum spune el, i-au rămas în inimă... .

— Nimic, nu înţeleg nimic! repetă prinţul cu uimirea întipărită pe faţă adresându-mi-se, luându-mă ca martor. Era iritat şi se înfierbântase. Eşti bănuitoare şi îngrijorată continuă el privind-o pe Nataşa, pur şi simplu eşti geloasă pe Ekaterina Feodorovna şi gata să dai vina pe toţi şi mai ales pe mine şi,..şi permiteţi-mi să spun tot: am o părere stranie despre caracterul dumitale ...Nu sunt obişnuit cu astfel de scene; n-aş mai putea rămâne nici o clipă aici după toate acestea dacă n-ar fi vorba de interesele fiului meu...Aştept să-mi explicaţi această atitudine.

— Deci, nu vreţi să înţelegeţi singur, cu toate că ştiţi totul pe de rost? Doriţi să vă spun totul?

— Chiar asta aştept.

— Bine, ascultaţi, strigă Nataşa cu ochii scânteind de mânie, voi spune totul, totul !

Capitolul trei

Ea se ridică şi începu să vorbească, stând în picioare, emoţionată. Prinţul ascultă şi se ridică şi el. Situaţia căpăta un aer solemn.

— Amintiţi-vă ce aţi spus marţi, începu ea. Aţi spus: am nevoie de bani, de un drum bătătorit, de un loc în societate, vă amintiţi?

— Îmi amintesc.
— Ei, pentru aceasta, ca să obţineţi bani, succese care vă scăpau din mână aţi venit aici marţi şi aţi înscenat cererea în căsătorie, considerând că această glumă vă va ajuta să salvaţi ceea ce vă scăpa din mână.
— Nataşa, o strigai eu, gândeşte-te ce spui !
— Glumă ! Socoteală! repeta prinţul cu o expresie jignită,"
Alioşa şedea; zdrobit şi privea neînţelegând nimic.
— Da, da, lăsaţi-mă să vorbesc, am jurat să spun totul, continuă Nataşa enervată. Vă amintiţi: Alioşa nu vă asculta. O jumătate de an v-aţi străduit să-1 îndepărtaţi de mine. Nu aţi reuşit. În fine, sosi clipa când nu mai puteaţi aştepta. Dacă nu-1 aveaţi în mână pierdeaţi mireasa, banii, în special banii, trei milioane dotă se vor scurge printre degete. Rămăsese o singură cale; Alioşa să se îndrăgostească de cea care trebuia să-i fie mireasă; raţiunea era: se îndrăgosteşte de Katia, atunci poate pleca de lângă Nataşa...
— Nataşa, Nataşa! o strigă Alioşa. Ce vrei să spui?
— lată cum aţi procedat, continuă ea imperturbabilă, dar, aici, aceeaşi poveste! Totul se putea aranja, dar eu vă stăteam în cale! Singura speranţă era: dumneavoastră, om cu experienţă, chiar atunci aţi observat că Alioşa mai tânjeşte după mine. Nu se putea să nu observaţi că el devenise mai nepăsător, plictisit, nu venea zile întregi. Poate se plictiseşte şi mă părăseşte, când marţi, atitudinea hotărâtă a lui Alioşa v-a uimit, Ce-i de făcut!...
— Permiteţi, strigă prinţul, din contra acest fapt...
— Acum vorbesc eu, îl întrerupse Nataşa, atunci v-aţi pus întrebarea: „Ce-i de făcut?" şi aţi hotărât: îi permiteţi să se căsătorească doar aşa teoretic ca să-l liniştiţi. Nunta se poate amâna oricât; şi, între timp începe un nou roman de iubire între Alioşa şi Ekaterina Feodorovna; aţi observat-o şi, iată, pe acest început de iubire aţi şi contat.
— Astea sunt romane, spuse prinţul cu voce slaba, singurătatea,, meditaţiile şi lectura romanelor !
— Da, pe această nouă iubire aţi contat, repetă Nataşa, fără să audă sau să bage în seamă vorbele prinţului, Înfrigurată şi din ce în ce mai antrenată, şi ce şanse oferea această nouă iubire! Doar ea începuse încă atunci, când el nu aflase toate calităţile acestei fete! În acel moment când el, în acea seară îi mărturiseşte că nu o poate iubi, căci datoria şi o altă iubire nu-i permite s-o facă, acea fata tânără dovedeşte atâta nobleţe de caracter, atâta înţelegere faţă de el şi rivala sa, atâta generozitate încât el, deşi fermecat de frumuseţea ei, nu credea că poate fi atât de minunată. Venise chiar şi la mine, vorbise doar despre ea; îl copleşise personalitatea ei. Da, deci ei chiar a doua zi trebuia să aibă posibilitatea să vadă această făptură minunată, chiar şi numai din recunoştinţă. Şi de ce nu ar fi mers la ea? Doar cea de dinainte nu mai suferă, soarta ei e hotărâtă, în faţa ei e veşnicia, pe cind aici e clipa...Şi Nataşa ar fi fost nerecunoscătoare, dacă ar fi manifestat gelozie pentru această clipă ! Şi clipa se transformă într-o zi, două, trei... între timp tânăra fată apare în faţa lui sub un aspect cu totul neaşteptat, inedit, e atât de distinsă, entuziastă şi totodată un copil naiv atât de potrivit cu caracterul lui. Ei îşi jură credinţă, prietenie veşuică, frăţie pe viaţă, *„În cinci șase ore de conversaţie"* inima lui se află pe tapet dornică de noi senzaţii... Va veni în fine vremea, vă gindiţi, când el va compara vechea cu actuala lui iubire: acolo totul este cunoscut, cotidian; probleme serioase, datorii, gelozii, reproşuri, lacrimi… Chiar dacă începe jocul, nu se simte la egalitate, e un copil...iar principalul: totul este vechi, perimat...
Lacrimile o înăbuşeau, dar Nataşa se reculese pentru încă un minut.
— Ce urmează? Aşteptarea; doar nunta cu Nataşa nu a fost stabilită; timpul trece şi totul se va schimba. Şi, cum cuvântarea dumneavoastră, aluziile, interpretările, elocinţa... Doar Nataşa mai poate fi bârfită: o poţi prezenta într-o lumină nefavorabilă şi..cinc ştie ce se va mai întâmpla, dar victoria e de partea dumneavoastră! Alioşa! Nu mă condamna, prietene! Nu

spune că nu-ţi înţeleg sentimentele şi nu le apreciez. Eu ştiu că tu chiar acum mă iubeşti şi nu înţelegi de ce mă plâng. Ştiu că nu am procedat bine că am spus tot ce am pe suflet. Dar ce pot să fac dacă am înţeles totul şi te iubesc tot mai mult...pentru totdeauna!

Ea îşi acoperi faţa cu mâinile, căzu în fotoliu şi izbucni în hohote de plâns ca un copil. Alioşa - cu un strigăt se repezi la ea. El nu putea să suporte lacrimile.

Hohotele ei de plâns îl favorizară pe prinţ: pornirea ei pătimaşă, duritatea în exprimare, care ar fi trebuit să-1 jignească, toate acestea puteau fi explicate prin gelozie, dragoste rănită sau chiar boală. Se simţea nevoia să-şi exprime compasiunea...

— Linişteşte-te, calmează-te, Natalia Nikolaevna, o consolă prinţul, toate acestea sunt din cauza exaltării, viselor, singură taţii ...Ai suferit din cauza lui. Întâlnirea noastră de marţi ar fi trebuit să vă dovedească dragostea lui faţă de dumneata, pe când ai înţeles invers...

— O, nu mai spuneţi nimic, nu mă chinuiţi măcar acum! îl întrerupse Nataşa printre suspine, inima mea a înţeles totul demult. Doar nu credeţi că eu nu înţeleg că dragostea lui faţă de mine s-a consumat...Aici, în această cameră, singură, când mă lăsa şi mă uita...am retrăit totul, am judecat...Ce mai aveam de făcut! Nu eşti vinovat, Alioşa... De ce mă minţiţi? Doar nu credeţi că n-am încercat şi eu să mă înşeli ...De câte ori! Credeţi că nu am aşteptat să aud sunetul glasului său? N-am învăţat să-i citesc gândurile după expresia feţei sau a ochilor? Totul a trecut, e înmormântat de mult...O, nenorocita de mine!

Alioşa plângea stând în genunchi în faţa ei.

— Da, ai dreptate, sunt vinovat! Totul e din cauza mea repeta el printre suspine.

— Nu, nu eşti vinovat, Alioşa...sunt alţii...duşmanii noştri ! Ei sunt...ei!

— Daţi-mi voie în sfârşit, începu prinţul nerăbdător, pe ce bază îmi aduceţi aceste învinuiri? Doar toate sunt numai presupuneri,...nedovedite...

— Doriţi dovezi? strigă Nataşa ridicându-se din fotoliu. Vă trebuiesc dovezi, om fără suflet! N-aţi putut proceda altfel, când aţi venit cu propunerea! Trebuia să vă liniştiţi fini, să-î potoliţi mustrările de conştiinţă ca el să cedeze mai uşor în faţa Katiei; fără asta şi-ar fi amintit altfel de mine, nu ar fi depins de dumneata, dar nu aveaţi răbdare. Ce, nu am dreptate?

— Recunosc, răspunse prinţul cu un zâmbet sarcastic, dacă doream să vă înşel, aş fi gândit astfel eşti foarte perspicace dar trebuie să dovedeşti şi apoi să jigneşti oamenii cu asemenea reproşuri...

— Să dovedesc! Dar atitudinea dumneavoastră anterioară când doreaţi să-1 îndepărtaţi de mine? Cel care îi impune fiului să dispreţuiască şi să jongleze-cu îndatoririle sale din considerente sociale, pentru bani, acela îl perverteşte! Ce tot spuneţi de scară şi de locuinţă? Nu dumneavoastră i-aţi refuzat mijloacele de întreţinere pe care le avea înainte ca să-1 obligaţi să se despartă de mine din cauza nevoilor şi foametei? Datorită dumneavoastră avem această seară şi această locuinţă şi îndrăzniţi să-i reproşaţi, om făţarnic ce sunteţi! Şi de unde atâta nevoie de mine? Am umblat patru zile prin cameră; am meditat, am cântărit fiecare cuvânt, fiecare expresie a feţei şi m-am convins că totul a fost prefăcătorie farsă, un joc jignitor, meschin şi nedemn ...Vă cunosc eu, demult! De fiecare data când Alioşa venea de la dumneavoastră, ghiceam după faţa lui ce i-aţi spus, ce aţi insinuat; toată influenţa asupra lui am studiat-o! Nu, nu mă veţi înşela! Poate mai aveţi şi alte intenţii, poate nu le-am enunţat pe cele mai importante, acum mi-e indiferent! M-aţi înşelat, asta-i principalul! Aceasta doream să vă spun!

— Numai atât? Acestea sunt dovezile? Dar gândeşte-te, femeie nechibzuită, cu propunerea de marţi, eu mă angajam. O asemenea propunere neserioasă înseamnă imprudenţă.

— Cu ce v-aţi angajat? Ce valoare am eu în ochii dumneavoastră? Vă pasă de durerea unei biete fete? Doar ea e o fugară, renegată de tatăl ei, fără apărare, *dezonorată imorală* ! Merită să-ţi faci probleme, când această farsă îţi poate aduce un profit oarecare?

— În ce situaţie mă pui, Natalia Nikolaevna, gândeşte-te ! Insişti că te-am jignit Dar această jignire este atât de gravă şi de josnică încât nu ştiu cum poţi s-o presupui, cu atât mai puţin să insişti asupra ei. Trebuie să fii obişnuit cu orice ca să admiţi aşa ceva, să am iertare ! Eu aş avea dreptul să-ţi reproşez că-i înverşunezi pe Alioşa împotriva mea: dacă nu s-a revoltat luându-ţi apărarea, în orice caz îmi este potrivnic mie…
— Nu, tată, nu, strigă Alioşa, nu m-am revoltat pentru că sunt convins că tu nu o puteai jigni astfel şi nici nu cred că s-ar putea proceda aşa !
— Aţi auzit? exclamă prinţul.
— Nataşa, numai eu sunt vinovat, nu-1 învinovăţi pe el. E păcat!
— Auzi, Vania? Deja e împotriva; mea! strigă Nataşa.
— Destul! interveni prinţul, trebuie să punem capăt acestei scene penibile. Această criză de gelozie, în afara limitelor raţiunii îţi conturează caracterul într-o lumină eu totul nouă. Sunt avertizat. Ne-am pripit, într-adevăr, ne-am pripit. Nici nu-ţi dai seama cât m-ai jignit; poate pentru dumneavoastră nu înseamnă nimic. Ne-am grăbit, desigur, cuvântul meu e sfânt, dar...sunt tată şi doresc fericirea copilului meu.
— Va să zică vă retrageţi cuvântul, îşi ieşi din fire Nataşa, profitaţi de ocazie ! Să ştiţi însă că eu de acum două zile, aici, singură am hotărât să-1 eliberez de cuvântul dat, iar acum confirm în faţa tuturor. Eu renunţ!
— Adică încerci să reînvii în el neliniştea de mai înainte, simţul datoriei, „remuşcarea faţă de obligaţiile sale" (cum le-ai exprimat) ca să-1 legi din nou de dumneata. E o concluzie care se impune conform propriei dumitale teorii; de aceea îţi vorbesc astfel, dar destul: timpul va decide. Voi aştepta un moment prielnic ca să ne explicăm. Sper că nu vom întrerupe relaţiile De asemenea sper că veţi învăţa să mă preţuiţi. Astăzi vroiam să vă prezint proiectul meu referitor la părinţii dumitale, din care ai fi văzut că...dar destul! Ivan Petrovici! adăugă el apropiindu-se, acum mai mult ca oricând aş dori să ne cunoaştem mai bine. Nădăjduiesc că mă vei înţelege. Voi trece pe la dumneata zilele acestea, îmi dai voie?
Mă înclinai. Îmi dădeam seama că nu puteam conta pe vizita lui. Îmi strînse mâna. Se înclină in tăcere în faţa Nataşei şi ieşi cu o expresie de jignire pe faţă.

Capitolul patru

Câteva minute nimeni nu mai scoase o vorbă, Nataşa şedea îngândurata, tristă, zdrobită de Durere. Energia o părăsise. Privea drept înainte fără să vadă nimic, ţinând mâna lui Alioşa în mâinile sale. Acesta suspina încet, aruncându-i din când în când curios priviri încărcate de teamă.
În fine, începu să o consoleze timid implorând iertare şi luând vina asupra sa; se vedea clar că ţinea să-i dea dreptate tatălui său, căci vina atribuită lui îl apăsa: de câteva ori încercă să deschidă discuţia, dar se temea de mânia Nataşei. Îi făcea declaraţii de dragoste, îşi justifica ataşamentul faţă de Katia, repetând la nesfârşit că o iubeşte ca pe o soră căreia nu i se poate refuza ocrotirea, ceea ce ar fi crud şi josnic din partea lui şi încerca să o convingă de calităţile ei pe care le va aprecia fără îndoială şi îi va deveni prietenă credincioasa. Ideea aceasta îl însufleţea şi era evident că sărmanul era sincer. El nu înţelegea reţinerile Nataşei şi nici nu pricepuse ce-i spusese Nataşa tatălui lui. înţelesese doar că ei se certaseră şi aceasta îl necăjea.
— Mă învinuieşti pentru tatăl tău? întrebă Nataşa.
— Te-aş putea învinui, răspundea el amărât, când toată vina o port eu? Din cauza mea te-ai mâniat şi atunci te-ai înfuriat şi pe el învinuindu-1, căci doreai să-mi faci mie dreptate; tu îmi

dai întotdeauna dreptate, pe când eu nu o merit. Căutai un vinovat şi te-ai gândit la el. Dar el, crede-mă, nu are nici o vină! Exclamă Alioşa, însufleţindu-se din nou. Crezi că pentru asta a venit? Asta aştepta? Văzând-o pe Nataşa cum îl priveşte îndurerată, cu reproş, îşi pierdu din nou curajul.
— Bine, nu mai spun, nu, iartă-mă! Numai eu sunt de vină!
— Da, Alioşa, continuă ea sfârşită. El a trecut printre noi şi ne-a marcat pe viaţă. Tu întotdeauna ai crezut în mine, acum el ţi-a insuflat neîncrederea, mă învinovăţeşti, el mi-a furat jumătate din inima ta. A trecut printre noi ca o *pisică neagră.*
— Nu spune asta, Nataşa, De ce ca o „pisică neagră"? Expresia asta îl tulbură.
— El te-a atras afişând o falsă bunătate, o generozitate mincinoasă, continuă Nataşa, şi acum te va asmuţi împotriva mea.
— Nu, ţi-o jur! strigă din nou Alioşa şi mai înflăcărat. Era nervos când spunea „ne-am grăbit", mâine vei vedea tu însăţi că îi va trece, iar dacă totuşi, nu va mai fi de acord cu căsătoria noastră, ţi-o jur, nu-1 voi asculta. Cred că voi avea atâta putere de voinţă... şi, ştii cine ne va ajuta, strigă el entuziasmat, Katia, ea ne va ajuta! Atunci vei vedea ce fiinţă este! Vei vedea atunci, dacă ea este sau nu rivala ta! Cât ai fost de nedreaptă, când spuneai că eu sunt din acei care pot să-şi schimbe sentimentele chiar după nuntă! Cum m-au necăjit vorbele tale! Nu, eu nu sunt din aceia, chiar dacă am vizitat-o destul de des pe Katia..,
— Destul, Alioşa, poţi merge la dânsa oricând. Nu despre asta este vorba. Nu ai înţeles cum trebuie. Fii fericit cu cine vrei. Nu-ţi pot cere mai mult decât îmi poţi oferi...
Intră Mavra.
— Să servesc ceaiul? Fierbe de două ceasuri; e ora unsprezece, declară ea supărată. Se vedea că nu e în apele ei şi că e supărată pe Nataşa. De fapt, de marţi încoace ea fusese tot într-o încântare, când se gândea că „duduca" ei, pe care o iubeşte atât, se mărită şi împrăştiase zvonul prin toata casa, în împrejurimi, la băcănie, la portar. Se lăuda victorioasă că prinţul este un om important, un general, foarte bogat, venise el însuşi să-i ceară mâna, iar ea, Mavra, auzise cu urechile ei totul. Acum, totul s-a dus pe gârlă. Prinţul plecase supărat, nu servise ceaiul şi, bineînţeles, vina o poartă „duduca". Mavra auzise cât de răstit îi vorbise,
— Serveşte-1... răspunse Nataşa.
— Ei bine, şi gustările să le aduc?
— Şi gustările, aprobă Nataşa jenată.
— Am tot pregătit, continuă Mavra, de ieri sunt în picioare! Până pe Nevski m-am dus după vin şi acum... Ieşi trântind uşa.
Nataşa se înroşi şi mă privi într-un fel deosebit, între timp fu servit ceaiul şi gustările; pe masă era vânat, peşte şi două sticle din cel mai bun vin de, la Eliseev. „De ce a pregătit atât?" mă gândii.
— Vezi, Vania, aşa sunt eu, spuse Nataşa apropindu-se de masă, jenată. Presimţeam că aşa se va întâmpla şi totuşi am avut o sclipire de speranţă. M-am gândit, vine Alioşa, ne împăcăm, toate bănuielile mele vor fi nejustificate, totul va fi bine şi... am pregătit gustările. Poate vom întârzia mai mult la discuţii ..
Biata Nataşa ! Se îmbujorase toată spunând astea. Alioşa se entuziasma.
.— Vezi, Nataşa! exclamă el. Nici tu nu ai crezut în presimţirile tale! Nu, totul va fi din nou bine; eu sunt vinovat, eu sunt cauza tuturor relelor, eu am să dreg totul, Nataşa, chiar acum merg la tata! Trebuie să mă întâlnesc cu el; el e supărat, jignit, trebuie să-1 consolez; îi voi spune totul eu însămi; tu nu vei avea nici un amestec. Eu singur voi îndrepta totul... Nu te supăra că merg la el şi te las. Altceva e la mijloc: mi-e milă de el; ei se va dezvinovăţi în faţa ta; vei vedea... Mâine dimineaţă sunt Ia tine, stăm împreună toată ziua, la Katia nu mă duc.
Nataşa nu-1 opri ci chiar îl îndemnă să plece. Îi era chiar teamă că Alioşa va sta la ea acum zile întregi *intenţionat şi* se va plictisi. Îl rugă doar să nu vorbească în numele ei şi chiar îi

zâmbi la despărţire. Când era gata să iasă însă... Alioşa se întoarse, se apropie de ea, îi luă ambele mâini şi se aşeză alături. O privea înduioşat.
— Nataşa, îngerul meu, nu te supăra, să nu ne mai certăm niciodată. Dă-mi cuvântul tău că vei avea încredere în mine şi eu în tine. Uite ce-ţi spun eu, îngerul meu: ne-am certat noi odată nu mai ştiu pentru ce, dar vinovatul eram eu. Nu ne vorbeam. Eu nu vroiam să-mi cer iertare primul şi eram foarte-trist. Umblam prin oraş, rătăceam, intram pe la prieteni dar simţeam mereu o piatră pe inimă... şi, atunci îmi veni în minte ce-ar fi să te îmbolnăveşti şi să mori. Când mi-am închipuit asta mă cuprinse o groază ca şi cum într-adevăr te pierdusem pe vecie. Nu mai raţionam, ci puţin câte puţin îmi imaginam că sunt la mormântul tău, am căzut pe el leşinat, îl îmbrăţişez încremenit de durere. Sărut acel mormânt chemându-te să vii doar pentru o clipă şi rugându-mă *lui* Dumnezeu să te învie, să apari în faţa mea ca eu să te îmbrăţişez, să te strâng la piept doar pentru o clipă, să te îmbrăţişez ca altă dată. Şi atunci îmi răsări în gând: acum te cerşesc lui Dumnezeu doar pentru o clipă, iar când te-am avut lângă mine timp de şase luni, cât ne-am certat, câte zile nu am vorbit! Zile întregi ne-am bătut joc de fericirea noastră şi acum pentru o singură clipă mi-aş da viaţa întreagă. Imaginându-mi toate acestea nu rezistai şi mă repezii la tine, venii aici în goană, tu mă aşteptai şi când ne-am îmbrăţişat, te-am strâns cu atâta putere la pieptul meu ca şi cum te pierdusem cu adevărat. Nataşa ! Să nu ne mai certăm niciodată! Mi-e atât de greu întotdeauna! Dar cum aş putea, Doamne ! Cum de ai crezut că te voi părăsi!

Nataşa plângea. Se îmbrăţişară strâns şi Alioşa încă odată îi jură că niciodată nu o va părăsit Apoi plecă în goană la tatăl său. Era convins că totul va fi bine, totul se va aranja...
— S-a terminat! Totul c pierdut! spuse Nataşa, strângându-mi spasmodic mâna. El mă iubeşte şi mă va iubi mereu; dar o iubeşte şi pe Katia şi în curând o va iubi mai mult decât pe mine. Iar vipera aceasta de prinţ nu doarme şi atunci...
— Nataşa! Şi mie îmi pare că prinţul nu procedează prea corect, dar...
— Tu nu crezi ceea ce i-am spus ! Am văzut pe faţa ta, dar vei vedea dacă. am sau nu dreptate. Am vorbit în general, dar cine ştie ce mai are de gând. E un om periculos ! În cele patru zile cât am umblat aici prin cameră, m-am gândit la toate. El avea nevoie ca Alioşa să-şi descarce sufletul, să se elibereze de gândurile triste, de obligaţiile faţă de mine. A inventat scena cu peţitul ca să intervină între noi şi să-1 influenţeze pe Alioşa cu bunătatea şi generozitatea lui. Asta aşa e, Vania ! Alioşa are un asemenea caracter. În felul acesta el se linişteşte, iar grijile îmi revin mie. Cam aşa judecă el: acum e soţia mea pe veci, pot să mă interesez mai mult de Katia. Prinţul a studiat-o şi pe Katia, şi-a dat seama că dânsa ar fi o pereche bună pentru el, că l-ar putea influenţa mai mult decât mine. O, Vania ! Toate speranţele sunt în tine: el vrea să te cunoască, să aibă relaţii cu tine. Nu-1 refuza şi încearcă, dragul meu, să ajungi mai curând la contesă. Te rog să faci cunoştinţă cu Katia şi vezi ce fel de om e? Am nevoie de părerea ta. Numai tu mă înţelegi cum trebuie şi vei şti ce-mi trebuie. Observă în ce constă prietenia lor, ce relaţii au, despre ce vorbesc; îndeosebi analizeaz-o pe Katia... Dovedeşte-mi, dragul meu, prietenia ta ! În tine îmi e nădejdea !...

Când mă întorsei acasă era unu noaptea. Nelli îmi deschise uşa somnoroasă. Îmi vorbi şi mă privi senină. Era necăjită că adormise. Ar fi vrut să mă aştepte trează. Îmi spuse că mă căutase cineva, mă aşteptase chiar şi îmi lăsase o scrisoare. Fusese Masloboev. Mă chema la el de dimineaţă. Aş fi vrut să aflu mai multe de la Nelli, dar amânai pe a doua zi, trimiţând-o la culcare; sărmana era obosită de aşteptare, căci adormise numai de o jumătate de oră.

Capitolul cinci

Dimineaţa Nelli îmi povesti lucruri ciudate despre vizita din seara trecută. Ciudat era însuşi faptul că Masloboev venise atunci, ştiind că nu voi fi acasă, îl prevenisem la ultima noastră întâlnire. Nelli îmi spuse că la început refuzase să deschidă uşa căci îi era teamă: era opt seara. El o convinsese motivând că trebuie să-mi lase o scrisoare, altfel voi avea necazuri a doua zi. Când îi deschise, el scrise imediat scrisoarea şi se apropie, aşezându-se alături de ea pe divan. „Mă ridicasem şi refuzasem să stau de vorbă; povestea Nelli, căci îmi era frică de el; începuse să vorbească despre Bubnova, cât e de supărată că nu mă poate lua înapoi şi vă lăuda: spunea că sunteţi prieteni, că vă cunoaşteţi de copii. Atonei am mai vorbit şi eu, îmi oferi nişte bomboane, eu nu vroiam, începu să mă convingă că este om bun, că ştie să cânte şi să danseze, mă făcu să râd. Apoi spuse că mai rămâne puţin. „Aştept pe Vania, poate se întoarce şi mă rugă să nu-mi fie teamă şi să mă aşez lângă el. M-am aşezat, dar tot nu vroiam să stau de vorbă. Atunci îmi spuse că-1 cunoscuse pe bunicul şi pe mama şi atunci i-am vorbit şi eu. A mai stat mult timp".

— Şi, despre ce aţi mai vorbit?

— Despre mama... despre Bubnova... despre bunicul. A stat vreo două ore.

Nelli nu prea era dispusă să-mi povestească despre ce vorbiseră. Nu am mai insistat, sperând să aflu de la Masloboev. Gândul că Masloboev venise intenţionat în lipsa mea ca să o găsească singură, persista. „Oare ce urmăreşte?“ Îmi arătă cele trei bomboane aduse de el. Erau nişte bomboane de proastă calitate, învelite în hârtie verde şi roşie, cumpărate, probabil, la băcănie. Arătându-mi-le, Nelli râse.

— De ce nu le-ai mâncat? o întrebai.

— Nu vreau, îmi răspunse serioasă încruntându-se. Nici nu le-am luat, mi le-a lăsat pe divan...

A doua zi aveam mult de umblat.

— Ţi-e urât singură? o întrebai la plecare când eram la uşă.

— Aşa şi aşa. Mi-e urât pentru că lipseşti mult timp.

Mă privise cu o expresie duioasă. Toată dimineaţa mă privise astfel şi părea veselă, vioaie şi totodată sfioasă, încercând parcă să-şi ascundă simţămintele, ca să nu piardă ataşamentul meu, ca şi cum s-ar fi ruşinat.

— Ce faci ca să nu te plictiseşti? o întrebai zâmbind, căci îmi devenea tot măi dragă şi apropiată.

— Ştiu eu ce, şi, pufnind în pumn iar se ruşina. Eram în pragul uşii, Nelli stătea în faţa mea privind în pământ, cu o mână ţinându-mă de umăr. iar cu alta de mâneca hainei.

— Ce-i, secret?

— Nu nimic, am inoeput să vă citesc cartea,spuse cu voce slabă şi se îmbujora, ridicând privirea.

— A, asta era; El, şi-ţi place? Eram emoţionat ca orice autor care primeşte aprecieri şi, Dumnezeu mie martor, aş fi fost în stare să o sărut, dar m-am abţinut.Nelli tăcu.

— De ce, de ce a murii? întreba ea întristată, privindu-mă, şi apoi coborând iar pleoapele.

— Cine ?

— Tânărul din carte, care are oftică

— Ce să-i faei, aşa i-a fost soarta, Nelli.

Nu trebuia, pronunţă ea aproape în şoaptă, sacadat, chiar supărată, ţuguind buzele şi privind şi mai insistent podeaua.

Tăcu şi apoi reveni.

— Dar ea... sau ei... fata şi bătrânul, şopti ea trăgându-mă de mânecă, ce, ei vor sta împreună?

Şi, nu vor fi săraci?
— Nu Nelli, ea va pleca departe, se va mărita cu un moşier, iar el va rămâne singur, îi răspunsei cu amărăciune, regretând sincer că nu pot să-i spun ceva mai plăcut.
— Nu, poftim! De ce aşa? Ce, oameni! Nici nu mai vreau să citesc mai departe.
Nelli îmi îndepărtă braţul, se întoarse repede cu spatele, plecă spre masă cu faţa la perete şi cu ochii în pământ. Se înroşise toată, avea respiraţia precipitată ca în urma unei mari supărări.
— Ce faci, Nelli, te-ai supărat, începui apropiindu-mă. Asta-i poveste, nu-i adevărat, sunt născociri de ale mele, de ce te superi? Ce fetiţă simţitoare eşti!
— Nu mă supăr, îmi replică ea timid, privindu-mă cu ochi senini plini de duioşie, apoi îmi prinse din nou braţul, îşi lipi obrazul de pieptul meu şi începu să plângă. Dar imediat plânsul se transformă în râs amestecându-se. Şi mie îmi veni să râd, căci eram plăcut impresionat de reacţia ei. Nu vroia cu nici un chip să-şi ridice faţa, se lipi şi mai strâns de obrazul meu, râzând din ce în ce mai tare.
În fine, scena asta sentimentală se consumă. Ne luarăm rămas bun, eram grăbit. Nelli, îmbujorată şi ruşinată cu ochii strălucitori ieşi după mine pe scări şi mă rugă să mă întorc cât mai repede. Îi promisei că mă întorc la prânz.
Mai întâi mă îndreptai spre casa bătrânilor. Erau bolnavi amândoi. Anna Andreevna era bolnavă rău iar Nikolai Sergheevici şedea în cabinetul său, Auzise că am venit, dar ştiam eu că după obicei, nu va ieşi de acolo decât după vreun sfert de oră, ca să ne lase să stăm de vorbă. Nu doream să o indispun prea tare pe Anna Andreevna şi de aceea îi povestii mai pe scurt întâlnirea noastră din ajun, fără însă a deforma adevărul; spre uimirea mea bătrânica, deşi se întrista, nu se miră că ei s-ar putea să se despartă.
— Crede-mă, Vaniuşa, la asta m-am gândit şi eu, îmi spuse. Aţi plecat atunci, dar eu m-am tot gândit, m-am socotit şi mi-am zis că nu îi va fi dat să fie. N-am meritat noi de la Dumnezeu să fie astfel, dar, şi omul acesta este atât de ticălos, nu te poţi aştepta la ceva bun de la el. Nu-i glumă să ceri zece mii pe degeaba, ştie doar că-i pe degeaba; dar îi ia. Ne ia ultima bucată de pâine de la gură, va trebui să vindem lhmenevka. Nataşenka are dreptate să nu-1 creadă. Ştii tu, Vania, continuă ea cu glas scăzut, ce zice al meu?! Nici nu vrea să audă de căsătorie. A început să-1 ia gura pe dinainte: nu vreau, zice ! La început credeam că glumeşte, nu, o spunea de-adevăratelea. Ce se va întâmpla atunci cu porumbiţa noastră? O blestemă de tot. Ei, dar ăla, Alioşa, ce zice?
Mult timp mă descusu bătrâna şi ca de obicei ofta şi se căina la fiecare răspuns al meu. Observai că în ultima vreme ea, cumva, îşi pierdea uzul raţiunii. Orice veste o impresiona la culme. Suferinţa pentru Nataşa îi zdrobea inima şi îi submina sănătatea. Intră bătrânul în halat şi în papuci, se plângea că are febră,; dar o privi pe nevasta sa cu duioşie şi tot timpul cât am stat acolo o tratâ cu grijă, o urmărea cu privirea îngrijorat şi speriat de boala ei; simţea el că dânsa este ultimul lui sprijin.
Am zăbovit la ei o oră. La despărţire Ihmeaev ieşi după mine în antreu şi deschise vorba despre NelIi. Se gândea serios la eventualitatea de a o primi în casă ca pe o fiică, îmi ceru sfatul cum să o determine şi pe Arma Andreevna să accepte. Îmi puse o mulţime de întrebări despre Nelli şi dori să afle dacă mai ştiu ceva mai nou despre ea. li povestii pe scurt ce ştiam şi bătrânul rămase impresionat.
— Mai vorbim noi despre asta, afirmă cu hotărâre, dar, deocamdată... ba nu, vin eu însumi la tine, numai să mă mai înzdrăvenesc. Atunci hotărâm.
La ora doisprezece fix eram la Masloboev. Spre nedumerirea mea prima persoană pe care o văzui la el era prinţul. Îl întâlnii în antreu. Îşi îmbrăca paltonul iar Masloboev îl ajuta şi îi întindea bastonul, îmi spusese el că îl cunoaşte pe prinţ, totuşi întâlnirea mă nedumeri. Prinţul păru jenat văzându-mă.
— Aa, dumneata! exclama puţin cam exaltat, ce întâlnire! De fapt, chiar acum am aflat de Ia Masloboev că sunteţi cunoştinţe vechi. Bucuros, sunt foarte bucuros că v-am întâlnit, chiar

doream să vă văd şi sper să vin cât de curând la dumneata, îmi permiţi? Am o rugăminte: să mă ajuţi să lămurim situaţia noastră actuală. Cred că ai înţeles că mă refer la seara de ieri... Eşti prietenul casei, cunoşti evoluţia evenimentelor; ai influenţă asupra lor... Regret ca nu pot rămâne chiar acum... Treburile 1 Da, chiar zilele astea şi poate chiar mai curând, voi avea plăcerea să vă vizitez. Acum...

Îmi strânse mâna cu putere, schimbă o privire cu Masloboev şi ieşi.,

— Spune-mi, pentru Dumnezeu... începui eu intrând în cameră.

— Nu-ţi spun absolut nimic, mă întrerupse Masloboev, apucând şapca şi ieşind grăbit în antreu, am treburi! Eu, frate, am întârziat, fugi...

— Doar mi-ai scris să vin la ora doisprezece...

— Ce dacă am scris? Ieri ţî-am scris ţie, astăzi alţii mi-au scris mie, şi iaca aşa, că-mi crapă capul. Sunt aşteptat. lartă-mă, Vania, tot ce-ţi pot spune este să mă baţi pentru că te-am deranjat degeaba. Dacă te satisface, bate-mă, numai fă-o mai repede ! Nu mă reţine, am treburi, sunt aşteptat... ^

— De ce să te bat? Ai treburi, grăbeşte-te ! Oricine poate avea ceva neprevăzut, numai că...

— Nu, despre *numai că* îţi spun eu altădată, mă întrerupse el repezindu-se în antreu şi îmbrăcându-şi mantaua. Începui şi eu să mă îmbrac. Am şi eu o treabă cu tine, foarte importantă, de aceea te-am chemat, e vorba chiar de tine şi de interesele tale şi, pentru că nu se poate rezolva într-un minut acum, atunci promite-mi că vii la mine astăzi la ora şapte, nici mai devreme, nici mai târziu. Voi fi acasă.

— Astăzi, repetai nehotărât, dar astă seară vroiam să trec...

— Du-te, drăguţă, acum unde vroiai să mergi diseară, iar seara vii la mine. Pentru că, Vania, nici nu-ţi închipui ce trebuie să-ţi spun…

— Da, bine, bine, ce să-i faci? Mărturisesc, mi-ai stârnit curiozitatea.

Între timp ieşirăm şi ne oprirăm pe trotuar.

— Deci, vii? insistă el.

— Am spus, vin.

— Nu, dă-mi cuvântul tău de onoare...

— Ce om eşti ! Îţi dau cuvântul meu.

— Perfect, eşti generos. încotro o iei? .

— Încoace, spusei arătând în dreapta.

— Ei, eu o iau încoace, îmi arătă el în direcţia opusă. Salut! Nu uita, ora şapte...

„Ciudat !" îmi trecu prin gând, pe când îl urmăream cu privirea. Avusesem intenţia să merg seara la Nataşa, dar, deoarece îi promisesem lui Masloboev, mă gândii să merg la dânsa îndată. Eram sigur că-l voi găsi acolo pe Alioşa. Într-adevăr, era acolo şi se bucură când mă văzu. Era foarte drăguţ, atent cu Nataşa iar venirea mea chiar îl înveseli. Nataşa, deşi se străduia să pară veselă, o făcea în silă. Faţa ei era suferindă şi palidă, se vedea că nu dormise bine. Era foarte grijulie cu Alioşa.

El vorbea mult, povestea încercând s-o înveselească şi să-i smulgă măcar un zâmbet, dar evita să amintească de Katia sau de prinţ. Mai mult ca sigur nu-i reuşise tentativa de împăcare.

— Ştii ce? El îşi doreşte mult să plece, îmi şopti grăbită Nataşa, când el ieşise să-i spună ceva Mavrei, dar îi este teamă. Şi mie mi-e teamă să-i propun căci, sigur nu va fi de acord, însă se va plictisi şi se va îndepărta şi mai mult de mine. Ce să fac?

— O, Doamne, în ce situaţie mă puneţi! Ce sunt suspiciunile astea! Explicaţi-vă şi terminaţi. Într-o astfel de atmosferă chiar te apucă jalea !

— Cum să procedez? exclamă ea speriată.

— Aşteaptă, fac eu ceva... şi ieşii la bucătărie motivând că o rog peMavra să-mi şteargă galoşii.

— Ai grijă, Vania! îmi strigă ea din urmă.

Cum ieşii din cameră Alioşa se repezi la mine, ca şi cum mă aşteptase:
— Ivan Petrovici, ce să fac, sfătuiţi-mă ieri am promis să vin la ora asta la Katia. Cum să lipsesc ! O iubesc pe Nataşa ca pe nu ştiu ce, m-aş arunca şi în foc pentru dânsa, dar mă înţelegeţi, nu pot să neglijez...
— Ei bine, du-te...
— Şi ce-i spun Nataşei? Se va necăji, Ivan Petrovici, salvează-mă…
— După mine, trebuie să te duci. Ştii cât te iubeşte, va crede că te plictiseşti cu ea, să stai aici din obligaţie. E mai bine să te simţi stingher? Hai cu mine, te ajut eu.
— Ce drăguţ eşti, Ivan Petrovici ! Cât eşti de bun! Intrarăm în cameră şi după o pauza mă adresai lui:
— L-am văzut acum pe tatăl dumitale…
— Unde? strigă el speriat.
— Întâmplător, pe stradă. S-a oprit şi iar mi-a propus să ne întâlnim. A întrebat de tine, nu ştia unde eşti, avea nevoie de tine, trebuia să-ţi spună ceva...
— Aşa, Alioşa, du-te şi caută-l mă susţinu Nataşa inţelegându-mi intenţia.
— Dar, unde să-1 găsesc? E acasă?
— Nu, îmi amintesc, spunea ceva de contesă.
— Ei, cum se poate... replică el naiv, privind-o trist pe Nataşa.
— Aş, Alioşa. şi ce dacă ! Doar nu vrei să renunţi la relaţiile astea pentru mine. Nu fii copil! În primul rând este imposibil, în al doilea, nu procedezi corect faţa de Katia. Sunteţi prieteni, nu poţi fi grosolan. Apoi mă jigneşti dacă îţi închipui să sunt geloasă. Du-te chiar acum, te rog eu, şi tatăl tău se va linişti.
— Nataşa, eşti un înger, iar eu nu merit nici degetul tău mic ! strigă entuziasmat Alioşa, cuprins de căinţă. Eşti atât de bună ! Eu, să-ţi spun sincer, chiar acum, la bucătărie, l-am rugat pe Ivan Petrovici să mă ajute să plec. E ideea lui. Dar să nu mă condamni, îngerul meul Nu sunt chiar vinovat, căci te iubesc de o mie de ori mai mult şi de aceea mi-a venit o idee:
să-i mărturisesc totul Katiei, să-i povestesc ce s-a întâmplat ieri şi toată situaţia noastră actuală. Ea va găsi o soluţie, doar ne este atât de devotată.
— Chiar, du-te, îi răspunse Nataşa, zâmbind, şi, uite ce, dragul meu, şi eu aş vrea s-o cunosc pe Katia. Cum să facem?
Entuziasmul lui Alioşa ajunsese la paroxism. Începu să facă diferite propuneri. Totul era simplu: Katia va găsi o soluţie. Îşi dezvoltă ideea efervescent. Chiar astăzi va aduce răspunsul, peste două ore, şi, toată seara o va petrece cu Nataşa,
— Chiar vei veni? întrebă Nataşa conducându-l la uşă.
— Te mai îndoieşti? Rămâi cu bine, Nataşa, iubita mea pe vecie ! Rămâi cu bine, Vania! O, Doamne, scuză-mă, Ivan Petrovici vă iubesc, de ce să nu ne tutuim. Să ne spunem TU.
— Să ne tutuim.
— Slavă Domnului! De sute de ori mi-a trecut prin minte. Nu îndrăzneam să vă spun. Chiar şi acum uit. Nu e uşor să spui TU. Tolstoi spune undeva: doi s-au hotărât să se tutuiască şi nu reuşeau, mereu evitau propoziţiunile cu pronume. Vai, Nataşa, hai să recitim „Copilăria şi adolescenţa“, e atât de plăcut!
— Bine, bine du-te! îl îndemna Nataşa râzând, nu mai lungi vorba...
— Râmai cu bine, mă întorc peste două ore!
Îi sărută mâna şi ieşi grăbit.
— Vezi, îl vezi, Vania! spuse ea şi izbucni în plâns.
Rămăsei cu ea vreo două ore, o consolai şi încercai să o conving că va fi bine. Cu siguranţă avea dreptate, o chinuiau suspiciunile. Mă durea sufletul când mă gândeam la situaţia ei, mă temeam pentru ea. Dar ce puteam face?

Ciudat mai era Alioşa: o iubea, poate chiar mai mult decât înainte, mai puternic, mai chinuitor din cauza rcmuşcărilor şi recunoştinţei. Concomitent însă noua lui dragoste se infiltra în inima lui. Deznodământul nu se putea prevedea. Şi eu eram curios s-o văd pe Katia. Îi promisesem Nataşei să fac cunoştinţă cu dânsa.

Până la urmă Nataşa se înveseli. Îi povestisem de Nelli, de Masloboev, de Bubnova, de întâlnirea din dimineaţa aceea cu cei doi, de întâlnirea mea de la ora şapte. Totul îi păru deosebit de interesant. Despre bătrâni nu-i povestii multe, iar de vizita lui Ihmenev la mine nu-i spusei nimic deocamdată. Intenţia lui Ihmenev de a duela cu prinţul o putea speria. Şi ei i se părură suspecte relaţiile prinţului cu Masloboev, cât şi dorinţa lui de a mă cunoaşte mai bine, deşi totul părea explicabil în situaţia actuală...

Pe la ora trei mă întorsei acasă. Nelli mă învălui cu privirea ei blândă.

Capitolul şase

Exact la ora şapte seara eram la Masloboev. Mă întâmpină cu exclamaţii şi cu braţele deschise. Bineînţeles, era băut. Rămăsei uimit de pregătirile care se făcuseră, eram aşteptat. Un samovar sclipitor fierbea pe o măsuţă rotundă, acoperită cu o faţă de masă scumpă. Serviciul de ceai era din cristal, porţelan şi argint. Pe altă masă acoperită cu o altfel de faţă de masă, de asemenea scumpă, erau prezentate vase cu bomboane, dulceţuri, magiunuri şi jeleuri, fructe exotice şi mere şi trei patru soiuri de nuci şi alune, o adevărată vitrină. Pe o a treia masă aşternută cu o faţă de masă albă erau aşezate gustările: icre, brânzeturi, pateuri, mezeluri, şuncă, peşte şi o serie de carafe și butelii din cristal cu diferite soiuri de vodcă în mai multe culori: verde, rubinie, aurie şi brună. În fine, pe o măsuţă mică, aşezată lateral şi acoperită tot cu o faţă de masă albă, sclipitoare erau două frapiere cu şampanie. Pe masa din faţa divanului se aflau alte trei sticle: Sautern, Lafitte şi Cognac, băuturi scumpe de la Eliseev. La măsuţa pentru ceai şedea Alexandra Semionovna, cu o rochie simplă dar gătită cu mult gust. Ştia că toaleta îi vine bine şi o purta cu mândrie; întâmpinându-mă se ridică cu un aer maiestuos. Mulţumirea şi veselia îi străluceau pe faţa frumoasă şi proaspătă. Masloboev îmbrăcat într-un preţios halat şi papuci chinezeşti, iar dedesubt cu lenjerie a1bă proaspătă, de calitate, şedea într un fotoliu. Cămaşa lui era ornată cu o mulţime de nasturei şi butoni. Părul era îngrijit pieptănat pomădat şi cu cărare după ultima modă.

Eram atât de uluit, încât rămăsei în mijlocul camerei, privind cu gura căscată, când la Masloboev, când la Alexandra Semionovna încântarea căreia era la culme.

— Ce e asta Masloboev? Astăzi aveţi o serată? exclamai îngrijorat.

— Aş, de unde, nu te aşteptăm decât pe tine, răspunse el solemn.

— Dar cu ce văd pe masă, puteţi hrăni un batalion întreg !

— Şi chiar să-l îmbătăm, asta-i principalul ! adăugă Masloboev.

— Şi toate astea numai pentru mine?

— Şi pentru Alexandra Semionovna. Dânsa a ținut să organizeze totul;

— Ei, asta-i! Ştiam eu! exclamă dânsa îmbujorându-se, fără să se indispună. Nu poți aştepta un oaspete cum se cuvine: gata, ea-i de vină!

— De dimineaţă, aflând că ai promis să vii, s-a apucat de treabă...

— Ce minţii Nu de dimineaţă, ci de aseară, când ai venit şi ai spus că vine dânsul în vizită.

— Greşeşti.

— Deloc, aşa a fost. Eu nu mint niciodată, dar am vrut să primesc musafirul cu cinstirea cuvenită. O viaţă are omul, nimeni nu vine la noi iar casa e plină cu bunătăţi. Să vadă oamenii că şi noi ştim să trăim.
— Şi, vor afla ce bună gospodină eşti, adăugă Masloboev. Închipuie -ţi, frate, ce vină am eu! M-a gătit cu cămaşă olandeză, butoni, papuci şi halat chinezesc freză pomădată cu briliantină Bergamot, vroia să mă parfumeze cu Crême-brulée, dar aici n-am rezistat, mi-am dovedit autoritatea de bărbat...
— Nici un Bergamot, ci cea mai fină pomadă franţuzească dintr-un borcănaş din porţelan pictat! îl corectă Alexandra Semionovna. Judecaţi şi dumneavoastră, Ivan Petrovici, nici teatru, nici dans, numai rochii îmi cumpără, dar ce să fac cu ele? Le îmbrac şi mă plimb prin cameră. Zilele acestea am reuşit să-1 conving să meargă la teatru, când abia am întors capul să-mi prind o broşa, el fugi la bufet, dădu pe gât un pahar două de băutură şi gata a fost
şi de data aceasta am rămas acasă. Nimeni, absolut nimeni nu vine la noi în vizită; numai dimineţile vin tot felul de persoane cu treburi şi atunci, mă alungă. Dar casa e plină de samovare, servicii, toate primite în dar. Ne aduc şi alimente, nu cumpărăm decât vinul
şi pomăda şi câte o gustare: pateu, şuncă sau bomboane. Măcar de ar vedea şi alţii cum trăim! Un an întreg m-am tot gândit: uite, vine un musafir, un musafir adevărat, îi arătăm ce avem, îl cinstim cum se cuvine, atunci şi oamenii ne vor lăuda şi noi vom fi mulţumiţi; dar faptul că l-am gătit crezi că îl încântă, după el ar umbla tot murdar. Ce halat a primit în dar, mă întreb dacă îl merită? Pentru el băutura e totul. Ai să vezi că-ţi oferă vodcă înainte de ceai.
— Şi ce! Nu-i bine, ai dreptate, hai să bem, Vania, una aurie şi una argintie, apoi cu sufletul purificat, purcedem la alte sticluţe.
— Ştiam eu!
— Nu te îngrijora, Saşenika, vom bea noi şi ceai cu coniac în sănătatea ta.
— Ai văzut! exclamă dânsa plesnind din palme. Ceai extra la preţul de şase ruble, dăruit acum trei zile de negustor şi el vrea să-1 bea cu coniac Nu-1 ascultaţi Ivan Petrovici, vă torn imediat... veţi vedea singur ce ceai e ăsta!
Şi se agită în jurul samovarului.
Era clar că intenţionau să mă ţină toată seara. Alexandra Semionovna aşteptase un an de zile un musafir şi acum vroia să-şi verse focul pe mine. Toate astea îmi încurcau socotelile.
— Ascultă, Masloboev, spusei aşezându-mă, doar n-am venit în vizită, ci cu o treabă; doar tu m-ai chemat să-mi comunici ceva...
— Bine, treburile sunt treburi, dar acum e o vizită prietenească.
— Nu, prietene, nu conta pe mine. La opt şi jumătate plec. Am o treabă; am promis...
— Nu cred. Te-ai gândit ce-mi faci mie, dar ce va spune Alexandra Semionovna? Uită-te la dânsa: a încremenit. Pentru ce m-a pomădat cu Bergamot; gândeşte-te!
— Glumeşti, Masloboev. îi jur Alexandrei Semionovna că vin săptămâna viitoare, poate chiar vineri să stăm împreună la masă; acum, frate, trebuie numaidecât să fiu undeva. Mai bine spune-mi ce ai vrut să-mi comunici?
— Chiar nu puteţi rămâne decât până la opt şi jumătate! exclamă Alexandra Semionovna disperată, cu lacrimi în ochi, servindu-mă cu ceai.
— Nu fii îngrijorată, Saşenka, astea sunt mofturi! Rămâne el. Uite, mai bine spune-mi, Vania, unde umbli tu? Ce treburi ai? Pot să aflu? Văd că alergi mereu, nu lucrezi. .
— De ce trebuie să ştii? Poate îţi spun mai târziu. Acum explică-mi de ce ai venit ieri la mine, când te-am avertizat că nu voi fi acasă?
— Mi-am amintit apoi, dar ieri uitasem. Am venit cu o treabă, vroiam să stăm de vorbă, dar mai întâi trebuia s-o consolez pe Alexandra Semionovna. „Iată, îmi spunea, omul acesta e prieten cu tine, de ce să nu-i invităm?" De patru zile mă pisează. Pentru Bergamotul acesta cu siguranţă mi se vor ierta patruzeci de păcate pe lumea cealaltă dar, mi-am spus, de ce

să nu stăm şi noi prieteneşte de vorbă la un păhărel? Şi am aplicat strategia: ţi-am scris că, dacă nu vii, ni se scufundă toate corăbiile!!!

L-am rugat să nu mai procedeze altădată astfel, ci să mă anunţe din timp. Totuşi explicaţia lui nu-mi era pe plac

— Bine, dar azi dimineaţa,,de ce ai fugit de mine?

— Astăzi eram într-adevăr ocupat, nu te mint.

— Cu cine, cu prinţul?

— Vă place ceaiul nostru? întrebă mieros Alexandra Semionovna.

De cinci minute aştepta să mă pronunţ şi nu mă dusese capul.

— E minunat, Alexandra Semionovna, splendid! N-am mai băut aşa ceva.

Alexandra Semionovna se îmbujora de mulţumire şi se repezi să-mi toarne o ceaşcă.

— Prinţul, strigă Masloboev, acest prinţ, frate, e o lichea, un ticălos... Ei, frate, iată ce-ţi voi spune; cu toate că nici eu nu sunt uşă do biserică, dar n-aş vrea să fiu în pielea lui! Acum, destul! Tăcere! Numai atâta pot să-ţi spun.

— Să ştii că am venit la tine, ca, printre altele, să aflu câte ceva despre el. Dar asta mai târziu. Acum spune-mi de ce ieri, în lipsa mea, ia-i dat bomboane Elenei mele şi i-ai dansat? Şi, despre ce i-ai vorbit o oră şi jumătate?

— Elena e o fetiţă de unşpe, doişpe ani, care locuieşte temporar la Ivan Petrovici, explică Masloboev, adresându-se Alexandrei Semionovna. Uite-te la dânsa, Vania, continuă el arătând-o cu degetul, e gata să izbucnească, cum aude că am dat bomboane unei fete,
uite cum a tresărit, parcă a fulgerat-o... uite cum îi sclipesc ochii ca tăciunii aprinşi. N-am ce ascunde Alexandra Semionovna, nu fi geloasă. Dacă nu-i explic despre ce este vorba, imediat mă ia de păr, nici Bergamotul nu mă salvează!

— Nici aşa nu te salvează!

Şi Alexandra Semionovna făcu un salt de după masa de ceai şi înainte ca Masloboev să-şi ferească frizura, îl apucă de păr şi trase cu nădejde.

— Uite aşa! Uite aşa! Să nu îndrăzneşti să spui în faţa musafirului că sunt geloasă, să nu îndrăzneşti !

Râdea, se congestionase la faţă iar Masloboev o încasase serios.

— Să nu mă facă de râs! mi se adresa.

— Vezi, Vania, asta-i soarta mea! Cu ocazia asta mai bem o vodkă! hotărî Masloboev aranjându-şi părul şi repezindu-se la carafă. Alexandra Semionovna însă îl depăşi, se apropie de masă, turnă în pahare, ne servi şi chiar îl mângâie în treacăt pe obraz. Masloboev
îmi făcu mândru cu ochiul, plescăi din limbă şi bău cu satisfacţie paharul până la fund.

— Despre bomboane, nu mai ştiu, le-am cumpărat câteva zile înainte când eram beat, nu ştiu pentru ce, poate numai pentru a sprijini comerţul şi industria locală, nu sunt sigur, ţin minte doar că mergeam pe stradă beat, am căzut în noroi şi ani plâns smulgându-mi părul necăjit că nu sunt bun de nimic. De bomboane am uitat, erau în buzunar până m-am aşezat pe ele pe
divan la tine. Am dansat tot din cauza bunei dispoziţii, căci şi ieri eram destul de beat, iar când mă simt mulţumit, dansez. Asta-i tot, în afară de faptul că biata orfană m-a impresionat, da, apoi nici nu vroia să stea de vorbă cu mine, părea supărată. Atunci i-am dansat şi am servit-o cu bomboane.

— Nu cumva ai vrut s-o mituieşti ca să afli câte ceva şi, recunoaşte: ai venit în lipsa mea ca să vorbeşti între patru ochi şi s-o interoghezi, nu-i aşa? Ştiu eu, ai stat o oră şi jumătate, i-ai spus că ai cunoscut-o pe răposata ei mamă, ai tot insistat cu întrebările.

Masloboev făcu ochii mici şi râse şiret,

— N-ar fi fost ideea rea, spuse el. Nu, Vania, n-a fost asta. Puteam să profit de ocazie, dar n-a fost aşa. Ascultă, bătrâne, deşi sunt beat ca de obicei, să ştii că Filip nu te înşeală niciodată cu intenţie.

— Dar fără intenţie?

— Si, fără intenţie. Să lăsăm asta,, să bem şi să vorbim despre treburi serioase ! Chestiunea e simplă, continuă după ce mai bău un pahar. Bubnova asta nu avea nici un drept să o ţină pe fată, m-am interesat. N-a fost vorba de nici o înfiere sau altceva asemănător. Mama fetei îi datora bani, de aceea a reţinut-o ea pe fetiţă. Deşi ticăloasă, Bubnova e proastă ca toate femeile. Răposata avea acte în regulă, prin urmare totul e limpede şi curat. Elena poate sta la tine, deşi va fi mai bine să o ia o familie cumsecade, care să se ocupe de ea. Deocamdată poate rămâne la tine, aranjez eu totul, Bubnova nu va putea mişca un deget. Despre răposată nu ştiu multe. Era văduvă, o chema Salzmann...
— Aşa e, la fel îmi spune şi Nelli.
— Cu asta am încheiat. Acum, Vania, începu el prevenitor, am o rugăminte, te rog să mă ajuţi. Povesteşte-mi cât poţi de amănunţit ce treburi ai, pe unde dispari zile întregi? Am mai auzit eu câte ceva, dar trebuie să ştiu mai mult.
Dorinţa lui mă uimi, chiar mă îngrijoră.
— De ce asta? Pentru ce vrei să ştii? Mă întrebi atât de solemn...
— Ascultă, Vania, pe scurt vreau să-ţi fac un serviciu. Vezi tu, prietene, dacă umblam cu cioara vopsită, te descoseam eu şi altfel. Crezi că vreau să te înşel: îmi vorbeşti de bomboanele acelea, crezi că n-am înţeles? Dacă vorbesc serios o fac nu pentru mine, ci pentru tine. Ai încredere în mine şi vorbeşte deschis, spune-mi adevărul gol goluţ...
— Ce serviciu? Ascultă, Masloboev, de ce nu vrei să-mi povesteşti despre prinţ? Eu trebuie să ştiu. Îmi faci un serviciu...
— Despre prinţ ! Hm.., bine, fie, îţi voi spune adevărul: întrebarea mea are legătură cu prinţul.
— Cum?
— Uite aşa: eu am observat că el se interesează de treburile tale, m-a întrebat pe mine. Cum însă a aflat că ne cunoaştem este o altă poveste. Principalul: fereşte-te de el. E un fel de Iuda-trădătorul şi chiar mai rău. De aceea, când am văzut că afacerile lui au legătură cu necazurile tale, m-am îngrijorat pentru tine. Eu, însă nu ştiu nimic, de aceea te rog să-mi spui tu ca să pot judeca... Chiar pentru asta te-am şi chemat, asta-i acea problemă importantă, dacă vorbim deschis.
— Poate îmi spui totuşi, de ce trebuie să mă feresc de prinţ…
— Bine, fie. Eu, frate, am unele preocupări mai delicate, oamenii mă folosesc ştiind că-mi țin gura. Cum să-ţi spun? Te rog să mă înţelegi că nu pot să-ţi dau amănunte ca să-ţi demonstrez ce ticălos este. Deci, spune tu, ce te preocupă...
Era clar că nu aveam nimic de ascuns faţă de Masloboev, problema Nataşei nu era un secret, iar el îi putea fi de folos. Bineînţeles, în relatarea mea evitai să divulg chiar totul. Masloboev asculta cu atenţie tot ce era în legătură cu prinţul; mă oprea deseori punându-mi întrebări suplimentare. Interogatoriul dură cam o jumătate de oră.
— Hm ! Fata asta e deşteaptă, constată Masloboev. Chiar dacă n-a ghicit ea chiar totul despre el, dar a simţit de la început cu cine are de a face şi a întrerupt relaţiile. Bravo, Natalia Nikolaevna! Beau în sănătatea ei ! În situaţii din acestea nu-ţi trebuie doar minte ei şi inimă, să nu te laşi dus de nas, iar inima ei nu s-a înşelat. Se înţelege, cauza ei este pierdută: prinţul se va ţine tare şi Alioşa o va părăsi. Păcat de Ihmenev; să plătească el zece mii ticălosului ăsta! Cine 1-a apărat în proces? Te pomeneşti că s-a apărat singuri E-eh! Aşa păţesc cei care cred că cinstea şi nobleţea pot răzbi oriunde ! Aşa-i poporul nostru ! Împotriva prinţului nu se procedează aşa... I-aş fi recomandat eu un avocațel, e-eh! Şi, Masloboev izbi cu pumnul în masă.
— Ei, acum spune-mi tu, ce ştii despre prinţ?
— Tot la prinţ ţi-e gândul! Ce pot să-ţi mai spun eu, îmi pare rău că ţi-am promis. Eu, Vania, am,vrut doar să te avertizez, să nu cazi sub influenţa lui. E periculos să ai de-a face cu el. Te sfătuiesc să fii cu băgare de seamă. Ce, ai crezut că îţi voi dezvălui acum misterele Parisului?

Se vede că eşti romancier! Ce pot să-ţi mai spun despre un ticălos? Ticalosu-i ticălos... Bine, poftim, îţi voi povesti acum o afacere de-a lui: nu o localizez, nu-ţi divulg nici personajele, nici datele calendaristice. Ştiai că el, încă în prima tinereţe, când încă trăia din leafă, se însurase cu o fată de negustor bogat? Ei, cu ea el nu s-a purtat tocmai frumos şi, deşi nu despre ea e vorba, trebuie să-ţi spun, prietene Vania, că ei cam cu aşa ceva s-a ocupat toată viaţa. Să-ţi mai dau un exemplu: pleacă el în străinătate, acolo.,.
— Stai, Masloboev, despre ce călătorie vorbeşti? în ce an?
— Acum nouăzeci şi nouă ani şi trei luni... Ei, acolo el a sedus o fată, fiica unui tată, a dus-o la Paris. Dar, cum a făcut-ol Tatăl era un fel de proprietar de uzină, sau acţionar într-o asemenea întreprindere, nu ştiu sigur. Vezi eu îţi povestesc folosind propriile mele concluzii trase din nişte date. Şi, prinţul 1-a indus în eroare, s-a infiltrat şi el în acea întreprindere, 1-a înşelat şi i-a luat banii. Bătrânul avea nişte acte referitoare la bani; prinţul dorea banii fără să-i mai înapoieze, adică pur şi simplu să-i fure. Bătrânul avea o fiică foarte frumoasă, iar frumoasa asta avea un iubit: un om excepţional, frate cu Schiller-poetul, un visător şi totodată negustor, un neamţ sadea, îl chema parcă Pfefferkuchen...
— Acesta era numele lui?
— Poate nu chiar aşa, dă-1 dracului, n-are importanţă... Numai că prinţul s-a dat bine pe lângă fată, dar în aşa hal, încât ea se îndrăgosti de el ca o nebună. Atunci prinţul se gândi să obţină două lucruri: mai întâi, să pună mâna pe fată, iar apoi şi pe actele referitoare la suma primită, căci cheile de la sertarele bătrânului le ţinea fiica sa. Bătrânul o iubea în aşa hal pe fată, încât nici nu vroia s-o mărite. Serios! Era gelos pe fiecare peţitor, nu-şi imagina cum ar putea să se despartă de ea, astfel 1-a îndepărtat şi pe Pfefferkuchen, bătrânul acesta englez...
— Englez? Dar unde se petreceau toate acestea
— Aşa spun eu de pildă, iar tu o iei în serios... Acţiunea se petrecea în oraşul Santa Fe de Bogota sau poate în Krakowia, sau poate în principatul Nassau, acolo de unde vine apa aceea minerală, da chiar acolo, eşti mulţumit? Ei, deci prinţul a sedus fata, a răpit-o de la tat-su şi la insistenţele lui, ea a mai luat cu dânsa şi nişte acte,.. Dragostea, bat-o vina! Of, Doamne, doar fata era cinstită, nobilă, distinsă ! Adevărat, nu prea ştia ea multe despre acte... grija ei era că tatăl o va blestema. Prinţul însă găsi şi aici o soluţie: îi dădu o declaraţie oficială, că se se va căsători cu dânsa. Astfel o convinse să plece cu el, aşa, pentru un timp, să facă o plimbare, iar când îi va mai trece bătrânului supărarea, se vor întoarce la el căsătoriţi şi vor trăi toţi trei fericiţi până la adânci bătrânețe. Astfel ea fugi de acasă, bătrânul o blestemă şi dădu faliment. După ea plecase şi Frauenmilch, lăsând totul balta şi negoţ, şi tot, căci era îndrăgostit până peste urechi...
— Stai! Care Frauenmilch?
— Ei, acela, cum îi zicea — Feierbach... ptiu, Pfefferkuchen ! No, prinţul nu putea să se însoare, căci ce va spune contesa Hlestovo, ce va gândi baronul Pomoikin? Deci, trebuia să inventeze ceva, o păcăleală. Şi, a păcălit-o cam rău: în primul rând o ameninţă cu bătaia, apoi îl invită pe Pfefferkuchen, acela veni, deveni prietenul ei de suflet se lamentau împreună, petreceau serile ea plângând, el consolând-o ce vrei, suflete neprihănite... Prinţul aranja în aşa fel ca să-i găsească seara târziu împreună şi născoci că îi văzuse cu ochii lui cum făceau dragoste... apoi, îi dădu frumos pe amândoi afară iar el o şterse la Londra. Atunci ea era deja însărcinată, încât foarte curând născu o fată, adică nu fată ci băiat, aşa-băiat, şi l-au botezat — Volodia, iar Pfefferkuchen îi fu naş. Astfel plecă ea cu Pfefferkuchen. El avea ceva bani, deci călătoriră prin Elveţia, Italia — în toate locurile astea poetice, aşa cum se obişnuieşte. Ea plângea, iar el se lamenta şi trecură anii iar fetiţa crescu... Prinţul o ducea bine, un lucru nu era cum trebuie: nu obţinuse de la dânsa acea declaraţie că se va însura cu ea... „Eşti un om josnic, spusese ea la despărţire, m-ai jefuit, m-ai necinstit şi acum mă părăseşti. Adio! dar declaraţia nu ţi-o dau. Nu pentru că aş vrea să mă căsătoresc cu tine, ci pentru că te temi de acest act. Deci va rămâne la mine". Îşi ieşise din fire femeia, dar - prinţul nu se prea îngrijoră.

în general astfel de lichele preferă să aibă de a face cu fiinţe superioare. Ele au suflet nobil, deci e uşor să le înşeli, apoi ele tratează totul de la înălţimea superiorităţii lor şi în loc să uzeze de drepturile lor legale, renunţă cu dispreţ. Astfel procedă şi această mamă: cu mândria şi dispreţul ei păstră actul compromiţător, dar prinţul ştia sigur că ea mai curând se va spânzura decât să uzeze de el, deci era liniştit. Dânsa însă, deşi îl scuipase astfel în obrazul lui ticălos, rămase în braţe cu Volodia: ce se va întâmpla cu el dacă moare ea? Nu, se punea deocamdată problema căci Bruderschaft o încuraja şi nici nu discuta despre asta. Ei îl citeau pe Schilter... în fine, Bruderschaft se îmbolnăvi şi muri,.,
— Adică, Pfefferkuchen?
— Ei, da, la dracu ! Iar ea...
— Stai câţi ani au călătorit ei, zici?
— Exact două sute. Şi, apoi s-au întors la Krakowia. Părintele nu a primit-o, a blestemat-o, ea muri, iar prinţul îşi făcu cruce că a scăpat. Iar eu încălecai pe o şa şi spusei povestea aşa... bem, frate!
— Bănuiesc, tu chiar în problema asta umbli să afli ceva, Masloboev...
— Ai vrea să fie aşa!
— Nu înţeleg, numai, ce ai putea face?
— Păi, vezi, ea cum se întoarse la Madrid după zece ani de absenţă, cu numele schimbat, trebuia să se afle ceva şi despre Bruderschaft, şi despre bătrân, şi dacă ea într-adevăr se întorsese, şi despre puiul ei, şi dacă a murit, şi dacă n-au rămas nişte acte, şi aşa mai departe pân-la infinit. Şi, în plus, multe altele. E o mare lichea, fereşte-te de el, Vania, iar despre Masloboev iată ce-ţi spun: niciodată să nu-1 crezi ticălos! Deşi, este el un pic, dar nu cu tine. Sunt foarte beat dar ascultă-mă: dacă într-o zi, curând sau mai târziu, acum sau anul viitor, ţi se va părea că Masloboev a fost *nesincer* cu tine, atunci să ştii că a făcut-o fără gând rău, Masloboev veghează asupra ta. Deci, lasă bănuielile şi vino să-mi spui deschis ce ai pe suflet. Acum, vrei să bei ceva?
— Nu.
— Iei o gustărică?
— Nu, frate, scuză-mă...
— Atunci, cară-te, e nouă făr-un sfert şi nu-ţi mai intră nimeni în voie. E timpul să pleci.
— Cum? Ce? Te-ai îmbătat şi goneşti oaspetele! Uite aşa face întotdeaunal Neruşinatul! strigă cu lacrimi în ochi Alexandra Semionovna.
— Degeaba, nu ne va înţelege! Alexandra Semionovna, rămânem împreună, adorata mea! El e general! Nu, Vania, mint: tu nu eşti general, dar eu sunt un nemernic! Priveşte cum arăt! Ce sunt eu faţă de tine! Iartă-mă, Vania, nu mă judeca şi lasă-mă să-mi descarc sufletul.

Mă îmbrăţişă şi izbucni în plâns. Mă pregătii de plecare.
— Vai, Doamne, şi cina e pregătită, se lamenta Alexandra Semionovna disperată. Dar, cel puţin vineri, veniţi la noi?
— Vin, Alexandra Semionovna, vă dau cuvântul meu că vin.
— Poate că vă e silă că este aşa beat. Nu-1 judecaţi, Ivan Petrovici, are suflet bun şi vă iubeşte! Zi şi noapte tot despre dumneata îmi vorbeşte. Mi-a cumpărat cărţile dumitale, încă nu le-am citit, mâine încep. Ce bine o să-mi pară dacă veniţi! Nu văd pe nimeni, nimeni nu vine la noi. Avem de toate, dar suntem singuri. Atât m-am bucurat să vă ascult cum vorbiţi... Vă aşteptăm vineri...

Capitolul şapte

Mă grăbeam spre casă, povestirea lui Masloboev mă tulburase. Tot felul de gânduri îmi trecură prin minte şi, ca un făcut, o întâmplare mă zgudui ca un şoc electric.

Chiar în faţa porţii mele era un felinar. Abia mă apropiai de uşă că o figură stranie se desprinse de sub felinar şi se repezi la mine speriată, tremurând înnebunită şi se agăţă de braţele mele. Mă îngrozii, era Nelli!

— Nelli ! Ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat?

— Acolo sus... e el... la noi...

— Cine? Mergem, mergem împreună.

— Nu vreau, nu vreau! Aştept până pleacă... jos… nu vreau!

Urcai scările cu o presimţire bizară., deschisei uşa şi văzui pe prinţ. Şedea la masă şi citea o carte, cel puţin aşa părea…

— Ivan Petrovicil exclama el bucuros. Mă bucur că în fine v-aţi întors. Eram gata să plec, de o oră vă aştept. I-am promis contesei să vin astă seară cu dumneavoastră, m-a rugat insistent, doreşte să vă cunoască ! Deoarece aţi promis să ne întâlnim, m-am gândit să vin eu însumi aici mai devreme; până nu plecaţi undeva şi să vă iau cu mine. Închipuiţi-vă dezamăgire... vin aici şi slujnica îmi spune că nu sunteţi acasă. Ce să fac, îmi dădusem cuvântul să vă aduc astăzi; rămăsei să aştept vreun sfert de oră, dar am deschis întâmplător romanul dumitale şi nu m-am mai putut opri. Ivan Petrovicil E o capodoperă! Cum n-au înţeles! Mi-a stors lacrimi! Am plâns şi eu nu plâng uşor...

— Vreţi să merg cu dumneavoastră? Ca să fiu sincer, acum,... deşi n-am nimic împotrivă, dar...

— Vă rog, să mergem! Ce se va întâmpla cu mine? Doar v-am aşteptat peste o oră! Apoi, trebuia numaidecât să vorbesc cu dumneata, înţelegi despre ce?! Cunoşti mai bine lucrurile... Poate ne gândim, hotărâm ceva, găsim o soluţie... Te rog, nu mă refuza...!

Mă gândii că odată şi odată tot va trebui să merg. E drept că Nataşa era singură, avea nevoie de mine, pe de altă parte, chiar dânsa mă rugase să fac cunoştinţă cu Katia. Apoi nu era exclus să-1 găsesc acolo pe Alioşa.., Ştiam eu ca Nataşa nu se va linişti până nu-i aduc veşti despre Katia şi mă hotărâi să merg. Nu ştiam cum să procedez cu Nelli.

— Aşteptaţi o clipă, mă adresai prinţului şi ieşii pe scări. Nelli era acolo într-un colţ întunecos.

— De ce nu vii Nelli? Ce ţi-a făcut ? Ce ţi-a spus?

— Nimic. Dar nu vreau, nu vreau... mi-e teamă...

Cu toate insistenţele mele Nelli nu vroia să intre în casă. În cele din urmă ne-am înţeles să intre în casă după ce plecăm şi să se încuie înăuntru,

— Să nu laşi pe nimeni să intre, Nelli.

— Pleci cu el?

— Cu el.

Tresări şi mă apucă de mâini, ca şi cum dorea să mă reţină, dar nu spuse nimic. Mă hotărîi să aflu a doua zi...

Cerându-i scuze prinţului, mă dusei să mă schimb, îmi recomandă să nu-mi fac probleme, căci nu era nevoie de ţinută de gală. „Doar ceva proaspăt... preciza el examinându-mă cu atenţie,... ştii prejudecăţile astea... nu putem scăpa de ele. Nu vom atinge niciodată perfecţiunea în înalta societate" încheiase râzând cu satisfacţie când văzu că am frac.

Ieşirăm. Îl lăsai puţin pe scară ca să-mi iau rămas bun de la Nelli, care o zbughise deja în cameră. Era foarte emoţionată. Faţa i se învineţise. Eram îngrijorat şi îmi venea greu să o las singură.

— Ciudată slujnică aveţi, îmi spuse prinţul coborând scările. Doar fetiţa asta vă e slujnică?

— Nu, ea locuieşte temporar la mine.

— Stranie fiinţă, cred că nu e întreagă la minte. Închipuiţi-vă la început mi-a răspuns la întrebări, ca apoi, când m-a văzut mai bine, a sărit la mine ţipând şi tremurând, s-a agăţat de

mine... vroia să spună ceva, nu putea... Recunosc, mi-a fost teamă, era să plec dar slavă Domnului, a plecat ea. Mă uluise. Cum te înţelegi cu ea?
— Suferă de epilepsie.
— Aşa! Atunci, nu e de mirare,

Gândindu-mă la cele întîmplate în ultimele zile, la toate întâlnirile „întâmplătoare" şi la povestirea lui Masloboev, toate aveau legătură între ele.

La intrare ne aştepta caleaşca. Ne aşezarăm şi plecarăm la contesă.

Capitolul opt

Podul Negustorilor nu era departe. Un timp tăcurăm amândoi. Aşteptam ca el să înceapă discuţia. Credeam că va încerca să mă descoasă, dar trecu direct la subiect
— Mă preocupă un gând, Ivan Petrovici, în legătură cu care aş dori sa vă cunosc părerea: demult am hotărit să renunţ la câştigul meu de cauză în procesul cu Ihmenev şi aş dori să-i cedez cele zece mii bătrânului. Cum să procedez?

„Parcă nu ştii cum se face, mă gîndii, vrei să mă iei peste picior?"
— Nu ştiu, îi răspunsei aparent indiferent, vă pot fi de folos în ceea ce priveşte Natalia Nikolaevna, dar în această problemă dumneavoastă, fără îndoială, sunteţi mai competent.
— O, nu dimpotrivă. Dumneata îi cunoşti şi poate îmi poţi spune ce gândeşte despre asta Natalia Nikolaevna, ar fi pentru mine un criteriu de orientare. Dumneata m-ai putea ajuta, problema este dificilă. Sunt gata să cedez, aş vrea să le fac o concesie oricum, mă înţelegi, dar nu ştiu în ce mod, asta-i întrebarea. Bătrânul e orgolios, încăpăţânat, n-ar fi exclus să mă jignească aruncându-mi banii în faţă...
— Pot să vă întreb, ai cui sunt banii aceştia, ai dumneavoastră sau ai lui?
— O dată ce eu am câştig de cauză sunt ai mei.
— Dar conştiinţa ce vă spune?
— Fireşte că sunt ai mei, răspunse el puţin şocat dc franchețea mea, se pare, nu cunoşti fondul acestui proces. Eu nu l-am învinovăţit pe bătrân de înşelăciune premeditată, nici nu-mi trecuse prin minte aşa ceva. El s-a simţit jignit. El e vinovat de neglijenţă, de risipă şi pentru asta trebuie să răspundă. Drept vorbind nici asta n-ar fi esenţa problemei, cauza este cearta dintre noi şi jignirile aduse reciproc amorului propriu. Eu poate n-aş fi acordat atenţie acelor nenorocite de zece mii, dar ştii dumneata de unde am pornit. Recunosc, am fost bănuitor, poate chiar nedrept, dar în focul luptei, jijnit de grosolănia lui, n-am vrut să cedez şi l-am dat în judecată. Poate n-a fost demn din partea mea. Nu vreau să mă justific, dar trebuie aă atrag atenţia că mânia şi amorul propriu rănit nu înseamnă încă lipsă de demnitate, ci este ceva omenesc şi mărturisesc că eu, de fapt, nici nu l-am cunoscut bine pe Ihmenev, am fost pe deplin convins că zvonurile despre Alioşa şi fata lui sunt adevărate şi deci la fel putea fi şi sustragerea intenţionată a banilor... Dar să lăsăm asta. Important e: ce să fac? Să renunţ la bani, dacă spun că am dreptate înseamnă că îi dăruiesc. Gândindu-ne la situaţia delicată în care se află Natalia Nikolaevna... el mi-i aruncă în obraz...
— Vedeţi, singur spuneţi că vi-i aruncă, deci îl consideraţi îndreptăţit, deci puteţi fi convins că nu i-a sustras. Dacă-i aşa, de ce nu mergeţi la dânsul să-i spuneţi că vă regretaţi reclamaţia? Ar fi corect iar Ihmenev nu v-ar refuza banii *lui.*
— Hm... banii *lui, vezi* asta-i problema? Mă îndemni să merg la dânsul, să spun că îmi retrag reclamaţia Dar de ce am reclamat, dacă ştiam că acţiunea-i nefondată, vor spune toţi. Nu cred că merit aşa ceva, căci am procedat conform legii; n-am spus nicăieri că el a sustras banii, dar sunt convins şi acuma de neglijenţa, superficialitatea şi incompetenţa lui. Banii aceştia îmi

aparţin şi e greu să iau o asemenea vină asupra mea, îmi ceri prea mult, este străin, ea însă suferea în tăcere... Contesa mă primi cu amabilitate, îmi întinse mâna şi-mi mărturisi că de mult doreşte să mă cunoscă. Ne servi ceaiul, personal, dintr-un samovar de argint, în apropierea căruia ne aşezarăm eu, prinţul şi încă un domn foarte distins, destul de vârstnic, cu o decoraţie pe piept, pus la punct şi cu maniere diplomatice. Acest oaspete se bucura de o deosebită consideraţie. De la întoarcerea ei din străinătate contesa nu reuşise să-şi facă multe relaţii la Petersburg şi să-şi creeze o poziţie cum şi-ar fi dorit. În afara acestui oaspete, nu mai veni nimeni. O căutai cu privirea pe Ekaterina Feodorovna; era în altă cameră cu Alioşa însă veni îndată când ne auzi. Prinţul îi sărută mâna iar contesa îi atrase, atenţia asupra mea. Fusei prezentat. Eram nerăbdător să o cunosc: era o blondă delicată, îmbrăcată în alb, nu prea înalta, cu o faţă calmă, liniştită, luminată de doi ochi cu desăvârşire albaştri, cum ne spusese şi Alioşa, purtând amprenta tinereţii şi doar atât. Mă aşteptam să văd o perfecţiune, dar nu era cazul. Ovalul feţei delicat, cu trăsături regulate, părul des şi foarte frumos dar pieptănat simplu, privirea liniştită, insistentă n-ar fi atras atenţia; dar aceasta era numai prima impresie, căci în seara aceea avui ocazia să o cunosc mai bine. Chiar şi numai modul cum îmi întinse mâna, continuând să mă privească naiv în faţă, fără să spună un cuvânt mă impresiona ciudat şi mă făcu să-i zâmbesc. Era o fiinţă cu suflet pur, Contesa o urmărea fără întrerupere. Strângându-mi mâna, Katia se îndepărtă în grabă şi se aşeză în colţul opus al camerei împreună cu Alioşa. Salutându-mă, Alioşa îmi şoptise: „Sunt doar în trecere, imediat plec *acolo"*.

„Diplomatul" căci nu i-am reţinut numele, vorbea rar şi infatuat, demonstrând ceva. Contesa îl asculta cu atenţie. Prinţul zâmbea prevenitor: oratorul i se adresa deseori, considerându-1 un auditoriu redutabil. Am fost servit cu ceai şi lăsat în pace, ceea ce îmi surâdea. O studiam pe contesă, prima impresie era favorabilă. Poate nu mai era tânără, dar mi se părea că are în jur de douăzeci şi opt de ani. Faţa îi era proaspătă şi se vedea că fusese o frumuseţe. Părul des blond cenuşiu, privirea blândă senină cu sclipiri jucăuşe, puţin ironice, dar reţinute, ceea ce trăda isteţimea minţii dar şi mută bunătate şi mai ales veselie. Mi se păru puţin frivolă, dornică de distracţii cu un egoism acceutuat. Se vedea că e dominată puţin de prinţ, care avea multă influenţă asupra ei. Ştiam că între ei erau legături amoroase, dar auzisem că nu fusese un amant prea gelos când s-au aflat în străinătate. Nu ştiu de ce aveam impresia, şi o am şi acum, că ceea ce îi leagă este de altă natură, ceva misterios, un fel de obligaţie reciprocă de natură materială. Ştiam că îl preocupă ceva, însă relaţiile lor nu se. deteriorau. Poate era ceva în legătură ca Katia, iar iniţiativa trebuia să aparţină prinţului. Aceasta era cauza renunţării prinţului la căsătoria cu contesa, şi hotărârii lui de a milita în favoarea căsătoriei Iui Alioşa cu fiica ei vitregă. La această concluzie am ajuns ascultând povestirile naive ale lui Alioşa, care tot mai observa câte ceva. De asemenea ajunsei la convingerea că prinţul, deşi domină pe contesă, are motive să se teamă de ea. Chiar Alioşa simţise asta, căci tare ar fi vrut prinţul s-o mărite pe contesă cu cineva şi de aceea o tot îndemna să plece la ţară, sperând să-i găsească un pretendent în provincie.

Şedeam şi urmăream conversaţiile, gândindn-mă cum să fac să stau de vorbă între patru ochi cu Ekaterina Feodorovna. Diplomatul tot mai demonstra o problemă politică în legătură cu reformele proiectate şi dacă e cazul să ne temem de ele sau nu !Vorbi mult, îndelung, cu calm şi competenţă. Îşi dezvolta ideile cu fineţe şi înţelepciune, dar ideea însăşi era respingătoare. Insista supra faptului că toată această dorinţă de reformă va aduce roade, că văzând aceste roade guvernanţii îşi vor da seama că au greşit, şi, toţi cu forţe sporite vor începe să sprijine vechea stare de lucruri. Că experienţa, deşi tristă, va fi pozitivă, căci ne va demonstra că trebuie să menţinem acest trecut salvator, care va furniza noi date şi deci trebuie să dorim ca situaţia să ajungă la limita imprudenţei. „Fără noi nu se poate, concluziona el, fără noi n-a existat nici o societate. Noi nu vom rata ci din contra, vom câştiga: noi vom ajunge la suprafaţă şi deviza noastră la ora actuala trebuie să fie: *„Pire ça*

va, mieux ça est“ [1].Prinţul îi zâmbi cu simpatie dezgustătoare. Oratorul era încântat de sine. Era cât p-aci-să fac prostia să-1 contrazic, căci sângele îmi fierbea în vine, dar mă opri privirea veninoasă a prinţului, care alunecă înspre mine şi mă avertiză că el abia aşteaptă o ieşire nepotrivită din partea mea ca să mă compromit. Apoi eram convins că diplomatul nici n-ar fi băgat de seamă replica mea şi poate chiar nici pe mine însumi. Eram cu desăvârşire dezgustat. Alioşa îmi veni în ajutor.

Se apropie încetişor mă atinse pe umăr şi mă invită să-mi spună ceva. Ghicii că o făcuse la îndemnul Katiei. Aşa era căci peste o clipă şedeam alături. Katia, la început mă examina cu atenţie, ca şi cum ar spune în sinea sa „deci acesta-i". Aceasta ne dădu răgazul necesar să găsim un limbaj comun de discuţie. Personal eram convins că e suficient să deschidem gura şi vom avea ce discuta până dimineaţa. Cele „cinci-şase ore de discuţie" de care amintise Alioşa îmi răsăriră în minte. Alioşa stătea lângă noi şi aştepta cu răbdare să începem.

— De ce tăceţi, ne întrebă el cu un zâmbet. Acum v-aţi întâlnit, de ce tăceţi?

1 *Cu cât mai rău, cu atât mai bina" (fr.)*

Ce om eşti, Alioşa... ai răbdare îi răspunse Katia. Avem atâtea de vorbit, Ivan Petrovici, încât nu ştiu cu ce să încep. Ne-am cunoscut cu mare întârziere, trebuia să se fi întâmplat demult, căci eu vă cunosc de multă vreme şi tare aş fi dorit să vă întâlnesc. Chiar îmi trecuse prin minte să vă scriu o scrisoare...

— În legătură cu ce? întrebai zâmbind involuntar.

— Câte n-ar fi de scris, poate chiar şi numai despre faptul că Alioşa e convins că Natalia Nikolaevna nu se supără pe el, când o lasă atâta timp singură în astfel de momente. Se poate să procedeze astfel? Ei, spune-ne te rugăm, de ce stai acum aici?

— O, Doamne, dar plec imediat. Am spus doar că nu stau decât un minut cu voi amândoi şi apoi mă duc...

— Şi, ai văzut că suntem împreună, vezi? Uite, astfel procedează întotdeauna, adăuga câ îmbujorându-se şi arătându-mi-1 cu degetul. „Un minut" şi-1 vezi . cum stă aici până la miezul nopţii şi apoi e prea târziu să mai meargă. „Ea nu se supără, îmi spune, că e bună“
asta-i treaba lui! E bine, e corect ce face?

— Da, ai dreptate, mai bine plec, se tângui Alioşa, deşi mi-ar fi plăcut tare mult să stau cu voi...

— De ce-ţi trebuia să fii cu noi? Din contră noi trebuia să rămânem singuri; Ascultă, nu te supăra; e absolut necesar şi înţelege-ne.

— Dacă e necesar, plec... de ce să mă supăr. Mai intru puţin pe la Levinka şi apoi, direct acolo. Uite ce, Ivan Petrovici, mi se adresă, luându-şi pălăria, ştii că tata vrea să renunţe la banii ce i-a câştigat din procesul cu Ihmenev.

— Ştiu, mi-a spus.

— Ce frumos din partea lui. Katia nu crede că e bine ce face. Discutaţi puţin pe tema asta. Rămâi cu bine, Katia, şi te rog să nu-ţimai treacă prin gând că nu o iubesc pe Nataşa. Să nu-mi reproşezi şi să mă controlezi! Ea nu se îndoieşte că eu o iubesc şi eu sunt convins că ea are în mine încredere. Eu o iubesc necondiţionat, fără nici o obligaţie, pur şi simplu. De aceea
nu mă mai interogaţi ca pe un inculpat. întreabă-l pe Ivan Petrovici, e aici şi-ţi va confirma că Nataşa e geloasă şi deşi ţine mult la mine, este foarte egoistă, căci nu vrea să facă nici un sacrificiu.

— Cum adică? intervenii neîncrezător.

— Ce spui Alioşa? exclamă revoltată Katia, plesnind din palme.

— Ei da, ce va miră? Ivan Petrovici ştie. Îmi pretinde să stau cu dânsa, deşi nu direct, dar se vede pe dânsa că se supără.

— Nu ţi-e ruşine! Să-ţi fie ruşine! îl apostrofă mânioasă Katia.

— De ce să-mi fie ruşine? Ce fel de om eşti, Katia! Doar eu o iubesc mai mult decât îşi imaginează ea, şi dacă m-ar iubi şi ea la fel, ar sacrifica orice plăcere. E adevărat că şi ea mă îndeamnă să plec, însă pe faţa ei se vede cât de greu îi vine, încât e ca şi cum mi-ar da drumul.
— A nu, aici e ceva la mijloc! exclamă din nou Katia -adresându-mi-se cu o privire mânioasă!.. Recunoaşte Alioşa, recunoaşte imediat că sunt vorbele tatălui tău? Chiar azi -a spus-o ! Şi, te rog, să nu mă minţi: tot voi afla eu adevărul!
— Da sunt vorbele lui, răspunse jenat Alioşa, şi ce-i cu asta? Astăzi mi-a vorbit atât de drăguţ, prieteneşte, a lăudat-o, mă şi miram; după ce îl jignise atât.
— Şi, l-ai crezut, intervenii eu, tu, căruia ea ţi-a oferit totul! Chiar astăzi era îngrijorată să nu te plictisești, să nu te lipsească de plăcerea de a o vedea pe Ekaterina Feodorovna ! Chiar ea mi-a mărturisit. Şi ai crezut aceste vorbe mincinoase ! Nu ţi-e ruşine?
— Nerecunoscătorule! Niciodată nu-i e ruşine de nimic! spuse Katia dând din mână a lehamite.
— Ce aveţi azi cu toţii! continuă Alioşa plângăreţ. Aşa eşti mereu Katia ! Nu vezi decât laturile negative... Nu mai vorbesc de Ivan Petrovici! Crede că n-o iubesc pe Nataşa! N-am vrut să spun că ea este egoistă. Am vrut numai să accentuez că mă iubeşte prea mult, peste măsură, de aceea este greu s-o suporţi. Dar tata nu mă duce el cu vorba, chiar dacă ar vrea; am înţeles eu. El mi-a vorbit exact cum v-am transmis eu: că ea mă iubeşte prea mult, e prea posesivă, de aceea ne e greu şi va fi din ce în ce mai greu. Ei, şi ce-i rău în asta, doar n-a spus decât un adevăr şi mi l-a spus pentrucă-mi vrea binele şi nu înseamnă că a nedreptăţit-o pe Nataşa; dimpotrivă consideră că ea mă iubeşte exagerat de mult.

Dar Katia îl întrerupse şi începu să-i demonstreze adevărata faţă a lucrurilor; că tatăl lui o laudă pe Nataşa ca să-l inducă în eroare cu bunătatea sa cu scopul de a-i despărţi şi pe nesimţite să-l influenţeze pe Alioşa împotriva ei. Ea demonstra cu căldură şi înţelepciune că Nataşa l-a iubit, dar nici-o iubire nu iartă o asemenea comportare şi ca adevăratul egoist este el, Alioşa, încetul cu încetul Katia îl determină să regrete şi să aibă cumplite remușcări; el şedea cu ochii în pământ, fără să răspundă, distrus, cu o expresie suferindă. Katia era necruţătoare. O examinam curios. Doream să cunosc mai bine această fată deosebită. Era aproape un copil, dar un copil cu *convingeri*, ferme şi o dragoste înnăscută pentru dreptate. Dacă o mai puteai considera copil, era unul dintre copiii *raționali*, care sunt în număr destul de mare în familiile noastre. Se cunoştea că obişnuieşte să gândească. Eram curios să studiez acest căpşor raţional, să văd cum se combinau acolo ideile copilăreşti cu reflecţiile asupra vieţii, şi totodată cu ideile necunoscute încă ei, netrăite de ea dar care o impresionaseră subiectiv din cărţi şi pe care le considera trăite de ea. În seara aceea am studiat-o destul de bine. Avea un suflet cald, receptiv. Ea, câteodată, dispreţuia autocontrolul, dând prioritate adevărului, şi, orice reţinere în raporturile cu oamenii era pentru dânsa o prejudecată, principiu cu care se mândrea, ceea ce este propriu caracterelor impulsive chiar şi la vârste mai înaintate. În cazul ei, aceasta îi conferea un anumit farmec. Îi plăcea să gândească şi să descopere adevărul, dar nu era pedantă, ci spontană, copilăroasă încât de la prima întâlnire o îndrăgeai cu toate curiozităţile ei cu tot.

Îmi amintii de Levinka şi Borenka şi mi se păru totul atât de firesc. Curios: faţa ei care nu avea nimic frapant la prima vedere, în acea seară îmi părea din ce în ce mai fermecătoare. Această dedublare, combinând naivitatea unui copil cu reflecţiile unei femei, aceasta copilărească sete de adevăr şi dreptate, cât şi credinţa nestrămutată în propriile-i năzuinţe, toate îi luminau faţa conferindu-i o frumuseţe, o nobleţe sufletească, care te făcea să înţelegi că are valenţe nebănuite şi nu poate fi descoperită de oricine. Atunci înţelesei că Alioşa avea dreptate să fie total sub influenţa ei. Dacă el nu avea capacitatea de gândire şi raţionament era atras involuntar de cei care puteau să gândească pentru el şi chiar să-i exprime dorinţele şi

aceea era Katia. Sufletul ei era cinstit şi irezistibil subjugat de tot ce era bun şi frumos iar Katia îşi dezvăluise în faţa lui sufletul minunat dotat cu simpatie şi sinceritate copilăreasca. El nu av ea nici un pic de voinţă iar ea avea o voinţă puternică, dârză şi înflăcărată. Or, Alioşa, în mod firesc nu putea să se ataşeze decât de cei care-1 domina şi chiar comanda. Aceeaşi putere asupra lui avusese la început şi Nataşa, dar Katia îi era superioară prin aceea că, era ea însăşi încă un copil şi avea să mai rămână încă mult timp la fel. Firea ei zburdalnică, inteligenţa sclipitoare şi totodată o oarecare doză de iraţional erau mai apropiate lui Alioşa. El simţise asta şi de aceea Katia îl atrăgea irezistibil. Eram convins că în discuţiile lor între patru ochi, pe lângă discursurile *povăţuitoare* ale Katiei ajungeau şi la hârjoneli. Şi, cu toate că ea îl certa deseori, neslăbindu-şi autoritatea asupra lui, Alioşa se simţea mult mai bine cu dânsa decât cu Nataşa. Ei erau o pereche mult mai potrivită, şi aceasta era important.

— Bine Katia, destul, tu ai întotdeauna dreptate. Şi, asta pentru că ai o inimă curată, mai curată decât a mea, spuse Alioşa, ridicându-se şi întinzându-i mâna. Merg direct la ea, nu mai trec pe la Levinka...

— N-ai ce face la Levinka şi e foarte drăguţ din partea ta că-mi faci pe plac.

— Tu eşti de o mie de ori mai drăguţă, îi răspunse el trist. Ivan Petrovici, pot să vă spun două vorbe?

L-am condus câţiva paşi.

— Azi m-am purtat revoltător, îmi şopti, mizerabil, sunt vinovat în faţa tuturor şi mai ales în faţa lor amândouă. După amiază tata mi-a făcut cunoştinţă cu Alexandrina, o franţuzoaică, o femeie încântătoare. M-a fermecat şi... ei, ce să mai spun, nu sunt demn nici să mă apropii de ele... Rămăi cu bine, Ivan Petrovici!

— E atât de bun şi de generos, începu Katia, după ce mă aşezai lângă dânsa, dar despre Alioşa mai vorbim noi, acum trebuie să-mi spuneţi: ce părere aveţi despre prinţ?

— Este un om foarte rău.

— Şi eu cred la fel. Suntem de acord, deci vom putea judeca mai bine problemele. Să trecem la Natalia Nikolaevna. Ştiţi, Ivan Petrovici, mă aflu în beznă şi aştept să mă ajutaţi să fac lumină. Explicaţi-mi totul căci în ceea ce priveşte fondul problemei nu pot judeca decât după spusele lui Alioşa. Alte informaţii n-am. Spuneţi-mi, în primul rând, ce părere aveţi: Alioşa şi Nataşa pot fi fericiţi împreună? Trebuie să ştim pentru a lua o hotărâre definitivă, pentru a şti ce am de făcut,

— Cine s-ar putea pronunţa într-o chestiune atât de delicată?

— Da, e greu să te pronunţi, dar totuşi, cum vi se pare? Căci, sunteţi un om deosebit de inteligent.

— După mine, ei nu pot fi fericiţi.

— De ce?

— Nu sunt o pereche potrivită.

— Şi eu m-am gândit la fel ! Katia îşi împreună mâinile îndurerată. Spuneţi-mi mai amănunţit. Ştiţi, tare aş vrea s-o cunosc pe Nataşa, să stăm de vorbă, îmi pare că am rezolva totul. Încerc să mi-o închipui: trebuie să fie serioasă, deşteaptă, cinstită şi foarte frumoasă. Aşa e?

— Întocmai.

— Eram convinsă. Dar dacă e aşa, cum de a putut să îndrăgească un copilandru ca Alioşa, explicaţi-mi, mereu mi-am pus întrebarea.

— Aşa ceva nu se poate explica, Ekaterina Feodorovna; în dragoste sunt atâtea motive. Şi apoi, el e încă un copil şi copiii stârnesc sentimente profunde! (Mă înduioşai, văzându-i privirea atentă, serioasă profunda şi nerăbdătoare) Şi, apoi, cu cât este Nataşa mai matură cu atât mai mult va fi impresionată de el. Alioşa e un copil bun, sincer, naiv, chiar adorabil

de naiv. Nu e exclus să se fi îndrăgostit de el, cum să spun?... Nevoia de ocrotire, o inimă mărinimoasă poate trăi din compasiune. De altfel, nu vă pot explica dar pot să vă întreb: îl iubiţi?

A fost o întrebare directă, dar am simțit că duritatea mea nu va tulbura puritatea nemărginită a acestui suflet de copil

— Zău, că nu ştiu, îmi răspunse Katia încet, privindu-mă deschis în ochi, dar mi se pare ca îl iubesc...

— Ei, vedeţi, dar vă puteţi explica acest sentiment?

— El nu ştie să mintă, îmi răspunse după o scurtă gândire, şi când mă priveşte în ochi şi îmi vorbeşte, îmi place foarte mult... Ascultaţi-mă, Ivan Petrovici, uitaţi, eu sunt o fată şi vorbesc, despre asemenea probleme cu dumneata, un bărbat; oare fac bine?

— Ce e rău în asta?

— De, fireşte, ce poate fi rău în asta? Dar ei, cei din jurul samovarului, cu siguranţă ar spune că fac rău. Am dreptate?

— Nu! Dacă inima te îndeamnă, nu poate fi rău, deci...

—Exact aşa procedez şi eu, mâ întrerupse ea, evident grăbindu-se să-mi destăinuie cât mai multe, când am îndoieli, îmi întreb inima şi dacă ea mâ îndeamnă înseamnă că nu fac rău. E cel mai bine să procedezi astfel. De aceea vorbesc acum atât de sincer, parcă aş vorbi cu mine însumi, pentru că vă consider un om minunat şi vă cunosc sentimentele pentru Nataşa, am fost foarte impresionată când am aflat.

— Cine v-a spus?

— Bineînţeles, Alioşa mi-a povestit cu lacrimi în ochi: a fost foarte frumos din partea lui. Am impresia că el ţine mai mult la dumneata, decât dumneata la el, Ivan Petrovici. În asemenea clipe îl iubesc. Şi, apoi, vă vorbesc atât de sincer pentru că vă consider un om inteligent, care îmi poate da o mulţime de sfaturi.

— Cc vă determină să credeţi că posed suficientă înţelepciune ca să vă pot da sfaturi?

— Ei, asta-i acum, ce întrebare! ea căzu pe gânduri. Aşa m-am gândit eu, dar să nu ne abatem de la subiect, învăţaţi-mă, Ivan Petrovici, ce să fac; eu acum sunt rivala Nataşei, cum să mă comport? De aceea v-am întrebat dacă vor putea fi fericiţi. Nu-mi iese gândul ăsta din minte. Situaţia Nataşei este îngrozitoare! Doar el, pur şi simplu, a încetat să o mai iubească, iar pe mine mă iubeşte tot mai mult Nu vi se pare aşa?

— Se pare, că-i aşa.

— Şi totuşi, n-o înşeală. El încă nu-şi dă seama, dar cu siguranţă simte. Cât trebuie să sufere!

— Ce intenţionaţi să faceţi, Ekaterina Feodorovna?

— Am o mulţime de planuri, îmi răspunse ea grav, dar nu ştiu la care să mă opresc. De aceea v-am aşteptat cu atâta nerăbdare ca să mă ajutaţi să decid, doar cunoaşteţi mai bine decât mine situaţia. Sunteţi ca un dumnezeu pentru mine! Ascultaţi-mă, la început am spus aşa: dacă se iubesc, trebuie să fie fericiţi, eu trebuie să mă sacrific şi să-i ajut. Nu-i aşa?

— După câte ştiu, v-aţi şi sacrificat

— Da, m-am sacrificat, dar apoi când începuse să vină tot mai des şi să mă iubească tot mai mult, am căzut pe gânduri: e cazul să mă sacrific, sau nu? Nu e bine să gândesc astfel, nu-i aşa?

— Nu, e normal, răspunsei, aşa trebuia să fie şi dumneata n-ai nici o vină.

— Nu prea cred, o spuneţi pentru că sunteţi atât de bun. Iar eu gândesc astfel, pentru că inima nu-mi e tocmai neprihănită. De-ar fi inima curată, aş şti eu ce să fac. Dar să lăsăm asta! Apoi am aflat mai multe despre ei de la prinţ, de la maman, de la Alioşa însuşi şi am tras concluzia că nu sunt potriviţi, ceea ce ai confirmat şi dumneata. Atunci iar m-am gândit: ce să fac? Dacă tot nu vor fi fericiţi, mai bine să se despartă, îmi spuneam şi m-am decis să vă întreb mai amănunţit despre toate şi chiar să merg Ia Nataşa şi să hotărâm împreună.

— Dar cum să hotărâţi?

— Am să-i spun cinstit: „Dacă îl iubeşti cu adevărat trebuie să-i doreşti fericirea: prin urmare să renunţi la el".
— Da, dar cum se va simţi dânsa la auzul unor astfel de vorbe? Iar dacă va fi de acord, va fi în stare să o şi facă?
— Vedeţi, asta mă frământă zi şi noapte şi...şi.,. Katia izbucni în plâns.
— Nu mă veţi crede, cât de milă mi-e de ea, şopti Katia printre suspine.

Ce aş mai fi putut spune? Tăceam şi mă străduiam să nu plâng văzând-o. Ce copil încântători Nu mai îndrăzneam s-o întreb, cum are de gând să-l facă pe Alioşa fericit...
— Vă place muzica? mă întrebă liniştindu-se.
— Îmi place, răspunsei nedumerit.
— Dacă vă place v-aş cânta concertul numărul trei de Beethoven, chiar îl studiez. Acolo sunt exprimate toate aceste sentimente... aşa cum le simt eu acum. Dar altădată, acum să mai stăm de vorbă.

Începurăm o lungă discuţie despre modul cum s-o cunoască pe Nataşa, cum să aranjăm această întâlnire, îmi declară că este supravegheată, deşi mama vitregă e bună şi o iubeşte, dar nu-i va permite să facă cunoştinţă cu Nataşa Nikolaevna, de aceea trebuie să recurgem la subterfugii. Înainte de amiază ea pleacă deseori la plimbare şi o lasă câteodată singură numai cu guvernanta franţuzoaică. Acum guvernanta este cam bolnavă. Plimbările le face de obicei când are dureri de cap, deci să aşteptăm o asemenea ocazie. Atunci o va ruga pe guvernantă s-o conducă. În concluzie nu putea fi stabilită o zi anume pentru vizita la Nataşa.
— Fiţi fără grijă, o veţi cunoaşte pe Nataşa, căci şi dânsa este foarte dornică să vă întâlnească, ceea ce este absolut necesar chiar şi numai pentru a şti al cui va fi Alioşal Nu vă faceţi probleme. Timpul va decide. Doar curând plecaţi la ţară.
— Da, curînd, poate chiar peste o lună, îmi răspunse, aşa doreşte prinţul.
— Cum credeţi, Alioşa va veni cu dumneavoastră?
— Şi eu m-am gândit la asta! spuse privindu-mă în ochi. Cred că va pleca.
— Va pleca.
— Doamne Sfintei ce va ieşi din asta, nu ştiu. Ascultaţi-mă, Ivan Petrovici. Vă voi scrie deseori şi mult. După cum vedeţi am şi început să vă chinui. Veţi veni mai des la noi?
— Nu ştiu, Ekaterina Feodorovna, depinde dc împrejurări. S-ar putea să nu vin deloc.
— De ce?
— Depinde de multe şi mai ales de relaţiile mele cu prinţul.
— Nu e om cinstit, afirmă dânsa cu hotărâre, ştiţi ce Ivan Petiovici, ce-ar fi să vin eu la dumneavoastră? Ar fi bine sau nu?
— Cum credeţi?
— Cred că ar fi bine. Chiar aşa, vă fac o vizită, decise ea zâmbind. V-o spun pentru el vă respect, vă iubesc şi sunt convinsă că mă puteţi învăţa multe despre viaţă. Îmi plăceţi atât de mult. Doar nu e ruşine să vă spun aşa ceva!...
— De ce ar fi ruşine? Şi dumneata îmi eşti foarte dragă.
— Vreţi sa fim prieteni?
— Da, desigur.
— Vedeţi, ce simplu e, pe când ei ar spune că e ruşinos pentru o fată tânără să se comporte astfel, observă dânsa făcând un semn spre masa unde se servea ceaiul!
— De altfel trebuie să menţionez că, prinţul ne lăsase intenţionat să stăm de vorbă.
— Ştiu eu, adăugă dânsa, prinţul are nevoie de banii mei. Ei cred că sunt un copil şi chiar mi-o spun în faţă. Eu însă ştiu că nu mai sunt un copil. Ce oameni ciudaţi, se comportă ca nişte copii, de ce îşi fac atâtea probleme?
— Ekaterina Feodorovna, am uitat să vă întreb, cine sunt Lcvinka şi Borenka, la care se tot duce Alioşa?
— Nişte rude îndepărtate. Sunt foarte deştepţi şi cinstiţi, dar vorbesc prea mult... îi ştiu eu...

Îmi zâmbi larg.
— E adevărat că intenţionaţi să le donaţi un milion?
— Ei, vedeţi, chiar şi despre acest milion fac atâta vâlvă, încât mi se face silă. Bineînţeles că le voi da cu plăcere pentru ceva folositor, ce să fac cu atâţia bani, nu-i aşa? Dar, când va fi asta, pe când ei îl şi împart, se agită, vociferează, se ceartă, nu se înţeleg cum să-1 folosească... ce ciudaţi sunt! Se grăbesc... totuşi sunt atât de sinceri şi... deştepţi. Studiază...
tot fac mai bine decât alţii. Am dreptate?
Discutarăm încă multe. Katia îmi povesti aproape toată viaţa ei şi ascultă captivată povestirile mele. Insista mereu să-i vorbesc despre Nataşa şi Alioşa. Se făcu miezul nopţii când prinţul se apropie şi ne înştiinţa că e timpul să ne luăm rămas bun. Katia îmi strânse călduros mâna şi mă privi semnificativ. Contesa mă invită să,mai vin pe la ele: ieşii împreună cu prinţul
Nu mă pot abţine să nu fac aici o observație edificatoare. După trei ore de discuţii cu Katia ajunsesem la concluzia că dânsa este încă un copil, care nici măcar nu cunoaşte taina relațiilor între un hăribat şi o femeie. Aceasta conferea un anumit umor raţionamentelor ei şi, în general, tonului serios cu care discuta despre multe probleme importante...

Capitolul zece

— Știi, îmi spuse prinţul, aşezîndu-se lângă mine în caleaşca, ce-ar fi să cinăm împreună? Cum crezi?
— Nu ştiu, prinţe, mă eschivai, eu nu prea obişnuiesc să cinez.,.
— Cu ocazia asta, bineînţeles mai stăm de vorbă, adăugă el privindu-mă şiret şi insistent drept în ochi.
Nu puteam să nu înţeleg, „Vrea să-mi vorbească şi este exact ce-mi trebuie." Acceptai.
— Perfect ! Du-ne pe Bolşaia Morskaia la B., se adresă el vizitiului.
— La restaurant?
— Da. Şi ce dacă? Eu nu prea cinez acasă. Îmi vei permite să te invit...
— V-am spus că eu nu cinez niciodată.
— Ei o dată acolo, doar te invit eu...
Intenţiona să-mi achite nota de plată, ceea ce nu-mi convenea. Am acceptat să mergem împreună dar m-am hotărât că-mi voi plăti singur consumaţia. Sosirăm. Prinţul ceru un separeu şi alese cu mult bun gust câteva feluri de mâncare. Meniul era scump, la fel şi vinul de calitate superioară. Comanda depăşea posibilităţile mele. Consultai lista şi comandai o porţie de sitar şi un pahar de Laffîte.
— Imi refuzi invitaţia! Dar e ridicol,.. Pardon, mon ami, e o susceptibilitate revoltătoare, un amor propriu bolnăvicios. Dai dovadă de prejudecăţi de castă, în mod sigur. Crede-mă, mă jigneşti.
Rămăsei ferm, nu renunţai la comandă.
— De altfel, faci cum vrei nu te oblig,., numai spune-mi, Ivan Petrovici, putem sta de vorbă prieteneşte?
— Chiar vă rog.
— După părerea mea o asemenea susceptibilitate e dăunătoare pentru toţi cei de seama dumitale. Eşti scriitor, trebuie să cunoşti oamenii din societatea noastră iar dumneata te eschivezi, refuzi relațiile ca lumea noastră. Aceasta dăunează carierei dumitale, căci ar

trebui să cunoşti mai bine personajele pe care le descrii Doar in povestirile dumitale sunt şi conţi, prinţi şi întâmplări picante. .. dar ce spun eu, doar nu te vei ocupa doar de sărăcie, de mizerie, de mantale *pierdute*, revizori, ofiţeri îngâmfaţi, funcţionaraşi, vremuri apuse şi răscoale, ştiu, cunosc această literatură!
— Greşiţi, prinţe, eu nu frecventez această societate pentru că acolo e plictisitor, nu prea ai ce face! Totuşi, mai merg câteodată şi pe acolo.
— Ştiu, o dată pe an la prinţul R., acolo te-am întâlnit. În restul timpului te complaci in închistarea democratică şi te ofileşti în mansarde, deşi nu ehiar toţi cei din lumea voastră procedează astfel Mai simt şi unii aventurieri de care mi-e silă şi mie,,.
— V-aş ruga, prinţe, să schimbăm subiectul şi lăsaţi mansardele în pace.
— O, Doamne, te-ai ofensat De altfel am convenit să vorbim deschis. Dar, să-mi fie cu iertare, încă n-am meritat prietenia dumitale. Vinul e bun. Gustă-l te rog ! Îmi turnă un pahar din sticla lui.
— Vezi dragul meu Ivan Petrovici, înţeleg că e nepoliticos să-ţi impun prietenia mea, dar nu chiar toţi cei din casta mea suntem grosolani şi nepoliticoşi cu voi, aşa cum vă închipuiţi, nu, înţeleg foarte bine că te afli aici nu din simpatie pentru mine, ci pentru că vrei să *stăam de vorbă*. N-am dreptate?
Izbucni în râs.
— Şi, pentru că veghezi asupra intereselor unei anumite persoane, eşti dornic să auzi ce voi spune, aşa-i? remarcă maliţios.
— N-aţi greşit, îl întrerupsei nerăbdător, (îmi dădeam seama că era din acei oameni, care având interlocutorul în puterea sa, îl fac să se simtă dependent şi eu nu puteam pleca fără să-l ascult. Ştiind asta, tonul i se schimba, devenea tot mai provocator, familiar şi batjocoritor) — aveţi dreptate, pentru asta sunt aici, căci altfel nu veneam aici... atât de târziu.
Aş fi vrut să-i spun: „altfel nici nu aş fi rămas cu dumneata“ dar mă abţinui, schimbai vorba, nu din teamă, ci din obişnuita mea slăbiciune şi delicateţe. Cum să-i spui omului în faţă o grosolănie, chiar dacă o merită din plin şi ce bine mi-ar fi căzut! Cred că prinţul
îşi dăduse seama de ce gândesc, căci mă privea ironic, savurând slăbiciunea mea, parcă îndemnându-mă: „Îndrăzneşte, frăţioare!" Probabil, chiar aşa era căci, după ce terminai, izbucni în râs şi mă bătu protector pe genunchi.
„Mă faci să râd, tinere“ citii în privirea lui. „Stai că-ţi arăt eu!“ mă gândii la rându-mi.
— Astăzi sunt bine dispus! exclamă prinţul. Şi, nu ştiu de ce. Da, da prietene! Da. Chiar despre persoana în cauză doresc să vorbim. Trebuie să *lămurim* odată pentru totdeauna, sper că mă vei înţelege de data asta. Mai înainte ţi-am vorbit despre acei bani şî de acel tată, un neisprăvit la şaizeci de ani… Uah ! Sa nu mai vorbim! Am spus aşa într-o doară! Ha-ha-ha doar eşti scriitor, te-ai prins...
Îl priveam uimit. Doar n-o fi beat!
— Ei, dar în ceea ce priveşte fata aceea, o respect, chiar o iubesc, te asigur; e cam capricioasă, dar toţi trandafirii au ghimpi; ghimpele te înţeapă dar te şi atrage, şi apoi oricât de prost este Alioşa al meu, eu tot l-am iertat căci are gust. Pe scurt, fetele astea îmi plac şi (el îşi ţuguie bazele) aş avea pentru dânsa nişte propuneri speciale. Dar asta mai târziu...
— Prinţe, ascultaţi-mâ, strigai, nu înţeleg această schimbare bruscă… vă rog să revenim la subiect!
— Iar te-ai enervat! Bine, reveniml Numai vreau să te întreb un lucru, bunul meu prieten: o stimezi mult?
— Bineînţeles, aprobai nerăbdător.
— Ei, da... şi o iubeşti? continuă cu un rânjet insinuant.
— Cam în treceţi măsura I
— Bine, nu mai fac! Linişteşte-te ! Ce bine dispus sunt! Mai vesel ca niciodată! Ce-ar fi să bem un pahar de şampanie? Ce părere ai, scriitorule?

— N-am să beau, nu vreau !
— Nu mai spune! Astăzi trebuie să-mi ţii companie. Mă simt minunat, iar fiind generos până la lacrimi, nu pot suporta singurătatea. Cine ştie, poate vom începe să ne tutuim ha, ha, ha! Nu prietene, nu mă cunoşti! Te încredinţez că vei începe să mă iubeşti. Astăzi doresc să împărţiin şi durerea, şi bucuria, şi veselia, şi lacrimile deşi sper să nu ajung chiar până acolo... Ei, ce zici Ivan Petrovici? Închipuieşte-ţi numai, dacă mă contrazici îmi piere inspiraţia, se duce şi nu vei afla nimic; doar dumneata eşti aici numai ca să afli ce-ţi voi spune, nu-i aşa? adăugă el făcându-mi cu ochiul, alege !

Ameninţarea era serioasă. Consimţii. „Nu cumva vrea să mă îmbete?" Aici îmi amintii de un zvon care circula pe seama lui. Se spunea că lui, atât de demn şi distins în societate, îi place, câteodată noaptea să facă chefuri, să se îmbete criţă şi să se destrăbăleze… Auzisem nişte lucruri îngrozitoare… Se spunea despre Alioşa că ştia de păcatele tatălui său şi încerca să ascundă adevărul de toţi şi, mai ales, de Nataşa. Odată îi scăpase o vorbă, îşi revenise imediat şi refuzase să răspundă întrebărilor mele. De altfel nu auzisem numai de la el şi dacă la început nu credeam, acum aşteptam să văd ce se va întâmpla.

Se aduse şampania. Prinţul turnă în două cupe.
— Fată drăguţă, foarte drăguţă, deşi s-a cam răstit la mine, continuă el savurând băutura, dar aceste fiinţe drăgălaşe, tocmai atunci sunt drăgălaşe, în acele momente... Ea, doar a crezut că m-a intimidat în acea seară, ţii minte, că m-a făcut praf! Ha, Ha, Ha! Şi ce bine îi stătea îmbujorată! Te pricepi la femei! Ce bine le stă celor palide, când se îmbujorează, ai observat? O, Doamne ! Iar te superi!?
— Da, mă supăr! nu mă putui abţine, nu vă permit să vorbiţi pe tonul acesta despre Natalia Nikolaevna! N-am să admit aşa ceva!
— Oho! Ei bine, îţi fac pe plac, schimbăm tema. Doar sunt bun şi maleabil ca un aluat. Să vorbim despre noi. Te iubesc, Ivan Petrovici, dacă ai şti cât de bine te înţeleg...
— Prinţe, hai să vorbim despre lucruri serioase, îl întrerupsei.
— Adică, despre *problema noastră,* vrei să spui. Te înţeleg atât de bine, *mon ami* încât nici nu bănuieşti cât de departe vom merge dacă vom vorbi acum despre dumneata dacă, bineînţeles, nu mă vei întrerupe. Deci să continuăm: doream să-ţi spun, nepreţuitul meu Ivan Petrovici, că a trăi aşa cum trăieşti dumneata înseamnă să te distrugi. Mă ierţi că ţi-o spun, dar o fac din prietenie. Eşti sărac, iei bani în avans, îţi plăteşti datoriile iar din restul te hrăneşti cu ce ai şi tremuri în mansarda dumitale. aşteptând să ţi se publice romanul, aşa-i?
— Deşi e aşa, totuşi...
— … e mai onorabil decât să furi, să te ploconeşti, să iei mită, să bagi intrigi şi altele. Ştiu ce vrei să spui, despre asta s-a scris mult...
— Deci nu mai aveţi ce discuta despre problemele mele. Chiar eu să vă învăţ buna cuviinţă!?
— Fireşte că nu dumneata. Dar ce să-i faci dacă am atins chiar această strună sensibila, nu o puteam evita. Hai, fie, să lăsăm în pace mansardele. Nici pe mine nu mă încântă subiectul decât în cazuri excepţionale (şi izbucni într-un râs dezgustător). Iată ce mă intrigă: ce rost are să joci rolul unui personaj secundar? Desigur, îmi amintesc de spusele unui scriitor undeva că: cea mai mare victorie a omului va fi atunci, când se va mulţumi să joace în viaţă un rol de personaj secundar... Pare-mi-se nu greşesc! Am mai auzit *vor*bindu-se undeva despre asta, dar, chiar Alioşa ţi-a suflat logodnica, doar o ştiu bine, iar dumneata precum Schiller, îţi dai sufletul pentru ei, îi ocroteşti şi ai ajuns să le faci şi comisioanele... Iartă-mă? dragul meu, dar acesta-i un joc de-a mărinimia... Cum de suporţi situaţia asta! E chiar ruşinos. Eu, în locul dumitale, mueam de ciudă şi mai ales de ruşine ! Ruşine!
— Prinde! M-aţi invitat aici ca să mă jigniţi? izbucnii scos din sărite.
— O, nu, amice, nu, în momentul acesta eu nu sunt decât un om de afaceri, care îţi doreşte fericirea. Pe scurt, vreau să limpezesc lucrurile. Dar să lăsăm pentru moment esenţialul şi

ascultă-mă până la capăt, fără să te enervezi. Ei, ce-ar fi să te însori? Vezi, am trecut,la *alt subiect;* de ce mă priveşti cu atâta uimire?
— Aştept să expuneţi *subiectul...*
— Nu prea e nimic de expus. Vroiam să ştiu, ce ai spune, dacă cineva din prietenii dumitale, dorindu-ţi fericirea adevărată consistentă, nu efemeră, ţi-ar propune să te însori cu o fată tânără drăguţă dar... cu oarecare experienţă; înţelegi alegoria, adică ceva in genul
Nataliei Nikolaevna, şi asta cu o compensaţie materială consistentă... (Observaţi că vorbesc despre altceva, nu despre problema *noastră);* ei, ce ai de spus?
— V-aş spune că... aţi înnebunit.
— Ha, ha, ha ! Dar ce ai de gând să mă iei la bătaie?

Într-adevăr eram gata să mă reped la el. Nu mai puteam suporta. Îmi făcea impresia unei năpârci, sau a unui păianjen pe care doream să-1 strivesc, îşi bătea joc de mine, se juca precum pisica cu şoarecele, socotind că sunt cu totul la discreţia lui. Mi se părea că are
o plăcere deosebită, poate chiar o voluptate în a se arata atât de josnic, de impertinent, de cinic demascându-se în faţa mea. Dorea să savureze nedumerirea mea, groaza care mă cuprinsese. El mă dispreţuia şi îşi bătea joc de mine.

Eram convins că totul a fost preconceput cu un anumit scop, dar mă aflam în asemenea situaţie încât trebuia numaidecât să-1 ascult până la capăt. Era în interesul Nataşei şi eu trebuia să fiu gata la orice, să suport orice, căci era o clipă hotărâtoare. Dar cum puteam asculta aceste peroraţii cinice, dezgustătoare pe seama ei, cum puteam să le suport cu sânge rece?! Apoi şi el profita-de situaţia mea fără ieşire, cea ce îmi accentua chinul. „Totuşi, şi el are nevoie de mine" îmi răsări în minte şi începui să-i ripostez fără menajamente. Prinţul înţelese cum stau lucrurile.
— Iată ce, prietene, începu el adresându-mi o privire gravă. În felul acesta nu mai putem continua şi e mai bine să ajungem la o înţelegere. Vezi, eu vroiam să-ţi mărturisesc câte ceva iar dumneata urma să fii atât de bun să mă asculţi cu răbdare. Intenţionez să vorbesc aşa cum vreau, cum îmi place şi chiar aşa şi trebuie. Ei,, tinere, eşti dispus să mă asculţi?

Mă reţinui şi tăcui, deşi mă privea cu un zâmbet sfidător, de parcă mă provoca la un protest vehement. Înţelese că am căzut de acord şi continuă:
— Nu te supăra pe mine, prietene. Pe ce te-ai supărat? Pe o simplă aparenţă! De fapt nici nu te-ai aşteptat la altceva de la mine, oricum aş fi vorbit, oricât de politicos sau nu, sensul ar fi fost acelaşi. Mă dispreţuieşti, nu-i adevărat? Îţi voi mărturisi totul chiar şi capriciile mele copilăreşti. Dar, mon cher, te invit să-mi urmezi exemplul şi ne vom înţelege pe deplin. La mine să nu te mire nimic, m-am săturat într-atât de toate aceste naivităţi, de toate pastoralele lui Alioşa, de toate schillerismele, de toate sentimentele acestea sublime din legătura lui cu Nataşa, de altfel o fată nostimă, încât mă bucur să glumesc puţin. Dumneata mi-ai oferit această ocazie, şi eu am vrut să-mi descarc sufletul. Ha, ha, ha!
— Mă uimiţi, prinţe, nu vă recunosc. Sunteţi un fel de Polichinelle, această sinceritate dezarmantă...
— Ha, ha, ha, să ştii că ai haz şi. n-ai greşit. Te-ai exprimat drăguţ! Ha, ha, hal Chefuiesc, dragul meu, chefuiesc, mă bucur, mă bucur şi sunt mulţumit dar dumneata, dragul meu, fii îngăduitor. Mai bine să bem, hotărî satisfăcut, umplându-şi cupa. Iată ce, prietene să luăm doar seara aceea stupidă de la Nataşa. M-a dat gata. E drept că ea însăşi a fost impresionantă, dar eu am plecat de acolo iritat la culme şi n-o voi putea uita. Nici uita, nici trece cu vederea. Desigur, va veni şi vremea voastră şi chiar foarte curând, dar să lăsăm asta. Dealtminteri, vroiam să-ţi explic o trăsătură care mă caracterizează şi care încă nu mi-o cunoşti: ura faţă de toate aceste naivităţi şi pastorale prosteşti, iar una din cele mai picante plăceri a fost să mă prefac să adopt tonul respectiv, să cânt în struna unor Schilleri din ăştiat ca apoi să-mi scot masca înaintea lor şi pe faţa cuprinsă de extaz să trântesc o *grimasă* schimonosind-o,

arătându-le limba exact în clipa când se aşteptau mai puţin la aşa ceva. Cum? Nu poţi înţelege, ți se pare urât, „absurd, lipsit de demnitate poate, aşa-i?
— Bineînţeles.
— Îmi place că eşti sincer. Dar ce să fac dacă şi pe mine mă chinuiesc alţii ! Recunosc, e ridicol dar acesta-i caracterul meu. Ştii, aş dori să-ţi povestesc câte ceva din viaţa mea. Da, astăzi eu par un Polichinelle; dar Polichinelle era sincer, nu-i aşa?
— Stai puţin prinţe, e târziu şi eu...
— Poftim? Ce-i nerăbdarea asta? Unde te grăbeşti? Hai, să stăm, să mai vorbim prieteneşte, deschis, ca doi prieteni la un pahar de băutură. Crezi că sunt beat; nu-i nimic e chiar preferabil. Ha, ha, ha ! Îţi spun eu, aceste întâlniri prieteneşti sunt memorabile, întotdeauna îţi aminteşti de ele cu plăcere. De ce eşti rău Ivan Petrovici ! Nu eşti sentimental, nu te impresionează. E greu să sacrifici o oră pentru un prieten ca mine? Mai ales că şi asta ţine de problema noastră comună... Nu e de înţeles? Doar eşti scriitor, ar trebui să fii încîntat de ocazie. Doar eu reprezint un tip de om, ha, ha, ha! Vai, cât sunt de sincer astăzi!

Evident îl cuprindea beţia. Expresia feţei începu să devină răutăcioasă. Se vedea că avea poftă să fie caustic, zeflemitor, batjocoritor. „E mai bine că este beat, mă gîndii, mai uşor îi va merge gura". Dar el nu-şi pierdea uzul raţiunii.
— Prietene, începu el încântat de sine, ţi-am făcut o mărturisire, poate chiar nelalocul ei, despre faptul că am câteodată o pornire nestăpânită de a arăta cuiva limba. Pentru asta m-ai comparat cu Polichinelle, ceea ce m-a înveselit sincer. Dar dacă îmi vei face reproş că sunt bădăran şi chiar necuviincios sau mojic pentru că am schimbat tonul, vei fi nedrept. În primul rând pentrn că aşa vreau eu iar în al doilea rând, pentru că eu nu sunt la mine acasă, ci sunt cu *dumneata...* deci vreau să spun că noi amândoi suntem *la chef,* ca doi amici, iar în al treilea rând, îmi place să-mi fac chefurile. Ştii, odată am avut chef să fiu metafizic şi filantrop şi aveam cam aceleaşi concepţii ca dumneata! Era cam demult, în tinereţea mea de aur. Îmi amintesc cum venisem la mine la ţară cu intenţii foarte umanitare şi bineînţeles mă plictiseam groaznic; n-ai să mă crezi dacă îţi voi spune ce mi s-a întâmplat! Din plictiseală făceam curte unei fete drăguţe... Iar ai început să strâmbi din nas! Vai, tinere prieten, doar suntem între noi, la o şuetă... Când mai avem noi ocazia să ne deşertăm sufletele! Eu sunt rus get beget, patriot cu inima largă, să nu pierdem clipa şi să ne bucurăm de viaţă! "Mâine, poimâine murim şi cu ce ne-am ales?! Eh, da, am făcut curte fetelor. Îmi amintesc cum o păstoriţă avea un bărbat tânăr foarte chipeş. L-am pedepsit crunt şi am vrut să-l trimit în armată. Ce vrei, pozne scriitoraşule ! Dar până la urmă nu l-am trimis. A murit în spitalul meu... Doar eu aveam în sat spitalul meu cu douăsprezece paturi, admirabil amenajat: curăţenie, parchet pe jos. Da. De altfel l-am desfiinţat demult, dar atunci mă mândream cu el: eram filantrop, ei, dar pe ciobanul acela era să-1 omor în bătaie pentru nevastă-sa. Iar te strâmbi? Ţi-e silă? Se revoltă sentimentele dumitale umaniste? Hai, linişteşte-te ! Face parte din domeniul trecutului. Pe vremea aceea eram romantic, mă gândeam la binele omenirii, vroiam să înfiinţez nişte societăţi de binefacere.., eram din äia. Tot atunci snopeam ţăranii în bătăi. Acum nu mai procedez aşa: acum joc teatru, pozez; cu toţii jucăm teatru. Aşa sunt timpurile… Cel mai tare mă face acum să râd prostul acela de Ihmenev. Sunt convins că el ştia de întâmplarea cu ciobanul... şi, ce crezi? Din prea multă bunătate, căci sufletul lui e făcut din sirop şi pentru că pe atunci era îndrăgostit de mine şi mă aprecia nespus, se hotărî să nu creadă nimic şi nu crezu; deci nu crezu faptelor, căci doisprezece ani mi-a fost el devotat cu trup şi suflet, până când l-am atins şi pe el exact unde îl doare. Ha, ha, ha! Dar toate astea sunt fleacuri! Să bem, tinere prieten! Ascultă, îţi plac femeile?

Nu-i răspunsei. Mă mulţumeam să-1 ascult. Începuse a doua sticlă.
— La masă simt o plăcere grozavă să vorbesc despre femei. Ţi-aş face acum cunoştinţă cu una mademoiselle Philiberte, ce zici? Dar, ce-i cu dumneata? Nu mai vrei să te uiţi la mine... hm!

Căzu pe gânduri. Brusc îşi ridică fruntea, mă privi semnificativ şi continuă:
— Uite ce? scriitoraşule, vreau să-ţi divulg o taină a naturii, care, se pare îţi este necunoscută. Sunt convins că mă vei considera păcătos sau chiar lichea sau un desfrânat monstruos. Iată ce-ţi voi spune: Dacă s-ar putea, ceea ce natura umană nu prea concepe, ca omului să nu-i fie teamă să dezvăluie, ce se teme să spună şi nu va spune niciodată celorlalţi, dar nici nu va recunoaşte în sinea lui, atunci pe pământ ar fi o astfel de duhoare, încât ne-am sufoca. Aşa că, între noi fie spus, sunt atât de bune convenienţele noastre sociale. Ele au o raţiune, n-am să spun morală ci pur şi simplu preventivă, confortabilă, care este cu atât mai binevenită, căci morala este de fapt un confort, o comoditate. Dar să lăsăm convenienţele pe mai târziu, căci ne-am abătut de la subiect. Să-mi aminteşti de ele şi să tragem concluzia: mă învinuieşti de desfrâu, păcate, amoralitate iar vina mea nu e decât că sunt *mai sincer* decât alţii şi atât; eu nu ascund faptele pe care alţii nu şi le mărturisesc nici lor înşile cum am mai spus.Sunt rău dar aşa vreau eu în clipa asta. Nu trebuie să te îngrijorezi, adăugă el zâmbind, am spus că-s *vinovat* dar nu-ţi voi cere iertare. Observă încă ceva: eu nu te pun într-o situaţie delicată, nu te întreb dacă ai şi dumneata asemenea taine, ca astfel să mă dezvinovăţesc După cum vezi, procedez cuviincios şi onorabil. Eu întotdeauna procedez onorabil.,.
— Ce tot vorbiţi, mă adresai privindu-1 dispreţuitor
— Ce vorbesc? Ha, ha, ha ! Să-ţi spun ce gândeşti acum? Dumneata te întrebi acum: oare de ce m-a adus aici şi acum îmi spune verzi şi uscate? Am dreptate ?
— Aşa e.
— Asta o vei afla mai târziu.
— Adevărul e că aţi băut două sticle şi v-aţi ameţit.
— Vrei să spui, sunt beat Se poate. -„Au ameţit!“ e mai delicat decât „sunteţi beat!“ Oo, întruchipare a bunei cuviinţei Vezi, iar ne certăm pe când începusem o discuţie interesantă. Da, scriitoraşule, dacă mai este ceva bun şi dulce pe lume, aceasta-i femeia.
— Ştiţi ce, prinţe, nu înţeleg de ce m-aţi ales tocmai pe mine drept confident al tainelor şi aventurilor amoroase...
— Hm, doar ţi-am spus că vei afla mai târziu. Nu te îngrijora. Eşti scriitor şi mă vei înţelege, ți-am mai spus-o. Am o deosebită plăcere să-mi scot masca, să fiu cinic, să mă prezint în faţa dumitale în toată goliciunea mea. Stai, să-ţi spun o anecdota: era la Paris un slujbaş nebun, până la urmă l-au internat în ospiciu, când s-au convins că e nebun, dar la îuceput când de-abia începuse sâ înnebunească, iată ce s-a gândit să facă, aşa pentru plăcerea lui: se dezbrăca acasă absolut gol precum Adam, rămânea doar în pantofi, punea pe umeri o pelerină lungă până la călcâie, se învelea în ea şi ieşea pe strada cu o mină importantă, Privindu-1 lateral părea un om ca toţi oamenii care sc plimbă cu o pelerină lungă pe umeri. Când însă se întâmpla .să întâlnească un trecător singuratic, se îndrepta spre el şi cu o expresie, serioasă şi preocupată se oprea în faţa lui, desfăcea pelerina şi i se arăta în toată splendoarea. Stătea astfel timp de un minut, apoi se învelea din nou şi fără un cuvânt, fără nici o tresărire-trecea mai departe pe lângă spectatorul înlemnit de uimire cu un pas lent maiestuos, precum fantoma din Hamlet. Astfel se comporta cu toţi, fie bărbaţi, fie femei şi chiar copii, aceasta era plăcerea lui. O parte din această plăcere o am şi eu când unul din sehillerii ăştia rămâne uluit văzând că îi scot limba pe neaşteptate. „Uluit", ce cuvânt? L-am întâlnit într-o carte din literatura voastră contemporană.
— Bine, acela era un nebun, dar dumneavoastră...
— Un şiret?
— D a
Prinţul hohoti din nou.
— Ai o judecată sănătoasă, dragul meu, adăugă el cu o expresie impertinentă pe faţă.
— Prinde, mă revoltai întărâtat de atâta obraznicie, mă urâţi şi vă răzbunaţi pe mine pentru toţi şi toate,făcând-o din orgoliu meschin. Sunteţi rău şi meschin. Noi v-am înfuriat şi acum

va răzbunaţi pentru seara aceea. Bineînţeles, n-aţi găsit altă cale de a răspunde decât cu acest dispreţ total faţă de mine, lipsindu-mă de cea mai elementară dovadă de politeţe ce o datorăm unii altora. Îmi demonstraţi că nu aveţi nici-o jenă faţă de mine şi vă scoateţi masca, afişând acest cinism moral...
— De ce îmi spui toate acestea, mă întrebă el privindu- mă cu răutate. Ca să-mi demonstrezi perspicacitatea dumitale?
— Ca să vă arăt că v-am înţeles de minune..,
— *Qaelle idée, mon cher* [1], continuă el schimbând tonul şi redevenind vesel şi flecar. M-ai făcut să deviez de la subiect. *Buvons, mon ami* [2], să-ţi torn! Chiar vroiam să-ţi povestesc o întâmplare deosebit de interesantă. Să ţi-o relatez pe scurt Am cunoscut odată o cucoană Încă destul de tânără, să fi avut douăzeci şi şapte — douăzeci şi opt de ani, o frumuseţe de prima mână, ce sâni ce ţinută, ce mers! Avea o privire pătrunzătoare

1 *Ce idee, dragul meu (fr.)*
2 *Să bem prietene (fr.)*

ca de vultur, gravă şi severă, o ţinută maiestuoasă, inacesibilă. Rece ca o zi de Bobotează. Îi înspăimânta pe toţi cu atitudinea ei de femeie distantă, virtuoasă şi impunătoare. În lumea ei nu exista un jucător mai veros decât dânsa. Ea condamna, la alte femei, nu numai viciile ci orice slăbiciune şi o făcea fără drept de apel. Avea o influenţă enormă în cercul ei de cunoştinţe, era respectată de cele mai distinse bătrâne doamne, care la rândul lor ţineau cont de părerea ei. Îi supraveghea pe toţi cu o rece nepăsare precum stareţa unei mănăstiri din Evul Mediu. Femeile tinere îi erau total supuse, o singură observaţie, o aluzie făcută de ea le strica reputaţia: poziţia ei în societate îi impresiona şi pe bărbaţi. Până la urmă se cufundă într-un *fel* de misticism contemplativ, calm şi maiestuos. Şi, ce crezi? Această femeie era o desfrînată feroce şi eu am avut fericirea să-i câştig încrederea, pe scurt am fost amantul ei tăinuit şi misterios. Relaţiile noastre erau atât de dibaci mascate, încât nimeni, nici cei ai casei, n-au avut nici cea mai mică bănuială; numai mica ei cameristă, franţuzoaică, fusese investită la această taină iar pe ea te puteai baza pe deplin, căci şi ea își avea partea de contribuţie. În ce fel? Să trecem peste asta. Cucoana mea era de o senzualitate, încât însuşi marchizul de Sade avea ce învăţa de la dânsa. Voluptatea cea mai mare, mai puternică, mai zguduitoare era conferită de caracterul misterios şi cinic al înşelăciunii. Această batjocură la adresa tuturor perceptelor propovăduite în societate în ceea ce priveşte sublimul intangibilul, indestructibilul şi acest hohot diabolic de râs, cât şi acea încălcare a tuturor legilor în asemenea inimaginabilă măsură, erau trăsătura definitorie a acestei voluptăţi. Da, era un diavol împieliţat, dar un diavol irezistibil Nici acum nu-mi pot aminti de dânsa fără să mă entuziasmez. În focul celor mai înflăcărate plăceri ea izbucnea în hohote de râs ca o nebună şi eu o înţelegeam şi râdeam împreună.., Şi acum mi se opreşte răsuflarea când îmi amintesc, deşi au trecut mai mulţi ani de atunci. Totul n-a durat decât un an, m-a schimbat cu altul. N-aş fi fost înstare să-i iac nici un rău. Şi apoi, cine m-ar fi crezut? Ce caracter! Ce spui de asta, tinere?
— Ce josnicie!
— Mă aşteptam la acest răspuns, nici n-ai fi putut spune altfel; Ha, ha, ha ! Aşteaptă, mon ami, mai trăim, mai vedem, acum eşti încă la vârsta acadelelor. La naiba, ce fel de om de litere eşti! Femeia aceea cunoştea viaţa şi ştia s-o trăiască !
— Dar de ce să cobori atât de. jos...
— Cât de jos?
— La desfrâul de care a dat ea dovadă...

— Dumneata îl numeşti desfrâu? Se vede că nu ai ieşit încă din găoace. Recunosc că independenţa poate însemna şi contrariul, dar...s-o spunem deschis, mon ami... recunoaşte că toate sunt fleacuri.
— Ce nu este fleac?
— Personalitatea, eul. Totul e al meu, există numai pentru mine. Ascultă-mă, prietene, eu cred că se mai poate trăi bine pe lumea asta. Şi aceasta este cea mai scumpă credinţă, căci fără ea nu poţi trăi nicicum, poţi să iei otravă, un prost a făcut-o şi pe asta. A filozofat într-adevăr, încât a desfiinţat totul, chiar şi legitimitatea celor mai normale îndatoriri ale omului şi a ajuns până acolo, încât nu i-a mai rămas nimic, i-a rămas doar un zero şi el a declarat că singura soluţie e otrava. Îmi vei spune: ăsta-i Hamlet, asta-i disperare sau ceva de genul acesta ce nici n-am visat. Dumneata eşti însă scriitor, iar eu un om de rând şi de aceea îţi voi .spune că trebuie să judeci totul din punct de vedere practic. Eu, de pildă, m-am absolvit demult de orice lanţuri şi îndatoriri, eu mă simt dator numai atunci, când sunt recompensat. Dumneata nu poţi avea o astfel de concentraţie: ai mâinile legate şi gustul deformat. Dumneata tânjeşti după un ideal, după virtute. Eu, prietene, sunt gata să recunosc orice doreşti, dar ce să fac dacă ştiu că la rădăcina tuturor virtuţilor umane este egoismul cel „mai feroce. Iar cu cât fapta e mai generoasă, cu atât mai mult implică *egoism.* Iubeşte-te pe tine însuţi — iată deviza mea. Viaţa e o afacere: nu aruuca banii degeaba, ci plăteşte doar serviciile obţinute şi ţi-ai făcut datoria faţă de aproapele tău. Iată crezul meu, dacă te interesează, deşi recunosc că, după mine, dumneata ar fi mai bine să nu-ţi plăteşti aproapele, ci să-1 obligi să te slujească pe gratis. Eu nu am idealuri şi nu vreau să le am, nu am tânjit niciodată după ele. Poţi trăi atât de vesel şi fără idealuri şi…. *en somme* [1] sunt bucuros că pot rezista şi fără otravă. Fiind puţin mai *virtuos,* poate nu reuşeam să mă dispensez de ea ca gugumanul acela de filosof (fără îndoială un neamţ). Mie îmi plac banii, rangurile înalte, hotelurile de lux, miza mare la cărţi (teribil îmi place jocul de cărţi!) dar, îndeosebi femeile... femeile de toate soiurile; îmi place chiar şi seducţia, depravarea, perversiunea, tot ce e mai ieşit din comun, mai original şi mai murdar, pentru variaţie... Ha, ha, ha! Mă uit la dumneata cât dispreţ poţi avea în ochi!.
— Aveţi dreptate, confirmai.
— Poate şi dumneata ai dreptate, dar tot e mai bună puţină depravare decât acid cianhidric. Ce zici?.
— Ba, acidul cianhidric e de preferat...
— Intenţionat te-am întrebat ca să savurez răspunsul dumitale, îl ştiam. Nu, prietene: dacă iubeşti oamenii atunci doreşte-le tuturor o viaţă ca a mea, chiar aşa mai murdară, căci în curînd omul inteligent nu va mai avea ce căuta pe lume, căci nu vor mai rămâne decât proştii. Atunci să vezi trai pe ei! Dar nici acum nu mi-e ruşine, vorba ceea: prost să fii, noroc să ai şi,

1 *în general (fr.)*

poţi să ştii, nimic nu e mai comod decât să trăieşti printre proşti şi să zici cum zic ei, e chiar convenabil! Nu te uita că iubesc prejudecăţile şi respect convenienţele, vreau să-mi fac o situaţie şi, apoi ştiu că trăiesc într-o societate de netrebnici, dar acolo e călduţ, eu îi aprob, chiar îi apăr, dar la prima ocazie îi las baltă. Cunosc eu ideile voastre progresiste, deşi nu mi-am făcut probleme, căci nu merită. Nu am suferit niciodată de mustrări de conştiinţă. Sunt în stare de orice, mie să-mi fie bine şi ca mine sunt mii şi, o ducem bine. Ducă-se totul pe pustii, numai noi să supravieţuim. Cei ca mine au fost întotdeauna de când lumea-i lume. Totul va dispare, noi vom rămâne la suprafaţă ca uleiul pe apă. Observă numai ce viabili sunt cei ca mine: te-ai gândit vreodată la asta? Noi supravieţuim până la optzeci, nouăzeci de ani! Deci însăşi natura ne ocroteşte hi, hi, h i ! Eu vreau să ating cel puţin vârsta de nouăzeci de

ani. Nu-mi place moartea, mă tem de ea. Dracu ştie cum va trebui să mor! Dar ce să mai vorbim! Uite unde m-a adus filosoful, acela sinucigaş! La naiba filosofia! *Buvons mon cher*î Doar începusem cu fetiţele drăguţe... Stai, încotro?

— Plec, e timpul şi pentru dumneata...

— Bine, destul! Eu, vorba ceea, mi-am deşertat sufletul iar dumneata nu apreciezi această dovadă de prietenie. He, he, he ! Stai prost cu dragostea, scriitorule ! Mai stai, comand încă o sticlă...

— A treia?

— A treia. Despre virtute, tânărul meu discipol (ai să-mi permiţi să-ţi adresez acest apelativ, cine ştie poate învăţăturile mele îţi vor fi de folos). Deci, învăţăcele despre virtute ţi-am mai vorbit: „cu cât virtutea e mai virtuoasă, cu atât conţine mai mult egoism". Pe aceasta temă îţi voi povesti o anecdotă: am iubit odată o fată, aproape sincer, A făcut ea multe sacrificii pentru mine …

— E vorba de cea pe care aţi prădat-o? nu mă putui eu abţine.

Prinţul tresări, se schimbă la faţă şi mă fixă cu ochii săi injectaţi de băutură; privirea lui trăda nedumerire şi turbare.

— Stai aşa, murmură el ca pentru sine, cum să te înţeleg? Sunt cam beat...

Tăcu şi mă privi cercetător, cu răutate, ţinându-mi mâna să nu plec. Mai mult ca sigur în acea clipă el medita şi încerca să înţeleagă de unde ştiu această poveste, necunoscută de alţii şi ce pericol prezintă asta pentru el? Trecu aproape un minut, când faţa lui se transformă şi în ochii lui apăru din nou expresia aceea ironică, plină de voioşie a beţivului. Apoi izbucni în hohote de râs.

— Ha, ha, ha! Talleyrand, nu alta ! Ei şi, stăteam în faţa ei umilit, când mă acuza că am jefuit-o. Ce ţipete, ce ocări ! Ţipa ca o turbată... fără nici o reţinere. Judecă şi dumneata: în primul rând nu o prădasem, cum te-ai exprimat. Ea însăşi mi-i dăduse şi banii erau ai mei. Să zicem, de pildă, dumneata îmi dăruieşti fracul cel nou (îmi examina unicul şi destul de ponositul meu frac, făcut la comandă cu trei ani în urmă la croitorul Ivan Skorniaghin), eu îţi sunt recunoscător, îl port, peste un an te cerţî cu mine şi mi-l ceri înapoi, după ce l-am purtat. Nu-i prea nobil gestul: de ce mi l-ai mai dat? În al doilea rând, eu, cu toate că banii au fost ai mei, i-aş fi înapoiat, dar de unde puteam lua această sumă aşa deodată? Principalul e, că nu pot suferi pastoralele şi schillerismele, ţi-am mai spus vezi asta a fost cauza. N-ai să crezi ce aere îşi dădea în faţa mea, strigând că mi-i face cadou. Banii mei ! Mă apucase furia dar mi-am revenit la timp, pentru ca prezenţa de spirit nu mă părăsise niciodată. .Atunci mi-am zis: dacă îi dau banii o fac într-adevăr nefericită. O lipseam de plăcerea de a rămâne nefericită *din cauza mea* şi de-a mă blestema pentru asta până la sfârşitul zilelor. Crede-mă prietene, nenorocirea are şi ea latura sa plăcută, când te crezi generos şi poţi să-1 califici pe celălalt ticălos. Această voluptate a urii o găseşti la firile schilleriene. Bineînţeles că mai târziu dânsa a flămânzit, dar sunt convins că a fost satisfăcută. De aceea n-am vrut s-o lipsesc de această voluptate şi nu i-am trimis banii. Astfel principiul meu şi-a găsit confirmarea: cu cât este mai evidentă mărinimia omului, cu atât mai mult egoism conţine. Nu vi se pare clar? Dar... spune drept, ai vrut să mă stârneşti? Ha, ha, ha ! Recunoaşte aşa-i? O, eşti un Talleyrand!

— Adio! spusei ridicându-mă.

— O clipă ! Să-ţi mai spun două vorbe, strigă după mine schimbând tonul cu unul plin de seriozitate. Ascultă ultimul cuvânt: din tot ce ţi-am spus reiese clar, ai observat-o cred, că eu nu cedez nimănui din beneficiul meu. Îmi plac banii şi am nevoie de ei. Ekaterina Feodorovna are mulţi bani, tatăl ei a deţinut zece ani o concesiune de băuturi. Are trei milioane, aceste trei milioane îmi vor fi de folos. Alioşa şi Katia sunt o pereche potrivită: ambii proşti de dau în gropi, exact ce-mi trebuie. De aceea doresc ca ei să se căsătorească si cât mai repede. Peste două — trei săptămâni contesa şi Katia pleacă la ţară. Alioşa le va însoţi. Pregăteşte-o pe Natalia Nikolaevna ca să nu mai avem nici pastorale, nici schillerisme

şi nici revolte împotriva mea. Sunt rău şi răzbunător, ştiu să-mi apăr interesele. Nu-mi e teamă de dânsa: totul va decurge cum voi dori eu. Fac acest avertisment spre binele ei. Aveţi grijă să nu facă nici o prostie, să fie raţională. Altminteri îi va fi rău, foarte rău. De fapt ar trebui să-mi fie recunoscătoare că nu am aplicat prevederile legale. Să ştii. scriitorule, că legile apără liniştea familiei, garantează supunerea copiilor faţă de părinţi, iar cei care încearcă să-i abată de la îndatoririle sfinte faţă de părinţi nu sunt deloc menajaţi de lege. Trebuie să ştii că eu am relații iar dânsa nu are deloc...înţelegi ce-aş putea să-i fac? Nu i-am făcut până acum, căci s-a comportat destul de raţional. Ştii că în fiecare clipă, de o jumătate de an încoace i-a fost urmărita fiecare mişcare? Ştiu totul până în cele mai mici amănunte. De aceea am aşteptat ca Alioşa să o părăsească, ceea ce aproape s-a şi întâmplat: ea a fost pentru el o distracţie plăcută, iar eu, în accepţiunea lui, un tată plin de omenie şi asta am urmărit. Ha, ha, ha! Când te gândeşti că i-am făcut şi complimente în seara aceea că a fost mărinimoasă şi dezinteresată necăsătorindu-se cu el; mă întreb cum ar fi putut să se mărite! În ceea ce priveşte vizita mea Ia dânsa, a fost doar pentru a grăbi finalul acestei legături. Trebuia să mă conving cu ochii mei, la faţa locului... Ei, îţi ajunge? Sau, poate *vrei* să afli de ce te-am invitat aici, de ce am dat reprezentaţia asta cu destăinuirile mele intime, când puteam să te lămuresc fără să mă destăinui, a?

— Da.

Îmi luai inima în dinţi şi îl ascultai. Nu mai aveam ce-i răspunde.

— Pentru simplul motiv, amice, că am observat la dumneata ceva mai mult bun simţ şi clarviziune decât la cei doi gogomani. Dumneata aveai o părere formată despre mine, ştiai cine sunt, ce aş fi în stare să fac, dar trebuia să te scutesc de trudă şi să-ţi demonstrez pe concret *cu cine* ai de-a face. Impresia personală contează, înţelege-mă, mon ami Ştii cu cine ai de-a face, pe dânsa o iubeşti, de aceea sper că vei folosi toată influenţa dumitale (căci o ai) ca să o fereşti de unele necazuri. Altfel va avea necazuri, vă asigur, şi încă serioase. Ei şi al treilea motiv al sincerităţii mele este… (cred că ghiceşti) că am vrut să-mi bat joc puţintel de toată afacerea asta şi s-o fac în faţa dumitale...

— V-aţi atins scopul, spusei tremurând de revoltă. Sunt de acord că nu v-aţi fi putut exprima mai bine toată ura şi dispreţul faţă de mine şi faţă de cei ca noi, aşa cum aţi făcut-o prin aşa zisa sinceritate. Nu numai că nu v-aţi făcut probleme că aceste mărturisiri v-ar putea compromite, dar nici nu v-a fost ruşine de mine. Într-adevăr, aţi fost aidoma nebunului cu pelerina. Aţi făcut abstracţie de calitatea de om.

— Ai ghicit, tinere, spuse el ridicându-se, ai ghicit, nu degeaba eşti scriitor. Sper să ne despărţim prieteneşte. Cred că nu mai e cazul să bem „Bruderschaft“

— Sunteţi beat, este singurul motiv pentru care nu vă pot răspunde pe măsură...

— Iarăşi te abţii, nu-mi spui totul, ha, ha, ha! După cum am înţeles, nu-mi permiţi să-ţi achit consumaţia,,;

— Nu vă deranjaţi, o achit eu.

— Nici nu mă îndoiesc. Se pare nu avem acelaşi drum...

— Eu cu dumneata nu mai merg.

— Adio, scriitorule. Sper că m-ai înţeles...

Ieşi călcând nesigur şi fără să întoarcă privirea. Valetul îl urcă în caleaşca iar eu plecai pe drumul meu spre casă. Era aproape ora trei după miezul nopţii. Ploua şi era întuneric beznă…

PARTEA A PATRA

Capitolul unu

Nu-mi voi descrie revolta. Realitatea întrecuse toate aşteptările, eram uluit; nu bănuisem că-mi va dezvălui toată hidoşenia de care era capabil. Îmi amintesc că sentimentele mele erau confuze, eram copleşit, zdrobit şi o presimţire grea îmi secătuia inima. Mă temeam pentru Nataşa. Prevedeam multă suferinţă şi căutam mijloace care să o abată din calea ei, să-i uşureze ultimele clipe dinaintea deznodământului. Acesta însă era de neînlăturat, se apropia şi nu era greu de prevăzut cum va fi.

Nici nu mi-am dat seama, când am ajuns acasă, deşi plouase tot drumul. Era ora trei dimineaţa. Nu apucai să bat la uşă, că se auzi un geamăt şi uşa se deschise îndată ca şi cum Nelli ar fi pândit în prag. Ardea lumânarea. Privii chipul fetiţei şi mă speriai, se schimbase total: ochii ardeau febrili, privirea era de sălbăticiune hăituită, inconştientă, avea febră mare.

— Nelli, ce-i cu tine, eşti bolnavă ! spusei imbrăţişând-o.

Ea se lipi de pieptul meu, parcă temându-se de ceva şi începu să-mi vorbească repede, sacadat, nerăbdătoare, Spunea vorbe stranii fără nici o legătură, nu înţelegeam nimic, delira. O dusei în pat, dar nu se putea linişti. Se ridica, se agăţa de pieptul meu speriată cerând ocrotire şi chiar atunci când se culcă îmi reţinu mâna, nelăsându-mă să plec. Eram atât de impresionat, cu nervii zdruncinaţi, încât văzând-o în halul acesta mă apucă plânsul. Eram bolnav. Văzându-mi lacrimile fetiţa mă privi lung, cu atenţie, încercând să priceapă să înţeleagă. Se vedea că făcea eforturi deosebite, într-un târziu un gând bun îi lumină faţa; de obicei, după criză, un timp nu putea să-şi adune gândurile şi să pronunţe clar cuvintele la fel şi acum încercând să mă consoleze întinse mânuţa şi începu să-mi şteargă lacrimile, apoi mă cuprinse pe după gât, mă trase spre ea şi mă sărută. Era clar, în lipsa mea avusese o criză şi aceasta se petrecuse chiar lângă uşă. Revenindu-şi nu ştia ce i se întâmplase, căci mintea îi era bântuită de viziuni înspăimântătoare. Totodată, conştientă că trebuie să vin acasă rămăsese culcată pe duşumea chiar lângă prag, aşteptase întoarcerea mea şi se ridicase la prima bătaie în uşă.

„Dar de ce avusese criza lângă uşă?" îmi pusei întrebarea şi observai că era îmbrăcată în cojocelul pe care-l cumpărasem pentru ea de la bătrâna care îmi vindea pe datorie; deci intenţionase să plece şi chiar descuiase uşa, când survenise criza. Unde vroia să meargă? Oare era inconştientă?

Febra nu scădea, ea din nou îşi pierdu cunoştinţa. Se întâmplase de două ori de când era la mine, îşi revenise cu bine, pe când acum situaţia era mai gravă. După ce o vegheai cam o jumătate de oră, trăsei nişte scaune lângă divan şi mă culcai alături, îmbrăcat, ca să fiu în apropiere. Lumânarea o lăsai să ardă. Mult timp n-am reuşii să adorm privindu-i faţa palidă, buzele arse de febră, crăpate şi însângerate în urma căderii, cu o expresie de teamă şi suferinţă chinuitoare, care nu o părăseau nici în somn. Eram decis dis-de-dimineaţă să merg la doctor. Mă temeam să nu intre în comă. „A speriat-o prinţul!" mă gândii răsărindu-mi în minte imaginea femeii care îi aruncase banii în faţă.

Capitolul doi

Trecură două săptămâni. Nelli se însănătoşea. Nu intrase în comă dar fusese grav bolnavă Se sculă din pat spre sfârşitul lunii aprilie într-o zi senină din săptămâna Paştelui.

Biata fiinţă! Nu voi continua povestirea în aceeaşi ordine căci trecu mult timp până începusem să notez aceste întâmplări, deşi chiar şi acum amintirea fetei ei palide, slăbuţe, privirile lungi ale ochilor ei negri, care mă urmăreau de pe patul de suferinţă, invitându-mă să ghicesc ce este în inimioara ei chinuită, mă îndurerează. Văzându-mă că o privesc nedumerit, zâmbea în sinea ei şi îmi întindea drept consolare mânuţă mică fierbinte cu degete lungi şi subţiri. Acum totul era de domeniul trecutului, dar eu încă nu dezlegasem taina acestei inimioare bolnave, chinuite şi umilite.

Simt că mă voi abate de la povestirea mea, dar acum, vreau să mă gândesc numai la micuţa mea Nelli. Ciudat: acum când mă aflu pe un pat de spital,singur, părăsit de toţi cei pe care i-am iubit atât de tare — acum îmi apare în minte acea făptură nesemnificativă din perioada care capătă în mintea mea o cu totul altă însemnătate, mai complexă, mai definitorie pentru ceea ce eu nu înţelesesem încă.

În primele patru zile ale bolii, noi, eu şi doctorul; eram foarte speriaţi; dar în ziua a cincea doctorul mă trase la o parte şi-mi spuse că nu mai e nici un pericol, că ea se va însănătoşi numaidecât. Era acelaşi doctor, vechea mea cunoştinţă, un bătrân holtei, bun la suflet şi bizar, pe care îl chemasem şi cu prilejul primei ei îmbolnăviri şi care o impresionase cu medalia ce o purta la gât.

— Deci, nu mai e nici un pericol? mă bucurai.

— Da, acum îşi va reveni, dar apoi va muri curând.

— Cum să moară! De ce? exclamai îngrozit.

— Pacienta are o boală congenitală de inimă şi orice condiţii nefavorabile o vor doborî din nou la pat. S-ar putea să-şi revină, ca apoi iar să se îmbolnăvească şi în cele din urmă nu va mai rezista.

— Şi nu se poate face nimic pentru salvarea ei? Trebuie să fie un remediu.

— Ea va muri necondiţionat. Dar, dacă se înlătură cauzele, se instituie un regim de viaţă propice, cu mai multe bucurii şi mai puţine necazuri, tristul deznodământ poate fi întârziat şi mai există şi minuni, când boala poate fi ameliorată, dar niciodată vindecată.

Doamne Dumnezeule, ce-i de făcut?

Să respectaţi prescripţiile, să ducă o viaţă liniştită şi să urmeze un tratament medicamentos. Am observat că fetiţa e capricioasă, are un caracter dificil şi e chiar agitată; nu e ascultătoare, nu-i place să ia medicamente şi chiar le refuză.

— Aveţi dreptate, doctore. E într-adevăr dificilă, dar poate cauza este boala. Ieri a fost foarte cuminte, astăzi însă când i-am oferit medicamentul a lovit ea din întâmplare linguriţa şi 1-a vărsat. Când am vrut să-i dizolv un nou praf mi-a smuls cutia din mână. a trîntit-o de pământ şi a izbucnit în lacrimi... Cred însă că nu din cauza medicamentelor, adăugai după un moment de gândire.

— Hm, asta-i irascibilitate. S-au acumulat toate nenorocirile prin care a trecut copila şi iată cauza bolii. Deocamdată singurul remediu sunt medicamentele. Voi încerca din nou să-i explic importanţa respectării sfaturiîor medicale şi să o conving să ia medicamentul.

Ieşirăm din bucătărie şi doctorul se apropie de patul bolnavei. Se pare că Nelli auzise conversaţia noastră, căci ridicase capul de pe pernă şi stătuse cu urechea ciulită înspre noi. Când ne văzu intrând se acoperi din nou cu plapuma, de unde ne aruncă priviri jucăuşe.

Sărmana era tare slăbită după patru zile de boală, avea ochii înfundaţi în orbite iar febra persista. Atitudinea ei zglobie nu i se potrivea, cu atât mai puţin privirile de ştrengăriță provocatoare, care îl mirau atât de mult pe doctor, un neamţ bonom din Petersburg

El se apropie cu grijă de pat şi cu o voce blândă şi duioasă îi explică efectul binefăcător al prafurilor şi obligaţia de a le înghiţi, când Nelli, ridicând capul, făcu din nou o mişcare aparent involuntară cu mâna şi vărsă conţinutul linguriţei pe duşumea. Eram convins că o făcuse anume.

— Fii mai atentă, fetiţo, rosti calm doctorul, deşi cred că ai făcut-o intenţionat, ceea ce nu e bine. Dar, hai să reparăm greşeala şi mai pregătim o linguriţă.

Nelli îi râse în obraz. Doctorul clătină din cap a dezaprobare.

— Nu e frumos, spuse el dizolvând un nou praf nu e bine ce faci.

— Nu vă supăraţi pe mine, răspunse Nelli, stăpânindu-se să nu râdă, am să-1 înghit. Dar dumneavoastră mă iubiţi?

— Dacă te porţi frumos, te voi iubi.

— Mult?

— Mult.

— Dar acum nu mă iubiţi?

— Te iubesc şi acum.

— Mă sărutaţi, dacă vă rog?

— Te sărut dacă o meriţi...

Aici Nelli nu rezistă şi râse din nou.

— E o fire veselă, dar acum e nervoasă şi capricioasă, îmi şopti doctorul grav.

— Ei, bine, dacă vreţi, voi înghiţi prafurile, făgădui Nelli cu glăsciorul ei slab, dar când mă fac mare, mă luaţi de nevastă?

Noua ei ştrengărie o încânta nespus, căci ochii îi ardeau iar buzele îi tresăreau de râs în aşteptarea răspunsului.

— Sigur că da, răspunse doctorul uimit, zâmbind involuntar, bineînţeles, dacă eşti cuminte şi te porţi frumos...

— ...şi iau toate prafurile? continuă Nelli.

— Aşa, dacă iei toate prafurile. E o fetiţă bună, îmi şopti, are multe calităţi dar ideea asta cu măritişul… mi se pare stranie...

El îi întinse din nou linguriţa. De data aceasta însă ea nici nu se mai osteni să mascheze gestul, ci lovi cu mâna de jos în sus şi toată doctoria se vărsă pe cămaşa scrobită a doctorului. Nelli izbucni într-un râs zgomotos, dar deloc zglobiu şi naiv ca mai înainte. Pe faţa ei trecu o expresie plină de răutate şi cruzime. În tot acest timp îmi evită privirile, îl privi numai pe doctor cu zeflemea plină de nelinişte şi aşteptare: ce va face acum acest bătrânel „caraghios"?

— Ei, iarăşi... Ce nenorocire! Dar… putem să mai pregătim o dată, spuse doctorul ştergându-se cu batista.

Nelli rămase descumpănită. Se aştepta să stârnească mânie, credea că va fi certată, dojenită şi poate chiar asta şi dorea în acea clipă, să aibă un motiv să plîngă, să facă isterie, să arunce toate medicamentele, ca mai înainte şi chiar să spargă ceva de ciudă, potolindu-şi astfel pornirile inimii ei chinuite. Asemenea capricii sunt frecvente şi la oameni sănătoşi. De câte ori n-am umblat prin cameră cu dorinţa inconştientă să mi se aducă o jignire, să mi se spună un cuvânt dur, ca să mă pot descărca pe cineva. Femeile „descărcându-se" astfel încep să plângă, iar cele mai sincere ajung la crize de isterie. E ceva obişnuit şi frecvent atunci când au ceva pe suflet şi nu o pot mărturisi nimănui.

Impresionată de bunătatea îngerească a bătrânelului şi de răbdarea cu care se apucase să prepare o nouă linguriţă cu medicament, fără a-i reproşa nimic, Nelli se linişti. Surâsul ei ironic dispăru, obrajii se îmbujorară, ochii i se umeziră; îmi aruncă o privire şi îşi întoarse

repede capul. Doctorul îi întinse linguriţa. Cuminte şi sfioasă ea înghiţi soluţia, apucă mâna puhavă a doctorului şi îl privi în ochi.

— Vă supăraţi pe mine... că am fost rea, spuse ea şi fără să continue se strecură repede sub plapumă, se acoperi cu cep cu tot şi izbucni într-un plâns isteric

— Nu plînge, copila mea... a lasă, nu-i nimic… Te-au lăsat nervii, mai bea puţină apă.

Dar Nelli nu-1 ascultă.

— Linişteşte-te, nu te necăji, continuă, gata să plângă şi el, te iert şi te voi lua şi de nevastă, dacă vei fi fată cuminte şi ai să…

— … înghiţi prafuri! se auzi de sub plapumă glasul ei de clopoţel întrerupt de hohote de râs nevrotice, atât de cunoscute mie.

— E un copil bun şi recunoscător, declară doctorul cu gravitate şi cu lacrimi în ochi. Sărmana copilă!

Din clipa aceea între ei se născu o simpatie ciudată, neobişnuită. În schimb faţă de mine Nelli deveni tot mai reţinută, mai irascibilă, capricioasă. Nu ştiam cum să-mi explic şi mă miram, mai ales că schimbarea se petrecuse brusc. În primele ei zile de boală fusese foarte apropiată şi duioasă cu mine, mă urmărea cu privirea, nu mă lasa să mă îndepărtez ţinându-mă de mână aproape de dânsa şi dacă observa că sunt sumbru şi îngrijorat, încerca să mă înveselească, glumind, jucându-se şi zâmbindu-mi, înnăbuşindu-şi suferinţa. Nu vroia să lucrez noaptea sau să o veghez şi se întrista când nu o ascultam. Câteodată remarcam o privire îngrijorată, apoi începea să mă întrebe încercând să afle de ce sunt trist, ce gânduri am, dar, ciudat, când aminteam de Nataşa, tăcea sau schimba vorba. În general se ferea să vorbească de Nataşa. Când veneam acasă se bucura, dar când puneam mâna pe pălărie, mă privea tristă, cu reproş, conducându-mă cu privirile.

În a patra zi a bolii lipsisem toată seara şi chiar o parte din noapte, fiind la Nataşa. Aveam atâtea de discutat. Plecând de acasă îi spusesem că mă întorc repede, căci aşa intenţionasem. Dar fiind nevoit să rămân acolo mai mult, nu mă îngrijorasem prea mult, căci Nelli nu era singură. Rămăsese cu Alexandra Semionovna, care venise aflând de la Masloboev că Nelli e bolnavă şi eu sunt singur, fără nici un ajutor. Doamne, Doamne cât de îngrijorată fusese buna femeie !

— Deci nu va putea veni la noi la masă! O, cerule! E singur sărmanul. Trebuie să-i venim în ajutor, doar suntem prieteni.

Imediat se înfiinţa la noi aducând cu dânsa şi un coş cu merinde. Declarând de la bun început că venise să mă ajute la treburi, ea deschise coşul. Ce nu era acolo: siropuri, dulceţuri, pui, o găină pentru cazul când va intra în convalescenţă, mere pentru plăcintă, portocale şi alte bunătăţi pentru cazul că-i va permite doctorul, apoi rufărie, şervete; cearceafuri, cămăşuţe de noapte, tifon, comprese, cât pentru un spital întreg.

— Avem de toate, îmi spunea ea grăbită, pe când dumneata eşti singur şi nu ai lucruri multe. Deci, dă-mi voie să... aşa a vrut Filip Filipâci. Cu ce să începem... repede ! Ce avem de făcut? Cum se simte fetiţa? E conştientă? Nu stă comod, să-i îndrept perna ca să stea mai jos capul, ştiţi ar fi mai bine o pernă de piele, e mai răcoroasă! Ce proastă sunt! Nu mi-a trecut prin minte să aduc. Merg după ea... să facem focul? O trimit pe băbuţa mea. Am o băbuţă cunoscută. Doar n-ai pe nimeni să te îngrijească... Acum ce să mai fac? Ce sunt astea? Ierburi... le-a prescris medicul? Pentru ceai de tuse? Aprind focul imediat.

Căutai să o liniştesc şi ea rămase surprinsă şi chiar întristată că nu are prea multe treburi de făcut. Dar nu descurajă. Se împrieteni cu Nelli şi mă ajuta mult pe tot parcursul bolii: ne vizita aproape zilnic cu o mină grăbită de parcă era pe urmele cuiva şi întotdeauna preciza că o trimisese Filip Filipâci. Lui Nelli îi plăcu mult de ea. Se ataşă de dânsa ca de o soră, căci Alexandra Semionovna era la fel de copilăroasă ca şi Nelli. Îi povestea diferite povestioare, o făcea să râdă, incât Nelli se cam plictisea în lipsa ei. Prima vizită o uimi, neînţelegând ce rost are acest musafir nepoftit, se încruntase, devenise tăcută şi distantă.

— Pentru ce a venit la noi? întrebase Nelli nemulțumită.
— Să-ţi vină în ajutor, să te îngnjească.
— Pai, cum așa, pentru ce? Doar nu i-am făcut nimic.
— Oamenii buni nu aşteaptă să li se facă mai întâi lor un bine, Nelli. Ei te ajută fără să aştepte răsplata. Destul, Nelli, pe lume sunt atâţia oameni buni. Păcat că nu ai avut prea multe ocazii să-i întâlneşti când a fost cazul.

Nelli tăcu, mă îndepărtai. Nu trecu un sfert de oră şi ea mă chemă cu voce slabă cerându-mi de băut şi mă îmbrăţişa lipindu-se de pieptul meu. A doua zi, la venirea Alexandrei Semionovna, Nelli o întâmpină cu un zâmbet vesel şi sfios.

Capitolul trei

În ziua aceea întârziai la Nataşa toată seara. Mă întorsei acasă târziu, Nelli dormea. Alexandra Semionovna ar fi dorit să se culce, dar o veghea aşteptându-mă. Când mă întorsei începu să-mi povestească în şoaptă că Nelli fusese la început veselă, chiar râsese, dar apoi se întristase şi văzând că nu mă întorc, tăcuse şi căzuse pe gânduri. „Apoi se plânsese că o doare capul, începuse să plângă, încât nu ştiam cum să procedez, adăugase Alexandra Semionovna. Începu să-mi vorbească despre Natalia Nikolaevna, dar eu nu aveam nimic de spus, atunci nu mai întrebă nimic şi adormi plângând" îşi încheie raportul Alexandra Semionovna.
— Ei, rămâi cu bine, Ivan Petrovici, acuma şi-a mai revenit puţin iar eu trebuie să merg acasă, aşa a poruncit Filip Filipâci. Mi-a spus să rămân două ore dar eu am stat mai mult din proprie iniţiativă. Nu face nimic, fii fără grijă, nu îndrăzneşte el să se supere.., Doar dacă...
O, Doamne, Ivan Petrovici dragul meu, nu ştiu ce să mă fac, mereu vine beat acasă! E tot ocupat, nu-mi spune nimic, se frământă, are o problemă importantă, văd eu, dar seara e tot beat... Când mă gândesc că a venit şi n-are cine să-1 culce? Ei, plec repede, rămâi cu
bine Ivan Petrovici! Ai la cărţi, tot cărţi serioase, câtă înţelepciune zace acolo; eu sunt o proastă, n-am citit niciodată nimic... Ei, dar pe mâine...

A doua zi Nelli se trezi tristă, îngândurată şi aproape nu-mi răspundea la întrebări. Nu-mi adresa nici un cuvânt, părea supărată pe mine. Surprinsei câteva priviri repezi, încărcate de o durere ascunsă, care lăsau să răzbată o undă de duioşie ce dispărea la o privire directă. Era în seara cu doctoria vărsată, care mă descumpăni.

Comportarea lui Nelli se schimbase cu desăvârşire. Ciudăţeniile, capriciile, ba chiar unele manifestări de ură faţă de mine, toate acestea continuară până în ziua când se petrecu acea catastrofă, care a constituit deznodământul acestui roman. Despre asta vom vorbi mai târziu.

Se întâmplă câteodată ca ea să redevină prietenoasă, dar pentru scurt timp. Gingăşia ei era şi mai evidentă în acele clipe, dar de cele mai multe ori o apuca plânsul. Dar şi asta trecea şi ea devenea din nou tristă, mă privea cu duşmănie, făcea nazuri, ca atunci în faţa doctorului sau observând că îmi displac ştrengăriile ei, începea să râdă, ca-apoi hohotele ei să se transforme în plâns.

Odată chiar se certase cu Alexandra Semionovna, declarându-i că nu are nevoie de ajutorul ei. Când îi reproşai în faţa femeii jignite, ea se înfurie, îmi răspunse obraznic şi apoi nu mi se mai adresă timp de două zile, refuză medicamentele, ba chiar şi mâncarea şi băutura şi doar bătrânul doctor reuşi să o potolească. Din acea zi între ea şi doctor se stabili o simpatie surprinzătoare. Nelli îl îndrăgise şi întotdeauna îl întâmpina cu un zâmbet vesel, oricât de tristă fusese mai înainte. Doctorul începu să vină la noi zilnic, chiar şi de două ori pe zi, cu toate că Nelli se sculase din pat, dar el nu putea lăsa să treacă o zi fără să-i audă râsul şi

glumele pline de veselie. Începu să-i aducă diferite cărţi instructive cu poze, cumpărate special pentru ea. Apoi venea cu dulciuri şi bomboane în cutii frumoase, intra maiestuos cu încântarea întipărită pe faţă şi atunci Nelli ştia că are un cadou pentru ea. Avea şi o tactică aparte, nu se grăbea să-i arate cadoul ci râdea misterios, se aşeza lângă Nelli, făcând aluzii că o tânără domnişoară s-a purtat frumos şi acum merită toată consideraţia, deci i se cuvine o răsplată. Între timp îi arunca o privire sinceră, plină de bunătate, iar Nelli deşi făcea haz pe socoteala lui, în acele clipe privirea ei se încărca de o afecţiune caldă şi sinceră. În fine bătrânul se scula de pe scaun, scotea cutia cu bomboane şi i-o înmâna, adăugând „Mult iubitei mele viitoare soţii". Acele momente cred că-i procurau lui chiar mai multă fericire decât lui Nelli. Începeau apoi discuţiile obişnuite, când de fiecare dală, cu seriozitate şi convingere, el o povăţuia să-şi păzească sănătatea şi să-i asculte sfaturile.

— Cel mai important lucru e sănătatea, declara el dogmatic, în primul rând pentru că vrem să supravieţuim, în al doilea rând pentru că vrem să fim sănătoşi, deci fericiţi în viaţă. Dacă ai necazuri, copila mea, uită-le sau încearcă să nu te gândeşti la ele. Dacă nu ai necazuri, tot nu te gândi decât la lucruri plăcute, la tot ce e vesel şi distractiv...

— La ce lucru vesel să mă gândesc? întreba Nelli.

Doctorul rămânea în impas.

— Ei, acolo... la un joc nevinovat, potrivit vârstei sau aşa ceva.. bunăoară... să zicem...

— Nu vreau nici un joc, nu-mi place să mă joc. Îmi plac, de pildă rochiile noi...

— Rochii noi! Hm! Uite asta nu e chiar atât de bine, trebuie să te mulţumeşti cu puţin. Totuşi, ...poate sunt bune şi rochiile noi.

— Ai să-mi cumperi multe rochii noi când mă mărit cu dumneata?

— Ce idee! se încrunta doctorul. Nelli zâmbea şiret şi uitând o dată de rezerva impusă, mă privi şi pe mine zâmbind. La urma urmei de ce nu ţi-aş cumpăra şi rochii dacă le vei merita, se învoi doctorul.

— Dar va trebui şi atunci să înghit zilnic medicamente?

— Ei, atunci poate nu le vei înghiţi zilnic, se învoia zâmbind.

Nelli izbucnea în hohote de râs, iar bătrânelul era încântat de atâta drăgălăşenie şi voie bună.

— E foarte isteaţă ! Dar tot capricioasă şi cu sistemul nervos foarte sensibil.

Avea dreptate. Nu ştiam însă ce se petrece cu dânsa. Aproape nu-mi vorbea. Asta mă îndurera, nu i-am vorbit nici eu o zi întreagă dar apoi mi se făcu ruşine. Plângea deseori şi nu ştiam cum s-o consolez. Într-o zi se hotărî să-mi vorbească.

Odată, când mă întorsei acasă mai devreme, o văzui pe Nelli cum ascunde repede o carte sub pernă, era romanul meu. De ce îl ascundea? Poate îi este ruşine, mă gândii, prefăcându-mă că nu observ. Cam după un sfert de oră, când ieşii puţin în bucătărie, ea sări din pat şi puse romanul la loc. La întoarcerea mea era pe masă. Nu trecu mult timp, ea mă chemă. Vocea îi tremura de emoţie, de patru zile nu mi se mai adresase.

— Astăzi mergeţi la Nataşa? vorbi ea încet.

— Da, Nelli, trebuie numaidecât să o văd astăzi.

Nelli tăcea.

— O iubeşti mult?

— Da, o iubesc foarte mult.

— Şi eu o iubesc, adăugă ea încetişor. Urmă o nouă pauză.

— Vreau să merg la dânsa şi să locuiesc acolo, declară Nelli cu o privire sfioasă.

— Nu se poate, Nelli, îi răspunsei oarecum mirat. Nu te simţi bine la mine?

— De ce nu se poate? izbucni, doar vroiai să mă trimiţi la tatăl ei, eu nu vreau. Ea are slujnică?

— Are.

— Să-i dea drumul şi o voi sluji eu. Îi fac toate treburile şi nu iau nici un ban. O voi iubi şi îi voi găti. Să-i spui asta când mergi la dânsa.
— Ce sunt fanteziile astea, Nelli? Ce crezi că te-ar angaja în locul bucătăresei? Dacă te ia, apoi, ca pe o soră mai mică...
— Nu, aşa nu vreau.
— De ce?
Nelli tăcu. Buzele îi tresăreau, îi venea să plângă.
— Acela, pe care-l iubeşte, o va părăsi şi va pleca, da?
O privii uluit.
— De unde ştii astea, Nelli?
— Chiar dumneata mi-ai spus, apoi când a fost aici soţul Alexandrei Semionovna mi-a povestit totul,
— Masloboev a fost aici?
— A fost, îmi răspunse cu ochii în pământ.
— De ce nu mi-ai spus că m-a căutat?
— Asa…
Reflectai un timp. Ce o fi vrut Masloboev? Ce fel de vizite misterioase? Trebuie să mă întâlnesc cu el.
— Dar ce te interesează pe tine, Nelli, dacă el o părăseşte?
— Doar dumneata o iubeşti, răspunse Nelli fără să-şi ridice privirea. Şi, dacă o iubeşti, te însori cu ea, când acela pleacă...
— Nu. Nelli, ea nu mă iubeşte cum o iubesc eu, şi apoi... Nu, aşa ceva nu se va întâmpla.
— Eu aş sluji pentru amândoi şi voi aţi fi mulţumiţi împreună, vorbi ea abia auzit, fără să mă privească.
„Ce-i cu fetiţa asta, Dumnezeule!" mă gândii tulburat. Nelli tăcu şi nu mai rosti nici o vorbă toată seara. Când plecam, ea se porni pe plâns şi plânse toată seara, mă informă apoi Alexandra Semionovna. Chiar şi noaptea în somn suspina şi rostea vorbe fără şir.
De atunci deveni şi mai mohorâtă şi mai tăcută şi nu mai vorbea deloc cu mine. Îmi mai arunca câte o privire furişă, dar amintirea ei trecea o dată cu clipa ce provocase acest acces de gingăşie şi ca o reacţie controversată. Nelli devenea tot mai deprimată încât nici doctorul nu-şi putea explica limpede cauza acestei schimbări, între timp aproape se însănătoşise iar doctorul îi permisese să iasă câte puţin la aer. Vremea era caldă şi frumoasă. Era Săptămâna Patimilor, care căzuse în acel an foarte târziu. Plecasem dis-de-dimineaţă, căci trebuia să fiu la Nataşa, dar intenţionam să mă întorc devreme să ies cu Nelli la plimbare. Ea rămăsese acasă, singură. La întoarcere mă aştepta o lovitură crâncenă. Când ajunsei la uşă, cheia era lăsată pe dinafară în broască. Înăuntru nimeni. Încremenii. Când mă uitai pe masă era o hârtie şi pe aceasta scris mare cu creionul: „Am plecat de la dumneata şi nu mă mai întorc niciodată, dar te iubesc mult A dumitale credincioasă, Nelli".
Involuntar scosei un strigăt şi alergai afară.

Capitolul patru

Nici nu ajunsei bine în stradă, când lângă poartă opri o trăsură din care coborî Alexandra Semionovna cu Nelli de mână. O ţinea strâns, temându-se parcă să nu o ia din nou la fugă. Mă repezii într-acolo.
— Nelli, ce-i cu tine, unde ai plecat, de ce?

— Stai, stai, nu te grăbi, mergem sus, acolo aflaţi totul, mă domoli Alexandra Semionovna. Ce-ai să afli, Ivan Petrovici, îmi şopti ea în grabă, ai să te minunezi. Mergem, îţi spun imediat.

Se vedea pe faţa ei că avea noutăţi importante de relatat.

— Du-te, Nelli, du-te şi te culcă puţin, îi spuse dânsa când intrarăm în cameră, doar ai obosit; ai alergat nu glumă şi după boală nu-i uşor, culcă-te drăguţă, culcă-te. Iar noi să trecem dincolo, s-o lăsăm să adoarmă, îmi făcu dânsa cu ochiul, făcându-mi semn să mergem în bucătărie.

Nelli însă nu se culcă, ci se aşeză pe divan şi-şi acoperi faţa cu mâinile. Trecurăm în bucătărie şi Alexandra Semionovna îmi povesti la repezeală ce se întâmplase. Plecând de la mine cu vreo două ore în urmă şi lăsând biletul pe masă, Nelli alergă mai întâi la bătrânul doctor, aflase din timp adresa lui. Doctorul îmi povesti apoi cât de uluit,fusese, când o văzuse la uşa lui şi tot timpul după aceea nu-i venea să creadă ochilor „nici acum nu-mi vine să cred şi nu voi crede niciodată“ îşi încheiase el povestirea. Nelli într-adevăr fusese la el. Şedea liniştit în cabinetul său la o ceaşcă de cafea, când ea intrase alergând şi i se aruncase de gât, înainte de a putea face o mişcare. Plângea, îl îmbrăţişa si-i săruta mâinile, implorându-1 să o ia la dânsul: tot spunea că nu vrea şi nu poate să mai stea la mine, că a plecat de la mine, că îi vine foarte greu; că nu va mai râde de el şi nu-i va mai vorbi de rochiţe noi, va fi cuminte, va învăţa „să-i spele şi să-i calce cămăşile" şi va lua, dacă trebuie, în fiecare zi medicamentele pe care i le va prescrie. Că nu are importanţa că i-a vorbit de căsătorie, căci ea glumise şi nici nu se gândeşte la aşa ceva. Bătrânul neamţ a fost atât de uluit, încât a rămas cu gura căscată şi cu o ţigară aprinsă în mână, până aceasta se stinsese.

— Mademoiselle, pronunţase el cu greutate, mademoiselle, după cum am înţeles, mă rogi să te angajez la mine. Dar e imposibili Precum vedeţi sunt strâmtorat şi nu am venitul necesar... Şi apoi, aşa pe neaşteptate... E groaznic ! Văd că ai fugit de acasă. E foarte rău ce faci şi imposibil de conceput... În fine, eu ţi-am permis să faci câte o mică plimbare, când e vremea frumoasă, supravegheată, iar dumneata fugi, îl părăseşti pe Ivan Petrovici şi vii la mine, când era cazul să te menajezi şi... şi să-ţi iei medicamentele. Şi, totuşi, totuşi nu înţeleg nimic

Nelli nu-l lăsase să termine. Începuse din nou să plângă, să-1 implore, dar totul fusese în zadar. Bătrânelul se tot mira şi nu mai înţelegea nimic. Până la urmă Nelli îl lăsase în pace, strigase „O, Doamne!" şi ieşise alergând din cameră. „Am zăcut bolnav toată ziua, adăugă doctorul, încheindu-şi povestirea, şi noaptea am luat un somnifer".

De la doctor Nelli alergase la Masloboevi. Procurase şi adresa lor şi îi găsise, deşi nu fără greutate, Masloboev era acasă. Alexandra Semionovna rămase perplexă când auzi rugămintea lui Nelli de a o lua la ei. La întrebările ei Nelli nu răspunsese ci se lăsase pe scaun şi plânsese. „Aşa plângea, aşa plângea, povestea Alexandra Semionovna, încât credeam că de aici i se trage moartea". Nelli o implorase, să o angajeze servitoare sau bucătăreasă, spunând că va mătura şi va învăţa să spele rufe. (Acesta i se părea punctul ei forte). Alexandra Semionovna fuse de părere să o reţină până se lămureşte situaţia, iar pe mine să mă înştiinţeze.
Filip Filipâci însă nu fusese de acord şi îi porunci să o aducă pe fugară la mine. Tot drumul, Alexandra Semionovna o îmbrăţişase şi o sărutase, iar Nelli plânsese din ce în ce mai tare. De mila ei începuse să plângă şi Alexandra Semionovna şi astfel plânseră tot drumul.

— De ce Nelli nu vrei să stai la el, cu ce te-a supărat? întrebase Alexandra Semionovna cu ochii în lacrimi.

— Nu m-a supărat...

— Atunci, de ce?

— Aşa, nu vreau să locuiesc la el... nu pot... sunt atât de rea cu el... pe când el e bun... dar aici am să fiu bună, am să lucrez, declarase ea hohotind.

— Dar de ce eşti rea cu el, Nelli?

— Aşa...

— Şi mai mult n-am putut scoate de la ea încheie Alexandra Semionovna, ştergându-şi lacrimile. De ce o fi atât de nefericită? Aşa o fi din naştere? Cum crezi Ivan Petrovici?

Intrarăm în cameră. Nelli era culcată cu capul ascuns sub pernă şi plângea. Mă aşezai în genunchi în faţa ei, îi luai mânuţele şi i le sărutai. Ea îşi retrase mâinile şi plânse şi mai tare. Nu ştiam ce să spun, când în cameră intră bătrânul Ihmenev.

— Bună ziua, Ivan, am venit la tine cu o problemă, spuse el privindu-ne pe toţi. Fusese bolnav în ultima vreme, era palid, slăbit dar brava boala, au o asculta pe Anna Andreevna, nu stătea în pat ci umbla în continuare după treburile lui.

— Rămâneţi cu bine, spuse Alexandra Semionovna, privindu-l curioasă pe bătrân. Filip Filipâci mi-a poruncit să mă întorc cât mai repede. Avem treburi. Diseară vin să stau aici vreo două ore.

— Cine-i asta? îmi şopti bătrânul, bănuind probabil ceva. Îi explicai.

— Hm ! Am venit cu o treabă, Ivan...

Ştiam eu ce treburi are, deci mă aşteptam la vizita lui. Venise să mă convingă să i-o dau pe Nelli. Anna Andreevria era de acord să o adăpostească pe orfană. Asta după discuţiile noastre secrete, o convinsesem, spunându-i că la vederea orfanei, a cărei mamă fusese blestemată de tatăl său, poate bătrânului i se va muia inima şi îşi va schimba hotărârile, îi prezentasem atât de sugestiv planul meu, încât ea însăşi începuse să insiste pe lângă soţul său să o primească pe orfană. Bătrânul se apucase de treabă: mai întâi vroia să-i facă pe plac Annei Andreevna, apoi avea considerentele sale personale..

Cum spuneam, Nelli nu-l simpatiza pe bătrân chiar de la prima lui vizită. Mai târziu am observat că avea de-a dreptul aversiune faţă de el, numai când îi aminteam nunele. Acum bătrânul trecu la acţiune fără ocolişuri. Se apiopie de Nelli,culcată cu capul ascuns in perne, îi luă mâna şi o întrebă dacă vrea să se mute la ei, ca şi cum ar fi fata lor:

— Am avut o fiică pe care am iubit-a mai mult decât orice pe lume, încheie bătrânul, dar acum nu o mai am. Pentru mine ea e moartă. Nai vrea să-i iei locul în casa mea?

Ochii lui uscaţi şi aprinşi de febră se umplură de lacrimi.

— Nu. nu vreau, răspunse Nelli fără să ridice capul.

— De ce, copila mea? Tu n-ai pe nimeni, Ivan nu te poate ţine mereu aici, pe când la mine vei fi ca la tine acasă.

— Nu vreau, pentru că sunteţi om rău. Da, rău, rău! adăugase ea ridicându-se şi aşezându-se în faţa lui. Şi eu sunt rea, poate mai rea decât mulţi, iar dumneata eşti şi mai rău!... Spunând acestea, Nelli păli, ochii îi sclipiră, buzele tremurânde se crispară, căpătând o expresie de dezgust. Bătrânul o privea nedumerit,

— Da, eşti mult mai rău decât mine, căci nu vrei să o ierţi pe fiica dumitale, vrei să o uiţi definitiv şi să- ţi iei altă fiică. Crezi că îţi poţi uita propriul copil? Crezi că mă vei iubi? Când mă vei privi îţi vei aminti că sunt o străină şi că ai avut o fiică adevărată pe care ai uitat-o pentru că eşti un om rău. Nu vreau să locuiesc la oameni răi, nu vreau ! Nelli îşi înghiţi lacrimile şi îmi aruncă o privire.

— Poimâine e sărbătoarea învierii, toţi oamenii se sărută, se împacă, toate supărările se uită... Ştiu eu... Numai dumneata, dumneata... uf! Răule ! Pleacă de aici!

Şi lacrimile începură să curgă din nou pe obraz. Vorbele acestea fuseseră de mult gândite şi pregătite peutru el, pentru cazul când va veni să-i facă propunerea... Bătrânul era înfrânt irevocabil, sentimentul acesta i se reflecta pe faţă.

— De ce, de ce vă îngrijoraţi? Nu trebuie, nu vreau! strigă Nelli disperată, voi merge să cerşesc!

— Nelli, ce-i cu tine? Draga mea! exclamai, dar nu reuşii decât să pun paie pe foc.

— Da, mai bine umblu pe străzi şi cer de pomană, dar aici nu rămân, strigă ea plângând, şi mama a cerşit şi când era pe moarte mi-a spus: vei fi săracă şi mai bine ceri de pomană decât... Nu e ruşine să cerşeşti, nu cerşeşti la un singur om, ci la toţi oamenii; de la unul e

ruşinos să ceri, dar de la toţi nu, aşa îmi spunea o cerşetoare; sunt mică, n-am din ce trăi, atunci cer de la toţi să mă ajute. Aici însă nu vreau, nu vreau, sunt rea, mai rea decât toţi, iată cât sunt de rea !

— Şi Nelli apucă pe neaşteptate de pe masă o ceaşcă şi o trânti de duşumea.

— Uite că s-a spart, spuse ea cu satisfacţie, privindu-mă provocator! N-ai decât două ceşti, o voi sparge şi pe cealaltă, din ce vei mai bea ceai?

Era ca turbată şi simţea plăcere în aceste reacţii, ca şi cum ar recunoaşte că e şi ruşinos şi rău să procedezi astfel, dar în acelaşi timp dorea să facă lucruri şi mai urâte,

— Vania, fata e bolnavă, spuse bătrânul, sau nu mai înţeleg eu ce fel de copil e acesta! Rămâi cu bine!

Îşi luă pălăria şi-mi strânse mâna. Era zdrobit Nelli îl jignise profund. Eram revoltat.

— Nu ţi-a fost milă de el, Nelli? strigai la ea când rămaserăm singuri, şi nu-ţi e ruşine!? Nu, tu nu eşti bună, eşti foarte rea! Şi, fără să-mi iau pălăria, alergai după bătrân. Doream să-1 conduc până la poartă şi să-i spun câteva cuvinte de consolare. Coborând scările îmi rămăsese în ochi imaginea feței ei palide în urma reproşurilor mele.

Bătrânul era încă pe scări.

— Biata fetiţă e foarte nefericită şi ea are durerea ei, crede-mă Ivan, iar eu îi vorbesc de necazurile mele... îmi spuse el zâmbind amar. Am pus degetul pe rană. Se spune că sătulul nu-l crede pe flămând pe când eu, Vania, pot să completez că nici flamândul nu-1 crede întotdeauna. Ei, salut !

Încercai să schimb vorba**,** dar bătrânul nu mă asculta.

— Lasă, nu încerca să mă consolezi, mai bine vezi să nu fugă de la tine, abia aşteaptă, completă el cu răutate şi se îndepărta grăbit, izbind din mers cu bastonul dalele trotuarului. I

Vorbele lui fură profetice. Când mă întorsei în casă, Nelli dispăruse. O căutai în antreu, pe scări, la vecini; nu-mi venea să cred. Oare cum reuşise să dispară? Casa are o singură intrare, trebuia să treacă pe lângă noi. Apoi îmi dădui seama că ea probabil, se ascunsese undeva pe scări, aşteptând să intru în casă. În orice caz trebuia să fie undeva pe aproape. Ieşii din nou în goană lăsând uşa descuiată. Mai întâi mă îndreptai spre Masloboevi. Nici unul din ei nu era acasă. Lăsând acolo un bilet în care îi rugam să mă anunţe, dacă ştiu ceva despre ea, mersei la doctor; nici pe el nu-1 găsii acasă, dar după spusele femeii de serviciu, Nelli nu se întorsese acolo. Ce să mă fac? Mă hotărâi să merg la Bubnova. Aici soţia negustorului de sicrie îmi spuse că stăpâna casei este de două zile reţinută la poliţie iar Nelli nu fusese acolo. Obosit şi disperat alergai din nou la Masloboevi, situaţia era neschimbată. Nu ştiam încotro s-o apuc.

Cu inima zdrobită de durere mă întorsei târziu seara acasă. Ar fi trebuit să fiu la Nataşa. Nu mâncasem nimic în ziua aceea, gândul la Nelli mă înnebunea. „Ce să însemne asta? N-o fi urmarea bolii? Poate nu-i în toate minţile! O, Doamne, unde e, unde s-o caut?"

Când îmi treceau toate astea prin minte, o zării la numai câţiva paşi de mine, pe unul din podurile peste Neva. Stătea lângă un felinar fără să mă vadă. Primul gând era să alerg spre dânsa, dar mă oprii: „Oare ce face aici?“ Sigur că nu-mi mai scapă, hotărâi să aştept şi s-o urmăresc de la distanţă. Trecură vreo zece minute, dar ea stătea privind trecătorii. În fine se apropie un bătrânel bine îmbrăcat. Nelli se îndreptă spre el, acesta scoase ceva din buzunar şi îi întinse. Ea îi mulţumi. Nu pot reda ce sentiment am avut în clipa aceea. Mi se strânse inima ca şi cum pierdusem ceva de mare preţ care acum era pângărit în ochii mei. Mă podidiră lacrimile. Da, o plângeam pe biata Nelli, deşi în acelaşi timp simţeam că sunt revoltat la culme: ea nu cerşeşte de nevoie, ea nu a fost părăsită, n-a fost lăsată în voia soartei şi nu fugise de la nişte oameni răi şi nemiloşi, ci îşi părăsise prietenii care o iubeau şi o ocroteau.

Ea vroia să uimească, să sperie pe cineva cu faptele sale, era tendenţioasă! Ceva cu totul deosebit, misterios se petrecea în sufletul ei... Da, bătrânul avusese dreptate; era un suflet rănit iar rana ei nu se putea vindeca şi ea o zgândărea înadins manifestând această neîncredere faţă de noi toţi, ca şi cum îi făcea plăcere această durere, această suferinţă

egoistă, dacă ne putem exprima astfel. Provocarea acestei suferinţe şi voluptatea ei îmi erau cunoscute: sentimentele acestea sunt proprii umiliţilor şi obidiţilor condamnaţi de soartă, care sunt conştienţi de nedreptatea care li se face. Dar ce nedreptate îi făcusem eu? Ea dorea să mă uimească, să mă sperie cu atitudinea ei, o făcea intenţionat. Sau, nu ! Doar acum ea nu ştie că o văd cum cerşeşte. Oare să-i facă plăcere această situaţie? Pentru ce cerşeşte? De ce are nevoie de bani?

Primind acei bani, ea cobori de pe pod şi se apropie de vitrina viu luminată a unui magazin. începu să şi-i numere. Eram la câţiva paşi. Erau destui, se vede că cerşise de dimineaţă. Strângându-i în pumn traversă strada şi intră într-o prăvălie. Mă apropiai îndată de uşa larg deschisă şi o urmării ce face. Se apropie de tejghea, "puse banii jos şi negustorul îi întinse o cană simplă de ceai, asemănătoare cu cea pe care o spărsese, ca să ne demonstreze de ce e în stare când e supărată. O asemenea ceaşcă nu costa decât vreo cincisprezece copeici. Negustorul o înveli în hârtie şi i-o dădu. Nelli ieşi din prăvălie strângând-o la piept.

— Nelli! o strigai când ea se apropie de mine, Nelli!

Ea tresări, mă privi speriată, ceaşca îi scăpă din mână, căzu şi se sparse. Nelli era palidă, dar văzându-mă si convingându-se că ştiu totul, se înroşi de ruşine. O luai de mână şi o pornirăm spre casă. Eram în apropiere. Nu schimbarăm nici un cuvânt. Acasă mă aşezai, Nelli rămase în picioare în faţa mea gânditoare şi jenată, din nou palidă, cu privirea în pământ.. Nu mă putea privi în ochi.

— Nelli, ai cerşit?

— Da ! şopti dânsa, înclinând şi mai mult capul.

— Ai vrut să strângi bani ca să cumperi cana pe care ai spart-o.

— D a . . .

— Doar eu nu te-am certat pentru asta, nu ţi-am reproşat. Oare nu-ţi dai seama ce rău faci procedând astfel? Crezi că-i bine ce faci? Nu-ţi e ruşîne? Oare...

— Mi-e ruşine, şopti ea încetişor şi o lacrimă i se scurse pe obraz...

— Ruşine... repetai, Nelli, draga mea, dacă eu am vreo vină, iartă-mă şi să ne împăcăm.

Mă privi, ochii i se umplură de lacrimi şi se aruncă la pieptul meu. În clipa aceea intră în cameră Alexandra Semionovna.

— Ce, e acasă? S-a întors! Ah, Nelli, ce se întâmplă eu tine? Bine că cel puţin eşti acasă... unde ai găsit-o, Ivan Petrovici?

Îi făcui semn cu ochiul să nu mai insiste şi ea mă înţelese. Apoi îmi luai rămas bun de Ia Nelli şi o rugai pe Alexandra Semionovna să rămână cu dânsa până la întoarcerea mea, trebuia să mă reped până la Nataşa, eram în întârziere.

Îîn seara aceea ni se hotăra soarta. Aveam multe de discutat cu ca, dar mai întâi îi povestii pe scurt cele întâmplate.

Povestirea mea o impresiona mult.

— Ştii, Vauia, spuse ea meditând, cred că ea te iubeşte.

— Ce? Cum aşa?

— Da, aceasta este dragostea... în ea se trezeşte femeia...

— Ce vorbeşti, Nataşa, e doar un copil!

— Care va avea curând paisprezece ani. Se înverşunează pentru că nu-i observi sentimentele şi poate nici dânsa nu şi le înţelege. De altfel ea este geloasă pe mine. Tu mă iubeşti atât încât probabil şi acasă eşti preocupat de soarta mea şi ei nu îi dai suficientă atenţie. Ea şi-a dat seama de asta şi o doare. Poate şi-ar dori să-şi deschidă inima în faţa ta, dar nu ştie cum să procedeze, se ruşinează, nu ştie ce vrea, aşteaptă o ocazie pe când tu din contra te îndepărtezi de ea,fugi la mine când ea e bolnavă, lăsând-o singură. De aceea plânge şi e cu atât mai dureros, cu cât tu nu observi nimic Chiar şi acum ai părăsit-o ca să vii aici, iar ea mâine va fi bolnavă din cauza asta. Cum ai putut s-o laşi? Du-tc imediat înapoi...

— N-aş fi lăsat-o, dar...

— Ei da, te-am rugat eu, dar acum du-te...
— Bine, mă duc, se înţelege, dar nu cred nimic,din toate astea.
— Pentru că e ceva deosebit. Aminteşte-ţi însă de viaţa ei şi vei înţelege. Ea a crescut *in* alte condiţii decât noi doi...

Mă întorsei acasă destul de târziu. Alexandra Semionovna îmi povesti că Nelli plânsese mult şi „adormise cu lacrimi în ochi" ca şi atunci. „Eu plec, Ivan Petrovici, aşa mi-a poruncit Filip Filipâci. Mă aşteaptă sărmanul !"

Îi mulţumii şi mă aşezai Ia căpătâiul lui Nelli. Mă mustra conştiinţa că plecasem de lângă dânsa. Meditând, am vegheat-o până noaptea târziu...

Urmară zile de grea cumpănă.

Capitolul cinci

După seara aceea de pomină petrecută împreună cu prinţul la restaurantul B., câteva zile la rând am fost îngrijorat pentru Nataşa. „În ce constau ameninţările afurisitului de prinţ şi cum voia el să se răzbune?" mă întrebam fără întrerupere şi mă pierdeam în diferite presupuneri. În fine am ajuns la concluzia că ameninţările lui nu erau vorbe goale, nici fanfaronadă ci că, atâta timp cât ea are relaţii cu Alioşa prinţul îi putea provoca o mulţime de neajunsuri. E un om meschin, răzbunător, rău şi calculat şi e greu să crezi că el ar putea uita o jignire, renunţând să profite de orice ocazie pentru a se răzbuna. În orice caz, el îmi indicase un anumit punct din această situaţie şi se exprimase destul de clar: pretindea o ruptură definitivă între cei doi şi aştepta ca eu s-o pregătesc pe Nataşa pentru acest deznodământ pentru a evita „situaţiile neplăcute, pastoralele şi schillerismele". Fără îndoială, el dorea îndeosebi, ca Alioşa să fie mulţumit, el să nu se compromită în faţa fiului său, iar acesta să-1 considere în continuare un tată binevoitor, pentru a pune mâna pe banii lui Katia fără probleme.

Deci, urma să o pregătesc pe Nataşa pentru apropiata despărţire.. În ultima vreme Nataşa se schimbase mult : nu mai era atât de sinceră cu mine ca altădată, ci părea chiar neîncrezătoare. Consolările mele o iritau, întrebările o supărau din ce în ce mai mult. Deseori, când eram la dânsa, o urmăream cu privirea cum umblă prin cameră cu mâinile încrucişate pe piept, din colţ în colţ, sumbră, palidă, absentă, uitând parcă şi de prezenţa mea. Când se întâmpla să-mi arunce câte o privire, (de obicei îmi evita privirile) atunci pe faţă ei apărea o expresie de nerăbdare şi întorcea repede capul. O înţelegeam, îşi pregătea poate un plan personal pentru apropiata lor ruptură şi bineînţeles, nu o putea face fără durere şi amărăciune. Convingerea mea era că este hotărâtă s-o facă, dar mă speria disperarea aceasta mută. Pe de altă parte, eu nu îndrăzneam să o consolez şi aşteptam cu teamă deznodământul, în ceea ce priveşte atitudinea ei faţă de mine, deşi mă îndurera, eram convins că sentimentele ei prieteneşti nu se schimbaseră ci era numai foarte tristă şi indispusă iar orice intervenţie din afară o deranja. În asemenea cazuri sunt deosebit de neavenite insistenţele prietenilor apropiaţi, care cunosc prea bine toate tainele noastre. Ştiam însă că în ultima clipă Nataşa se va întoarce la mine şi tot la mine va găsi consolarea.

Nu-i spusei nimic de convorbirea avută cu prinţul. Ar fi întristat-o prea mult. În treacăt însă îi amintii că am fost cu el la contesă şi m-am convins că este o mare lichea. Nataşa nu-mi ceru alte amănunte ceea ce mă bucură, în schimb ascultă cu mult interes *ce-i* povestii în legătură cu întâlnirea mea cu Katia. Deşi nu-şi exprimă nici o părere, faţa ei, de obicei palidă, se îmbujora şi toate ziua rămase într-o stare emoţională deosebită. Îi relatai totul deschis şi

chiar îi mărturisii că şi mie Katia îmi produsese o impresie excepţională. De ce aş fi ascuns? Doar Nataşa şi-ar fi dat numaidecât seama şi apoi s-ar fi supărat pe mine. De aceea îi povestii totul amănunţit prevenind orice întrebare suplimentară — doar nu-i uşor să pari insensibil, mai ales când e vorba de calităţile excepţionale ale unei rivale.

Credeam că Nataşa nu ştie că Alioşa, din dispoziţia prinţului, trebuie să le însoţească pe contesă şi pe Katia la ţară şi nu ştiam cum să-i spun pe ocolite pentru a atenua lovitura. Dar spre uimirea mea Nataşa îmi interzise de la bun început să o consolez, căci ştia asta de cinci zile.

— O, Doamne, exclamai, dar cine ţi-a spus?

— Alioşa.

— Cum? Ţi-a şi spus?

— Da. Şi eu am luat o hotărâre definitivă, Vania, adăugă ea cu o expresie care prevenea orice replică.

Alioşa deseori venea la Nataşa, însă pentru scurt timp, o singură dată rămase câteva ore, în lipsa mea. Când intra era de obicei trist, o privea sfios cu duioşie, iar Nataşa îl întâmpina cu atâta delicateţe şi bunăvoinţă încât el uita totul şi se înveselea. Îmi făcea şi mie vizite aproape zilnic. E adevărat mi-i era uşor, dar cl nu putea suferi de unul singur şi venea la mine să-şi caute alinarea.

Ce-i puteam spune? îmi reproşa că sunt rece şi indiferent şi chiar pornit împotrivă-i, se lamenta, plângea şi pleca la Katia, unde uita de toate necazurile.

În ziua când Nataşa mă anunţă că ştie de plecarea lui Alioşa (trecuse o săptămână de la convorbirea mea cu prinţul), el veni la mine disperat, mă îmbrăţişa, îmi căzu la piept şi izbucni în hohote de plâns, ca un copil. Tăceam şi aşteptam ce-mi va spune.

— Sunt un om josnic, un ticălos, Vania salvează-mă de mine însumi. Nu plâng pentru că sunt demn de dispreţ, ci pentru că din cauza mea Nataşa va fi nenorocită. Doar eu o nenorocesc.Vania prietene, spune-mi, hotărăşte în locul meu, pe cine iubesc eu mai mult, pe Katia sau pe Nataşa?

— Nu pot hotărî aşa ceva, Alioşa, tu trebuie să ştii mai bine.

— Nu, Vania, nu despre asta e vorba: doar nu sunt chiar atât de prost ca să pun această întrebare, dar vorba e, că eu însumi nu-mi pot da seama. Îmi pun întrebarea şi nu cunosc răspunsul, pe când tu vezi mai obiectiv şi poate îţi dai mai bine seama ...Ei, chiar de nu ştii, spune-mi cum ţi se pare?

— Mi se pare că o iubeşti mai mult pe Katia.

— Aşa ţi se pare? Nu, nu-i aşa ! Nu ai ghicit. O iubesc nespus pe Nataşa. Eu nu o voi putea părăsi niciodată, i-am spus-o şi Iui Katia şi ea e de acord cu mine. De ce taci? Te-am văzut, ai zâmbit. Ei, Vania, niciodată n-ai vrut sa ma înţelegi, ori de câte ori mi-a fost greu ca acum ...Adio!

Ieşi în goană din cameră spre surprinderea lui Nelli, care ascultase în tăcere convorbirea noastră. Era încă bolnavă atunci, stătea culcată în pat şi lua medicamente. Alioşa nu vorbise niciodată cu dânsa şi nu-i acordase nici o atenţie.

Peste două ore se întoarse şi mă uimi cu veselia care i se citea pe faţă. Din nou se repezi la mine îmbrăţişându-mă.

— S-a rezolvat! exclamase el. Acum e clar. Am fost la Nataşa, eram necăjit, nu puteam sta fără ea. Am căzut în genunchi, i-am sărutat picioarele: simţeam nevoia s-o fac, altfel aş fi murit de durere. Ea mă îmbrăţişa şi începu să plângă şi atunci îi spusei direct că o iubesc pe Katia mai mult decât pe dânsa...

— Şi ea, ce a spus?

— Nu mi-a spus nimic, ci m-a mângâiat şi m-a consolat, pe mine, cel care i-a spus asta! Ea ştie sa consoleze, Ivan Pctrovici! O, mi-am vărsat tot necazul în faţa ei, i-am spus tot. I-am

spus direct că o iubesc foarte tare pe Katia, dar oricât aş iubi-o sau pe oricine aş iubi, eu nu pot fără dânsa, fără Nataşa, nu pot şi voi muri. Da, Vania, nu pot trăi o zi fără dânsa, o simt, da ! De aceea am hotărât să ne cununăm, iar pentru că până la plecarea mea nu se poate, căci e postul mare şi nu se fac cununii, atunci la întoarcere, până la întâi iunie. Tata ne va permite, fără îndoială. În ce priveşte Katia, nici o problemă! Doar eu nu pot trăi fără Nataşa ...Ne cununăm şi plecăm împreună la Katia...

Sărmana Nataşa! Cum 1-a putut consola pe acest băieţel iresponsabil, ce răbdare a avut să-i asculte mărturisirile şi să inventeze pentru el, egoist naiv, pentru liniştea lui, această poveste cu căsătoria. Întradevăr, câteva zile Alioşa a fost liniştit. Alerga la Nataşa, căci biata lui inimioară nu suporta singură durerea. Şi totuşi, când începu să se apropie momentul despărţirii, se nelinişti din nou, iar începu să plângă, să vină la mine să-şi verse amarul. În ultimul timp era atât de ataşat de Nataşa, încât nu o putea lăsa nici o zi, darmite o lună şi jumătate. El era convins pe deplin, pînă în ultima clipă, că o părăseşte numai pentru o lună şi jumătate şi că la înapoiere vor face nunta. Iar Nataşa înţelegea perfect că soarta ei ia o întorsătură radicală, că Alioşa nu se va mai întoarce la ea niciodată şi aşa trebuie să fie.

Sosi şi ziua despărţirii. Nataşa era bolnavă, palidă, cu privirea înfrigurată, cu buzele arse, vorbea din când în când singură, câteodată îmi arunca o privire pătrunzătoare, nu plângea, nu răspundea la întrebările mele şi tresărea ca o frunză bătută de vânt ori de câte ori se auzea la intrare vocea lui Alioşa. Atunci se împurpura toată şi se grăbea să-i iasă în întâmpinare, îl îmbrăţişa, îl săruta, râdea...Alioşa o privea îngrijorat, o întreba dacă e sănătoasă, o consola că se va întoarce în curând, că apoi se vor căsători. Nataşa făcea eforturi supra-omeneşti ca să-şi înăbuşe lacrimile. Nu plângea niciodată în faţa lui.

Odată el aduse vorba că ar trebui să-i lase bani pentru perioada cât va lipsi, iar dânsa să nu fie îngrijorată, căci tatăl său îi promisese mulţi bani, ca să aibă pe drum. Nataşa se încruntase. Când rămaserăm singuri îi declarai că eu am bani, o sută cincizeci de ruble pentru orice, eventualitate. Ea nu mă întrebă de unde am banii. Era cu două zile înaintea plecării lui Alioşa şi în ajunul primei şi ultimei întâlniri între Nataşa şi Katia. Katia îi trimisese un bilet prin Alioşa în care o ruga să-i îngăduie o vizită a doua zi, rugându-mă şi pe mine să asist la această întâlnire.

Ne hotărârăm să fiu la Nataşa la ora doisprezece (oră fixată de Katia); în afara grijii de Nelli aveam în ultima vreme o mulţime de probleme şi cu Ihmenevii.

Toate începuseră însă cu o săptămînă în urmă, într-o dimineaţă Anna Andreevna trimise după mine insistând să las totul şi să vin numaidecât O găsii singură: umbla prin cameră într-o agitaţie extremă, aşteptînd speriată întoarcerea lui Nikolai Sergheevici Ca de obicei, mult timp nu reuşii să înţeleg ce se întâmplă, deşi acum era preţioasă fiecare clipă. în fine, după o mulţime de reproşuri de genul: „De ce nu vii pe la noi şi ne laşi singuri cu nenorocirea noastră?!" încât „cine ştie ce s-ar mai putea întâmpla" îmi declară că Nikolai Sergheevici de trei zile este atât de nervos încât „nici nu-ţi pot descrie".

— Pur şi simplu e de nerecunoscut, parcă are friguri, noaptea pe ascuns se roagă în genunchi în faţa icoanei, vorbeşte în somn, iar ziua, parcă îşi pierde minţile. La masă nu-şi găseşte lingura de ciorbă, când îl întrebi ceva, răspunde anapoda, mereu pleacă de acasă: „am treburi, zice, trebuie să-1 văd pe avocat", în fine, astăzi s-a încuiat de dimineaţă în cabinetul său; „trebuie să scriu un memoriu". Ce memoriu poţi să scrii, când nu vezi nici lingura pe masă, m-am gândit eu. Mă uit prin gaura cheii, ce văd: stă şi scrie iar lacrimile îi curg şiroaie. Ce fel de memoriu poţi scrie astfel? Sau, poate plânge în halul acesta după Ihmenevka se vede că s-a dus de tot Ihmenevka noastră ! Când mă gândeam aşa, îl văd cum sare de pe scaun aruncă tocul pe masă, se înroşeşte, ochii ii strălucesc, apucă pălăria şi iese „Anna Andreevna mă întorc repede“. Cum ieşi mă repezii la masa lui de scris; acolo, o mulţime de hârtii legate de procesul nostru, nu am voie nici să le ating. De câte ori l-am rugat: „Dă-mi voie să le

strâng, să şterg masa de praf", începea să strige, să dea din mâini. A devenit foarte nervos de când suntem la Petersburg, certăreţ. Deci, acum mă apropii de masă şi caut: care o fi hârtia pe care a scris acum? Ştiam că nu o luase cu el, iar când se ridicase de la masă o băgase sub alte hârtii. Şi uite, dragă Ivan Petrovici, ce am găsit! Bătrâna îmi dădu o foaie de hârtie simplă scrisă pe jumătate, cu atâtea ştersături încât pe alocuri nici nu înţelegeai ce scrie. Bietul bătrâni De la primele cuvinte puteai să-ţi dai seama ce şi cui îi scria el. Era o scrisoare către Nataşa, către iubita lui copilă, îi scria cu căldură şi duioşie cerându-i iertare şi o chema înapoi acasă. "Nu era uşor să descifrezi totul, exprimarea era precară, cu întreruperi şi multe ştersături. Se vedea însă că prima pornire plină de căldură şi compasiune, care însufleţise cuvintele scrise, se transforma pe parcurs: bătrânul începea s-o dojenească, descria în culori tari crima pe care o comisese, îi reproşa încăpăţânarea, insensibilitatea, că nu se gândise niciodată la supărarea pricinuită părinţilor săi. O învinuia de mândrie, îi promitea o pedeapsă şi blestemul şi îi cerea să se întoarcă neîntârziat acasă, unde supusă şi cuminte „în sânul familiei, noi te vom ierta", scria el.

Era clar, mărinimia iniţială i se păruse slăbiciune, se ruşinase de ea şi simţind orgoliul rănit, încheiase scrisoarea tot cu ameninţări şi afurisenii. Bătrânica stătea în faţa mea cu mâinile încrucişate, aşteptînd să audă ce voi spune.

Îi împărtăşii totul aşa cum înţelesesem şi anume: bătrânul suferea mult de lipsa Nataşei şi era posibilă o împăcare, totul însă depindea de împrejurări. Fără îndoială şi rezultatul procesului îl supărase rău, nemaivorbind de faptul că amorul lui propriu fusese rănit de victoria prinţului în faţa instanţei, şi cât îl costase asta! În asemenea momente sufletul lui avea nevoie de sprijin moral şi gândul i se îndrepta spre cea pe care o iubise mai mult ca orice pe lume. În fine, poate era şi faptul că auzise de intenţia lui Alioşa de a o părăsi curând. Îşi putea da seama în ce situaţie se află ea acum şi simţise că va avea nevoie de sprijinul lor moral Şi totuşi, nu se putea abţine, considerându-se jignit şi înjosit de fiica sa. În mod sigur îl deranja şi faptul că nu dânsa este cea care apelează la ei, că nu se gândeşte la ei în aceste momente şi nici nu simte nevoia împăcării cu părinţii. Acestea trebuiau să fie sentimentele prin care trecuse el, îmi încheiai eu supoziţiile, şi, de aceea nu încheiase scrisoarea şi poate de aici vor surveni noi neplăceri, mai grave decât acestea şi cine ştie dacă nu vor amâna şi mai mult împăcarea...

Bătrânica plângea, ascultându-mă. Apoi, când o anunţai că trebuie să merg la Nataşa şi că întârziasem, se reculese şi-mi declară că uitase *principalul.* Scoţând scrisoarea de sub hârtii din greşeală răsturnase pe ea călimara cu cerneală, într-adevăr colţul era murdar şi dânsa, se temea că Ihmenev va afla astfel, că ea scotocise prin hârtii şi citise scrisoarea. Spaima ei era justificată, chiar numai faptul că aflasem taina putea determina prelungirea supărării şi întârzierea iertării.

Judecând puţin faptele o convinsei să nu fie îngrijorată. Bătrânul fusese atât de supărat şi plecase într-o astfel de grabă, încât era greu de crezut că îşi va aminti aceste amănunte şi va crede că el însuşi a murdărit scrisoarea şi a uitat. Liniştind-o astfel puserăm scrisoarea la loc şi mă gîndii să vorbesc puţin cu bătrâna despre Nelli. Mi se părea că biata orfană părăsită, a cărei mama la fel fusese gonită de tatăl său, ar putea impresiona pe bătrân cu povestea vieţii ei tragice stârnindu-i generozitatea. Era necesar un şoc, o ultimă ocazie propice, pe care o putea crea Nelli. Bătrânica mă ascultă cu atenţie, faţa ei se însufleţi de speranţă, începu să-mi reproşeze: de ce nu-i spusesem mai demult, începu să mă chestioneze despre Nelli şi încheie cu promisiunea solemnă de a cere bătrânului să ia fetiţa la ei. O iubea sincer pe Nelli, regreta că e bolnavă, se interesa de ea, îmi oferi un borcan cu dulceaţă, după care alergă în cămară, şi îmi dădu chiar cinci ruble pentru doctor, iar când o refuzai abia se potoli, consolându-se cu ideea că, de bună scamă, Nelli are nevoie de îmbrăcăminte aşa că i-ar putea fi de folos şi începu să scotocească prin ladă, alegând ceea ce i-ar putea dărui „orfanei".

Plecai la Nataşa. Urcându-mă pe scara în spirală şi ajungând aproape la ultimul palier, observai un bărbat, pregătindu-se să bată la uşă, dar auzindu-mi paşii se oprise. După un moment de ezitare, renunţă la intenţia sa şi începu să coboare din nou scara. Nu mică îmi fu mirarea când, deşi pe scări era întuneric, îl recunoscui pe Ihmenev. Se lipise cu spatele de perete pentru a mă lăsa să trec şi îmi aruncă o privire cercetătoare. Când mă văzu se înroşi la faţă, păru jenat şi chiar debusolat.

— Eh, Vania, tu eşti! spuse el cu voce nesigură, caut pe cineva un copist... s-a mutat de curând...undeva pe aici cred că locuieşte...am treburi ...Dar m-am înşelat. Rămâi cu bine ! Apoi se grăbi să coboare scara. Mă hotărâi să nu spun nimic deocamdată Nataşei despre această întâlnire, dar s-o informez numaidecât după ce va rămâne singură, după plecarea lui Alioşa. Nataşa era atât de necăjită încât, nu ar fi înţeles semnificaţia acestui fapt, nu l-ar fi recepţionat şi interpretat cum trebuie în acele clipe de durere şi disperare. Nu era momentul propice.

În ziua aceea rn-aş fi dus la Ihmenev, era chiar tentant, dar nu mă dusei. Bănuiam că-i va fi greu bătrânului sa mă vadă căci,, putea crede ca venisem intenţionat. Mersei doar după două zile. Bătrânul era trist. Mă întâmpină destul de dezinvolt, vorbindu-mi mereu de treburile lui,

— ...dar, unde mergeai atunci, acolo sus, când ne-am întâlnit, oare când a fost asta, acum vreo două zile, îmi pare? mă întrebă el într-o doară, fără să mă privească.

— Am acolo un prieten, răspunsei tot fără să-I privesc.

— Da! Eu îl căutam pe un copist Astafiev, mi se indicase casa aceea, adresa însă era greşită...Ei, dar îţi povesteam de problema aceea: senatul a hotărât... şi, începu să vorbească preocupat de treburile Iui.

Povestea cu întâlnirea o relatai cu amănunte Annei Andreevna, să se bucure bătrânica, dar o implorai să nu cumva să-i facă vreo aluzie sau să se trădeze prin comportare, făcându-1 să înţeleagă că ştiu de tentativa lui de împăcare. Bătrânica se bucură într-atât, încât la început nu voi să creadă. În ceea ce o priveşte. Îmi povesti că îi făcuse deja bătrânului o aluzie despre orfană, dar el nu-i răspunsese nimic deşi înainte el o rugase să o aducă în casă. Hotărârăm să-i pună a doua zi această problemă direct, fără nici o reţinere. A doua zi însă, amândoi erau foarte speriaţi şi îngrijoraţi. Cert era că Ihmenev se întâlnise cu funcţionarul care se ocupa de procesul lui. Acesta îi declară că vorbise cu prinţul care deşi nu îi lasă Ihmenevka dar „în urma unor împrejurări de ordin familiar" se hotărî să-l despăgubească cu zece mii de ruble.

Aflând această veste Ihmenev veni la mine în grabă foarte indispus, cuprins de turbare. Îmi ceru să vin cu ei afară pe scări şi insistă să merg imediat ia prinţ, să-l provoc la duel în numele său. Eram atât de uluit,

Capitolul şase

Alioşa venise cu o oră mai devreme pentru a preveni pe Nataşa. Eu venisem concomitent cu caleaşca cu care sosise Katia. Era însoţită de bătrâna franţuzoaică. După multe insistenţe ea acceptase să o conducă şi chiar să o lase să meargă sus însoţită de Alioşa, dânsa rămânând să aştepte în caleaşca. Vazându-mă pe stradă, Katia mă strigă şi mă rugă să-l chem jos pe Alioşa. Nataşa avea ochii scăldaţi în lacrimi şi ea şi Alioşa plângeau. Aflând de sosirea Katiei. Nataşa se ridică de pe scaun, îşi şterse lacrimile şi veni spre uşă. Era îmbrăcată toată în alb. Părul ei blond cenuşiu era strâns la spate într-un coc. Îmi plăcuse întotdeauna această pieptănătură. Văzând că rămân cu dânsa, mă rugă să merg şi eu în întâmpinarea oaspeţilor.

— N-am reuşit până acum să o vizitez pe Nataşa, îmi spuse Katia urcând scările. Eram atât de supravegheată. De două săptămâni mă rog de madame Albert, până s-a hotărât să accepte. Iar dumneata, Ivan Petrovici, n-ai mai venit deloc, nu puteam să-ţi scriu, căci nu poţi rezolva nimic cu o scrisoare. Şi, cât aş fi vrut să vă văd...Dumnezeule cum îmi bate inima...
— Scara e abruptă, precizai.
— Da, sigur...şi scara...dar, ce credeţi, Nataşa e supărată pe mine? "
— Nu, de ce?
— Ei, da ...desigur, pentru ce ar fi! Imediat voi vedea, ce să mai întreb?
Îi sprijineam braţul. Devenise palidă şi era speriată. La ultima cotitura se opri să-şi tragă sufletul, dar aruncându-mi o privire, se hotărî să urce mai departe.
Se opri încă o dată în dreptul uşii şi-mi şopti: „Intru pur şi simplu şi-i spun că am avut încredere în dânsa, că am venit fără nici o reţinere...de altfel ce vorbesc, doar sunt sigură că Nataşa este o persoană foarte distinsă, nu-i aşa?
Katia păşi sfioasă în cameră ca un om vinovat şi o privi ţintă pe Nataşa, care îi răspunse îndată cu un zâmbet. Atunci ea se apropie, îi apucă mâinile şi o sărută pe gură. Apoi fără să fi spus nici un cuvânt Nataşei, se adresă sever şi hotărât lui Alioşa şi-1 ruga să le lase singure pentru o jumătate de oră.
— Nu te supăra Alioşa, adăugă dânsa, asta pentru că avem multe să ne spunem, lucruri serioase şi importante ceea ce tu nu trebuie să auzi. Fii cuminte şi du-te. Iar dumneata, Ivan Petrovici, rămâi cu noi. Trebuie să asculţi ce vorbim.
— Să stăm jos, îi spuse ea Nataşei după plecarea lui Alioşa. Voi sta în faţa dumitale. Vreau întâi să te privesc.
Dânsa se aşeză chiar în faţa Nataşei şi un timp o examina cu atenţie. Nataşa îi zâmbea.
— Am văzut fotografia dumitale, spuse Katia, mi-a arătat-o Alioşa.
— Şi cum crezi, semăn?
— Arăţi mai bine, răspunse cu convingere Katia. Da, chiar m-am gândit că arăţi mai bine.
— Într-adevăr? Dar eu nu-mi pot lua ochii de la dumneata, eşti tare drăguţă!
— Ce spui? Da, de unde! Draga de ea ! adăugă ea apucând mâna Nataşei şi amândouă tăcură privindu-se reciproc. Uite ce, îngeraşule, se întrerupse Katia, nu avem decât o jumătate de oră la dispoziţie; madame Albert şi aşa de-abia s-a învoit să vină şi avem multe de discutat...Aş vrea...trebuie...pur şi simplu să te întreb: îl iubeşti foarte mult pe Alioşa?
— Da, foarte mult!
— Dacă-i aşa... dacă îl iubeşti... atunci, trebuie să-i doreşti fericirea… adăugă ea sfios în şoaptă.
— Da, doresc să fie fericit...
— E adevărat dar, se pune întrebarea: îl vei face fericit? Am dreptul să vorbesc astfel, când eu ţi-l iau? Dacă ţi se pare şi vom hotărî câ alături de dumneata ei va fi mai fericit, atunci... atunci...
— Totul e hotărât, dragă Katia, doar vezi şi dumneata că totu-i hotărât, îi răspunse încet Nataşa şi îşi înclină capul. Era evident că-i era greu să continue discuţia.
Katia se pregătise pentru o lungă dezbatere pe tema fericirii lui Alioşa şi cineva va trebui să cedeze... Dar, după răspunsul Nataşei înţelese imediat că totul e hotărât şi nu mai au nimic de discutat. Rămase cu guriţa întredeschisă, privi nedumerită şi tristă la Nataşa, ţinând-o în continuare de mână.
— Dar dumneata îl iubeşti foarte mult? întrebase la rându-i Nataşa.
— Da, şi aş vrea să-ţi pun o întrebare: spunem, dumneata pentru ce anume îl iubeşti?
— Nu ştiu, îi răspunse Nataşa cu amărăciune şi nerăbdare.
— E deştept, cum crezi? o întrebă Katia.
— Nu, eu îl iubesc pur şi simplu.
— Şi eu. Numai că mereu mi-e milă de el.

— Şi mie, o susţinu Nataşa.
— Ce să facem acum cu el ! Şi, nu înţeleg cum a putut el să te părăsească pentru mine! exclamă Katia. De când te-am văzut, mă tot întreb! Nataşa nu răspunse şi privi în pământ. Katia rămase tăcută şi deodată, sculându-se brusc o îmbrăţişa. Amândouă începură să plângă. Katia se aşeză pe braţul fotoliului pe care şedea Nataşa şi iată să o lase din braţe începu să~l sărute mâinile.
— De-ai şti, cât te iubesc! spuse ea plângând. Să fim ca două surori, să ne scriem... te voi iubi întotdeauna... ce mult te voi iubi...
— Ţi-a vorbit de cununia noastră din iunie? Întrebă Nataşa.
— Mi-a vorbit. Şi mi-a spus că eşti de acord. Asta numai aşa ca să-1 consolezi, adevărat?
— Desigur.
— Aşa m-am gândit şi eu. Îl voi iubi foarte tare, Nataşa, şi îţi voi scrie despre toate. Se pare, în curând va fi soţul meu, spre asta se tinde. Ei, cu toţii spun aşa. Dragă Nataşenka te vei întoarce acum acasă . . . la dumneata?

Nataşa nu-i răspunse, dar o sărută în tăcere.
— Fiţi fericiţii îi spuse apoi.
— Şi dumneata, asemenea, îi răspunse Katia. În clipa aceea se deschise uşa şi intră Alioşa. El nu putea, nu era capabil să aştepte acea jumătate de oră şi văzându-le îmbrăţişate şi plânse, căzu istovit şi îndurerat la picioarele lor.
— De ce plângi? îl întrebă Nataşa, plângi că te desparți de mine? Doar nu pentru mult timp ! În iunie te întorci?
— Şi atunci faceţi nunta, se grăbi să completeze Katia, tot spre consolarea lui.
— Dar nu pot, nu pot să te las nici o zi, Nataşa. Voi muri fără tine... nici nu-ţi dai seama cât de indispensabilă îmi eşti! Chiar acum!...
— Uite ce să faci, propuse Nataşa înviorată. Contesa va rămâne câteva zile la Moscova?
— Da, aproape o săptămână, preciza Katia.
— O săptămână! Splendid: tu, mâine, le conduci până la Moscova, nu durează decât o zi, şi te întorci aici. Când vor trebui să plece de la Moscova, atunci ne luăm rămas bun pentru o lună iar tu mergi la Moscova, să le conduci mai departe.
— Da, da... şi voi veţi câştiga încă vreo câteva zile să fiţi împreună, exclamă încântată Katia, schimbând o privire semnificativă cu Nataşa.

Nu vă pot reda încântarea lui Alioşa în faţa acestui nou proiect. El se linişti, faţa îi strălucea de bucurie, o îmbrăţişa pe Nataşa, îi sărută mâinile lui Katia, mă îmbrăţişa şi pe mine. Nataşa îl privea cu un zâmbet trist, iar Katia nu se putu abţine. Ea îmi aruncă o privire satisfăcută, strălucitoare, o îmbrăţişa pe Nataşa şi se sculă de pe scaun gata de plecare. în aceeaşi clipă veni un mesager din partea franţuzoaicei cu rugămintea să încheie discuţia, căci trecuse jumătatea de oră promisă.

Nataşa se sculă. Stăteau în picioare una în faţa celeilalte ţinându-se de mână, străduindu-se să transmită prin priviri tot ceea ce li se strânsese în suflet.
— Doar nu ne vom mai vedea niciodată, spuse Katia.
— Niciodată, Katia, răspunse Nataşa.
— Să ne luăm adio. Se îmbrăţişară.
— Să nu mă blestemi, şopti grăbită Katia, şi eu întotdeauna... fii sigură... el va fi fericit... Să mergem, Alioşa, condu-mă, îi spuse trăgându-1 de mână.
— Vania ! Îmi spuse Nataşa emoţionată şi obosită când ei ieşiră, du-te şi tu şi nu te mai întoarce: Alioşa va rămâne aici până la opt seara, mai târziu nu poate, va pleca. Voi rămâne singură... Vino pe la nouă, te rog!

Când mă întorsei la ora nouă, după ce o lăsasem pe. Nelli cu Alexandra Semionovna (după întâmplarea cu ceaşca sparta) Nataşa era singură şi mă aştepta nerăbdătoare. Mavra aduse samovarul. Nataşa îmi turnă ceaiul, se aşeză pe divan şi mă invită mai aproape.

— Gata, totul s-a terminat, îmi spuse privindu-mă insistent. Privirea ei îmi va rămâne mereu în amintire?
— S-a terminat şi dragostea noastră. Jumătate de an din viaţă! Tot ce mi-a fost dat pentru o viaţă întreagă, adăugă ea strângându-mi mâna. Mâna ei ardea. O rugai să se îmbrace mai călduros şi să se culce.
— Îndată, Vania, îndată, prietene. Lasă-mă să-ţi vorbesc, să-mi amintesc... Mă simt zdrobită... îl mai văd mâine, pentru ultima dată, pe la ora zece... *ultima* dată!...
— Nataşa, ai febră, vor începe frisoanele, cruţă-te.
— Nu-i nimic Te aşteptam, Vania, de o jumătate de oră de când a plecat şi la ce crezi că mă gândeam, ce mă întrebam? Mă întrebam: l-am iubit oare sau nu şi ce a însemnat iubirea noastră? Ce, îţi vine să râzi, Vania, că mă întreb numai acum?
— Nu te frământa Nataşa...
— Vezi, Vania, eu am ajuns la concluzia că nu l-am iubit ca pe un egal, aşa cum iubeşte o femeie un bărbat. Eu l-am iubit... ca o mamă. Mi se pare chiar că pe lume nu există o astfel de iubire, ca doi oameni să se iubească în mod egal, nu? Tu cum crezi? O priveam îngrijorat şi îmi era teamă să nu înceapă să delireze. Ceva parcă o atrăgea, ea simţea o anumită nevoie de a vorbi; unele cuvinte nu aveau nici o legătură şi chiar nu erau exprimate corect. Eram foarte speriat.
— El a fost al meu, continuă dânsa. De la prima noastră întâlnire am simţit o dorinţă nestăvilită să fie *al meu,* cât mai curând, să nu se uite la nimeni altcineva, să nu cunoască pe nimeni în afară de mine... Katia spusese bine: l-am iubit ca şi cum îmi era mereu milă de el... simţeam un dor năprasnic, o durere când rămâneam singură, provocată de dorinţa de a-l face fericit. Nu-i puteam privi liniştită faţa: are o expresie *unică* iar când râde, mă trece un fior... crede-măl
— Nataşa, ascultă...
— Unii spuneau, mă întrerupse dânsa, chiar şi tu, că el n-are caracter şi... nici nu-i prea deştept, e ca un copil. Ei, tocmai asta am iubit eu la el, mai mult ca orice... mă crezi? De altfel nu ştiu dacă am iubit chiar asta: l-am iubit în întregime şi dacă ar fi fost altfel, cu caracter sau mai deştept, poate nici nu l-aş fi iubit Ştii, Vania, îţi mărturisesc ceva: îţi aduci aminte, când ne-am certat, cu trei luni în urmă, când el a fost la aia, cum o chema, Minna... aflasem, îi urmărisem şi, mă crezi, am fost tare necăjită dar am avut şi o mulţumire... nu ştiu de ce... numai gândul că şi el, ca un bărbat *matur* împreună cu alţi *maturi* umblă la femei, aşa cum a fost la Minna! Eu... Ce satisfacţie am avut după cearta aceea! Şi apoi, când a trebuit să-1 iert... o, dragul de el!

Ea mă privi în faţă şi râse. Apoi căzu pe gânduri încercând să-şi mai amintească ceva. Mult timp şezu astfel, cu zâmbetul pe buze, gândindu-se la trecut.
— Îmi plăcea grozav să-1 iert, Vania, continuă dânsa, ştii ce, când mă lăsa singură, se întâmpla să umblu prin cameră, mă chinuiam, plângeam dar în gând îmi spuneam: cu cât e mai vinovat faţă de mine, cu atât mai bine... da! Ştii, întotdeauna îmi închipuiam că el e asemenea unui băieţel: eu şed iar el şi-a pus capul în poala mea, a adormit şi eu îl mângâi încetişor pe cap, îl dezmierd... întotdeauna astfel mi-l închipuiam, când nu era cu mine... Ascultă-mă, Vania, adăugă ea pe neaşteptate, ce fiinţă minunată e Katia!

Mi se părea că înadins îşi zgândărea rana, era ca o necesitate nevoia de a suferi, de a dispera... se în tâmplă deseori cu inimile zdrobite !
— Katia, cred, îl poate face fericit, continuă dânsa. E o fată cu caracter, vorbeşte cu atâta convingere, cu el e serioasă, importantă, discută probleme interesante ca un om mare. Când o vezi e ca un copil! E tare frumuşică! O! De-ar fi fericiţii Dă, Doamne!

Hohotele de plâns izbucniră fără oprelişti. O jumătate de oră nu putu să-şi revină.

— O, Nataşa, înger scump ! Încă în acea seară găsi puteri să se intereseze şi de necazurile mele când, ca să-i distrag atenţia. îi povestii de Nelli..Ne despărţirăm târziu, aşteptai până ea adormi şi când plecam, o rugai pe Mavra s-o vegheze.
— De s-ar termina odată cu necazurile astea! Oricum, numai să se termine!

Dimineaţa la ora nouă eram deja la Nataşa. Odată cu mine sosi şi Alioşa... să-şi ia rămas bun. Nu vreau să mă gândesc, să-mi amintesc de acea scenă. Nataşa se străduise să fie tare, să pară veselă, indiferentă, dar nu reuşea. Îl îmbrăţişase febril, pătimaş. Vorbise puţin dar îl privise îndelung, cu o privire încărcată de suferinţă şi demenţă. Îi asculta fiecare cuvânt şi părea că nu înţelege nimic din ce-i spune. Îmi amintesc că îi ceruse să-1 ierte pentru dragostea lor, pentru necazurile pricinuite, minciunile şi dragostea lui pentru Katia, plecarea lor... spunea vorbe fără şir, îl înecau lacrimile. Din când în când începea s-o consoleze, spunea că pleacă doar pentru o lună sau cel mult cinci săptămâni, că se va întoarce la vară, atunci vor face nunta şi tatăl lui va fi de acord şi, în fine, principalul era că poimâine va veni de la Moscova şi atunci vor sta patru zile împreună, deci, acum îşi iau rămas bun numai pentru o zi...

Lucru ciudat: el era convins că spune adevărul şi că poimâine se va întoarce de la Moscova... De ce plângea şi suferea atât?

Până la urmă se făcu ora unsprezece. De-abia l-am convins să plece. Trenul spre Moscova pleca la ora douăsprezece. Mai era numai o oră. Mai târziu Nataşa îmi spuse că nici nu-şi aminteşte cum arăta ultima dată. Ţin minte că îi binecuvântase, îl sărutase şi acoperindu-şi faţa cu mâinile se repezise înapoi în cameră. Eu trebuise să-1 conduc până la trăsură, căci altfel s-ar fi întors şi nu ar mai fi coborât scara.
— Toată nădejdea mi-e în dumneata, îmi spuse coborând. Prietene ! Sunt vinovat şi niciodată nu voi fi demn de dragostea ta, dar să ne avem ca fraţii: iubeşte-o, nu o părăsi, scrie-mi cât mai amănunţit şi cât mai mărunt ca să încapă tot. Poimâine voi fi aici numaidecât ! Dar apoi să-mi scrii! Îl ajutai să urce în trăsură.
— Pe poimâine ! îmi strigă el. Neapărat!

Cu inima strânsă mă întorsei la Nataşa. Ea stătea în mijlocul camerei cu mâinile încrucişate pe piept şi mă privea nedumerită ca şi cum nu mă recunoştea. Părul i se deplasase într-o parte, privirea era tulbure şi rătăcită. Mavra stătea pierdută în prag privind-o înspăimântată.

Deodată ochii ei se aprinseră.
— A! Tu eşti! Tu! strigă ea la mine. Numai tu ai mai rămas. Tu l-ai urât! Tu niciodată nu i-ai putut ierta că eu îl iubesc... Acum iar eşti aici! Şi ce? Iar ai venit să mă *consolezi,* să mă convingi să merg la tata, care m-a părăsit şi m-a blestemat. Ştiam eu de ieri, de două luni încoace !.,. Nu vreau, nu vreau! Eu îi voi blestema !... Du-te de aici, nu pot să te mai văd! Afară! Afară!

Înţelesei că e înnebunită de durere şi că vederea mea o înfurie la culme, înţelesei că aşa trebuie să se întâmple şi hotărâi că e mai bine să ies. Mă dusei pe scară şi mă aşezai pe prima treaptă aşteptând. Mă ridicam din când în când, deschideam încet uşa, o chemam pe Mavra şi o întrebam; Mavra plângea.

Trecu mai mult de o oră. Nu ştiu prin ce am trecut. Inima parcă înceta să bată obosită şi îndurerată, când deodată uşa se deschise şi Nataşa ieşi pe scară îmbrăcată şi cu pălărioara pe cap. Părea inconştientă şi apoi îmi mărturisi că singură nu ştie ce intenţionase să facă, unde să se ducă.

Nu reuşii să mă ridic de pe locul meu ca să mă ascund, când ea mă văzu şi ca trăznită se opri în faţa mea. „îmi amintisem, îmi spunea mai târziu, că sunt o nebună, crudă, că te gonisem pe tine, prietenul, fratele, salvatorul meu şi, când am văzut că bietul de tine, jignit şi batjocorit stai la mine pe scări şi nu pleci, ci aştepţi să te chem, Doamne, dacă ai şti, Vania, ce am simţiţi Parcă m-ar fi împuns cineva în inimă . |
— Vania, Vania! începu să strige, întinzându-mi mâinile. Eşti aici! Şi căzu în braţele mele.

O prinsei şi o dusei în cameră. Leşinase. „Ce sa fac? mă gândii. Va începe să delireze !“

Mă hotărâi să alerg după doctor. Trebuia să mă grăbesc, neamţul meu era acasă până la ora două. Mă grăbii să plec implorând-o pe Mavra să nu o lase nici o clipă singură şi să nu o lase să plece nicăieri, Mulţumesc lui Dumnezeu, bătrânul doctor era încă acasă. Ne întâlnirăm la poartă. Îl luai în birja mea şi o pornirăm înapoi la Nataşa.

Da, Dumnezeu mă ajutase! Într-o jumătate de oră . cât am lipsit Nataşa era cât pe ce să moară dacă nu veneam la timp cu doctorul. La câteva minute după plecarea mea apăruse prinţul. Îi condusese pe toţi la gară şi venise direct la Nataşa. Vizita lui fusese premeditată, însăşi Nataşa îmi povesti apoi că în prima clipă nici nu se mirase de apariţia lui. „Simţeam că înnebunesc" îmi spusese.

Prinţul se aşezase în faţa ei privind-o cu blândeţe şi înţelegere.

— Draga mea, îţi înţeleg durerea, ştiam cât de grea va fi această clipă şi m-am simţit dator să vin să te vizitez. Consolează-te cu gândul că renunţând la Alioşa ai contribuit la fericirea lui. Sunt sigur că înţelegi mai bine decât mine, că acesta este un act de curaj şi generozitate...

„Şedeam şi ascultam, îmi povestea Nataşa, dar nu-1 prea înţelegeam. Îmi amintesc doar că îl priveam insistent. El îmi luă mâna şi începu să mi-o strângă. Se vedea că îi face plăcere. Eu nu aveam puterea să o retrag."

— Dumneata ai înţeles, continuă el, că devenind soţia lui Alioşa puteai să stârneşti în el ură, dar ai avut mândria să recunoşti asta şi să te hotărăşti... dar, eu n-am venit aici să te laud, ci să-ţi ofer prietenia mea. Te înţeleg şi te compătimesc. Am participat în această situaţie fără voia mea, am considerat o datorie. Ai inimă bună, mă vei înţelege... Crede-mă, nu mi-a fost uşor!

— Destul, prinţe, spuse Nataşa. Aş vrea să rămân singură.

— Numaidecât, plec imediat, îi răspunse, dar eu te iubesc ca pe o fiică şi te rog să-mi permit să te vizitez. Poţi să mă consideri un tată şi voi încerca să-ţi fiu de folos.

— Nu am nevoie de nimic, nu vreau decât să mă lăsaţi singură, îl întrerupse din nou Nataşa.

— Văd, mândria asta., . Dar îţi spun sincer, din inimă... Ce intenţionezi acum să faci? Te întorci la părinţi? N-ar fi rău, însă tatăl dumitale este un om orgolios, nedrept şi despotic; iartă-mă, dar acesta-i adevărul. În casa părintească nu te aşteaptă decât reproşurile şi alte chinuri... Acum ar trebui să devii independentă, iar datoria mea sfântă este să te ocrotesc şi să te ajut. Alioşa m-a implorat să am grijă de dumneata, să mă comport prieteneşte. Bineînţeles şi în afară de mine sunt persoane care s-ar bucura să-ţi acorde sprijin, de pildă contele N. Are o inimă de aur, îmi este rudă şi pot spune, binefăcătorul familiei noastre; el întotdeauna a avut grijă de Alioşa şi Alioşa întotdeauna 1-a iubit şi respectat E o personalitate cu multă influenţă, deja bătrân, iar vizitele lui nu te-ar compromite. I-am vorbit despre dumneata. El te poate aranja undeva şi chiar îţi poate procura un loc convenabil la una din rudele lui. Eu demult l-am pus în temă şi a fost atât de încântat de aceasta încât este nerăbdător să te cunoască personal. E un îndrăgostit de frumos, crede-mă, generos, un bătrânel respectabil, ştie să preţuiască demnitatea umană şi a dovedit recent chiar într-un caz întâmplat cu tatăl dumitale.

Nataşa sări ca arsă, îşi dăduse seama la ce se referea prinţul.

— Vă rog să mă lăsaţi în pace chiar acum! strigă ea.

— Dar, nu uita draga mea, contele îţi poate fi de folos şi dumitale şi tatălui dumitale...

— Tatăl meu nu are nevoie de nimic de la dumneavoastră. Lăsaţi-mă odată! se răsti Nataşa.

— O, Doamne, cât eşti de nerăbdătoare şi de neîncrezătoare! Cu ce ţi-am greşit, spuse el aruncând în jur o privire îngrijorată. În orice caz permite-mi, continuă el scoţând un pachet de bancnote, să-ţi las aceasta dovadă de compasiune din partea mea şi a contelui N., care m-a sfătuit să-ţi ofer cele zece mii de ruble. Stai, fii raţională, încercă el să contracareze, văzând că Nataşa se ridicase revoltată din fotoliu, ascultă-mă până la capăt: ştii că tatăl dumitale a pierdut procesul şi aceşti bani vor compensa pierderea suferită...

— Afară ! exclamă Nataşa, să nu văd aceşti bani! Cunosc eu josnicia voastră !
Prinţul se ridicase de pe scaun alb ca varul. Pesemne venise să studieze *terenul* şi îşi pusese speranţele în acţiunea acestor bani asupra bietei femei părăsite... Josnic, grosolan, el de repetate ori căzuse sub influenţa perversă a bătrânului conte, care îl folosea în asemenea cazuri. Dar duşmănia pe care o nutrea faţă de Nataşa şi eşecul suferit, îl făcură să schimbe tonul şi să o jignească drept răzbunare.
— Aici greşeşti, iubito, ce te înfierbânţi aşa, i-o taie el cu voce sugrumată din cauza emoţiei, greşeşti ! Ţi se face o favoare şi eşti cu nasul pe sus... Nu-ţi dai seama că ar trebui să-mi fii recunoscătoare, că nu te-am trimis la casa de nebuni, pentru că mi-ai pervertit fiul şi mi l-ai jumulit de bani, şi totuşi n-am făcut-o,.. he, he, he !
În momentul acela noi intrarăm în apartament. Auzind vocile lor încă din bucătărie eu îl reţinui puţin pe doctor. Apoi se auziră hohotele prinţului şi strigătul disperat al Nataşei: „O, Doamne!" Atunci deschisei uşa şi mă repezii la prinţ.
Îl scuipai în obraz şi îi trăsei o palmă răsunătoare. Intenţiona să se repeadă la mine, dar văzând că nu sunt singur, o luă la goană, nu înainte de a strânge banii de pe masă, am văzut-o cu ochii mei. Aruncai după el făcăleţul care se afla pe masa din bucătărie...
Înapoindu-mă în cameră îl văzui pe doctor susţinând-o pe Nataşa într-o criză de isterie. Cu greu reuşirăm să o liniştim şi să o culcăm în pat. Avea febră mare.
— Doctore ! Ce se poate întâmpla? îi întrebai înspăimântat.
— Aveţi răbdare, trebuie să precizez diagnosticul, e clar că este foarte bolnavă. Poate, să intre în comă... Vom încerca să luăm măsuri preventive...
Îmi venise o idee. Îl rugai pe doctor să rămână cu Nataşa două-trei ore şi sub nici un motiv să nu o lase singură. După ce mă încredinţa pe cuvânt de onoare, alergai acasă.
Nelli şedea într-un colț tristă şi îngrijorată privindu-mă nedumerită. O luai în braţe, mă aşezai cu ea pe divan şi o sărutai. Ea se înfiora.
— Nelli, îngeraşule! Salvează-ne ! Vrei?
Mă privi speriată.
— Toată speranţa ne e în tine! îi ştii pe acel părinte, care şi-a blestemat fiica şi aseară a fost aici, propunându-ţi să mergi să stai la ei ca o fiică. Acum, Nataşa, pe care tu o iubeşti, a fost părăsită de cel pe care ea îl iubeşte şi pentru care a plecat de acasă. El este fiul acelui prinţ, care a fost aici într-o seară şi te-a găsit singură iar tu ai fugit şi apoi ai fost bolnavă... îl cunoşti doar! E un om foarte rău !
— Îl cunosc, răspunse Nelli tresărind şi pălind.
— Da, este un om rău, îi este ciudă pe Nataşa pentru că fiul său Alioşa vroia să se însoare cu dânsa. Astăzi Alioşa a plecat şi tatăl lui a venit imediat la dânsa, a jignit-o şi a ameninţat-o că o va trimite Ia spitalul de nebuni şi şi-a bătut joc de ea, înţelegi, Nelli?!
Ochii ei negri se aprinseră, însă ea îşi coborî privirea.
— Înţeleg, spuse ea în şoaptă.
— Acum Nataşa este singură şi bolnavă, doctorul nostru este acolo iar eu am venit aici. Ascultă, Nelli, mergem la tatăl Nataşei, el nu-ţi place, n-ai vrut să te duci la ei, dar acum vom merge împreună, vom intra şi eu voi spune că tu ai acceptat să vii la ei, să stai acolo în locul Nataşei. Acum bătrânul este bolnav, căci a blestemat-o si prinţul 1-a jignit de curând. Nici nu vrea să audă de fiica sa, dar încă o iubeşte şi vrea să se împace cu ea, o ştiu!... Aşa este.
— Mă auzi, Nelli?
— Vă aud, îmi şopti în timp ce eu o imploram cu lacrimi în ochi.
— Mă crezi?
— Vă cred.
— Deci vom intra, ei te vor primi, te vor mângâia şi iţi vor pune întrebări. Atunci, eu voi conduce în aşa fel discuţia încât ei se vor interesa cum ai trăit înainte, despre mama ta, despre

bunicul. Să le povesteşti, Nelli, totul cum mi-ai povestit şi mie, sincer şi deschis. Povesteşte-le cum a fost părăsită mama ta, cum a murit ea în subsol la Bubnova, cum cerşeaţi amândouă pe străzi, ce-ți spunea mama ta şi ce te-a rugat înainte de a muri... Povesteşte-le şi despre bunicul, cum nu a iertat-o pe mama ta, care te-a trimis la el înainte de a muri cerându-l să vină să o ierte şi cum el a refuzat-o şi despre modul cum a murit dânsa. Povesteşte-le totul! Atunci bătrânul îşi va da seama ce este în sufletul lui. El ştie doar că astăzi Alioşa a părăsit-o pe Nataşa şi ea a rămas umilită şi obidită, singură, fără ajutor şi apărare în faţa duşmanului său. El ştie asta, Nelli ! Salveaz-o pe Nataşa! Mergem!

— Da, îmi răspunse abia trăgându-şi sufletul cu o privire stranie. Era aproape ora trei după amiaza. Se înnorase. În acele zile fusese o căldură înăbuşitoare şi acum în depărtare se auzi un tunet, se apropia prima furtună de primăvară. Vântul ridica nori de praf pe străzi.

Oprirăm o birjă. Tot drumul Nelli şezu tăcută, aruncându-mi din când în când câte o privire ciudată. În piept inima i se zbătea.

Capitolul șapte

Drumul mi se păru nesfârşit de lung. Când sosirăm intrai la bătrânii mei cu inima strânsă. Nu ştiam cum voi fi primit, dar ştiam că trebuie cu orice preţ să obţin iertarea şi împăcarea lor.

Era aproape ora patru. Ca de obicei erau singuri. Nikoiai Sergheevici era necăjit, bolnav şi stătea in fotoliul lui, cu fața palidă, obosită, cu capul legat Anna Andreevna mereu în apropiera lui îi umezea tâmplele cu apă cu oţet, aruncându-i priviri bănuitoare, deznădăjduite, ceea ce îl deranja şi chiar ii enerva pe bătrân. El tăcea iar dânsa nu îndrăznea să-î vorbească. Sosirea noastră fusese pentru ei o surpriză. Anna Andreevna se sperie văzându-mă cu Nelli şi ne privi la început cu un aer vinovat.

— V-am adus-o pe Nelli, le spusei intrând, s-a răzgândit şi singură a vrut să vină aici. Să fie într-un ceas bun...

Bătrânul mă privi bănuitor, privirea lui vorbea. El ştia că Nataşa e singură, părăsită, abandonată şi chiar batjocorită, era nerăbdător să pătrundă taina apariţiei noastre şi ne privea Întrebător. Nelli tremura Strângându-mi mâna, cu ochii în pământ, doar din când în când aruncând în jur câte o privire speriată de animal sălbatic. Curând Anna Andreevna îşi reveni din surpriză şi îşi dădu seama despre ce era vorba: se repezi la Nelli, o sărută, o mângâie, chiar vărsă câteva lacrimi şi o aşeză cu grijă lângă dânsa, ţinând-o mereu de mână. Nelli o examina mirată. După această scenă înduioşătoare bătrânica nu mai ştia ce să facă şi îmi aruncă o privire naivă nedumerită. Bătrânul se încruntă, fiind aproape edificat de motivul venirii noaste. Văzând că eu nu-i dau importanţă, îşi duse mâna la frunte şi spuse cu voce plină de suferinţă:

— Mă doare rău capul, Vanîa...

Tăceam cu toţii. În cameră se întuneca, se apropia un nor şi în depărtare se auzi din nou tunetul.

— Ce devreme a venit furtuna în primăvara aceasta, spuse bătrânul. În anul treizeci şi şapte, pe la noi, începuse şi mai devreme.

Anna Andreevna oftă.

— Să aducem samovarul? întrebă ea timid, dar nimeni nu-i răspunse şi atunci se adresă din nou lui Nelli

— Cum te cheamă, drăguţă?

Nelli îi răspunse încet şi din nou coborî privirea în pământ. Bătrânul o privi insistent.

— De la Elena? continuă bătrânica înviorată.
— Da, veni răspunsul şi din nou se instaură tăcerea.
— Sora ei, Paraschiva Andreevna, a avut o nepoată Elena, ne informă Nikolai Sergheevici, şi-i spuneau tot Nelli, îmi amintesc bine.
— Şi tu drăguţo, n-ai nici rude, nici tată, nici mamă? întrebă din nou Anna Andreevna.
— Nu, şopti în grabă Nelli.
— Da, ştiam asta. De mult a murit mămica ta?
— De curând.
— Draga de ea e orfană, continuă bătrânica, privind-o compătimitor. Între timp Nikolai Sergheevici bătea darabana pe masă cu degetele.
— Mama ta era străină? Parcă aşa mi-a povestit Ivan Petrovici, continuă ea interogatoriul.
Nelli mă privi cu ochii ei mari negri, semn că era în dificultate. Era emoţionată şi respira cu greu.
— Mama ei avea tată englez şi mamă rusoaică, deci e mai mult rusoaică, intervenii, dar Nelli s-a născut peste hotare.
— Deci mama era cu soţul în străinătate? Nelli se îmbujora. Bătrânica îşi dădu imediat seama de greşeala comisă şi tresări la privirea mânioasă a bătrânului, care se întoarse imediat cu faţa la fereastră.
— Mama ei a fost înşelată de un om rău şi necinstit, spuse el adresându-se Annei Andreevna. Ea a plecat de acasă cu acest om şi i-a dat banii primiţi de la părinţi. Acesta a pus mâna pe banii ei prin înşelăciune, a dus-o în străinătate şi a părăsit-o acolo. Ea a fost ajutată de un bun prieten, care a ocrotit-o până la moartea lui. Apoi ea s-a întors la tatăl ei, parca aşa spuneai Vania, mi se adresă cu voce gâtuită.

Nelli în culmea agitaţiei se ridică de la locul ei şi se îndreptă spre uşă.
— Vino aici, Nelli, o chemă bătrânul întinzându-i mâna. Stai aici lângă mine, şezi! El se plecă, o sărută pe frunte şi o mângâie pe cap. Nelli se emoţiona şi mai tare, dar încercă să se abţină. Anna Andreevna era copleşită de bucurie şi speranţă, văzând comportarea bătrânului faţă de orfană.
— Ştiam, Nelli, că mama ta a fost nenorocită din cauza acelui om rău şi pervers, dar mai ştiu că ea 1-a iubit şi 1-a respectat pe tatăl ei, spuse bătrânul emoţionat continuând s-o mângie pe cap, neputându-se abţine de la această precizare. Faţa îi era purpurie şi el îşi ascundea privirea.
— Mama 1-a iubit mai tare pe bunicul, decât a iubit-o el, spuse timid dar cu hotărâre Nelli, tot fără să-1 privească.
— Tu de unde ştii? se răsti el ruşinându-se totodată de slăbiciunea sa.
— Ştiu, răspunse prompt Nelli. El nu a primit-o pe mama... şi a gonit-o de la el...

Se vedea că bătrânul ar fi vrut să protesteze, să spună, de pildă, că avusese motive plauzibile, dar privindu-ne se abţinu.
— Și unde aţi locuit voi, când bunicul v-a gonii? întreba Anna Andreevna, hotărâtă să continuie discuţia,
— Când am venit din străinătate l-am căutat multă vreme pe bunicul şi nu l-am găsit, continuă Nelli. Bunicul meu fusese un om bogat, chiar a vrut să construiască o fabrică, îmi spunea mama, dar când neam întors el sărăcise, căci cel cu care plecase mama îi luase toţi banii primiţi de la bunicul şi nu îi mai înapoiase. Mama însuşi mi-a spus-o... ,
— Hm... se auzi bâtrânul.
—... şi, mi-a mai spus... continuă Nelli înviorându- se dornică să documenteze informaţiile ei adresându-se Annei Andreevna... că bunicul este foarte supărat pe ea, căci e foarte vinovată şi... a rămas singură pe lume.

Spunând toate acestea ea plângea mereu... „Nu mă va ierta, spunea ea încă pe drum spre ţară, dar dacă te vede pe tine poate, mă iartă". Mămica mea mă iubea foarte mult şi întotdeauna mă săruta când îmi spunea asta şi tare mult se temea de bunicul. Pe mine
însă mă îndemna să mă rog pentru el, şi ea se ruga şi îmi povestea multe din viaţa lor dinainte, când el o iubea mai mult decît orice pe lume, cum îi cânta la pian , îi citea serile, iar bunicul o săruta şi îi făcea multe cadouri... chiar odată îmi spunea că s-au certat de ziua mamei pentru că el dorise să-i facă un cadou- surpriză, iar mama ştia deja ce îi cumpărase el. Mamei îi plăceau cerceii, pe când el o tot tachina că îi va cumpăra o broşa; când îi aduse cercei şi mama ştia asta, el se supără foarte tare şi nu mai vorbi cu ea o jumătate de zi ca apoi să vină şi să-i ceară iertare...

Nelli începuse să povestească cu plăcere şi se vedea că ştie multe întâmplări de la mama ei din zilele lor fericite, pe care le auzise în subsolul lor rece, poveşti care s-au imprimat în mintea şi inima ei de copil sensibil.

Trezindu-se din reverie Nelli îi privi pe cei din jurul ei şi tăcu. Bătrânul se încruntă, iar bătu darabana pe masă, în ochii Annei Andreevna apărură lacrimi pe care lc şterse cu batista.

— Când ne-am întors, mama era foarte bolnavă, adăugă încet Nelli, o durea foarte tare în piept Pe bunicul nu l-am găsit multă vreme şi a trebuit să închiriem acel subsol.

— Bolnavă... şi în subsol ! îngână Anna Andreevna.

— Da ... în subsol.„ repetă Nelli. Mama era foarte săracă, ea îmi spunea; „Sărăcia nu e un păcat, păcatul e când eşti bogat şi faci rele... pentru asta te pedepseşte Dumnezeu".

— Unde aţi locuit pe Vasilievschi, acolo la Bubnova? întrebă bătrânul, întorcându-se spre mine şi încercând să pară nepăsător. Pusese întrebarea aşa, într-o doară.

— Nu, mai întâi am locuit pe Mescianskaia. Acolo era întunecos şi rece şi mama s-a îmbolnăvit rău, dar încă mai umbla. Eu fi spălam rufele iar dânsa plângea. Şi acolo era o bătrânică, o căpitănească şi un funcţionar-pensionar care venea mereu beat şi în fiecare seară
făcea scandal. Mi-era tare frică de el. Mama mă lua la ea în pat, mă îmbrăţişa tremurând. Acela striga, înjura şi chiar odată era s-o omoare pe căpitănească. Mamei îi era milă de dânsa, îi ţinea partea şi atunci bărbatul acela o lovi odată şi pe mama, iar eu m-am repezit la el...

Nelli se opri, povestirea o însufleţise, ochii îi străluceau,

— Doamne, Dumnezeule, exclamă Anna Andreevna interesată la culme, neluându-şi ochii de la Nelli.

— Atunci mama ieşi şi mă luă cu dânsa. Era ziuă. Umblarăm până seara pe străzi, mama plângea şi mă trăgea după ea. Obosisem, nu mâncasem nimic toată ziua, mama vorbea mereu singură: „Ai să fii săracă, Nelli, iar când eu voi muri să nu asculţi de nimeni şi de nimic. Să nu te duci la ei, să fii săracă, să munceşti iar de nu vei avea de lucru, să cerşeşti, la *ei* însă să nu mergi". Spre seară când traversam o stradă, o auzii pe mama strigând: „Azorka! Azorka!" şi deodată veni spre noi un câine mare năpârlit, care se bucura şi se gudura, iar mama speriată trasă la faţă se lăsase în genunchi în faţa unui bătrân înalt care mergea ajutându-se cu un baston, cu privirea în pământ. Acel bătrân era bunicul. Îl vedeam pentru prima dată. Şi
el se speriase, când o văzuse pe mama la picioarele sale. se zmuci, o împinse, lovi cu bastonul în caldarâm şi ne întoarse spatele. Azorka mai rămase şi începu să urle lingând-o pe mama, apoi se repezi după bunicul, îl apucă de poala hainei, îl trase înapoi, iar bunicul îi lovi cu bastonul. Azorka veni din nou spre noi, dar bunicul îl strigă şi câinele fugi la dânsul urlând. Mama rămăsese pe jos în nesimţire, se adunase lumea, veni poliţaiul. Eu strigam şi încercam să o ridic, cu greu se ridică, privi în jur şi veni după mine, o luarăm spre casă. Oamenii ne priveau lung şi dădeau din cap a înţelegere.

Nelli se opri trăgându-şi sufletul. Era palidă, dar i se citea hotărârea în priviri. Vroia să spună *tot,* era chiar provocatoare.

— Păi, vezi, observă Nikolai Sergheevici cu voce nesigură şi iritată, dacă 1-a supărat pe bunicul, el avea motiv să-i întoarcă spatele...

— Aşa spunea şi mama, îl seconda Nelli, tot drumul spre casă mi-a repetat: „acesta e bunicul tău Nelli, eu sunt vinovată că el m-a renegat şi acum Dumnezeu mă pedepseşte" o spuse mereu şi în zilele următoare ca şi cum nu mai era întreagă la minte...

Bătrânul nu mai spuse nimic

— Apoi, cum v-aţi mutat? mai întrebă plângând Anna Andreevna.

— Mama în aceeaşi noapte căzu la pat, căpităneasa găsi o locuinţă la Bubnova şi ne mutarăm acolo toate trei. Mama zăcu la pat trei săptămâni. Eu o îngrijeam, bani nu aveam, ne-a ajutat căpităneasa şi Ivan Alexandrovici.

— E vorba de negustorul de sicrie, îi lămurii.

— Când mama îşi mai reveni, îmi povesti despre Azorka. Nelli se opri din povestit Bătrânul era mulţumit că ea schimbase subiectul.

— Ce ţi-a povestit despre Azorka? insistă el aplecându-se şi mai tare în fotoliu şi privind în pămînt, parcă şi-ar ascunde faţa.

— Mama îmi povestea despre bunicul, când era bolnavă şi chiar atunci când delira vorbea despre el Când îşi mai reveni începu din nou să-mi povestească despre viaţa ei... atunci îmi povesti şi despre Azorka, cum într-o vară, la râu, undeva în afara oraşului nişte copii îl legaseră pe Azorka cu o sfoară şi încercau să-1 înnece. Atunci mama 1-a salvat cumpărându-l de la ei. La început bunicul îl batjocori, Azor fugi de la ei. Mama însă îndrăgise mult câinele, începuse să plângă după el şi bunicul se sperie şi promise o sută de ruble celui care-1 va aduce înapoi. După câteva zile câinele fu găsit, bunicul plăti recompensa şi se ataşă de el Mama îl iubea foarte mult încât îl lăsa să stea şi în pat. Azorka fusese un câine dresat, ştia să salute, să poarte pe spinare o maimuţică, să tragă cu puşca şi multe altele... Când mama îl părăsise pe bunicul acesta îl păstrase pe Azorka şi umbla cu el. Văzându-l pe Azorka oricine ştia că şi bunicul este prin apropiere...

Nikolai Sergheevici nu se arătă prea încântat de povestea , cu Azorka şi rămase încruntat fără să pună alte întrebări. Atunci interveni Anna Andreevna:

— Nu l-aţi mai văzut deloc pe bunicul?

— Nu, însă când mama se mai întrema eu l-am întâlnit din nou. Eram la prăvălie să cumpăr pâine, când văzui pe Azorka, era cu bunicul. M-am pitit lângă zid. Bunicul mă văzu, mă examina încruntat cu privirea şi trecu mai departe. Azorka însă nu mă uitase şi începu să sară în jurul meu şi să-mi lingă mâinile. Mă îndreptai spre casă. Când întorsei capul, îl văd pe bunicul cum intră în prăvălie. Imediat mi-am zis: se interesează de noi. Asta mă sperie şi mai tare. Ajungând acasă, nu i-am spus nimic, mamei, ca să nu se îmbolnăvească din nou, iar eu nu m-am mai dus la prăvălie că mă durea capul, iar în zilele următoare deşi nu m-am mai întâlnit cu nimeni, o făceam în goană. Peste câteva zile, când mergeam pe stradă şi am ajuns la colţ mă pomenii în faţa mea cu bunicul. M-am speriat, am rupt-o la fugă în direcţie opusă şi am intrat în prăvălie din partea cealaltă, când colo, iar dau peste el. Mă înspăimântasem atât de tare încât rămăsei încremenită. Bunicul stătea în faţa mea: mă privi, mă mângâie pe cap, mă luă de mână şi plecă cu mine. Azorka ne urmă dând din coadă. Atunci am observat că bunicul abia mergea sprijindu-se în baston, iar mâinile îi tremurau într-una. Mă conduse până la colţ, unde era un vânzător ambulant cu mere şi turtă dulce. Îmi cumpără un cocoşel şî un peştişor, o bomboană şi un măr, iar când scoase banii din portmoneul din piele, mâinile îi tremurau atât de tare încât scăpă o monedă de cinci copeici pe care eu o ridicai. Moneda aceea mi-o dărui, îmi dădu bunătăţile, mă mângâie din nou pe cap şi fără să spună ceva, plecă.

Atunci îi povestit eu mamei cele întâmplate în ziua aceea şi cu câteva zile în urmă. La început mama nu mă crezu, apoi se bucură şi toată seara mă tot întrebă amănuntele, sărutandu-mă şi plângând, şi mă sfătui să nu-mi mai fie frică de bunicul, căci el mă iubeşte, să mă port frumos şi chiar să vorbesc cu dânsul, În zilele următoare mă tot trimise la prăvălie, deşi îi spusesem că bunicul nu merge acolo decât seara. Ea însăşi veni pe urmele

mele, ascunzându-se după colţ însă el nu veni nici în ziua aceea, nici a doua zi iar vremea fiind ploioasă, mama răci şi se îmbolnăvi din nou.

Bunicul veni din nou după o săptămână, iar îmi cumpără un peştişor din turtă dulce, un măr şi tot nu-mi spuse nimic. Când plecă îl urmării, căci îmi pusesem în gând să aflu unde locuieşte, ca să-i spun mamei. Îl urmăream de la distanţă, de pe partea cealaltă a străzii, ca el să nu mă vadă. Locuia foarte departe, nu acolo unde era când a murit, ci pe Gorohovaia, într-o casă mare la etajul patru. Când aflai unde stă, mă întorsei acasă. Mama era foarte speriată de absenţa mea. Când îi povestii, se bucură şi îndată îşi exprimă dorinţa să meargă la bunicul A doua zi însă o apucase teama şi tot temându-se trecură trei zile şi nu ne duserăm. Apoi mama îmi spuse: „Uite ce, Nelli, eu sunt bolnavă, nu pot să merg, dar i-am scris o scrisoare, te rog să i-o duci tu. Dar, vezi, Nelli, cum o citeşte, ce spune şi ce face, iar tu să te pui în genunchi în faţa lui, să-1 săruţi şi să-1 rogi să o ierte pe măicuţa ta..." Mama plângea şi mă tot săruta, şi mă binecuvânta la plecare, se rugă la icoană şi mă puse şi pe mine să îngenunchez şi chiar aşa bolnavă, mă conduse până la poartă. Mă îndepărtasem destul de mult şi ea tot era în prag, urmărindu-mă cu privirea...

Ajungând la bunicul am intrat fără nici o oprelişte, căci uşa nici nu avea zăvor. Bunicul stătea la masă şi mânca pâine cu cartofi, iar Azorka în faţa mesei îl privea dând din coadă. Locuinţa era întunecoasă şi singurul mobilier era o masă, un pat şi un scaun. Locuia singur. Când intrai pe uşă el se sperie atât de tare încât păli şi începu să tremure. Şi eu eram speriată, dar nu spusei nimic, ci mă apropiai de masă şi pusei în faţa lui scrisoarea de la mama. Cum văzu scrisoarea, se supără atât de tare încât sări în picioare, apucă băţul, mă ameninţă cu el, dar nu mă lovi ci mă împinse afară pe scări. Nu reuşii să cobor scara, când el deschise din nou uşa şi aruncă după mine scrisoarea nedesfăcută. Mă întorsei acasă şi-i povestii totul mamei. Măicuţa mea căzu din nou la pat.,.

Capitolul opt

Atunci se auzi un tunet puternic şi o ploaie torenţială se revărsă asupra oraşului. În cameră deveni întuneric. Bătrânica se sperie şi îşi făcu repede cruce. Cu toţii ramaserăm nemişcaţi.

— Se opreşte îndată, spuse bătrânul uitându-se la ferestre, apoi se ridică şi începu să umble prin cameră, Nelli îl urmărea cu privirea, era cuprinsă de o puternică emoţie. Obsevasem asta, deşi nu-mi aruncase nici o privire

— Ei, şi mai departe? întrebă bătrânul, aşezându-se din nou în fotoliu. Nelli privi speriată în jur.

— Nu l-ai mai văzut pe bunicul tău?

— Ba da, l-am văzut...

— Sigur, povesteşte, drăguţo, povesteşte, o îndemnă Anna Andreevna.

— Nu-1 mai văzusem de trei săptămâni, venise iarna. Ninsese. Când îl întâlnii în acelaşi loc, mă bucurai... căci mama era tare necăjită că el nu umblă. La vederea lui înadins îl ocolii şi alergai speriată pe celălalt trotuar, ca el să vadă că mă tem de el. Întorcând capul îl văzui că vine grăbit după mine, încercând să mă ajungă şi mă strigă: „Nelli, Nelli ! Odată cu el alerga şi Azorka. Mi se făcu milă de ei şi mă oprii. Bunicul se apropie, mă luă de mână şi porni cu mine dar, văzându-mă că plâng, se opri, mă privi, se aplecă şi mă sărută. Atunci observă că am încălţări rupte şi se interesă dacă nu am altele. Mă grăbii să-i spun că nu avem bani deloc şi că ne hrănesc de pomană stăpânii casei. Bunicul nu spuse nimic, mă duse în

târg, îmi cumpără ghete, îmi porunci să le încalţ şi apoi mă duse la el pe Gorohovaia, unde mai întâi intrarăm într-o băcănie, unde îmi cumpără o plăcintă şi două bomboane. Când intrarăm în casă mă puse să mănânc plăcinta, mă privi cum o mănânc şi apoi îmi dădu bomboanele. Şi Azorka dori plăcintă, eu îi dădui o bucăţică şi bunicul rîse. Apoi mă aşeză lângă dânsul, mă mângâie pe cap şi începu să mă întrebe daca am învăţat ceva şi ce ştiu. Când îi răspunsei, el îmi propuse să vin la el zilnic la ora trei, că îmi va da lecţii. Apoi îmi spuse să mă întorc cu spatele şi să privesc pe fereastră până îmi va spune el. Stând aşa ni-am întors încetişor şi am văzut cum el a descusut un colţ de la pernă şi a scos de acolo nişte bani. Apoi veni la mine, îmi dădu patru ruble şi-mi spuse: „Aceştia sunt pentru tine!" Mai întâi i-am luat, ca apoi m-am gândit să-i refuz: „Nu-mi trebuie dacă sunt doar pentru mine". Atunci, bunicul supărat, se răsti: „Bine ia-i cum vrei şi du-te !" Ieşii şi nici nu mă sărută.

Acasă, îi povestii totul mamei. Era din ce în ce mai bolnavă. O trata un student, care venea pe la negustorul de sicrie. La îndemnul mamei mă duceam deseori la bunicul. El îmi cumpără Noul Testament şi o carte de geografie şi începurăm lecţiile; îmi povestea despre alte ţări, cum trăiesc alţi oameni, cum a fost lumea altă dată şi cum Cristos ne-a iertat pe toţi. Se bucura mult când îi puneam întrebări şi atunci îmi povestea multe lucruri interesante despre lume şi despre Dumnezeu. Altădată nu Tăceam lecţii, ci ne jucam cu Azorka; câinele mă îndrăgise şi eu l-am învăţat să sară peste un hăţ, iar bunicul rădea şi mă mângâia pe cap. Bunicul râdea foarte rar. Se întâmpla să vorbească şi deodată tăcea şi rămânea cu privirea fixată într-un punct. Stătea astfel până se înnopta şi atunci mă înspăimântam privindu-l. Părea atât de bătrân... Se întâmpla să vin la el şi să-1 găsesc în starea asta, gânditor, surd la toate şi Azorka întins alături. Aşteptam, tuşeam, bunicul nu făcea nici o mişcare. Plecam acasă, iar mama mă aştepta să-t povestesc; stătea în pat, eu îi povesteam până târziu despre bunicul: ce a făcut, ce mi-a povestit, ce lecţii mi-a dat. Îi povesteam şi despre Azorka; cum l-am Învăţat să sară peste băţ, cum a râs bunicul şî se pornea şi ea să râdă şi râzi, şi râzi, şi mă punea să repet, ca apoi începea să se roage. Iar eu mă gândeam de ce mama îl iubeşte atât pe bunicul, iar el nu o iubeşte şi când mă dusei la el începui să-i spun cât de tare îl iubeşte mama. El mă ascultă încruntat, dar nu spuse nimic; atunci îl întrebai, de ce îl iubeşte atâta mama şi tot întreabă de el, dacă el niciodată nu se interesează de dânsa. Drept răspuns bunicul se supără şi mă dădu afară din casă; eu rămasei puţin după uşă când după un timp el veni şi mă chemă înapoi, dar rămase supărat şi tăcut Când începurăm să citim din Noul Testament, îl întrebai din nou: de ce a spus Isus „Iubiţi-vă unul pe altul şi iertaţi-vă păcatele“ iar el nu ascultă şi nu vrea să o ierte pe mama. Atunci dânsul sări din nou de pe scaun şi-mi strigă, că mama mă învaţă să-i vorbesc astfel; mă goni din nou şi-mi spuse să nu mai vin pe la el De data aceasta m-am supărat şi eu şi am plecat… A doua zi bunicul se muta din locuinţa aceea...

— Am spus eu că ploaia va sta, uite că a ieşit soarele... vezi, Vania? îmi atrase *atenţia* Nikolai *Ser*gheevici privind pe fereastră.

Anna Andreevna îl privi uimită şi în ochii ei blânzi apăru un fulger de mânie, o luă pe Nelli de mână şi o aşeză în poală.

— Povesteşte-mi, îngeraşule, eu te voi asculta. Lasă-i pe cei cu inima de piatră... Nu termină vorba că izbucni în plâns. Nelli mă privi uimită şi speriată. Bătrânul se întoarse spre mine strânse din umeri şi se întoarse cu spatele.

— Continuă Nelli, o îndemnai.

— Trei zile nu m-am dus la bunicul, începu Nelli, între timp mama se simţea tot mai rău. Nu mai aveam bani, iar medicamentele se terminaseră, mâncare nu mai aveau nici stăpânii casei și ne făceau reproşuri că trăiam pe socoteala lor. Atunci mă hotărâi să întreprind ceva şi începui să mă îmbrac. Mama mă întrebă unde mă duc şi îi spusei că merg la bunicul să-i cer bani. Mama se bucură că îini trecuse supărarea şi că merg să-1 caut la noua adresă. Abia intrai, că bunicul se ridică de pe scaun şi bătu cu piciorul in podea. Îi povestii în grabă câ mama e grav bolnavă, că ne trebuie cincizeci de copeici pentru medicamente şi că

n-avem ce mânca. Bunicul începu să strige, mă împinse, afară pe scări şi închise uşa cu zăvorul. În timp ce el mă împingea afara, avusei timp să-i spun că nu voi pleca, până nu-mi dă bani, aşa încât rămăsei pe scară să aştept. După un timp el întredeschise uşa, dar văzându-mă acolo o închise din nou. După ce repetă de câteva ori această figură, ieşi împreună cu Azorka, încuie uşa pe dinafară, trecu pe lângă mine fără să spună nimic şi plecă. Nu spusei nici eu nimic, dar rămăsei să aştept. Am stat acolo până seara...

— Draga de ea, doar pe scări e rece, exclamă Anna Andreevna.

— Aveam pe mine un cojocel.

— Biata de ea, câte a mai suferit! Dar bunicul tău ce a făcut?

Nelli era gata să izbucnească în plâns dar se abţinu.

— El veni când se întunecase. Intrând dădu peste mine şi strigă: Cine-i acolo? îi răspunsei. Crezuse că plecasem demult, şi când mă văzu, rămase mut privindu-mă. Apoi bocănind cu bastonul pe scări, urcă treptele, descuie uşa şi peste puţin timp îmi aduse banii, tot monezi de câte cinci copeici şi le aruncă spre mine pe scări, „Ia-i, e tot ce am şi spune mamei că o blestem", apoi trânti uşa în urma sa. Monezile se împrăştiară pe scări. Începui să le strâng pe întuneric, atunci, dându-şi seama că nu le voi putea găsi pe toate, deschise din nou uşa şi ieşi cu o lumânare aprinsă. Ajutându-mă să le strâng, îmi spuse că trebuie să fie şaptezeci de copeici şi apoi plecă. Ajungând acasă îi dădui mamei banii şi îi povestii totul; mamei îi era tot mai rău, iar eu am avut febră toată noaptea, dar aveam un singur gând: supărarea pe bunicul. Când mama adormi plecai spre locuinţa bunicului şi mă oprii pe pod. Pe acolo trecu *acela.,.*

— Este vorba de Arhipov, completai eu, acela care, cum vă spuneam Nikolai Sergheevici, fusese la Bubnova cu negustorul acela şi care a fost bătut. Atunci îl văzuse Nelli prima dată… continuă Nelli....

— L-am oprit şi i-am cerut bani, o rublă de argint Mă privi şi întrebă: „o rublă de argint?". „Da". îi răspunsei. Atunci el râse şi îmi spuse: „Hai cu mine." „Mă codii puţin, când se apropie un bătrânel cu ochelari cu ramă de aur, se aplecă spre mine si mă întrebă pentru ce îmi trebuie banii. Îi spusei că mama e bolnavă şi am nevoie de medicamente. Mă întrebă unde locuim? Îşi notă, îmi dădu o rublă de argint, iar *acela,* când îi văzu pe bătrânel, plecă şi nu mă mai chemă cu el. Mersei la o prăvălie să schimb banii. Treizeci de copeici îi învelii într-o hârtie pentru medicamentele mamei iar şaptezeci le strânsei în pumn şi mă dusei la bunicul. Cum deschisei uşa, din prag îmi făcui vânt şi aruncai banii în cameră pe jos.

— Poftim, luaţi-vă baniil îi strigai. N-are nevoie mama de banii dumneavoastră dacă o blestemaţi, spusei trântind uşa şi alergai jos pe scări.

Ochii lui Nelli sclipiră când îl privi provocatoare pe bătrân.

— Bine ai făcut, o susţinu Anna Andreevna fără să-1 privească pe Nikolai Sergheevici, strângând-o în braţe pe Nelli, bunicul tău a fost rău şi nemilos...

— Hm! se auzi Nikolai Sergheevici.

— Ei, mai departe? o îndemnă Anna Andreevna nerăbdătoare.

— Nu m-am mai dus la bunicul şi nici el nu a mai venit la noi în cartier.

— Şi, ce aţi făcut tu cu mama? Bietele de voi!

— Mama se simţea tot mai rău, nu se mai putea scula din pat, continuă ea cu vocea tremurândă. Bani nu mai aveam deloc şi eu începui să umblu cu căpităneasa. Mergeam pe la casele oamenilor, ceream de pomană sau opream oameni miloși pe stradă, din asta trăiam. Îmi spunea şi ea că nu e cerşetoare, ca are acte unde scrie ce grad a avut soţul ei şi de asemenea scrie că e săracă. Arăta aceste acte, iar oamenii îi dădeau bani. Îmi spunea că nu e ruşine să ceri de la toţi. Oamenii buni ne ajutau şi astfel trăiam. Dar într-o zi mama află despre asta, căci vecinii începură să ne numească cerşetoare şi însăşi Bubnova venea la mama şi spunea să mă dea ei, decât să mă pună să cerşesc. Mai venise şi altădată la mama să-i ofere bani, dar mama refuzase încât Bubnova îi spuse că suntem prea mândre şi ne trimise de mâncare. Când o auzi mama se sperie, începu să plângă, iar Bubnova o certă căci era beată,

spunând că şi aşa sunt o cerşetoare, care umblă cu căpităneasa, iar pe aceea o goni din casă. Când află, mama plânse din nou, se ridică din pat, se îmbrăcă, mă luă de mână şi plecarăm. Mama de-abia mergea, se aşeza din clipă în clipă şi eu o sprijineam. Tot spunea că mergem la bunicul, că trebuie să ajungem până se lasă noaptea. Când ajunserăm pe o stradă centrală, în faţa unei case mari unde se opreau trăsuri, ferestrele erau luminate şi cânta muzica, mama se opri, se agăţă de mine şi-mi spuse: „Nelli să fii săracă, dar să nu te rogi de ei, oricine ar fi. Şi tu ai fi putut fi bogată şi frumos îmbrăcată, dar nu ne trebuie. Ei sunt răi şi cruzi şi iată ce îţi poruncesc: rămâi săracă, lucrează sau cere de pomană, dar dacă te va chema cineva, spune-i: nu-mi trebuie de la voi". Aceasta îmi spunea ea întotdeauna şi voi ţine minte toată viaţa, adăugă Nelli tremurând de emoţie cu faţa congestionată, toată viata voi munci şi la voi am venit să muncesc, nu ca să vă fiu ca o fiică...
— Destul, drăguţă, destul! exclamă bătrânica. Măicuţa ta era bolnavă când îţi vorbea astfel.
— Avea mintea rătăcită, preciza bătrânul.
— Fie şi rătăcită, dar aceasta a fost porunca ei şi eu o voi urma. După ce îmi vorbise astfel, mama leşină, îi replică Nelli tăios.
— O, Doamne, bolnavă, iarna pe stradă! se lamenta Anna Andreevna.
— Vroiau să ne ducă la poliţie, când un domn ne luă apărarea, mă întrebă unde locuim, îmi dădu zece ruble şi porunci vizitiului să ne ducă acasă. Din ziua aceea mama nu s-a mai ridicat din pat, iar după trei săptămâni a murit...
— Şi tatăl ei ce a făcut? N-a iertat-o? se revoltă Anna Andreevna.
— Nu a iertat-o! răspunse Nelli cu greutate. Cu o săptămână înainte de moarte mama mă chemă şi-mi spuse: „Nelli, du-te încă o dată la bunicul şi roagă-l să vină la mine să mă binecuvânteze; spune-i că nu mai am mult de trăit şi când voi muri, vei rămâne singură pe lume. Şi mai spune-i cât de greu îmi este să mor... Mă dusei, bătui la uşa lui, îmi deschise, dar când mă văzu, era gata să-mi trântească uşa în nas, dar eu o prinsei cu amândouă mâinile şi strigai: „Măicuţa moare, te cheamă, vino la ea!" El mă împinse şi închise uşa. Mă întorsei la mama, mă culcai lângă ea, o îmbrăţişai şi nu-i spusei nimic...Mama mă îmbrăţişa şi nu-mi puse nici o întrebare...

Atunci Nikolai Sergheevici se sprijini greoi cu mâna de masă şi învăluindu-ne cu o privire ciudată, tulbure, se lăsă fără puteri în fotoliu. Anna Andreevna nu-1 privi, ci plângând în hohote o îmbrăţişa pe Nelli...
— Şi, iată în ultima zi, pe înserate, înainte de a muri, mama mă chemă la dânsa, mă luă de mână şi-mi spuse: „Azi voi muri, Nelli." Ar fi vrut să mai îmi spună ceva, dar nu mai era în stare. O priveam, ea nu mă mai vedea ci îmi strângea mâna în mâinile sale. Mi-am tras uşor mâna din ale ei şi am fugit în stradă, îndreptându-mă spre casa bunicului. Când mă văzu, sări de pe scaun privindu-mă speriat, palid, tremurând. Îl apucai de mână şi nu putui spune decât: „Moare", Atunci el începu să se agite, îşi apucă bastonul şi se luă după mine; Îşi uită şi pălăria deşi era frig. O apucai eu, i-o îndesai pe cap şi ieşirăm împreună. Îl grăbeam, îi spuneam să cheme o birjă, căci mama va muri, dar toţi banii lui nu erau decât şapte copeici. El strigă după birjari, se tocmea dar ei râdeau de el şi de Azorka, iar Azorka alerga după noi tot înainte. Bunicul de-abia respira, dar se străduia să alerge. La un moment dat căzu, pălăria îi sări de pe cap, eu o ridicai, i-o îndesai din nou şi îl trăsei de mână după mine, ajunserăm la noi acasă numai pe înserate...Măicuţa era deja moartă. Când o văzu bunicul numai plesni din palme se opri în faţa ei şi nu mai spuse nimic. Atunci mă apropiai de mama şi, apucându-l pe bătrân de mână îi strigai: „Uite, om rău şi crud ce eştil Priveşte ! Priveşte !" Atunci bunicul scoase un strigăt şi căzu jos în nesimţire...

Nelli se ridică din braţele Annei Andreevna se opri în faţa noastră lividă, desfigurată, înspăimântată iar Anna Andreevna se repezi din nou la ea, o prinse în braţele sale şi strigă extaziată:

— Eu, eu voi fi acum mama ta, Nelli, iar tu copilul meu ! Da, Nelli, plecăm îi lăsăm pe răii ăştia! Dumnezeu îi va pedepsi...Să mergem, Nelli, să plecăm de aici!...

Nu o mai văzusem niciodată într-o asemenea stare, nici n-am crezut că e capabilă de o astfel de hotărâre. Nikolai Sergheevici se îndreptă, încercă să se ridice şi o întrebă cu o voce nesigură:

— Unde pleci, Anna Andreevna?

— La ea, la fiica mea, la Nataşa! îi strigă ea şi o trase pe Nelli după sine spre uşă.

— Stai, aşteaptă!...

— Ce să aştept, om rău şi fără suflet ! Am aşteptat destul, şi ea a aşteptat iar acum, adio!

Spunând aceasta bătrânica se întoarse, privi la consortul ei şi înmărmuri. Nikolai Sergheevici stătea în faţa ei cu pălăria în mână, străduindu-se cu mâinile tremurânde să-şi îmbrace paltonul,

— Şi tu...vii şi tu cu mine ! exclamă dânsa împreunându-şi mâinile a rugă şi privindu-1 cu neîncredere, uimită de atâta fericire.

— Nataşa, unde-i Nataşa mea! Unde? Unde-i fiica mea? izbucni un strigăt de disperare din pieptul bătrânului. Daţi-mi pe Nataşa! Unde este ea? şi apucând bastonul se repezi la uşă.

— A iertat-o! A iertat-o! strigă Anna Andreevna.

Nu apucă să ajungă la uşă, că aceasta se deschise şi în cameră apăru Nataşa albă ca varul, cu ochii sclipitori, parcă era în transă. Rochia ei era şifonată şi udă de ploaie. Eşarfa de pe cap se lăsase pe spate iar părul era îmbrobonat de stropii de ploaie. Venise alergând, îl văzu pe tatăl ei şi cu un strigăt îi căzu la picioare, întinzând spre el mâinile.

Capitolul nouă

Bătrânul nu se lăsă rugat, o prinse ca pe un copil în braţe, o duse spre fotoliu, o aşeză şi căzu el în genunchi în faţa ei. Îi sărută mâinile, picioarele, grăbit să o aibă alături, să o vadă, căci nu-i venea să creadă că dânsa este din nou cu el, că o poate vedea, auzi pe ea, pe fiica lui, pe Nataşa lui ! Anna Andreevna o îmbrăţişa plângând, îşi puse capul pe pieptul ei şi rămase nemişcată, nefiind în stare să pronunţe nici un cuvânt.

— Nataşa mea! Viaţa mea! Bucuria mea! exclama bătrânul prinzându-i mâinile ca un îndrăgostit, căutând să-i vadă faţa palidă, slabă dar fermecătoare, ochii el înecaţi în lacrimi. Bucuria mea, copilul meu! repeta el, apoi amuţea privind-o cu încântare. Ce spuneţi că a slăbit, remarcă el cu un zâmbet copilăros, adresându-se tuturor îngenuncheat. Este ea palidă şi slăbuţă dar ce frumuseţe! E mai frumoasă ca oricând, adăugă pierzându-şi suflul.

— Ridică-te tată! Ridică-te odată, doar şi eu vreau să te sărut!

— O, draga de ea! Auzi, auzi Annuşka ce a spus... şi o îmbrăţişa cu dor. Nu, Nataşa, eu voi rămâne la picioarele tale, până îmi va spune inima că m-ai iertat, pentru că niciodată nu voi fi demn de iertarea ta! Eu te-am renegat, te-am blestemat, auzi, Nataşa, te-am blestemat, mă întreb cum am putut face aşa ceva!... Iar tu, tu Nataşa ai putut crede că eu te blestem! Ai crezut, doar ai crezut! Nu trebuia să crezi! Pur şi simplu să nu crezi! Ai fost crudă! De ce n-ai venit la mine? Doar ştiai că te voi primi!.,. O, Nataşa, ţii minte cum te iubeam; şi acum, în tot acest timp te-am iubit şi mai mult, de o mie de ori mai mult decât înainte! Te iubeam cu pasiune ! Mi-aş fi dat şi sufletul, ţi-aş fi pus inima mea la picioare! O, bucuria mea !

— Dar sărută-mă odată, om crud ce eşti, pe buze, pe obraz aşa cum sărută mama! exclamă Nataşa cu voce obosită marcată de lacrimile bucuriei.

— Şi pe ochi ! Şi pe ochi ! Îţi aduci aminte, ca pe vremuri, repeta bătrânul după o lungă îmbrăţişare. O, Nataşa! Ne-ai visat tu vreodată? Eu te visam aproape în fiecare noapte. În fiecare noapte veneai la mine şi eu te plângeam; chiar odată erai copilă mică, nu aveai decât zece ani, învăţai să cânţi la pian, venise şi în rochiţă scurtă, în pantofiori şi cu mânuţele roşii...îţi aminteşti Annuşka cum le avea ea roşii pe vremea aceea? Veni la mine, se aşeză pe genunchii mei şi mă îmbrăţişa....Şi tu, tu fetiţă, ai putut crede că eu te-am blestemat, că nu te voi mai primi dacă te întorci!... Doar eu...ascultă Nataşa; eu deseori mergeam la tine, mama nu ştia, nimeni nu ştia; stăteam la fereastra ta şi aşteptam; câte o jumătate de zi stăteam pe trotuar la poarta ta ! Doar vei ieşi să te văd măcar de la distanţă! Sau vedeam deseori seara o lumânare la fereastra ta, veneam să privesc cel puţin lumânarea, sau umbra ta pe geam, să te binecuvântez înainte de culcare. Tu te-ai gândit vreodată la mine? M-ai binecuvântat? Ţi-a spus inima că sunt jos? De câte ori iarna urcam scările tale şi stăteam pe întuneric ascultând la uşă: oare aud vocea ta? Îți voi auzi râsul? Te-am blestemat? Chiar ieri seara am fost la tine, vroiam să te iert, dar m-am întors de la uşă...O, Nataşa !

El se ridică, se apropie de ea şi o strânse la pieptul său.

— E aici, lângă inima mea! exclamă fericit, mulţumescu-ţi Ţie Doamne pentru tot şi pentru mânia Ta şi pentru mila Ta!,..Şi, pentru soarele care va răsări după furtună deasupra noastră. Îţi mulţumesc pentru clipa asta! Suntem noi obidiţi, dar suntem împreună şi n-au decât să *triumfe* orgolioşii şi înfumuraţii, care ne-au umilit şi obidit ! Să arunce cu pietre după noi! Nu-ţi fie teamă, Nataşa...Vom merge mână în mană şi eu voi spune: iată pe fiica mea dragă, iubita mea fiică, fără de păcat pe care aţi umilit-o şi înjosit-o, dar pe care eu o iubesc şi o binecuvântez în vecii vecilor!...

— Vania! Vania! mă strigă cu voce slabă Nataşa, întinzându-mi mâna.

Nu voi putea uita niciodată că în aceea clipă ea şi-a amintit de mine şi m-a chemat!

— Unde-i Nelli? întrebă bătrânul privind in jur,

— Vai, unde-i? se impacientă bătrânica. Draga de ea cum am lăsat-o !

Fetiţa nu era în cameră; se furişase în dormitor. Ne-am îndreptat într-acolo. Nelli stătea după uşă şi se ascundea de noi.

— Nelli, ce-i cu tine, copila mea! spuse bătrânul pregătindu-se s-o îmbrăţişeze. Dar ea îl privi lung..,

— Măicuţa, unde-i măicuţa mea? pronunţă ea aproape inconştientă — Unde, unde-i măicuţa mea? repetă întinzînd mânuţele tremurătoare spre noi şi deodată din pieptul ei izbucni un strigăt groaznic, spasme începură să-i scuture trupul şi ea căzu răpusă de o nouă criză...

Epilog

Ultimele amintiri

Era pe la mijlocul lunii iunie. Ziua era caldă şi înăbuşitoare; nu puteai rămâne în oraş: praful, molozul de pe şantierele de reconstrucţie, pietrele încinse, emanaţiile otrăvitoare îmbâcseau aerul.., Dar, bucuriei Se auzi tunetul, cerul se înnoura, vântul începu să bată măturând străzile oraşului. Câteva picături grele căzură pe caldarâm iar după ele cerul se sparse şi un râu de apă se revărsă peste oraş. Când după o jumătate de oră se ivi din nou soarele deschisei fereastra camerei mele şi lacom cu toată forţa pieptului meu obosit, trăsei o gură de aer. Încântat, eram gata să las condeiul şi toate treburile mele şi să alerg la *ai mei* pe Vasilievski. Deşi tentaţia era mare, reuşii să-mi înfrânez această dorinţă şi să mă aşez din nou la masa de scris; trebuia să termin numaidecât ! Editorul mi-o cere, altfel nu voi primi banii. *Ei* mă aşteaptă, în schimb seara voi fi liber, absolut liber, ca vântul, şi seara aceasta mă va compensa pentru cele doua zile şi două nopţi în care am scris trei coli şi jumătate de tipar.

Şi, iată, în fine, lucrarea e gata; las condeiul, mă ridic de ia masa de scris simţind o durere în spate şi în piept şi o greutate în cap. Ştiu că în clipele acestea nervii îmi sunt la pământ şi parcă aud ultimele cuvinte ale bătrânului doctor: „Nu, nici-un organism nu v-a rezista la o asemenea tensiune, este imposibil!“ Totuşi, deocamdată, e posibil ! Mi se învârteşte capul, de-abia mă ţin pe picioare, dar bucuria îmi umple inima. Romanul meu este gata şi editorul, deşi îi sunt foarte îndatorat, îmi va plăti câte ceva, văzând că am lucrat, măcar vreo cincizeci de ruble, ceea ce nu am avut demult ocazia să încasezi Libertatea şi banii!... Plin de încântare îmi luai pălăria, manuscrisul şi alergai grăbit ca să-l mai prind acasă pe scumpul nostru Akxandr Petrovici.

L-am prins în uşă, gata de plecare. La rândul lui abia încheiase o speculaţie deloc literară, dar convenabilă, şi conducând un ovreiaş tuciuriu cu care vreo două ore dusese tratative în cabinetul său, îmi întinse mâna şi mă întrebă amabil de sănătate cu vocea sa plăcută de bas. E un om de o bunătate rară şi, fără glumă, îi sunt profund îndatorat. Ce vina are că în viaţa literară nu a avut decât rol de editor? El şi-a dat seama că literatura are nevoie de editori şi a făcut-o la timp; cinste lui şi glorie, se înţelege, de editor!

Îmi răspunde cu un zâmbet dulce la vestea că romanul este terminat, deci viitorul număr al foiletonului este asigurat cu materialul de baza, dar se miră cum de am putut *termina* totuşi ceva în condiţiile mele de trai şi face o glumă caustică. Apoi se îndreaptă spre seiful său metalic ca să-mi plătească cele cincteeci de ruble. Între timp îmi întinde o revistă de critică literară din opoziţie şi îmi atrage atenţia asupra câtorva rânduri care conţin şi două vorbe despre ultima mea nuvelă.

Mă uit, este articolul „corespondentului". Pe mine nici nu mă laudă, nici nu mă critică şi sunt mulţumit. Dar „autorul“ spune printre altele că scrierile mele au „miros de sudoare“, în

sensul că depun un efort nemaipomenit la creaţia lor, că asud scriindu-le şi cizelându-le, încât el simte că i se strepezesc dinţii

Râdeam amândoi. Îi declar că ultima nuvelă am scris-o în două nopţi, iar acum în două zile şi două nopţi am scris trei coli tipografice şi jumătate — ei, dacă ar şti asta cel care îmi reproşează excesul de zel şi ritmul lent al muncii mele de creaţie?

— Dumneata eşti vinovat, Ivan Petrovici. De ce întârzii atât, ca apoi să lucrezi nopţile?

Alexandr Petrovici e un om foarte drăguţ, deşi are o slăbiciune, îi place să se laude cu opiniile sate literare în faţa celor care sunt, de fapt, spceialişti în materie. Dar n-am nici o poftă să dezbat cu el probleme literare, îmi iau banii şi pălăria şi plec. Aici, Alexandr Petrovici care pleacă la vila sa de pe insule, îmi oferă să mă ducă cu trăsura pînă la Vasilievskii.

— Aţi văzut noua mea trăsură? E grozavă. Coborâm treptele peronului casei. Trăsura este întradevăr grozavă şi Alexandr Petrovici cât şi simţul lui de proprietate este flatat de aprecierile cunoştinţelor. Şi în trăsură el încearcă să abordeze unele probleme ale literaturii contemporane. Eu nu-l intimidez şi îl las să repete a nu ştiu câta oară nişte păreri străine, auzite de el de la unii literaţi în care crede şi a căror opinie o respectă. De altfel la el se bucură de respect cele mai neaşteptate opinii. El le transmite, le interpretează, le plasează în ceîe mai nepotrivite ocazii, încât iese un fel de talmeş-balmeş. Eu stau, ascult şi mă minunez în faţa capriciilor creierului uman „Ce ţi-e omul, face bani, bravo lui: nu, el are nevoie şi de glorie literară, de gloria unui editor de excepţie, de critic!“

În clipa aceea el se străduieşte să-mi expună o idee literara auzită tot de la mine cu trei zile în urmă pe care de altfel o combătuse iar acum mi-o prezintă ca şi cum ar fi a lui. Dar ce mă mai mir, asemenea ocazii îi sunt proprii şi această slăbiciune naivă face parte din caracterul lui; Cât e de fericit, cât de mulţumit de soartă, cât de satisfăcut e când face oratorie în *propria* trăsură!

El poartă o discuţie 1iterar-ştiinţifică şi chiar vocea lui de bas are o tonalitate intelectuală. Puţin câte puţin ei îşi expune ideile sale liberale şi ajunge la convingerea naiv-sceptică potrivit căreia nici în literatura noastră şi în nici o altă literatură, nicicând, nu şi-a avut locul cinstea şi modestia, ci doar „o înfruntare reciprocă lipsită de principii". Părerea mea este că Alexandr Petrovici, mai curând categoriseşte pe orice literat cinstit şi sincer drept fraier sau chiar prostănac Bineînţelesaceastă concluzie reiese din însuşi caracterul lui naiv. .

Nu-l mai ascult demult. Pe Vasilievskii el mă debarcă din trăsură şi eu alerg la ai mei. Iată linia 13 şi căsuţa lor. Văzându-mă, Anna Andreevna mă ameninţă cu degetul, dă din mâini şi mă roagă să nu fac zgomot

— Nelli, abia a adormit, sărăcuţa! îmi şopteşte grăbită, ai grijă să nu o trezeşti. E atât de slăbuţă, tare ne temem pentru dânsa. Doctorul nu ne poate spune deocamdată nimic Dar ce poţi afla de la doctorul acesta al *vostru,* păcatele mele Ivan Petrovici! Te-am aşteptat şi la masa de prânz, de două zile teaşteptăm !...

— Doar v-am spus că nu voi putea veni vreo două zile, îi şoptii. Aveam de lucru...

— Dar ne-ai promis să vii la masă! De ce n-ai venit? Nelli special se sculase diu pat, am dus-o la masă într-un fotoliu. „Vreau să aştept şi eu pe Vania", ne spunea dânsa iar Vania ia-1 de unde nu-i. E aproape ora şase ! Pe unde ai umblat, păcătosule? S-a necăjit biata fetiţă, încât nu ştiam cum s~o consolez, abia a adormit draga de ea ! Nikolai Sergheevici a plecat intre timp în oraş. Se întoarce la ceai. Eu aici tot singură...I se oferă un servici la Perm, când mă gândesc mă trec fiorii...

— Unde-i Nataşa?

— În grădină. Du-te până la dânsa... Ceva nu-i în regulă nici cu ea. Nu pricep.. .Tare greu îmi vine, Ivan Petrovici! Îmi spune că e veselă şi mulţumită, dar nu pot s-o cred... Mergi la dânsa, Vania, şi îmi spui apoi şi mie...Auzi?

Nu mai aud nimic, ci alerg în grădină. Grădina aparţine casei, are cam douăzeci şi cinci metri lungime şi tot atâta lăţime şi e toată înverzită. Aici sunt trei copaci mari stufoşi, vreo câţiva mesteceni tineri, câteva tufe de liliac, de caprifoliu, într-un colţ un tufiş de zmeură, un strat de căpşuni şi două cărărui şerpuinde de-a lungul şi de-a latul grădiniţei. Bătrânul e încântat de grădina lui şi afirmă că aici în curând vor răsări ciupercile. Principalul e că lui Nelli îi place şi ei o scot deseori într-un fotoliu. Nelli este idolul casei. Dar, iat-o pe Nataşa, îmi întinde bucuroasă mâna, cât e de slăbuţă, cât de palidă! Îşi revine cu greu...

— Ai terminat de tot, Vania?

— De tot! Sunt liber toată seara.

— Slavă DomnuluiI Te-ai grăbit? Ţi-a fost greu?

— Ce să-i faci ! Nu e rău. Când trebuie să mă grăbesc simt o deosebită excitaţie a nervilor: văd mai limpede, simt mai profund şi chiar limbajul este mai bogat iar creţia este mai reuşită. E bine...

— Eh, Vania, Vania 1

Observam că Nataşa începuse să fie geloasă pe succesele mele literare, pe gloria mea. Ea citeşte tot ce am tipărit în ultimul timp, se interesează de planurile mele, urmăreşte criticile, suferă şi pretinde să-mi cuceresc un loc de frunte în literatură. Dorinţele şi le exprimă cu atâta forţă şi hotărâre, Încât sunt uimit de ideile ei.

— Te iroseşti, Vania, te consumi şi te iroseşti şi sănătatea ţi-o distrugi. Uite-l pe S. în doi ani a scris o nuvelă iar *Y.* în zece ani un roman. Dar ce literatură, ce stil ! Nici cea mai mică greşeală.

— Da, ei au din ce trăi şi nu au termene fixe: eu sunt cal de povară! Ei, bine, să lăsăm asta! Ce mai e nou?

— Multe. În primul rând o scrisoare de la *el*....

— Şi altceva?

— Altceva...îmi întinse scrisoarea de la Alioşa, era a treia după despărţire. Prima o scrisese la Moscova într-un fel de transă. O informa că împrejurările nu-i permit să se întoarcă la Petersburg aşa cum îşi propusese, în a doua se grăbea să o anunţe că va veni zilele acestea să se cunune cu Nataşa, că e o hotărâre care nu poate fi revocată. În acelaşi timp tot tonul scrisorii demonstra că el e disperat, căci acţionează asupra lui diferite influenţe, care îl fac să-şi piardă încrederea în sine. Îi amintea, printre altele că numai Katia i-a fost sortită şi ea singură îl consolează şi îl susţine. Cu nerăbdare am deschis cea de a *treia* scrisoare.

Textul se desfăşura pe două foi, era scrisă neglijent, în grabă, indescifrabil şi chiar stropită cu cerneală şi cu lacrimi. Începea prin aceea că Alioşa renunţa la Nataşa şi o ruga să-l uite. Se străduia să demonstreze că legătura dintre ei este imposibilă, că influenţele străine din afară sunt mai puternice decât orice, şi că, în fine, aşa a fost să fie: ei nu pot fi fericiţi împreună pentru că nu sunt potriviţi. Aici el nu mai rezista şi lăsând la o parte raţionamentele şi dovezile, deodată, direct, fără să rupă sau să renunţe la prima jumătate a scrisorii, recunoştea că e un criminal faţă de Nataşa, că e un om pierdut şi că nu are putere să reziste în faţa voinţei tatălui său, care venise şi el la ţară. Scria că nu poate să-şi exprime chinurile, recunoştea că printre altele, este capabil să asigure fericirea Nataşei, începea să demonstreze că ei sunt egalii cu încăpăţânare şi furie contrazicea pe tatăl său; descria tabloul posibil al existenţei lor comune în caz de cununie; se blestema pentru slăbiciunea de caracter şi — îşi lua adio! Scrisoarea era dureroasă: se vedea că-şi ieşise din fire, aveam lacrimi în ochi. Nataşa mai primi o scrisoare de la Katia. Fusese în acelaşi plic, dar sigilată separat, Katia, pe scurt informa că Alioşa este foarte trist, plânge şi e disperat, chiar un pic bolnav dar *ea* este cu el şi îl va face fericit. Apoi, Katia încerca să-i explice Nataşei, ca aceasta să nu creadă că Alioşa sa consolat atât de repede şi că nu e *trist* „El nu te va uita niciodată, preciza ea, şi nu poate concepe asta, căci el nu are inima aceea: el, te iubeşte fără măsură şi te va iubi

întotdeauna, încât chiar dacă i-ar trece cândva sau nu va mai tânji amintindu-şi de tine chiar eu nu-1 voi mai iubi din cauza asta...".

I-am înapoiat Nataşei scrisorile, privirăm unul la altul şi nu spuserăm nimic. La fel se întâmplase şi cu primele două scrisori. Evitam să mai vorbim de trecut, era între noi o înţelegere mută. Ea suferea, se vedea asta, dar nu vorbea despre suferinţa ei. După întoarcerea în casa părintească, Nataşa zăcuse trei săptămâni în pat cu febră mare. Acum se simţea mai bine. Nu vorbeam nici de apropiata noastră despărţire, deşi ştiam că bătrânul va primi un post şi va trebui să plece. Cu toate acestea era atât de drăguţă, de atentă cu mine, preocupată in ceea ce mă priveşte în tot acest timp; asculta cu atâta răbdare tot ce-i povesteam, încât atenţia ei devenea apăsătoare pentru mine îmi făcea impresia că vrea să mă compenseze pentru trecut. Dar această jenă trecu, înţelesei ea la mijloc e altceva, că *pur şi simpla* mă iubeşte şi nu mai poate trăi fără mine, fără să se intereseze de soarta mea şi cred că niciodată o soră nu a iubit astfel un frate, cum Nataşa m-a iubit pe mine. Îmi dădeam seama că despărţirea noastră o îngrozea, că Nataşa suferea, că şi eu n-aş putea trăi fără dânsa, însă nu vorbeam despre asta, deşi vorbeam despre evenimentele care ne aşteaptă...

O întrebai de Nikolai Sergheevici.

— Cred că se va întoarce curând, a promis să vină la ceai.

— Are probleme cu serviciul?

— Da, deşi postul e asigurat şi nu prea avea motive să plece astăzi, se putea şi mâine...

— Atunci de ce a plecat?

— Pentru că am primit o scrisoare... El e bolnav când e vorba de mine, pur şi simplu, şi mi-e greu să recunosc, Vania. Cred că şi în vis la mine se gândeşte, el la altceva nu se poate gândi. Suferă pentru orice, îl văd cum se străduieşte să se depăşească, să facă impresia că nu suferă, vrea să pară vesel, râde şi ne face şi pe noi să râdem. Şi mama e alta în clipele acelea, şi dânsa nu-1 crede şi oftează...E atât de naivă...Un suflet curat ! Astăzi, când am primit scrisoarea şi-a făcut de lucru, să plece să nu dea cu ochii de mine... Îi iubesc mai mult decât orice pe lume, Vania, adăugă ea lăsând privirile în pământ şi strângându-mi mâna. Chiar mai mult decât pe tine.

Străbăturăm de două ori grădina în tăcere.

— Astăzi a fost la noi Masloboev, la fel şi ieri,.,

— Da, văd că vine deseori pe la voi...

— Ştii de ce vine? Mama are în el încredere oarbă, îl consideră versat în ceea ce priveşte legile, încât poate rezolva orice problemă. Ce crezi, ce-i trece prin cap? Ei, ea suferă şi regretă că nu am devenit prinţesă. Gândul acesta n-o lasă în pace şi cred că i-a mărturisit-o lui Masloboev. Cu tata nu are curajul să vorbească despre aşa ceva şi se gândeşte că o poate ajuta Masloboev, cumva prin lege? Masloboev nu o contrazice iar dânsa îi tot dă de băut, adăugă în glumă Nataşa.

— Masloboev e un şmecher, dar tu de unde ştii?

— Măicuţa mi-a spus...prin diferite aluzii…

— Dar Nelli? Ce face?

— Mă mir cum de n-ai întrebat până acum! îmi reproşâ Nataşa.

Nelli era favorita casei. Nataşa se îndrăgosti de ea şi Nelli era trup şi suflet pentru dânsa. Biata copilă ! Nici nu visase să dea peste astfel de oameni şî să stârnească atâta dragoste, inima ei era deschisă pentru noi toţi. Răspunsese cu înflăcărare Ia sentimentele ce i se ofereau contrar situaţiei precedente, când era tratată cu neîncredere, ură, îndărătnicie. Nelli mai dădea dovadă de îndărătnicie, nu ne mărturisea dorinţa ei de împăcare, care-i creştea în suflet, dar până la urmă cedă. Cel mai mult o iubea pe Nataşa, apoi pe bătrân. Şi eu îi devenisem indispensabil, căci dacă nu apăream câteva zile boala i se agrava, dar se jena să-şi mărturisească deschis sentimentele...

Cu toţii eram îngrijoraţi din cauza ei. Printr-o hotărâre mutuală se decisese ca Nelli să rămână pentru totdeauna în casa Ihmenevilor, dar plecarea lor se apropia şi Nelli se simţea tot mai rău. Era un copil bolnav. Deşi diagnosticul nu era precizat, *starea* ei se agrava, crizele deveneau tot mai dese, era cuprinsă din ce în ce mai mult de oboseală şi neputinţă, o stare permanentă de tensiune. Toate făceau să nu se mai poată scula din pat. Ciudat, cu cât mai mult o cuprindea boala, Nelli devenea tot mai blândă, mai duioasă cu noi. Cu trei zile în urmă îmi prinsese mâna. Treceam pe .lângă patul ei şi mă trase spre dânsa. Nimeni nu era în cameră. Avea febră, slăbise îngrozitor, ochii îi ardeau. Se agaţă de mine şi când mă aplecai îmi cuprinse gâtul cu braţele ei brune şi slăbuţe, mă sărută şi îmi ceru să o chem pe Nataşa. Când aceasta veni îi ceru să stea pe patul ei.
— Tare îmi place să te privesc, îi spuse. Te-am visat azi noapte şi te voi visa din nou te visez deseori… mereu…

Era clar că vrea să spună ceva, sentimentele o copleşeau, dar ea însăşi nu şi le înţelegea, nu şi le putea exprima

Exceptându-mă pe mine îl iubea cel mai mult pe Nikolai Sergheevici. Trebuie să spun că şi dânsul o iubea aproape la fel ca pe Nataşa. El reuşea să o înveselească cel mai bine. Abia apărea că începea joaca şi veselia. Bolnava noastră se bucura ca un copil, cocheta cu ei, îi tachina, îi povestea visele şi inventa mereu câte ceva, îl punea să-i povestească şi bătrânul se bucura într-atât de „mezina lui Nelli" încât era din ce în ce mai încântat de ea.
— Ne-a trimis-o Dumnezeu pentru suferinţele îndurate, îmi spuse odată ieşind din camera ei, după ce o binecuvântase la culcare.

Zilnic, serile, când ne strângeam la ei (venea şi Masloboev, câteodată venea şi doctorul) o aduceam şi pe Nelli în fotoliul ei. Deschideam uşa spre verandă şi grădiniţa luminată de apusul soarelui, cu aerul înmiresmat de verdeaţă şi liliacul înflorit. Nelli şedea în fotoliu, ne privea şi asculta conversaţia. Câteodată se înviora şi pe neaşteptate începea să vorbească... o ascultam îngrijoraţi căci amintirile ei aveau amănunte pe care trebuia să le evităm. Şi eu, şi Nataşa, şi Ihmenevii simţeam şi recunoşteam vina noastră din ziua aceea, când ea exaltată şi îndurerată de amintiri, a *trebuit* să ne povestească toată viaţa ei. Doctorul era îndeosebi împotriva acestor amintiri şi atunci încercam să schimbăm tema discuţiei. Nelli se străduia să nu se dea de gol că ne observă eforturile şi începea să râdă cu doctorul sau cu Nikolai Sergheevici...

Dar starea ei se agrava din ce în ce. Ea deveni excesiv de impresionabilă. Inima îi bătea neregulat. Doctorul îmi spuse că s-ar putea să moară curând. Nu le spusei nîmîc Ihmenevilor ca să nu-i îngrijorez. Nikolai Sergheevtci era convins că se va face bine până la plecarea lor.
— Uite că s-a întors tata, Îmi spuse Nataşa, auzîndu-i vocea. Să mergem, Vania.

Nikolai Sergheevici abia trecu pragul că începu să vorbească cu voce tare. Anna Andreevna îşi flutură mâinile supărată. Bătrânul se potoli şi, văzându-ne începu să vorbească în şoaptă conspirativ, despre rezultatul demersurilor sale; postul pentru care opta îi era rezervat şi era fericit.
— Peste două săptămâni putem pleca, declară el frecându-şi mâinile şi-i aruncă o privire grijulie Nataşei. Dânsa îi răspunse cu un zâmbet, îl îmbrăţişa, încât îndoielile îl părăsiră.
— Plecăm, plecăm, dragii mei! exclamă el bucuros. Regret că va trebui să ne despărţim de tine, Vania... (Trebuie să menţionez că niciodată nu-mi propusese să plec cu ei, ceea ce ar fi făcut-o în alte împrejurări dacă nu ar fi cunoscut sentimentele mele pentru Nataşa).
— Ei, ce să-i faci ! E greu, dar schimbarea ambianţei ne va stimula. Alt loc, alt noroc ! adăugă privindu-şi fiica.

Credea în asta şi credinţa îl făcea fericit.
— Dar Nelli? spuse Anna Andreevna,

— Nelli? Ce să fie cu ea, acum e puţin bolnavă, până atunci se va întrema. Chiar şi acum se simte mai bine: nu-i aşa, Vania? mi se adresă oarecum speriat, privindu-mă îngrijorat, ca şi cum aceasta depindea de mine. Cum se simte? Cum a dormit? I s-a întâmplat ceva? Poate e trează ! Ştii ce, Anna Andreevna, aducem măsuţa cu samovarul pe verandă, când ne strângeai cu toţii o aducem şi pe Nelli aici, va fi splendid... Dar, poate s-a trezit? Merg până la dânsa. Doar s-o văd, nu o trezesc, preciza văzând-o din nou îngrijorată pe Anna Andreevna.

Nelli se trezise. Peste câteva minute eram cu toţii în jurul samovarului. O aduseră pe Nelli. Veniră doctorul şi Masloboev, care îi aduse un buchet mare de liliac, dar arăta cam prost dispus.

Masloboev venea aici aproape zilnic. Toţi, inclusiv Anna Andreevna îl îndrăgiseră, dar nimeni nu amintea nimic de Alexandra Semionovna, nici chiar Masloboev. Anna Andreevna aflând că ei nu sunt căsătoriţi oficial hotărî în sinea sa că nu poate fi nici primită, nici pomenită în casa lor. Părerea ei era respectată, căci aceasta era Anna Andreevna. Neavând pe Nataşa şi făcând abstracţie de cele întâmplate, poate n-ar fi fost atât de exigentă.

În seara aceasta Nelli era deosebit de tristă şi îngrijorata, ca şi cum ar fi visat urât. Atenţia lui Masloboev îi făcu mare plăcere, era încântată de florile de pe masa din faţa ei.

— Îţi plac mult florile, Nelli ! remarcă bătrânul. Aşteaptă numai! Mâine... dar vei vedea singură!

— Îmi plac şi îmi amintesc de mama. Când eram încă *acolo,* adică în străinătate, măicuţa fusese bolnavă o lună întreagă. Atunci eu cu Henrich hotarârăm să-i facem o surpriză. Când se va ridica prima dată din pat să găsească toate camerele împodobite cu flori. Aşa şi făcurăm. Măicuţa ne promisese de cu seară că a doua zi va lua micul dejun cu noi. Astfel ne sculărăm dis-de-dimineaţă. Henrich aduse florile şi împodobirăm camera cu ghirlande de flori de toate felurile, cu plante agăţătoare, narcise, trandafiri şi multe altele în vaze, ghivečiuri şi ciubere cu plante exotice. Era ca într-o seră. Când mama ieşi din dormitor rămase uimită, se bucură şi noi eram fericiţi... N-am să uit niciodată asta în seara aceea Nelli era deosebit de sensibilă şi irascibilă. Doctorul o urmărea îngrijorat cu privirea. Ea avea poftă de vorbă şi târziu, până începu să se însereze, ne povesti despre viaţa ei de *acolo* iar noi nu o întrerupseram. *Acolo* ea cu măicuţa şi cu Henrich călătoriseră mult şi Nelli avea multe amintiri. Ne descria emoţianată cerul albastru, munţii înalţi acoperiţi cu zăpadă şi gheţuri, râurile repezi de munte cu cascadele lor, lacurile şi colinele Italiei, florile şi vegetaţia, populaţia rurală, îmbrăcămintea lor, feţele lor brune cu ochii negri. Ne povesti despre întâlnirile şi întâmplările trăite. Apoi ne descrise marile oraşe prin care trecuseră cu palatele şi bisericile cu cupole minunate, oraşele din sud cu cerul şi marea la fel de albastre... Niciodată nu ne povestise atât de amănunţit, o ascultam cu atenţie încordată. Până acum amintirile ei erau sumbre dintr-un oraş mohorât cu atmosferă poluată, apăsătoare cu palate pretenţioase, dar murdare şi afumate, cu soarele zgârcit şi cu oameni răi, alienaţi care le făcuseră să sufere. Mi le închipuiam pe amândouă în acel subsol murdar, într-o seară umedă şi rece, îmbrăţişate, şezând pe un pat sărăcăcios, amintindu-şi de trecut, de răposatul Henrich şi de minunăţiile unei alte lumi... Mi-o imaginam şi pe Nelli amintindu-şi toate acestea singură, fără mama ei, când Bubnova încercase prin violenţă şi cruzime să o îngenuncheze şi să o îndemne la păcat...

Dar Nelli se simţi mai rău şi o duseră din nou în pat. Bătrânul se sperie şi ne reproşa că o lăsaserăm să vorbească prea mult. Intrase într-un fel de precomă. Starea aceasta o mai încercase de câteva ori. Când îşi reveni, ceru insistent să mă vadă. Dorea să vorbească cu mine, se rugă atât de mult încât doctorul decise să-i îndeplinim dorinţa şi toţi ieşiră din camera.

— Uite, Vania, îmi spuse Nelli, când rămaserăm singuri. Ei cred că voi pleca cu ei, dar eu nu voi pleca pentru că nu pot, ci voi rămâne la tine, asta trebuie să-ți spun.

Încercai să o conving, spusei că ei o iubesc atât de mult încât o consideră fiica lor, că vor fi foarte necăjiţi. Că la mine îi va fi mai greu şi că, deşi o iubesc mult, va trebui să ne despărţim.
— Nu, nu se poate! răspunse hotărâtă Nelli, pentru că o văd deseori pe mama în vis şî ea îmi spune să nu plec, ci sa rămân aici; îmi spune că am greşit, când l-am lăsat singur pe bunicul şi plânge când spune asta. Vreau să rămân aici, să am grijă de bunicul, Vania.
— Doar bunicul e mort, Nelli, replicai nedumerit.
Ea râmase pe gânduri şi mă privi fix.
— Povesteşte-mi încă odată, Vania, cum a murit bunicul. Povesteşte totul, să nu omiţi nimic.
Mă nedumerea această rugăminte, dar începui să-i povestesc cu toate amănuntele. Bănuiam că delirează sau că nu-şi revenise încă din starea ei. Îmi ascultă atentă povestirea şi îmi amintesc cum ochii ei negii, cu sclipiri febrile urmăreau atenţi derularea. În cameră coborâse întunericul.
— Nu, Vania, el n-a murit! afirmă ea cu convingere după o perioadă de gândire. Mama deseori îmi vorbeşte de el şi când v-am spus ieri: „Doar bunicul a murit" ea s-a întristat, a început să plângă şi mă contrazise spunându-mi că el acum cerşeşte „aşa cum am cerşit noi, pe podul acela, unde l-am întâlnit prima dată, când eu căzusem în genunchi în faţa lui iar Azorka mă recunoscuse.." ^
— Acesta-i vis, Nelli, visul tău de fetiţă bolnavă, îi spusei.
— Şi eu credeam că visez şi nu am spus-o nimănui, doar ţie ţi-o spun. Astăzi, când am adormit, după ce n-ai venit la prânz, l-am văzut pe însuşi bunicul. Şedea la el acasă. Mă aştepta şi era atât de înspăimântător de slab, spunea că nu mâncase de două zile nici el, nici Azorka, era foarte supărat pe mine când îmi reproşa asta. Mi-a spus chiar, că nu mai are tutun şi fără tutun nu poate trăi. Într-adevăr, Vania, el îmi mai spusese asta după moartea mamei, când veneam la el. Atunci era bolnav şi aproape inconştient. Aceasta am auzit şi astăzi şi m-am gândit să merg pe pod, să cerşesc, să-i cumpăr şi pâine, şi cartofi fierţi şi tutun. Şi, iată mă văd stând şi cerşind, iar pe bunicul umblând în preajmă, urmărindu-mă, încetinind pasul, apropiindu-se şi controlându-mă cât am adunat şi luîndu-mi banii. Asta va fi pentru pâine, acum strânge pentru tutun! Eu adun din nou şi el din nou îmi ia totul. Eu îi spun că ii voi da şi aşa totul, nu voi ascunde nimic. „Nu, spune, tu furi, mi-a spus chiar Bubnova că eşti o hoaţă, de aceea nu te voi lua niciodată la mine. Unde-i moneda de cinci copeici?“ Eu începui să plâng pentru că nu mă crede, dar el nu mă ascultă ci strigă: „Mî-ai furat o monedă de cinci copeici!" şi începe să mă bată acolo pe pod şi mă doare şi plâng... Iată, de ce m-am gândit, Vania, că el trăieşte, umblă pe undeva singur şi mă aşteaptă să vin...
Încercai să o conving să-i scot din cap această idee, părea că reuşisem. Îmi răspundea că se teme să doarmă, să nu-1 vadă pe bunicul. În final mă îmbrăţişa strâns.,,
— Eu nu te pot părăsi, Vania ! îmi spuse lipindu-şi obrăjorul de obrazul-meu. Chiar dacă nu e bunicul, eu nu te părăsesc
Toţi cei din casă erau speriaţi de starea lui Nelli. Îi povestii doctorului despre vedeniile ei şi î1 întrebai care e părerea lui despre evoluţia bolii?
— Nu se poate prevedea nimic, spuse el meditativ, deocamdată, studiez, urmăresc dar nu ştiu nimic sigur. Se ştie sigur că boala nu e vindecabilă. Fetiţa e condamnată. Nu le-am spus nimic pentru că aşa m-aţi rugat şi mi-e milă de ei, dar eu voi propune întrunirea unui consiliu. S-ar putea ca boala să capete un alt curs. Îmi pare rău de această fetiţă, ca de copilul meu… E o fetiţă tare drăguţă şi isteaţă!
Nikolai Sergheevici era foarte agitat.
— Ştii la ce m-am gândit, ei îi plac florile. Ce-ar fi să-i facem şi noi mâine o primire ca cea pregătită de dânsa pentru mama ei… Era atât de emoţionată când povestea.
— Asta-i, emoţionată. Ei nu-i fac bine emoţiile...
— Poate emoţiile plăcute sunt altceva! Crede-mă, dragul meu, eu am experienţă, emoţiile plăcute pot favoriza vindecarea, pot avea un efect pozitiv asupra sănătăţii...

Ce să mai vorbim, ideea îl încântase în aşa măsură, încât era entuziasmat. Nu-1 mai puteam face să renunţe, îi cerui sfatul doctorului, dar până să emită acesta o decizie, bătrânul îşi pusese pălăria şi plecase să rezolve problema.
— Uite ce, îmi spuse el la plecare, ştiu în apropiere o seră. Grădinarii vând flori la preţuri convenabile, chiar ieftini Convinge pe Anna Andreevna căci ea-i cu cheltuielile. E bine aşa... Da, altceva amice, ce faci acum? Ai terminat lucrarea, ai predat-o, nu te mai grăbeşti? Rămâi să dormi la noi în foişor, îţi mai aduci aminte, ca pe vremuri. Acolo ai un pat, o saltea, totul a rămas pe loc. Vei dormi ca un paşăl Ei? Rămâi? Mâine ne sculăm mai devreme, vin florile şi spre ora opt am şi aranjat camera. Ne ajută şi Nataşa, doar are gust mai ceva decât noi... Ei, eşti de acord? Dormi la noi?
Mă hotărâi să rămân. Bătrânul pusese treaba pe roate. Doctorul şi Masloboev îşi luară rămas bun şi plecară. Ihmenevii se culcau devreme, la ora unsprezece. Plecând, Masloboev foarte gânditor vroia să-mi spună ceva, dar o amână pe altădată. Mergând la culcare şi urcându-mă în foişor, spre mirarea mea îl văzui din nou, şedea la masă aşteptându-mă şi răsfoia o carte.
— Mă intorsei din drum, Vania, căci e mai bine să-ţi spun. Şezi ! E o problemă stupidă, ţi-e şi ciudă,
— Ce este?
— Ticălosul de prinţ m-a înfuriat cu două săptămâni înainte în aşa hal, că nici acum nu mi-am revenit.
— Ce-i? Ce s-a întâmplat? Mai ai relații cu el?
— Ei şi tu acum. „Ce-i? ce s-a întâmplat?" ca şi cum ar fi cine ştie ce. Tu, Vania, nu ai nici în clin nici în mânecă, Alexandra Semionovna şi toate femeile astea aiurite... Nu pot să le sufăr ! Spune omul ceva şi ele imediat „Ce-i, ce s-a întâmplat?!"
— Dar nu te supăra...
— Nu mă supăr, dar fiecare trebuie judecat lucid, fără exagerări... asta-i.
Făcu o pauză, de puteai crede că e supărat. Nu insistai.
— Uite, frate, începu el din nou după un timp, am dat de o urmă... adică nu am dat şi nu e urmă ci mi s-a părut... sau mai bine, am tras nişte *concluzii că* Nell ar fi... pe scurt, fiica naturală a prinţului...
— Ce spui?
— Nu urla! Nu poţi vorbi nimic cu oamenii aceştia! se revoltă el. Parcă ţi-am spus ceva *sigur,* oficial, cap sec? Ţi-am spus eu că am dovezi? Ţi-am spus?...
— Ascultă, suflete, îl întrerupsei, pentru Dumnezeu, nu striga ci explică-mi exact şi clar. Te asigur ca *te* voi înţelege. Îţi dai seama ce important e şi ce urmări poate avea...
— Asta-i, urmări, dar cum? Unde-s dovezile? Nu aşa se face o treabă, ţi-am spus-o confidenţial. De ce crezi că am deschis discuţia, îţi voi spune mai târziu. Asta a fost situaţia. Taci şi ascultă, dacă e un secret... Vezi tu cum devine cazul... Era încă iarnă, înainte de moartea bătrânului Smith. de-abîa se întoarse prinţul din Varşovia, că se si apucă de treabă. De fapt o începuse el mult mai înainte, încă anul trecut. Atunci căuta el una, acum era vorba de altceva. Vorba e că pierduse firul. Trecuseră treisprezece ani de când se despărţise el de madame Smitb şi o părăsise şi în toţi aceşti treisprezece ani el o urmărise, ştia că trăieşte cu Henrich, despre care povestea azi Nelli, ştia că o născuse pe Nelli, ştia că dânsa e bolnavă; ei, pe scurt ştia tot numai că pierduse firul. Se întâmpla asta curând după moartea lui Henrich, când madame Smith se pregăti să se întoarcă la Petersburg. Aici el ar fi găsit-o repede orice nume ar fi purtat, numai că, agenţii lui din străinătate i-au furnizat o mărturie falsă: l-au încredinţat că ea locuieşte într-un orăşel din Germania de Sud; s-a întâmplat din greşeală, confuzie de nume. Confuzia a durat mai mult de un an. În acest răstimp prinţul începuse să aibă îndoieli: unele fapte se contraziceau. Acum se punea problema: unde-i madame Smith cea adevărată? Şi atunci îi veni ideea (fără dovezi) n-o fi oare în Petersburg? Când era în

străinătate informaţia era asigurată, acum trebuia alcătuită o nouă reţea de informatori, dar mai puţin oficială şi mă găsi pe mine l-am fost recomandat: aşa fi aşa, chipurile mă ocup de probleme personale, amator şi aşa mai departe în fine mă lămuri el, dar destul de nebulos, drăcia dracului, nebulos şi ambiguu. Multe greşeli, repetări, fapte diferite prezentate concomitent... Ei, se ştie, oricât ar fi el de şmecher, adevărul iese la iveală. Bineînţeles am pornit treaba de amorul artei, cu tot sufletul vorba ceea „Clientul nostru — stăpânul nostru" iar după un obicei bine încetăţenit la mine şi, pentru că aşa îmi dicta conştiinţa, mi-am pus problema. Prima: este adevărat motivul invocat?; a doua: nu există cumva şi un al doilea motiv învăluit în mister? În cazul ultim, chiar şi tu cu capul tău de poet, îţi dai seama că ei mă frustra: căci o cauză mă costă o rublă şi alta patru; deci trebuia să fiu prost să-i ofer la acelaşi preţ diferite informaţii. începui să studiez problema, să trag concluzii şi treptat am dat de firul lucrurilor; unele informaţii le-am primit de la el altele le-am obţinut de la străini, iar concluziile le-am tras eu. Mă vei întreba: de ce am abordat acest sistem? Îţi voi răspunde: chiar şi numai pentru motivul că prinţul era suspect de îngrijorat, se speriase de ceva. Dar de ce să se sperie? Îşi răpise iubita de la părintele ei, o lăsase grea şi apoi o părăsise. Până aici nimic deosebit O mică aventură nevinovată, un om ca el nu se teme pentru atâta ! Totuşi, el se temea… Aici era buba. Eu, frate, dădusem de nişte urme foarte curioase, datorită lui Henrich. El murise desigur, clar, de la una din verişoarele lui (măritată cu un brutar din Petersburg), care îl iubise pe vremuri cu pasiune şi nu-1 uitase vreo cincisprezece ani, deşi măritată şi cu opt copii, de la ea reuşii să aflu, prin manevre foarte complicate, o informaţie importantă: Henrich îi scria scrisori şi avea un jurnal cu însemnări pe care i-1 trimise înainte de moarte. Ea, o proastă, nu prea pricepea nimic din ele, ci o impresionau doar pasajele în care se pomenea de lună, de „O, mein liebe Augustin" sau de Wilande, pare-mi-se. Eu însă aflai de acolo multe lucruri interesante şi ajunsei la anumite urme. De pildă, aflai de domnul Smilh, de capitalul sustras de la el prin intermediul fiicei răpite, despre prinţ care îi luase aceşti bani, în fine, printre tot felul de exclamaţii, metafore şi alegorii îmi apăru şi adevărul gol-goluţ: înţelegi. Vania, nu era nimic concludent! Naivul de Henrich degeaba ascundea, făcea tot felul de aluzii, din toate acestea a reieşit că prinţul era însurat cu madame Smith! Unde, când se însurase, aici sau în străinătate, unde sunt actele? Nu se ştie nimic. Adică, frate, nu-mi rămânea decât să-mi smulg părul din cap de ciudă pentru zilele şi nopţile pierdute în căutări. Îl găsii chiar şi pe bătrânul Smith, dar el muri subit, nu reuşisem să-l prind în viaţă. Întâmplarea făcu să aflu că murise o femeie ciudată pentru mine, pe insula Vasilievskaia, mă informez, vin pe urme şi merg la adresă. Atunci ne-am întâlnit noi ţii minte! Multe am aflat eu atunci. M-a ajutat mult şi Nelli...

— Ascultă, îl întrerupsei, crezi că Nelli ştie...

— Ce?

— Că e fiica prinţului.

— Doar şi tu ştii că e fiica prinţului, îmi spuse privindu-mă cu reproş, de ce pui întrebări gratuite şi faci pe naivul? Nu asta e important că ea e fiica prinţului, ci că e fiica lui legală, mă înţelegi?

— Nu se poate !

— Şi eu mi-am spus-o la început, chiar şi acum mi-o spun câteodată! Dar e clar că aşa *trebuie să fie* şi fără îndoială, *este*.

— Nu, Masloboev, nu-i aşa, exagerezi! Ea nu numai că nu ştie, dar nici nu este fiica legală a prinţului. Crezi că mama, având acte la mână a putut să îndure o asemenea soartă la Petersburg şi, mai ales, să-şi lase copila orfană în asemenea situaţie? Nici vorbă ! Nu se poate!

— Şi eu credeam asta şi în prezent e o enigmă. Problema e însăşi madame Smith, ea era una din acele femei aiurite şi zăpăcite. Era o femeie neobişnuită, imaginează-ţi povestea ei, curat

romantism: a trăit cu capul în nori în modul cel mai aiurit. Să luăm un exemplu: de la bun început a visat la un fel de paradis pe pământ cu îngeraşii lui cu tot; s-a îndrăgostit nebuneşte, a crezut în el fără limite, până Ia urmă sunt convins că a înnebunit nu pentru că el nu a mai iubit-o şi a părăsit-o, ci pentru că ea s-aînşelat asupra lui: că el *a fost capabil* să o înşele şi să o părăsească, pentru că *îngerul* ei se transformase în diavol, care o batjocorise şi o înşelase. Sufletul ei romantic şi neraţional nu suportă această transformare. Apoi jignirea, îţi dai seama ce jignire? îngrozită şi mai ales rănită în amorul propriu ea s-a retras dezgustată. A rupt orice legături, orice act, a renunțat la bani. uitând că nu sunt ai ei, ci ai tatălui ei, refuzându-i dezgustată, înjosindu-şi duşmanul prin superioritatea morală, considerându-1 un hoţ şi
astfel având dreptul să-l dispreţuiască toată viaţa şi să considere o jignire de a fi soţia lui. Nu a fost divorţ dar *de facto* ei au divorţat, deci cum ar fi putut ea să-l ceară ajutor! Aminteşte-ţi numai cum ea, înnebunită, pe patul de moarte îi spunea lui Nelli: nu te duce la ei, munceşte, mori, dar nu merge la ei, *oricine te-ar chema,* adică ea mai spera să fie *chemată* şi să aibă ocazie să se răzbune încă odată, să înjosească cu dispreţul ei pe cel care *o va chema* — deci se hrănea cu iluzii în loc de pâine. Multe am aflat eu de la Nelli şi mai aflu şi acum.
Desigur mama ei era bolnavă, ofticoasă; această boală generează răutate şi irascibilitate; Şi eu, totuşi ştiu sigur de la o cumătră din casa Bubnovei, că ea i-a scris prinţului, da, însuşi prinţului...
— I-a scris! Dar scrisoarea a ajuns la destinatar?
— Vezi, tocmai asta-i, nu ştiu dacă a ajuns. Odată madame Smith a avut relaţii cu această cumătră. Ştii femeia aceea machiată, acum e la balamuc, şi a rugat-o să expedieze scrisoarea căci o scrisese, dar nu i-a mai dat-o; era cu trei săptămâni înainte de moarte... Faptul e semnificativ: dacă se decisese s-o trimită, atunci chiar dacă nu i-a dat-o acesteia, putea să o dea altcuiva. Asta nu ştiu, dar aş avea motive să cred că nu a trimis-o, căci prinţul aflase *sigur* că ea este la Petersburg şi unde anume, numai după moartea ei. Ce bucurie pe el!
— Da, îmi amintesc, Alioşa vorbea de o scrisoare care îl bucurase mult pe prinţ, dar aceasta se întâmpla acum, de curând, de vreo două luni încoace. Si, mai departe, ce-ai mai aflat despre prinţ?
— Ce să aflu? înţelege-mă, sunt absolut sigur, dar n-am nici o dovadă — *nici una* oricât m-am zdrobit. Situaţia e critică! Trebuia să mă informez peste hotare, dar unde? Nu se ştie. Am înţeles eu că aceasta presupune o luptă acerbă, că aş putea să-1 sperii cu aluziile mele, să mă prefac atotştiutor...
— Şi...
— Nu am încercat, mi-a fost teamă şi îmi este şi acum. Am avut câteva întâlniri cu el. Cum mai făcea pe nevinovatul ! Odată începu să-mi povestească, aşa, prieteneşte... Asta atunci când credea că ştiu *totul.* Îmi povesti frumos, impresionant, sincer, bineînţeles minţea. Mi-am dat seama că îi era teamă de mine. într-o vreme o făceam cu el pe prostul, iar altora le spuneam că sunt şmecher. De pildă, îl speriam, aşa ca nuca în perete, spuneam grosolănii, îl ameninţam — toate ca să mă creadă prost şi săi scape vreo vorbă. M-am convins că-i o lichea! Altădată mă prefăceam beat, tot nu mi-a mers. E şiret! Tu mă poţi înţelege, Vania, trebuia să aflu în ce măsură se teme de mine şi apoi să-1 fac să se simtă că eu ştiu mai mult decât în realitate...
— Şi, în final?
— N-a ieşit nimic îmi trebuiau dovezi, fapte pe care nu le aveam. El a înţeles un singur lucru, că nu pot face scandal. E tot ce-1 sperie, mai ales că are relaţii... Doar, ştii că se însoară? ,
— Nu
— Anul viitor! Anul trecut şi-a găsit o mireasă, avea doar paisprezece ani, acum are cincisprezece, poartă încă şorţuleţ, sărmana. Părinţii sunt fericiţi. Îţi dai seama, cum îi trebuia să devină văduv ! Fiică de general, fată bogată, are mulţi banii Noi, frate, nu ne găsim una ca

asta. Ce nu-mi voi ierta eu toată viaţa, exclamă el, lovind cu pumnul în masă, e că acum două săptămâni m-a băgat la apă bestia?
— Cum aşa?
— Uite aşa. Văd eu că şi-a dat seama că nu am nimic concludent şi, în fine, simt că „Boală lungă-moarte sigură" şi accept de la el două miare…
— Ai luat două mii!
— De argint, Vania, cu durere în suflet. Aşa o poveste numai două mii! Asta-i cu tocmeală. Stau în faţa lui pleoştit, când îmi spune: Masloboev nu ţi-am plătit încă pentru serviciile anterioare (când el îmi plătise o sută cincizeci conform înţelegerii) deci, eu plec, ai aici două mii şi acum, sper că afacerea e încheiată. Şi, ... eu îi răspund „*E încheiată*“ şi-mi era silă să-i văd mutra, căci îl auzeam spunând: „E mult? Treacă de la mine, prostule" Nici nu ştiu cum am plecat de acolo cu coada între picioare.
— Dar asta-i ticăloşie, Masloboev ! Nu te-ai gândit la Nelli?
— Nu numai ticăloşie, ci condamnabil, e *odios*... E, e nu găsesc cuvinte să mă exprim!
— Doamne! Doar trebuia cel puţin s-o asigure pe Nelli!
— Asta-i, dar cum să-1 determini? Să-i sperii? Nu se sperie: m-a plătit. Eu însumi am recunoscut că nu-1 pot speria mai mult, atît a valorat capul meu! Cu ce-1 mai sperii?
— Oare cu Nelli nu se poate aranja nimic?strigai disperat.
— Nicicum! replică Masloboev mimând un fior în spate. Nu, eu n-am să-1 iert! O iau de la capăt, Vania, m-am hotărât! Şi ce dacă am luat două mii? Nu-mi pasă. Asta de ciudă că el, fluşturaticul m-a înşelat şi a râs de mine. M-a înşelat şi apoi a râs de mine! Nu, n-am să-i permit să râdă de mine. Acum încep cu Nelli. Din observaţiile mele am convingerea că ea este nodul întregii afaceri. „Eu ştiu *tot totul.. "*... Mama i-a povestit în delir, în comă... Cui să se plângă, doar Nelli stătea lângă ea. Poate găsim şi nişte acte, adăugă el frecându-şi mâinile încântat. Înţelegi, Vania, de ce vin eu mereu aici? În primul rând din prietenie pentru tine, se înţelege; apoi, sunt atent cu Nelli, iar în al treilea rând, amice Vania, vrei nu vrei trebuie să mă ajuţi, că ai influenţă asupra lui Nelli !...
— Numaidecât, pe onoarea mea, îl asigurai, şi sper Masloboev, că tu te vei strădui pentru dânsa, pentru biata orfană jignită şi nu numai pentru câştigul tău personal...
— Ce te interesează pe tine pentru cine mă străduiesc eu, distinse domn? Numai să ne reuşească, asta-i principalul ! Desigur, principalul e orfana, aşa e uman. Dar tu, Vania, să nu mă condamni, fără drept de apel, dacă voi avea grijă şi de mine. Sunt om sărac şi n-am să-i năpăstuiesc pe cei asemenea mie. Să-mi ia ce-i al meu şi să mă şi jignească! Şi eu să-1 cocoloşesc! Morgen früh ! Basta!

Sărbătoarea florilor de a doua zi nu ne reuşi. Nelli se simţi şi mai rău şi nu mai era în stare să iasă din cameră. Forţele o părăsiseră, ea muri peste două săptămâni, în aceste două săptămâni de agonie ea nu-şi mai recapătă pe deplin cunoştinţa, fiind stăpânită de straniile ei fantezii. Raţiunea era tulbure. Până în clipa morţii ea a fost convinsă că bunicul o cheamă Ia el, este supărat că întârzie să vină, bate cu bastonul în pământ şi îi porunceşte să ceară, de la oamenii buni, bani pentru pâine şi tutun. Deseori în somn începea să plângă, iar trezindu-se spunea că o văzuse pe mama. Uneori părea că are judecata limpede. Odată, când eram singuri, se întinse spre mine, mă apucă de mână cu mânuţa ei slăbuţă şi înfierbântată şi-mi spuse:
— Vania, după ce mor, eăsătoreşte-te cu Nataşa !
Aceasta era ideea ei fixă. Îi zâmbii tăcut. îmi răspunse la fel şi mă ameninţă jucăuş cu degeţelul, sărutându-mă.
La trei zile înainte de moarte, într-o seară de vară, Nelli ceru să i se deschidă fereastra spre grădină. Admiră îndelung vegetaţia bogata, apusul soarelui şi, pe neaşteptate, ceru să fim lăsaţi singuri.

— Vania, mă chema ea cu voce slabă, curând voi muri. Foarte curând şi aş vrea să te rog să nu mă uiţi. Îţi las ca amintire asta (îmi arata o amuletă prinsă la piept de lănţişorul cu cruce). Mi-a lăsat-o mama, când a murit. Când voi muri, ia-o şi citeşte ce este scris înăuntru. Le voi spune tuturor că amuleta e pentru tine. După ce vei citi ce scrie acolo, du-te Ia el şi spune-i că eu am murit, dar nu l-am iertat, deşi am citit evanghelia şi am văzut cum scrie acolo: iartă-i pe duşmanii tăi. Da, am citit, dar pe el nu i-am iertat, pentru că înainte de a muri ultimele cuvinte ale mamei au fost: „Fie blestemat" şi eu voi spune la fel tot în numele mamei... Povesteşte-i cum a murit mama. cum am rămas eu singură la Bubnova, povesteşte-i totul şi spune-i că eu preferam să rămân la Bubnova, decât să merg la el...

Spunând aceste cuvinte, Nelli devenise palidă, ochii îi străluceau, inima îi bătea cu putere. Ea se lăsă pe pernă nemaiputând continua.

— Cheamă-i, Vania, pe toţi, îmi spuse cu voce slabă, vreau să-mi iau adio. Rămâi cu bine, Vania!

O îmbrăţişai strâns pentru ultima dată. Cu toţii intrară în cameră. Bătrânul nu putea concepe că Nelli moare. El până în ultima clipă fusese convins că Nelli se va însănătoşi. Era numai piele şi os de îngrijorare, era în stare să stea zile şi nopţi la căpătâiul ei. În ultimele nopţi nu putuse închide ochii, era în stare să-i îndeplinească orice dorinţă şi de câte ori ieşea din camera ei, plângea amarnic dar nu pierdea speranţa că ea îşi va reveni. Camera ei era plină cu flori. Pentru Nelli a lui era în stare să facă orice sacrificiu... Toate aceste dovezi de ataşament o emoţionau profund pe Nelli. În seara aceea el nu vroia sâ-şi ia rămas bun pentru totdeauna de la ea. Nelli îi zâmbi toată seara, încercă să fie veselă, glumi şi chiar râse... Aproape ne revenise speranţa, însă a doua zi ea nu mai putea vorbi, iar peste două zile se stinse.

Nu voi putea uita cum bătrânul îi împodobise sicriul cu flori, cum privea pierdut faţa ei slăbită şi încremenită cu zâmbetul îngheţat pe buze, mâinile ei subţiri încrucişate pe piept. O plângea ca pe copilul lui. Cu toţii încercam să-1 consolăm, dar nu se putea linişti şi după înmormântare se îmbolnăvi serios.

Anna Andreevna îmi dădu ea însăşi amuleta. În interior era scrisoarea mamei ei către prinţ. O citii chiar în ziua morţii ei. Era adresată prinţului ca un blestem, căci nu putuse uita răul pe care i-1 făcuse acesta şi grozăviile la care era supusă Nelli din cauza lui şi îl ruga să facă măcar ceva pentru copilul lor. „E al tău, scria dânsa, e fiica *ta* şi *o ştii bine.* I-am poruncit după moartea mea să meargă la tine şi să-ţi înmâneze scrisoarea. Dacă o vei ajuta, poate *acolo* mă voi ruga lui Dumnezeu în Ziua Judecăţii de Apoi pentru iertarea păcatelor tale. Nelli cunoaşte conţinutul scrisorii, i-am citit-o, i-am explicat *totul,* ea ştie tot, tot..."

Nelli nu îndeplinise rugămintea mamei, ea ştia totul, dar nu se dusese la prinţ, ci murise neîmpăcată.

Când m-am întors de la înmormântare, eu cu Nataşa ne duserăm în grădină. Era o zi fierbinte luminoasă de vară. Ei urmau să plece peste o săptămână, Nataşa mă privi ciudat de insistent.

— Vania, mi se adresă, a fost un vis!

— Ce a fost un vis?

— Totul, tot ce s-a petrecut în acest an. De ce oare, Vania, ţi-am distrus eu fericirea !

În ochii ei era scris;

„Am fi putut fi atât de fericiţi împreună !“**T**

Sfârşitul romanului

FIODOR MIHAILOVICI DOSTOEVSKI

• Marele scriitor rus F.M. Dostoevski s-a născut la Moscova, la 30 octombrie 1821 (11 noiembrie pe stil nou) în familia unui medic.
• În 1843 a absolvit Şcoala Tehnică din Petersburg şi sa dedicat în totalitate activităţii literare,
• În luna mai 1845 vede lumina tiparului prima sa povestire intitulată „Oameni sărmani", în care dezvăluie frumuseţea trăsăturilor morale ale oamenilor simpli.
• În anul 1846 apare povestirea „Alter ego" în care investighează psihologia omului vremii sale, ia anul 1847 povestirea „Stăpâna", iar în anul 1849 povestirea „Netocika Nezvanova".
• Spirit sensibil, neliniştit, tânărul Dostoevski. activează începând din anul 1847 în cercul revoluţionar al lui M V. Petraşevski, care militează pentru eliberarea spiritului uman de închistarea feudală.
• La 23 aprilie 1849 este arestat şi încarcerat in închisoarea Petropavlovsk.
• Condamnat la moarte de către Tribunalul militar, la 22 decembrie 1849 el se află in faţa plutonului de execuţie din piaţa Semionovskaia din Petersburg. În ultima clipă, sentinţa este comutată de ţarul Nikolai I la patru ani muncă silnică. Marcat de şocul suferit, scriitorul va descrie această experienţă mai târziu în romanul „Idiotul",
• În anul 1859, după satisfacerea serviciului militar, Dostoevski se reîntoarce la Petersburg. Începe să scrie din nou şi publică povestirile „Visul unchiului meu" şi „Satul Stepancikovo şi locuitorii săi".
• In anul 1861 apare romanul „Umiliţi şi obidiţi" in traducerea de faţă sub titlul „Prinţul Volkovsky" în care sub influenţa tendinţelor realiste ale lui Gogol, *face o profundă analiză psihologică a spiritului uman în conjunctura oferită de dezvoltarea societăţii burgheze.*
• În anul 1862 apare romanul „Amintiri din casa morţilor", bazat *pe experienţa sa din închisoare.*
• În anul 1864, începând cu „însemnări din subterană", se desfăşoară spectaculos epoca marilor creaţii dostoevschiene, apare romanul „Crimă şi pedeapsă", şi „Jucătorul de cărţi", în anul 1868 — „Idiotul", în 1872 — „Demonii", în 1875 — „Adolescentul", în 1876 — „Smerita", în 1877 — „Visul unui om ridicol" ca să culmineze în 1880 cu capodopera sa „Fraţii Karamazov", roman care i-a *conferit gloria universală.*
• Între anii 1870 până la sfârşitul vieţii, Fiodor MihaUovici Dostoevshi a dus o bogată activitate ca redactor al revistei „Grajdanin" (Cetăţeanul) în care s-a tipărit *şi „Jurnalul scriitorului" cuprinzând o serie de însemnări polemice, tablete literare, povestiri şi dialoguri cu cititorii publicate sub formă de fascicole lunare independente.*
• FM. Dostoevski a murit la 28 ianuarie 1881 (9 februarie pe stil nou), măcinat de o boală necruţătoare.